GEMEENTE VIJFHEERENLANDEN

BEGROTING

2027-2030

5 november 2026
Auteur(s): Gemeente Vijfheerenlanden

Gemeente Vijfheerenlanden
Postbus 11, 4140 AA Leerdam
T 088 - 599 7000
E info@vijfheerenlanden.nl

vijfheerenlanden.nl

Inhoudsopgave

1. Inleiding 8

2. Programma A: Dienstverlening en bestuur 13

2.1 Inleiding 13
2.2 Beleidsthema's 13
2.2.1 De inwoners centraal 13
2.2.2 Dienstverlening en communicatie 16

2.3 Inkomsten en uitgaven 19

3. Programma B: Een veilige en mooie gemeente 20

3.1 Inleiding 20
3.2 Beleidsthema's 21
3.2.1 Veiligheid 21
3.2.2 Beheer openbare ruimte en afvalinzameling 23
3.2.3 Beheer gebouwen 24

3.3 Inkomsten en uitgaven 26

4. Programma C: Maatschappelijke ontwikkeling 28

4.1 Inleiding 28
4.2 Beleidsthema's 29
4.2.1 Sociale basis en preventie 29
4.2.2 Gemeenschapskracht en dorp- en wijkenbeleid 31
4.2.3 Gezondheid 33
4.2.4 Zorg en wonen 35

4.2.5 Onderwijs en ontwikkelen 36
4.2.6 Werk, inkomen, armoede en schulden 38
4.2.7 Jeugdhulp 41
4.2.8 Wmo en beschermd wonen 43

4.3 Inkomsten en uitgaven 46

5. Programma D: Ruimtelijke ontwikkeling en wonen 48

5.1 Inleiding 48
5.2 Beleidsthema's 49
5.2.1 Wonen 49
5.2.2 Energietransitie en duurzaamheid 54
5.2.3 Mobiliteit 57
5.2.4 Landelijk gebied en agrariërs 59
5.2.5 Economie en werken 62

5.3 Inkomsten en uitgaven 64

6. Programma E: Sport, cultuur en recreatie 65

6.1 Inleiding 65
6.2 Beleidsthema's 65
6.2.1 Sport en bewegen 65
6.2.2 Kunst, cultuur en erfgoed 68
6.2.3 Recreatie en toerisme 69

6.3 Inkomsten en uitgaven 71

7. Programma F: Financieel gezond 72

7.1 Inleiding 72
7.2 Beleidsthema's 73
7.2.1 Financieel gezond 73

7.3 Inkomsten en uitgaven 76

8. Financieel perspectief 2027-2030 78

8.1 Inleiding 78
8.2 Financiële grondslagen programmabegroting 2027 78
8.3 Ombuigingspakket 2026–2029 80
8.4 Financieel perspectief 82
8.5 Algemene dekkingsmiddelen en overhead 84

9. Paragraaf A1 Bedrijfsvoering 101

9.1 Inleiding 101
9.2 Beleidsnota's en verordeningen 101
9.3 Trends en ontwikkelingen 102
9.4 Wettelijke ontwikkelingen 112
9.5 Risico's en kansen 113
9.6 Kengetallen en prestatie-indicatoren 114
9.7 Bestuurlijke resultaten 116

10. Paragraaf A2 Verbonden partijen 118

10.1 Inleiding 118
10.2 Beleidsnota's en verordeningen 119
10.3 Trends en ontwikkelingen 119
10.4 Wettelijke ontwikkelingen 120
10.5 Risico's en kansen 120
10.6 Kengetallen en prestatie-indicatoren 121
10.7 Bestuurlijke resultaten 121
10.8 Overige (wettelijk) verplichte informatie 121

11. Paragraaf A3 Wet open overheid 136

11.1 Inleiding 136
11.2 Beleidsnota's 136
11.3 Trends en ontwikkelingen 136
11.4 Wettelijke ontwikkelingen 137
11.5 Risico's en kansen 138
11.6 Kengetallen en prestatie-indicatoren 138
11.7 Overige (wettelijk) verplichte informatie 138

12. Paragraaf B1 Onderhoud kapitaalgoederen 139

12.1 Inleiding 139
12.2 Beleidsnota's en verordeningen 139
12.3 Trends en ontwikkelingen 140
12.4 Risico's en kansen 142
12.5 Kengetallen en prestatie-indicatoren 142
12.6 Bestuurlijke resultaten 144
12.7 Overige (wettelijk) verplichte informatie 144

13. Paragraaf C1 Maatschappelijke ontwikkeling 146

13.1 Inleiding 146
13.2 Beleidsnota's en verordeningen 147
13.3 Trends en ontwikkelingen 148
13.4 Wettelijke ontwikkelingen 152
13.5 Kengetallen en prestatie-indicatoren 154
13.6 Risico's en kansen 155
13.7 Bestuurlijke resultaten 156
13.8 Overige (wettelijk) verplichte informatie 156

14. Paragraaf D1 Grondbeleid 157

14.1 Inleiding 157
14.2 Beleidsnota's en verordeningen 157
14.3 Trends en ontwikkelingen 157
14.4 Grondbeleid Vijfheerenlanden 159
14.5 Wettelijke ontwikkelingen 160
14.6 Risico's en kansen 161
14.7 Financiële uitgangspunten 162
14.8 Toelichting op grondexploitaties 164
14.9 Overige (wettelijk) verplichte informatie 165

15. Paragraaf D2 Investeringsprogramma "Het goede leven" 167

15.1 Inleiding 167
15.2 Ontwikkelingen 169
15.3 Beleidsnota's en verordeningen 170
15.4 Investeringen op grond van de Investeringsagenda 170
15.4.1 Financiële ruimte en dekking voorwaardenscheppende investeringen 171
15.4.2 Financiële ruimte en dekking kwaliteitsverhogende investeringen 172

15.5 Risico's en kansen 177
15.6 Kengetallen en prestatie-indicatoren 178
15.7 Overige (wettelijk) verplichte informatie 178

16. Paragraaf E1 Sport, cultuur en recreatie 179

16.1 Inleiding 179
16.2 Beleidsnota's en verordeningen 180
16.3 Trends en ontwikkelingen 180
16.4 Wettelijke ontwikkelingen 183
16.5 Risico's en kansen 183
16.6 Kengetallen en prestatie-indicatoren 183
16.7 Bestuurlijke resultaten 184
16.8 Overige (wettelijk) verplichte informatie 184

17. Paragraaf F1 Lokale heffingen 185

17.1 Inleiding 185
17.2 Beleidsnota's en verordeningen 185
17.3 Trends en ontwikkelingen 186
17.3.1 Uitgangspunten 186

17.4 Wettelijke ontwikkelingen 188
17.5 Risico's en kansen 188
17.6 Kengetallen en prestatie-indicatoren 188
17.6.1 Vergelijking van de gemeentelijke woonlasten 188
17.6.2 Ontwikkeling van de gemeentelijke woonlasten 189

17.7 Bestuurlijke resultaten 189
17.8 Overige (wettelijk) verplichte informatie 190
17.8.1 Overzicht tarieven 190
17.8.2 Overzicht gemeentelijke belastingopbrengsten 190
17.8.3 Kostendekkendheid belangrijkste retributies 191

18. Paragraaf F2 Financiering 193

18.1 Inleiding 193
18.2 Beleidsnota's en verordeningen 193
18.3 Trends en ontwikkelingen 193
18.4 Wettelijke ontwikkelingen 194
18.5 Risico's en kansen 194
18.6 Kengetallen en prestatie-indicatoren 198
18.7 Bestuurlijke resultaten 198
18.8 Overige (wettelijk) verplichte informatie 198

19. Paragraaf F3 Weerstandsvermogen201

19.1 Inleiding 201
19.2 Beleidsnota's en verordeningen 202
19.3 Trends en ontwikkelingen 202
19.4 Wettelijke ontwikkelingen 202
19.5 Risico's en kansen 202
19.6 Kengetallen en prestatie-indicatoren 205
19.7 Bestuurlijke resultaten 206
19.8 Overige (wettelijk) verplichte informatie 206

20. Bijlage 1. Investerings-planning 209

1. Inleiding

Inleiding

Voor u ligt de begroting 2027. Een begroting is meer dan een financieel overzicht; zij vormt een belangrijk moment in het samenspel tussen college en raad. De begroting brengt de maatschappelijke opgaven, de voorgenomen activiteiten en de financiële middelen in samenhang bijeen. Daarmee vormt de begroting niet alleen het financiële fundament voor het komende jaar, maar ook de bestuurlijke agenda waarmee wij, raad en college, richting en uitvoering geven aan de ontwikkeling van onze gemeente.

De financiële context waarin deze begroting tot stand komt, blijft onzeker. Gemeenten zijn voor een belangrijk deel afhankelijk van keuzes die op rijksniveau worden gemaakt, waarbij ook het zogenoemde ravijnjaar 2028 zijn schaduw vooruitwerpt op de meerjarige financiële positie. In het bijzonder geldt dit voor de middelen voor het sociaal domein en meer specifiek voor jeugd en jeugdhulp. Terwijl de vraag naar ondersteuning groot blijft en de kostenontwikkeling onder druk staat, is de structurele rijksfinanciering op dit terrein nog onzeker. Ook het in 2027 te verschijnen rapport van de commissie van Ark II kan van invloed zijn op de toekomstige beleidsmatige en financiële kaders rondom jeugdzorg. Dit vraagt van ons behoedzaamheid, scherpe prioritering en de bereidheid om ambities steeds te blijven toetsen aan de financiële werkelijkheid. Daarnaast blijven wij actief samenwerken met rijk, provincie, regio en maatschappelijke partners om plannen tot uitvoering te brengen.

Tegelijkertijd willen wij koers houden. Met deze begroting geven wij invulling aan de ambitie om te werken aan een financieel robuuste gemeente met een realistisch huishoudboekje en een daadkrachtige investeringsagenda. Het uitgangspunt voor 2027 is een sluitende begroting. Voor de jaren daarna maken wij transparant zichtbaar welke onzekerheden, risico's en mogelijke tekorten zich voordoen. Daarbij wegen wij maatschappelijke ambities, uitvoeringskracht, financiële houdbaarheid en de lasten voor inwoners en ondernemers zorgvuldig tegen elkaar af. Zo biedt de begroting 2027 een basis voor verantwoord, wendbaar en toekomstgericht bestuur.

Beeld van de begroting

Het startpunt voor de begroting 2027 wordt gevormd door de uitkomsten van de kadernota 2027, aangevuld met de effecten van de meicirculaire van het gemeentefonds. Op basis daarvan wordt voor 2027 een positief saldo verwacht, terwijl voor de jaren daarna beperkte tekorten zichtbaar zijn.

Startpunt voor de begroting (x € 1.000)	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Saldo kadernota 2027	3.395	-/- 738	-/- 1.592	-/- 2.121
Netto budgettair effect meicirculaire 2026	662	674	1.031	1.929
Saldo na verschijnen meicirculaire	**4.057**	**-/- 64**	**-/- 561**	**-/- 192**

Na de verdere uitwerking van de begroting - op basis van de uitgangspunten uit de kadernota en meicirculaire 2026 - blijft 2027 weliswaar positief, maar dit saldo is lager dan eerder voorzien. Vanaf 2028 blijven de saldo's tekorten laten zien, deze zijn toegenomen ten opzichte van de meerjaren-saldo's uit de kadernota en de verwerking van de meicirculaire. Er is nog geen rekening gehouden met effecten van de septembercirculaire van het gemeentefonds.

De saldo's van de meerjarenbegroting zijn als volgt:

Begrotingssaldo	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Lasten exclusief mutaties reserves	215.545	215.455	214.393	214.365
Baten exclusief mutaties reserves	214.914	211.454	208.839	210.728
Geraamd saldo van baten en lasten	**-632**	**-4.001**	**-5.555**	**-3.637**
Toevoegingen aan reserves	0	1.150	0	0
Onttrekkingen aan reserves	2.908	2.402	1.652	833
Geraamd resultaat	**2.277**	**-2.748**	**-3.902**	**-2.804**

De verschillen ten opzichte van de resultaten na de meicirculaire 2026 worden in hoofdzaak veroorzaakt door:

- de structurele doorwerking van de 2e bestuursrapportage 2026, structureel € 1,2 miljoen nadelig;
- hogere bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen dan vooraf was ingeschat in zowel prijs als volumetoename, € 1 miljoen structureel;
- de financiële vertaling van het collegeprogramma:
    - € 0,8 miljoen in 2027
    - € 0,7 miljoen in 2028
    - € 0,4 miljoen in 2029
    - € 0,3 miljoen in 2030

Uit de saldo's blijkt duidelijk het effect van het ravijnjaar 2028. In dat jaar valt de algemene uitkering uit het gemeentefonds, onze belangrijkste inkomstenbron, met € 5,8 miljoen terug ten opzichte van 2027. Daar bovenop blijft de financiering van nieuwe of steeds zwaarder wordende taken achter lopen bij de daadwerkelijke kosten. Toenemende eisen aan databeveiliging, cybersecurity en inzet van mensen bij verkiezingen zijn enkele voorbeelden hiervan.
Ondertussen krijgen de ombuigingen op met name het sociale domein vorm en verwachten we dat de omslag in werkwijze op korte termijn ook gaat resulteren in lagere kosten. Het is nu echter nog te vroeg om de effecten al naar de begroting te vertalen. Bovendien zien we ook nog een enorme druk op deze budgetten, door de stijgende prijzen van de desbetreffende voorzieningen en de nog steeds hoge vraag naar deze voorzieningen.

Collegeprogramma

In het collegeprogramma is de koers voor de komende jaren uitgewerkt in bestuurlijke prioriteiten. Waarbij in de programmabegroting de jaarlijkse vertaling naar concrete activiteiten, resultaten en middelen plaatsvindt. Het collegeprogramma is een dynamisch document. Nieuwe ontwikkelingen, kansen en uitdagingen kunnen aanleiding geven om keuzes of accenten gedurende de bestuursperiode te actualiseren. Daarbij blijft het coalitieakkoord het richtinggevende vertrekpunt. Via de planning- en controlcyclus wordt de uitvoering gevolgd, waar nodig bijgestuurd en verantwoording afgelegd.

De financiële vooruitzichten maken dat we met terughoudendheid invulling hebben kunnen geven aan de ambities voor onze gemeente. Bij de programma's is vermeld welke maatregel met financieel effect in 2027 is opgenomen. In onderstaande tabel zijn de onderwerpen vermeld die al concreet van een financieel gevolg zijn voorzien.

Onderwerpen collegeprogramma (* € 1.000)	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**	**I/S***
Onderzoeken Communicatie en dienstverlening en Imago		7			I
Onderzoek regionale samenwerking		50			I
Veiligheid, extra boa-inzet		150	150	150	S
Herzien stedenbouwkundig kader	70				I
Aanpassen nota ruimtelijke kwaliteit		30			
Versterking strategisch vermogen mobiliteit	100	100	100	100	S

Energietransitie, warmteprogramma	100				I
Campagne sociale basis	100				I
Vaccinatiegraad	20	20	20	20	S
Heronderzoek Wmo	253				I
Landelijk gebied, erven vol kansen		20			I
Verkenning versterking economisch profiel		50			
Economie en ondernemers, Toekomst van Werk-congres		20	20	20	S
Opstellen lange termijn perspectief, Vijfheerenlanden 2060		80			I
Herijking omgevingsvisie		40			I
Versterking strategische rol grondposities	200	150	100	50	I
Totaal	**843**	**717**	**390**	**340**	

*Incidenteel of structureel

Perspectief

Het meerjarenperspectief van de voorliggende begroting laat voor de jaren 2028 en verder tekorten zien. Het meerjarenbeeld laat goed zien met welke financiële consequenties gemeenten worden opgezadeld. We moeten afwachten of er vanuit het rijk nog een oplossing gaat komen voor de naderende ravijnjaren.
De komende circulaires van het gemeentefonds gaan (deels) tegemoet komen in de loon- en prijsontwikkeling, al is nu nog niet concreet te maken in welke mate. Die middelen zijn dan hard nodig om de nu voorziene tekorten op te vangen en worden dan ook in eerste instantie daarvoor ingezet. Nieuw beleid zal mogelijk gepaard moeten gaan met keuzes om bestaand beleid af te bouwen.
We verwachten begin 2027 een nieuw rapport van de commissie van Ark, waar naar verwachting een nieuw (zwaarwegend) advies over de bekostiging van de jeugdhulp in is opgenomen. De gevolgen van dat rapport zullen we moeten afwachten.

Kritische Prestatie Indicatoren (KPI’s)

Tijdens de behandeling van de 1e bestuursrapportage 2026 in de commissie Algemene Zaken van 25 juni 2026 en de raadsvergadering van 2 juli 2026 is gesproken over de doorontwikkeling van de KPI's. Daarbij is aangegeven dat met de auditcommissie in gesprek wordt gegaan over de gewenste indicatoren en de informatiebehoefte van de raad. Op basis daarvan vinden aanpassingen plaats. In afwachting van deze nadere uitwerking worden nu nog de eerder vastgestelde KPI’s gehanteerd.

Met dit document leggen we u een sluitend begrotingsjaar 2027 voor. Hiermee geven we ons de tijd en ruimte om bestaand beleid uit te blijven voeren, invulling te geven aan het collegeprogramma en ons verder voor te bereiden op mogelijke maatregelen voor 2028 en verder.

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Vijfheerenlanden,

de secretaris, de burgemeester,

W.J. (Judith) de Jonge S. (Sjors) Fröhlich

2. Programma A: Dienstverlening en bestuur

2.1 Inleiding

Vijfheerenlanden wil een moderne en resultaatgerichte gemeente zijn, die uitgaat van de kracht van de samenleving, die opgavegericht werkt, wijk- en dorpsgericht is en nieuwe bestuurskracht benut. Dit doen wij door nauw met onze inwoners en bedrijven samen te werken, te denken en te doen. Onze dienstverlening en communicatie sluit daarbij aan op onze drie kernwaarden, te weten Volwaardig, Helder en Laagdrempelig.

2.2 Beleidsthema's

2.2.1 De inwoners centraal

Doel (beoogd effect)

In Vijfheerenlanden werken we aan een leefomgeving die aansluit bij de behoefte van onze inwoners. De gemeente is een onderdeel van de samenleving en stelt in handelen en denken de inwoner centraal. Participatie is een manier om dat te realiseren. Door samen te werken, te denken en te doen, werken we met inwoners en ondernemers aan ons streven. Zo bouwen we aan een gemeente waar het fijn wonen, werken en leven is, met inwoners die naar elkaar omkijken. Dat vraagt van de gemeentelijke organisatie actief handelen en hulp om het mogelijk te maken. Met participatiebeleid wil de gemeente Vijfheerenlanden de inwoners mee laten doen en laten zien hoe inwoners dat kunnen doen. De gemeente is daarbij zo transparant mogelijk.

Kritische prestatie-indicatoren

De inwoners centraal	Streefwaarde	2023	2024	2025	2026
Aantal inwonersinitiatieven	137	70	64	57	44*

*Peildatum 1 september 2026

Onzekerheden en kansen

Risico/kans	Toelichting	Impact
In geval van onduidelijke beleidsdoelstellingen kunnen verwachtingen mogelijk niet waar gemaakt worden (risico)	Duidelijk moet zijn wat onze ambitie is, wat we onder participatie verstaan, of we binnen de kaders voor de inwoners-initiatieven blijven en wat de criteria zijn voor een juist proces. Als dit onvoldoende duidelijk is kan dit tot onvrede en imagoschade leiden en mogelijk tot wrijving tussen college, raad en organisatie.	3
Betrekken van de verkeerde doelgroep bij een participatieproces (risico)	De realisatie van bijvoorbeeld zorgwoningen of huisvesting voor statushouders of een hospice vraagt een zorgvuldige analyse van betrokken doelgroepen voor participatie. Duidelijk moet ook zijn waarover de participatie gaat. Wat betreft wettelijke taken betreft participatie de wijze waarop deze taken worden uitgevoerd en dus niet de vraag of deze taken moeten worden uitgevoerd.	3
Onvoldoende kennis van de participatieverordening (risico)	Ingeval gemeentelijke beleids- of projectmedewerkers onvoldoende kennis van ons participatiebeleid hebben kan de gemeente onbetrouwbaarheid worden verweten. Deze kennis wordt overigens regelmatig getoetst in trainingen en evaluaties.	3
Omvang beschikbaar budget voor inwonersinitiatieven van inwoners (risico en kans)	Ingeval het budget voor inwonerinitiatieven onvoldoende van omvang is om nieuwe initiatieven te honoreren kan dit tot onvrede leiden. Tot op heden is het budget echter steeds ruim voldoende van omvang geweest.	3

Doen (bestuurlijke resultaten in 2027)

Fasering en financiën van het collegeprogramma			
Thema	**Onderwerp**	**Fasering**	**Financiële duiding**
Betrokkenheid en participatie	**Ontwikkelplan participatie** Iedere twee jaar opstellen van een ontwikkelplan participatie waarin we de ontwikkelpunten voor de organisatie uitwerken, nieuwe participatievormen testen, nieuwe doelgroepen bereiken en ervaringen evalueren.	2027 2029	Het opstellen van het plan wordt bekostigd uit bestaande budgetten. Uit het plan zelf kunnen kosten voorkomen die in een Kadernota of Berap aan de raad worden voorgelegd.
Betrokkenheid en participatie	**Toegang tot doelgroepen vergroten, waaronder betrokkenheid jongeren vergroten.** Toegang tot doelgroepen vergroten die minder makkelijk deelnemen door actief contact te leggen met sleutelfiguren, verenigingen, geloofsgemeenschappen en maatschappelijke organisaties. Jongeren wordt gevraagd hoe zij beter betrokken kunnen worden bij beleid, besluitvorming en uitvoering.	2027-2030	Deels bestaande budgetten, voor het vergroten van de betrokkenheid van jongeren kunnen wel kosten gemaakt moeten worden die niet gedekt kunnen worden uit bestaande budgetten. Deze kosten worden in een Kadernota aan de raad voorgelegd.

2.2.2 Dienstverlening en communicatie

Doel (beoogd effect)

De gemeente Vijfheerenlanden biedt op basis van het dienstverleningsconcept goede dienstverlening en communicatie die aansluit bij onze drie kernwaarden volwaardig, helder en laagdrempelig. Volwaardig: wij zorgen ervoor dat inwoners, ondernemers en organisaties goed geholpen worden door deskundige medewerkers. Daarnaast bieden we tijdige en relevante informatie die aansluit bij de behoeften. Helder: wij communiceren proactief en begrijpelijk zodat onze inwoners, ondernemers en organisaties weten waar ze aan toe zijn. Wij communiceren over wat wel en niet kan, hoe zaken geregeld kunnen worden en wat men kan verwachten. Laagdrempelig: wij zijn toegankelijk via verschillende kanalen en bieden maatwerk waar nodig zodat inwoners, ondernemers en organisaties gebruik kunnen maken van onze gemeentelijke diensten.

Kritische prestatie-indicatoren

Dienstverlening en communicatie	Streefwaarde	2023	2024	2025	2026
Tevredenheid afhandelingen meldingen openbare ruimte	8	7,9	7,8	7,4	7,0*
Tevredenheid APV-vergunningen	8	x	9	8,95	8,91*
Tevredenheid omgevingsvergunningen	8	7,9	7,5	7,2	8,3*
Tevredenheid principeverzoeken	7	x	6,4	6,7	7,0*
Tevredenheid over de communicatie	8	x	7,5	7,6	8,39*
Tevredenheid baliebezoek Burgerzaken	8,5	8,7	8,8	8,96	8,87*
Aantal ontvangen klachten	x	99	42	64	41*

*Peildatum 1 september 2026

Tekstkwaliteit en versimpeling communicatie	Streefwaarde	2023	2024	2025	2026
Websitecontentkwaliteit (SiteImprove)	90	x	x	x	93,1*
Toegankelijkheidsverklaringen ingevuld (%)	90%	x	x	16	65*

SEO-score website	90	x	x	x	83,6*
Gebruikerservaring website	90	x	x	x	99*
Vindbaarheid van informatie	8	x	7,2	7,1	7,6*
Begrijpelijkheid brieven (diverse diensten)	8	x	8,1	7,9	8,5*
Gemak contact en dienstverlening	8	x	7,4	7,4	8,3*

*Peildatum 1 september 2026

Onzekerheden en kansen

Risico/kans	Toelichting	Impact
Behoeften van de inwoners, ondernemers en organisaties zijn niet altijd in beeld (risico en kans)	De klantbehoeften zijn niet altijd in beeld. Maar door gegevens uit klantonderzoeken, meldingen en kanaal-statistieken te gebruiken, kan de gemeente beter inspelen op de wensen en behoeften van inwoners en ondernemers via het juiste kanaal. Dit kan leiden tot gerichtere en effectievere communicatie.	3
Digitale dienstverlening en toenemende digitale vaardigheden (kans)	Door verder te investeren in digitale kanalen en self-serviceopties kunnen inwoners en ondernemers sneller en gemakkelijker gebruik maken van gemeentelijke diensten. Ook wanneer inwoners digitaal vaardiger worden kunnen zij beter gebruik maken van online diensten van de gemeente.	3
Samenwerken met maatschappelijke partners (kans)	Door samen te werken met maatschappelijke organisaties, bedrijven en andere overheden kan de gemeente haar bereik vergroten. Dit kan met name helpen bij het bereiken van (kwetsbare) groepen, maar ook bijvoorbeeld jongeren via scholen.	3
Proactieve en transparante communicatie (kans)	Door inwoners en ondernemers vroegtijdig en transparant te informeren en te betrekken bij ontwikkelingen, kan de gemeente het vertrouwen vergroten en de betrokkenheid versterken.	3

Doen (bestuurlijke resultaten in 2027)

Fasering en financiën van het collegeprogramma			
Thema	**Onderwerp**	**Fasering**	**Financiële duiding**
Bestuurlijke vernieuwing	**Podcastserie** Samen met inwoners een podcastserie ontwikkelen waarmee we inwonersinitiatieven voor het voetlicht brengen. En waarin aannames en vooroordelen worden besproken en verkend.	2026-2027	Het opstellen van het plan voor deze serie wordt bekostigd uit bestaande budgetten. Uit dit plan zelf kunnen kosten voorkomen die in Kadernota of Berap aan de raad worden voorgelegd.
Bestuurlijke vernieuwing	**Onderzoeken Communicatie en dienstverlening en Imago** Uitkomsten van de onderzoeken Communicatie en dienstverlening en Imago 2026 in elk team bespreken en per team worden punten voor verbetering afspreken en opvolgen.	2026	Het bespreken van de onderzoeken, het afspreken en opvolgen van verbeterpunten worden bekostigd uit bestaande budgetten. Voor de uitvoering van verbeterpunten kunnen kosten gemaakt moeten worden, als dit aan de orde is worden die in de Kadernota aan de raad voorgelegd.
Bestuurlijke vernieuwing	**Jongerenberaad Praktisch Vijfheerenlanden** In samenspraak met middelbare scholen in onze gemeente kijken hoe we invulling kunnen geven aan (een deel) van het verplichte burgerschapsonderwijs. Daarbij gaat de voorkeur uit naar het betrekken van jongeren bij de lokale	2027	Het uitwerken van de bekostiging van deze activiteit maakt onderdeel uit van het uit te werken plan. Daarbij wordt ook betrokken of er sprake kan zijn van cofinanciering of subsidies. Mocht de bekostiging niet uit bestaande budgetten gedekt kunnen

	democratie door samen met middelbare scholen een jaarlijks jongerenberaad te organiseren.		worden, dan wordt dit plan in de Kadernota aan de raad voorgelegd.

2.3 Inkomsten en uitgaven

Baten en lasten programma A (bedragen x € 1.000)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten programma A	16.191	7.452	8.688	8.545	8.632	8.858
Baten programma A	2.092	1.500	1.500	1.911	1.912	1.912
Saldo van baten en lasten	**14.099**	**5.952**	**7.188**	**6.633**	**6.720**	**6.947**
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	0	127	34	34	34
Saldo	**14.099**	**5.952**	**7.061**	**6.599**	**6.686**	**6.913**

Toelichting op de afwijking van de lasten en baten

Lasten

Herbestemming stadhuis Vianen

Via de kadernota zijn structurele exploitatielasten ad € 365.000 voortkomend uit de herbestemming van het stadhuis Vianen op de begroting gebracht.

Verkiezingen

De kosten voor het organiseren van verkiezingen nemen toe. De regelgeving omtrent verkiezingen vraagt om meer inzet van mensen bij het proces en stelt hogere eisen qua training en opleiding. Als gevolg hiervan moeten alle betrokken voor iedere verkiezingen weer een actuele opleiding volgen. Voor 2027 is hiervoor aanvullend € 105.000 geraamd. Door het hoger aantal betrokken personen in het proces nemen ook de presentiegelden toe, waarvoor € 22.000 aanvullend is opgenomen voor 2027.

3. Programma B: Een veilige en mooie gemeente

3.1 Inleiding

De openbare ruimte is een essentiële pijler onder de leefbaarheid van onze gemeente. Het is de omgeving waarin het dagelijkse leven zich afspeelt en waar veiligheid, kwaliteit en comfort direct zichtbaar en voelbaar zijn. Daarom blijven we gericht werken aan een openbare ruimte die niet alleen veilig en functioneel is, maar ook uitnodigt tot gebruik en ontmoeting.

Onze inzet richt zich op het in stand houden én verder verbeteren van de bestaande kwaliteit. We zorgen ervoor dat voorzieningen en infrastructuur betrouwbaar en goed onderhouden blijven, terwijl we tegelijkertijd inspelen op veranderingen in gebruik, klimaat en omgeving. We ontwikkelen een opgavegerichte aanpak waarin ambities vanuit de vastgestelde gebieds- en dorps(woon)visies en overige beleidsdoelstellingen worden geïntegreerd. Op die manier dragen de reguliere investeringen in de leefomgeving bij aan de realisatie van ‘het goede leven’. Tegelijk zorgt deze combinatie van opgaven naar een integraal uitvoeringsproces ervoor dat werkzaamheden efficiënter verlopen en de impact op de omgeving beperkt blijft.

We hebben oog voor de dynamiek in wijken en kernen en sluiten daar met maatwerk op aan. Dit betekent dat we niet overal dezelfde oplossingen toepassen, maar keuzes maken die passen bij de specifieke situatie. Inwoners en andere betrokkenen spelen hierin een belangrijke rol: hun kennis en ervaring helpen ons om beter aan te sluiten op wat er leeft.

Daarnaast blijven we ons ontwikkelen in de manier waarop we werken. We maken gerichter gebruik van beschikbare informatie en nieuwe technieken om keuzes te onderbouwen en werkzaamheden te plannen. Zo zorgen we ervoor dat we ook op de langere termijn verantwoord en doelgericht blijven investeren in een openbare ruimte die meegroeit met de gemeente en haar gebruikers.

3.2 Beleidsthema's

3.2.1 Veiligheid

Doel (beoogd effect)

We streven naar een leefbare en veilige leefomgeving voor onze inwoners, ondernemers en bezoekers. Dit doen we door in te zetten op integrale samenwerking, preventie, handhaving en bewustwording. Samenwerking en innovatie zijn hiervoor cruciaal, maar risico's zoals complexiteit, beperkte capaciteit en nieuw opkomende risico's vragen om flexibiliteit en prioritering. We richten ons hierbij op de aanpak van ondermijning, beperking van overlast gevend gedrag bij kwetsbare inwoners, verhogen van de digitale weerbaarheid, het voorkomen van jeugdcriminaliteit, het tegengaan en de aanpak van "kleine ergernissen". Dit zorgt voor een veilige en leefbare woon-, leef- en ondernemersomgeving en een effectieve aanpak van crises. Daartoe monitoren we de overlast mede met hulp van mobiele camera's, voeren integrale controles uit, nemen zo nodig bestuurlijke maatregelen, zetten waar nodig in op zichtbare handhaving via boa's, voeren voorlichtingscampagnes, organiseren weerbaarheidstrainingen, begeleiden risicojongeren en nemen crisisinterventies. Dit alles doen we in samenwerking en overleg met onze ketenpartners.

Kritische prestatie-indicatoren

Veiligheid	Streefwaarde	2023	2024	2025	2026
Verwijzingen naar Halt (per 1000 jongeren)	n.n.b.	8	8	7	6,4

Onzekerheden en kansen

Risico/kans	Toelichting	Impact
Juridificering samenleving (risico)	De verbreding van de opgave (bijvoorbeeld met ondermijning) en de toenemende juridificering van complexe (handhavings)vraagstukken legt een grote druk op de (beperkte) juridische capaciteit.	2
Kwetsbare groepen (risico en kans)	Het aantal kwetsbare groepen in de samenleving neemt toe. Door de weerbaarheid van deze groepen te verhogen (door bijvoorbeeld de meldingsbereidheid te	3

	stimuleren) kan dit risico beheersbaar worden gemaakt.	
Samenwerking met ketenpartners (kans)	Door verbetering van de samenwerking met ketenpartners kunnen sterkere netwerken worden gemaakt waarin ook meer ruimte is voor innovatieve aanpakken.	3
Beperkte handhavingscapaciteit en toename taken boa-team (risico)	De uitbreiding van taken voor het boa-team, in combinatie met de toenemende complexiteit van handhavingsvraagstukken en een structureel beperkte capaciteit, legt een groeiende druk op de uitvoering van toezicht en handhaving.	2

Doen (bestuurlijke resultaten in 2027)

- In het kader van onze toezichtactiviteiten en -doelstellingen stellen wij een Boa Jaarverslag op. Over de uitkomsten hiervan informeren wij de raad.
- Het huidige integrale veiligheidsbeleid loopt in 2026 af. Daarom is voor de periode 2027–2031 een nieuw, geactualiseerd integraal veiligheidsbeleid (IVB) opgesteld.

Fasering en financiën van het collegeprogramma			
Thema	**Onderwerp**	**Fasering**	**Financiële duiding**
Veiligheid	**Versterking capaciteit** Investeren in een veilige en leefbare gemeente door de toezicht- en handhavingscapaciteit te versterken met twee extra boa's.	2028-2030	€ 150.000 structureel
Veiligheid	**Versterking capaciteit** Investeren in een veilige en leefbare gemeente door de toezicht- en handhavingscapaciteit	2027-2028	€ 150.000 structureel

	t te versterken met twee extra boa's.		

3.2.2 Beheer openbare ruimte en afvalinzameling

Doel (beoogd effect)

De openbare ruimte is een belangrijk visitekaartje van onze gemeente. Wij zorgen voor een openbare ruimte die veilig, groen, goed onderhouden en toekomstbestendig is. Daarmee bedoelen wij dat wij bij het beheer en de inrichting van de openbare ruimte rekening houden met maatschappelijke, economische, technologische en klimatologische ontwikkelingen. We streven naar een groene leefomgeving die aantrekkelijk, gezond en klimaatbestendig is. Water en groen benoemen wij als leidend principe bij de (her)inrichting van gebieden. We hebben nadrukkelijk oog voor klimaatadaptatie (inclusief het voorkomen van hittestress) en integreren overige beleidsdoelen bij het inrichten van de openbare ruimte. Bij herinrichtingen is het streven actief te vergroenen en het hemelwater af te koppelen van het rioleringsstelsel.

Het afvalbeheer valt ook onder dit begrotingsthema. Het afvalbeleid (inclusief de bijbehorende kritische prestatie-indicator) is echter verantwoord onder het thema Een duurzame toekomst (programma D). Onder de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen wordt nader ingegaan op het beheer van de wegen en riolering.

Onzekerheden en kansen

Risico/kans	Toelichting	Impact
Vervangingsopgave bij riolering en wegconstructies e.d. (risico)	Op termijn komt er een grote vervangingsopgave bij riolering en wegconstructies op de gemeente af. Daar moet dan wel zowel intern als extern voldoende capaciteit voor beschikbaar zijn.	1
Kwaliteit van beheer Openbare Ruimte (risico)	Bij ombuigingen wordt kritisch gekeken naar het eigen uitgavenpatroon en ambities alsmede wensen en ambities vanuit de samenleving. Dat vereist een frisse blik en kijken naar wat echt noodzakelijk is. Ombuigingen kunnen ook	2

	leiden tot het afzwakken van ambities op het gebied van groen. Bij wegonderhoud gaan we op onze werklandschappen richting ondergrens waarbij er sprake kan zijn van vermindering van veiligheid, toename van schadeclaims en van meldingen door inwoners en overige gebruikers.	
Kwaliteit van beheer Openbare Ruimte (kans)	Samenwerking met de BIZ' en kan positief bijdragen aan de kwaliteit van onze werklandschappen.	3
Gebruik duurzame materialen (risico en kans)	Het gebruik van duurzame materialen kan de stikstofuitstoot verminderen. De levensduur van deze materialen moet zich nog in de praktijk echter nog bewijzen. Dat betekent positieve effecten op het gebied van duurzaamheid, kwaliteit en mogelijk ook financieel. Voor de langere termijn mogelijk ook hogere kosten in verband met een eerdere vervanging.	2

Doen (bestuurlijke resultaten in 2027)

In 2027 betreft het de verdere uitvoering van de door de raad in eerdere jaren vastgestelde beleidsplannen. In 2027 nemen we een herziening van het beleids- en beheerplan civiele kunstwerken op in het programma BOR / B. De ontwikkelingen op het gebied van Diftar is opgenomen in de bestuurlijke resultaten bij onderdeel 5.2.2 Energietransitie en duurzaamheid.

3.2.3 Beheer gebouwen

Doel (beoogd effect)

Wij zorgen voor toekomstbestendig gemeentelijk vastgoed dat op een doelmatige, duurzame en maatschappelijk verantwoorde wijze wordt beheerd, geëxploiteerd en ontwikkeld. Daarbij streven wij ernaar om in 2030 een CO_2-reductie van 70% binnen het gemeentelijk vastgoed te realiseren. Dit doen wij door uitvoering te geven aan het Beheerplan Vastgoed 2025–2028 en de Routekaart Verduurzaming Gemeentelijk Vastgoed 2025–2050.

Naast het technisch en planmatig beheer zetten wij in op strategisch vastgoedbeheer. Hierbij beoordelen wij de gemeentelijke

vastgoedportefeuille voortdurend op maatschappelijke meerwaarde, functionaliteit, duurzaamheid en financiële doelmatigheid. Waar dit bijdraagt aan gemeentelijke doelstellingen, onderzoeken en realiseren wij de aan- en verkoop van vastgoed en gronden.
Daarnaast werken wij aan de ontwikkeling van een integraal programma Vastgoed en Grondzaken, waarin beleid, beheer, ontwikkeling, exploitatie en strategische sturing op gemeentelijke eigendommen in samenhang worden vormgegeven.

Onzekerheden en kansen

Risico/kans	Toelichting	Impact
Technologische ontwikkelingen (kans)	Innovaties bieden kansen om gebouwen slimmer, efficiënter en duurzamer te beheren. De snelheid van deze ontwikkelingen vraagt om een adaptieve aanpak en kan aanleiding geven tot bijstelling van eerder gemaakte keuzes.	1
Prijsontwikkelingen (risico)	Schommelingen in prijzen van bouwmaterialen, installaties en arbeidskosten kunnen financiële gevolgen hebben voor eerder gemaakte ramingen en daardoor de uitvoerbaarheid en planning van onderhouds- en verduurzamingsprojecten.	1
Strategische vastgoedontwikkelingen (kans)	Veranderende maatschappelijke behoeften en ruimtelijke ontwikkelingen bieden kansen om de vastgoedportefeuille beter af te stemmen op toekomstige gemeentelijke opgaven en een efficiënter gebruik van gemeentelijke eigendommen te realiseren.	2

Doen (bestuurlijke resultaten in 2027)

- We evalueren jaarlijks het beheerplan vastgoed 2025-2028 en de routekaart verduurzaming gemeentelijk vastgoed 2025-2050. Zo nodig passen we deze plannen aan. Over de resultaten informeren we de raad via een raadsinformatiebrief.
- We starten met de ontwikkeling van een integraal programma Vastgoed en Grondzaken, waarin vastgoedbeheer, grondzaken, exploitatie,

ontwikkeling en strategische portefeuillevorming worden samengebracht.

- We stellen een DIHPG (Duurzaam Integraal Huisvestingsplan Gemeenschapshuizen) op, waarin de toekomstige huisvestingsbehoefte, de verduurzamingsopgave, het meerjarig onderhoud en de maatschappelijke functie van de gemeenschapshuizen integraal worden uitgewerkt. Het DIHPG wordt ter besluitvorming voorgelegd aan de raad.
- We leggen een voorstel tot investeringskrediet voor aan de raad ten behoeve van de gemeenschapshuizen.

3.3 Inkomsten en uitgaven

Baten en lasten programma B (bedragen x € 1.000)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten programma B	31.419	40.930	42.459	43.768	44.222	44.502
Baten programma B	21.310	21.370	22.463	22.963	22.963	22.898
Saldo van baten en lasten	**10.109**	**19.560**	**19.996**	**20.805**	**21.259**	**21.604**
Toevoegingen aan reserves	150	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	276	152	2	2	2	2
Saldo	**9.983**	**19.408**	**19.994**	**20.803**	**21.257**	**21.602**

Toelichting op de afwijking van de lasten en baten

Lasten

Bijdrage Veiligheidsregio

De bijdrage aan deze gemeenschappelijke regeling is € 421.000 hoger. Dit is grotendeels inflatiecorrectie, maar ook intensivering van beleid. De lasten voortkomend uit intensivering zijn via de kadernota op de begroting gebracht.

Uitvoerings- en beheerprogramma wegen

Via de kadernota zijn structurele exploitatielasten ad € 468.000 voortkomend uit het uitvoerings- en beheerprogramma wegen op de begroting gebracht.

Fietsbeleidsplan

Via de kadernota zijn lasten voor uitvoeringsmaatregelen voortkomend uit het fietsbeleidsplan ad € 110.000 voor 2027 op de begroting gebracht.

Beleidsplan parkeren

Via de kadernota zijn lasten ad € 165.000 voor uitvoering van het beleidsplan parkeren voor 2027 op de begroting gebracht.

Bijdrage Waardlanden
De bijdrage aan deze gemeenschappelijke regeling stijgt met € 1.226.000 als gevolg van hogere kosten voor de inzameling en verwerking van afval.

Baten

Opbrengsten afvalstoffenheffing
Op basis van het principe van 100% kostendekkendheid worden de hogere kosten voor de inzameling en verwerking van afval doorberekend in de tarieven voor de afvalstoffenheffing.

4. Programma C: Maatschappelijke ontwikkeling

4.1 Inleiding

We werken aan een vitale samenleving waarin inwoners naar vermogen kunnen meedoen, ondersteunt door sterke gemeenschappen en toegankelijke voorzieningen. Bestaanszekerheid, gezondheid, kansrijk opgroeien, wonen, onderwijs en passende ondersteuning vormen daarbij de basis.

Die basis is niet voor iedereen makkelijk of vanzelfsprekend. We zien dat het aantal ondersteuningsvragen van inwoners blijft stijgen en daarbij neemt de complexiteit van deze vragen toe. De meeste ondersteuningsvragen worden beantwoord met zorg op maat, zorg die we niet zelf leveren. Hier kopen wij producten en diensten van zorgverleners en leveranciers voor in. Als dit zich zo voortzet, dan wordt de zorg- en ondersteuningsvraag steeds meer onbetaalbaar en daardoor onhoudbaar. Dit heeft in toenemende mate effect op de toegankelijkheid van zorg en ondersteuning. De wachtlijsten worden steeds langer, de ondersteuning die beschikbaar is wordt duurder en gezien de krapte op de arbeidsmarkt dienen we scherp toezicht te houden op de kwaliteit. Dit moet en kan anders.

De transformatie in het Sociaal Domein is een ‘beweging naar de voorkant’ waarbij zorg en ondersteuning steeds meer worden georganiseerd vanuit de kracht van de samenleving in plaats van via professionele hulp en financiële ondersteuning vanuit de gemeente. Dit betekent dat gemeenten en maatschappelijke partners proberen om formele zorg en ondersteuning (zoals professionele begeleiding) zo veel mogelijk aan te laten sluiten bij informele ondersteuning (zoals familie, vrienden, buren en vrijwilligers). Dit kan bestaan uit: versterking van het netwerk, de sociale basis en het dagelijks leven, maar ook uit professionele hulp wanneer dit strikt noodzakelijk is. Deze vormen vullen elkaar aan en versterken elkaar.

Transformatie betekent ook dat je met elkaar accepteert dat niet alles op te lossen is. Tegenslagen en het (ver)dragen daarvan horen ook bij het leven en

niet alles vraagt om een professionele interventie. Bij ombuigingen komen keuzes kijken. Uit de publieke opinie van maart 2025 op het gebied van het sociaal domein is naar voren gekomen dat de ontwikkeling van jeugdigen niet in de knel mag komen. De transformatie is destijds vertaald in de visie sociaal maatschappelijke agenda 2020-2025 en wordt in 2027 vertaald naar een sociale koers.

Daarmee sluit dit programma aan op de Kadernota, waarin het goede leven in Vijfheerenlanden centraal staat. Voor het sociaal domein vertalen we dit naar investeren in positieve gezondheid, sterke gemeenschappen, toegankelijke voorzieningen, leefbare wijken en dorpen en passende ondersteuning voor inwoners die dat nodig hebben. Tegelijkertijd vraagt de Kadernota om financiële houdbaarheid en realistische keuzes. Daarom leggen we in dit programma nadruk op preventie, collectieve oplossingen en ondersteuning dichtbij het gewone leven.

4.2 Beleidsthema's

4.2.1 Sociale basis en preventie

Doel (beoogd effect)

Wij streven naar een vitale, inclusieve en zorgzame samenleving waarin iedereen naar vermogen kan meedoen. Hiermee onderschrijven we het VN-verdrag handicap. Daarbij zetten we in op eigen kracht, mentale weerbaarheid en gemeenschapskracht. We kijken eerst wat inwoners zelf of samen met hun netwerk kunnen, voorkomen waar mogelijk door tijdige ondersteuning en bieden passende hulp wanneer dat nodig is.
Preventie en een sterke sociale basis vormen het fundament van ons beleid. We werken aan de beweging *van zorgen voor naar samen leven* en investeren in laagdrempelige (waar mogelijk informele) ondersteuning dichtbij huis. Met behulp van AZWA-middelen versterken we de samenwerking tussen zorg en welzijn als onderdeel van deze beweging.
Bij de keuzes die we maken geven we voorrang aan collectieve belangen boven individuele belangen, aan kwetsbare inwoners boven veerkrachtige inwoners en aan kinderen boven volwassenen. Daarbij blijven we oog houden voor inclusie, toegankelijkheid en de positie van mantelzorgers.
We monitoren actief de resultaten van ons beleid en combineren kwantitatieve en kwalitatieve inzichten om onderbouwde keuzes te maken en passende lokale oplossingen te ontwikkelen.

Kritische prestatie-indicatoren

Sociale basis en preventie	Streefwaarde	2023	2024	2025	2026
Algemene indicator sociale kracht (uit monitor sociale kracht)	7,5		7,4		Lopend*

*Peildatum 1 september 2026

Onzekerheden en kansen

Risico/kans	Toelichting	Impact
Gewenste cultuurverandering passend bij de beweging naar de voorkant vindt niet plaats (risico)	We blijven met onze partners investeren in de beweging naar de voorkant op gebied van preventie, in het aanbieden van collectieve voorzieningen en in het verminderen van maatwerkvoorzieningen. De uitvoering van dit beleid vraagt duidelijke keuzes en daarmee lef. Daarvoor is een cultuurverandering, een hogere mate van risico-acceptatie en duidelijkheid en transparantie in beleidsvorming en indicering vereist.	1
De professionals van de sociale teams komen niet in hun nieuwe rol (risico)	Het Sociaal Team moet nieuwe competenties en een andere denkwijze ontwikkelen voor de nieuwe rol, gericht op het normaliseren van de zorg- en/of ondersteuningsvraag. Belangrijk hierbij zijn creativiteit, klantgericht inwonercontact, stevige sturing en lef.	1
Financieel rendement van preventie komt niet terecht bij de gemeente (risico)	Gemeente betaalt een belangrijk deel van de kosten van maatregelen gericht op preventie en het inrichten van collectieve voorzieningen. De hieruit voortkomende besparingen komen echter deels terecht bij andere partijen (bijvoorbeeld huisartsen en verzekeraars). Gewaarborgd moet worden dat ook voor gemeenten sprake is van een per saldo substantieel positief financieel effect.	2

Participatiewet in balans (kans)	Wijziging in de Participatiewet, die meer uitgaat van maatschappelijke participatie en werk, biedt ruimte op andere leefgebieden.	2

Doen (bestuurlijke resultaten in 2027)

We leggen de Sociale koers 2027-2030 ter besluitvorming aan de raad voor.

4.2.2 Gemeenschapskracht en dorp- en wijkenbeleid

Doel (beoogd effect)

Inwoners kunnen zelf initiatieven ontplooien voor hun wijk of dorp. We behouden het budget voor inwonersinitiatieven en maken het eenvoudiger om hiervan gebruik te maken. Daarnaast zorgen we ervoor dat de mogelijkheden beter bekend worden, zodat meer inwoners de weg weten te vinden naar deze ondersteuning.

Voor inwoners van alle dorpen en wijken moet ruimte voor beweging, culturele ontwikkeling en ontmoeting bereikbaar zijn. Dit betreft zowel voorzieningen in gebouwen als een uitnodigende en toegankelijke inrichting van de openbare ruimte, die ontmoeting, bewegen en verblijven en onderlinge betrokkenheid stimuleert. Hoe dat eruitziet, verschilt per dorp of wijk. Daarbij is het noodzakelijk om keuzes te maken. Niet alles kan tegelijkertijd of overal in dezelfde mate worden gerealiseerd. We prioriteren op basis van wat het meest bijdraagt aan leefbaarheid, gemeenschapskracht en gezondheid van onze inwoners, en houden daarbij oog voor een evenwichtige verdeling over de kernen.

Vrijwilligers, verenigingen en inwonersinitiatieven vormen de motor achter sport en cultuur. Zo geven muziekverenigingen bijvoorbeeld muziekles op scholen. We ondersteunen hen, verlagen waar mogelijk drempels en stimuleren dat inwoners zelf initiatief nemen. Waar nodig faciliteren we en denken we mee, zodat ideeën ook daadwerkelijk tot uitvoering kunnen komen, maar we nemen niet over.

We zetten daarom in op:

- Het versterken van gemeenschapskracht in alle dorpen en wijken;
- Het ondersteunen en faciliteren van maatschappelijke organisaties en gemeenschapshuizen;
- Het benutten van bestaande voorzieningen, zoals scholen en sport- en cultuurvoorzieningen, als ontmoetingsplek.

Kritische prestatie-indicatoren

Gemeenschapskracht en dorp- en wijkenbeleid	Streefwaarde	2023	2024	2025	2026
Mate van eenzaamheid MSK	8,1		7,9		Lopend*

*Peildatum 1 september 2026

Onzekerheden en kansen

Risico/kans	Toelichting	Impact
De sociale basis is niet maakbaar (risico)	Het succes van ons beleid is mede afhankelijk van actieve inwoners en organisaties die zelfstandig activiteiten en voorzieningen organiseren. De gemeente kan hierbij faciliteren.	2
Er is een grote mate van betrokkenheid (kans)	De sociale cohesie is relatief hoog. Daardoor mag een grotere betrokkenheid van de sociale basis en het sociaal netwerk worden verwacht om te bepalen wat strikt noodzakelijk is.	2
Gebiedsgerichte samenwerking heeft meerwaarde (kans)	Door intern gebiedsgericht samen te werken, een samenwerking tussen fysiek en sociaal, ontstaat inhoudelijke meerwaarde. Bij het onderdeel ongedwongen ontmoeten is bijvoorbeeld de inrichting van de openbare ruimte een belangrijk aandachtspunt. Dit vraagt interne afstemming en optimalisatie per dorp/wijk/kern. Daarvoor is wel (afstem)capaciteit vereist.	3
Doorontwikkeling van gemeenschapshuizen (dorpshuizen/wijkgebouwen) (risico en kans)	Het initiatief en aanbieden van activiteiten, al dan niet op basis van een behoefte in een kern, gericht op ontmoeting van onze inwoners ligt bij de gemeenschapshuizen zelf. Dit betekent dat het aanbod per gemeenschapshuis anders is. De getoonde initiatieven door de gemeenschapshuizen geven	2

	echter geen garantie dat de gemeenschapskracht versterkt wordt.	

Doen (bestuurlijke resultaten in 2027)

In het vierde kwartaal van 2027 voeren we een evaluatie van de subsidieregeling Instandhouding Gemeenschapshuizen uit met het oog op verdere ontwikkeling van de regeling.

Fasering en financiën van het collegeprogramma			
Thema	**Onderwerp**	**Fasering**	**Financiële duiding**
Gemeenschapskracht en kernenbeleid	**Campagne Sociale basis** Meerjarige gemeentebrede campagne 'sociale basis' waaronder onder andere zelf- en samenredzaamheid, veerkracht en voorkomen sociaal isolement	Vanaf 2026	De voorbereidende werkzaamheden kunnen uit bestaande budgetten worden bekostigd. De kosten bedragen voor het eerste jaar €100.000. De kosten voor de jaren daarna worden via Kadernota aan de raad voorgelegd.

4.2.3 Gezondheid

Doel (beoogd effect)

We willen dat alle inwoners een eerlijke kans krijgen op een goede mentale en lichamelijke gezondheid. Daarom bevorderen we een gezonde leefstijl en zijn we bereid om ongelijk te investeren om uiteindelijk gelijke kansen te creëren. Daarbij gaan we uit van positieve gezondheid: inwoners nemen zelf regie over hun gezondheid en maken gebruik van de beschikbare voorzieningen, zoals welzijns- en gezondheidsvoorzieningen, gezondheidsbevordering, verslavingspreventie en sportverenigingen. We willen dat kinderen en jongeren veilig, gezond en kansrijk kunnen opgroeien en zich optimaal kunnen ontwikkelen in hun eigen omgeving. Dit begint bij een sterke basis van betrokken ouders, een ondersteunende leefomgeving

en toegankelijke voorzieningen die een gezonde ontwikkeling stimuleren en problemen helpen voorkomen.

Kritische prestatie-indicatoren

Gezondheid	Streefwaarde	2023	2024	2025	2026
*	-	-	-	-	-

* Vanuit het in 2027 vast te stellen Gezondheidsbeleid volgen meetbare indicatoren.

Onzekerheden en kansen

Risico/kans	Toelichting	Impact
Onduidelijk wettelijk kader AZWA (risico)	IZA is omgezet naar het Aanvullend Zorg en Welzijns-akkoord (AZWA). Er is inmiddels meer duidelijkheid, maar de hoogte van de financiële dekking vanuit het Rijk is nog niet structureel zeker.	2
Gemeente heeft een andere rol dan verzekeraars of medische sector (risico)	Ten opzichte van de medische sector en de zorgverzekeraars is de positie van gemeenten niet gelijkwaardig. Daardoor liggen aanzienlijke verantwoordelijkheden bij gemeenten op tafel zonder dat deze voldoende knoppen hebben om deze resultaten te realiseren.	3

Doen (bestuurlijke resultaten in 2027)

We leggen het Gezondheidsbeleid 2027-2030 ter besluitvorming aan de raad voor, inclusief meetbare indicatoren.

Fasering en financiën van het collegeprogramma			
Thema	**Onderwerp**	**Fasering**	**Financiële duiding**
Gezondheid	**Vaccinatiegraad** Doelgroepgerichte aanpak vaccinatiegraad	2026-2030	€ 20.000 per jaar

4.2.4 Zorg en wonen

Doel (beoogd effect)

Het is belangrijk om ruimtelijke en maatschappelijke opgaven sterker te verbinden. De woningbouwgroei vraagt niet alleen om extra woningen, maar ook om voldoende zorggeschikte woningen, woonvormen voor ouderen, voorzieningen voor aandachtsgroepen en ontmoetingsplekken die de leefbaarheid en sociale samenhang versterken.
De vastgestelde woonzorgvisie biedt hiervoor een belangrijk kader. Naast investeringen in de fysieke leefomgeving verdienen ook gemeenschapshuizen en andere maatschappelijke voorzieningen een volwaardige plek, zodat de kwaliteit van leven gelijke tred houdt met de groei van de gemeente.
Daarnaast vraagt de verwachte vergrijzing om tijdige keuzes in woon- en voorzieningenbeleid. Door de behoefte aan seniorenwoningen, passende zorgvoorzieningen en ondersteuning voor zelfstandig wonen structureel te monitoren, kan de gemeente beter inspelen op toekomstige ontwikkelingen. Op basis van toegankelijkheid wordt het VN-verdrag handicap hiermee onderschreven.

Kritische prestatie-indicatoren

Zorg en wonen	Streefwaarde	2023	2024	2025	2026	Bron

Onzekerheden en kansen

Risico/kans	Toelichting	Impact
Rijksmiddelen voor MOBW variëren en zijn vooraf niet vastgesteld (risico en kans)	De decentralisatie van de verantwoordelijkheid voor beschermd wonen (BW) en maatschappelijke opvang (MO) wordt uitgevoerd. Er bestaat echter nog onvoldoende duidelijkheid over de omvang van de over te hevelen rijksmiddelen.	3
Druk op de woningmarkt (risico)	Beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen is een belangrijk aandachtpunt. De vraag naar (betaalbare) woningen is zeer hoog. Dat bemoeilijkt het realiseren van betaalbare huisvesting voor	3

	inwoners met een specifieke woon- of ondersteunings-/zorgvraag.	
Gezamenlijke uitvoeringsafspraken op gebied van wonen, welzijn en zorg (kans)	Samen met diverse zorgpartijen, welzijnsorganisaties en corporaties heeft de gemeente uitvoeringsafspraken opgesteld in de Visie Wonen, Welzijn en Zorg Vijfheerenlanden 2025. Deze krijgen een nadere uitwerking in het volkshuisvestingsprogramma.	3
Maatschappelijk eigenaarschap (kans en risico)	Woonzorginitiatieven zijn idealiter lokaal ingebed in de buurt. Dit vraagt actieve betrokkenheid van de buurt en buurtinitiatieven en voldoende vrijwilligers.	3
Nieuwe NEN-norm als uitgangspunt voor bouwen (kans)	Biedt de mogelijkheid tot toegankelijk bouwen waardoor aanvragen vanuit de Wmo beperkt worden.	3
In regio's samenwerken is complex (risico)	Vijfheerenlanden participeert in veel samenwerkingsverbanden. Hiervan zijn de beleidsdoelstellingen niet altijd congruent. Vijfheerenlanden zit bijvoorbeeld in twee onderwijsregio's en twee zorgkantoorregio's (respectievelijk zorgkantoor Utrecht (Zilveren Kruis) en zorgkantoor Waardenland (VGZ). Dit vraagt extra bestuurlijke en ambtelijke inzet.	2

Doen (bestuurlijke resultaten in 2027)

- De doelstellingen van dit thema worden integraal opgenomen in het volkshuisvestingsprogramma (zie programma D, Wonen). Gezien de opgaven spannen wij ons in om te komen tot een tweetal woonzorgzones, één in de kern Leerdam en één in de kern Vianen.
- Wij leggen de meerjaren strategie VN – verdrag 2027-2035 handicap aan de raad voor.

4.2.5 Onderwijs en ontwikkelen

Doel (beoogd effect)

We willen dat iedere inwoner de kans krijgt om zich te ontwikkelen en mee te doen in de samenleving. Soms hebben inwoners daar extra ondersteuning bij nodig. Daarom investeren we gericht in voorschoolse educatie, peuteropvang, talentontwikkeling, digitale vaardigheden, taalvaardigheid en goede schoolgebouwen. Dat hierbij verschillen ontstaan, accepteren we. We zijn bereid om ongelijk te investeren voor gelijke kansen.

Scholen spelen bij de ontwikkeling een belangrijke rol. Ze bieden niet alleen onderwijs, maar brengen inwoners ook samen. Zo kunnen scholen uitgroeien tot een centrale plek in de buurt, wijk of kern. We stimuleren daarom dat inwoners en organisaties schoolgebouwen voor meerdere doelen gebruiken. Daarmee versterken we ontmoeting, activiteiten en voorzieningen dicht bij inwoners. Ook zorgen we voor een sterke samenwerking tussen onderwijs, zorg, welzijn, werk en inkomen. Voor kwetsbare groepen zoeken we woonoplossingen waarin wonen, zorg en welzijn beter op elkaar aansluiten.

Kritische prestatie-indicatoren

Onderwijs en ontwikkelen	Streefwaarde	2023	2024	2025	2026
Absoluut verzuim (per 1.000 kinderen)		4,2	4,4	6,2	n.n.b.
Bereik onderwijskansenbeleid (als % van kinderen die dit nodig hebben)		71	69	68	n.n.b.

Onzekerheden en kansen

Risico/kans	Toelichting	Impact
We hebben beperkt invloed op vroegtijdig schoolverlaters/thuiszitters (risico)	Wij hebben minimale invloed op de doelgroep thuiszitters/schoolverlaters. Ouders en school hebben invloed. Vijfheerenlanden heeft slechts een handhavende rol.	3
Wachtlijsten speciaal onderwijs (risico)	Deze belemmeren de doorstroom van regulier onderwijs naar speciaal onderwijs. Daardoor is er tijdelijk meer behoefte aan ondersteuning vanuit de	2

	jeugdhulp of hogere kosten voor leerlingenvervoer.	
Lage instroom (risico) kleine scholen	Vijfheerenlanden telt zes kleine scholen. Dit brengt risico's met zich mee voor de kwaliteit en kosten van het onderwijs.	2

Doen (bestuurlijke resultaten in 2027)

- We actualiseren de Verordening materiele financiële gelijkstelling onderwijs en leggen deze ter vaststelling voor aan de raad.
- We leggen een kredietaanvraag voor aan de raad ter realisering van de renovatie en uitbreiding van de Calvijnschool te Leerdam.
- We leggen een kredietaanvraag voor aan de raad ter realisering van de renovatie van de Rank te Vianen.
- We leggen een voorbereidingskrediet voor aan de raad voor de renovatie van de Regenboog in Everdingen.
- We leggen een voorbereidingskrediet voor aan de raad voor de renovatie van de Mozaïek in Leerdam.
- We leggen het Kleine scholenbeleid voor aan de raad.

4.2.6 Werk, inkomen, armoede en schulden

Doel (beoogd effect)

In ons armoedebeleid houden we vast aan minimaregelingen op basis van 130% van de bijstandsnorm. Daarbij stimuleren we dat mensen meedoen en ook iets voor een ander doen. Omdat dit eraan bijdraagt je van waarde te voelen. We zetten in op het beter bereiken van inwoners die nu nog buiten beeld blijven. Armoedebeleid en schuldhulpverlening zien we als een belangrijk onderdeel van preventie, dat bijdraagt aan bestaanszekerheid en het voorkomen van zwaardere zorgvragen. Waar armoede samenhangt met complexe problematiek, zorgen we voor een integrale aanpak in samenhang met zorg en ondersteuning.

Kritische prestatie-indicatoren

Werk, inkomen, armoede en schulden	Streefwaarde	2023	2024	2025	2026
% bereik Avres (vroegsignalering)	15	9	7,1	7,0	n.n.b.*

*Peildatum 1 september 2026

Onzekerheden en kansen

Risico/kans	Toelichting	Impact
Het rijk gaat over de hoogte van de uitkeringen (risico en kans)	Het rijksbeleid gaat over de hoogte van uitkeringen, toeslagen en het minimumloon. Wijzigingen kunnen directe gevolgen hebben voor de financiële situatie van inwoners.	3
Met maatschappelijke samenwerkingspartners, waaronder het armoedenetwerk werken we samen aan het voorkomen en tegengaan van armoede en schulden (kans)	De gemeente vervult in samenwerking met maatschappelijke partners verschillende rollen zoals financier, verbinder, facilitator en deelnemer. Het succes is mede afhankelijk van de gezamenlijke inzet van andere partners en de middelen van andere overheden.	3
Botsende wetgeving (risico)	Door onvoldoende ontschotting tussen beschikbare (rijks)middelen en de soms conflicterende bedoelingen van specifieke wetgeving is de handelingsruimte van de gemeente beperkt.	1
Toenemende multiproblematiek (risico)	In toenemende mate worden wij geconfronteerd met inwoners/gezinnen die een samenloop van problemen ervaren. Bijvoorbeeld door de gespannen woningmarkt is er sprake van hogere huren, waardoor gezinnen sneller een schuldprobleem krijgen en huren en nuts-voorzieningen niet meer kunnen betalen.	2
Preventie (kans)	Wij willen door vroegsignalering problemen eerder in beeld krijgen en aanpakken. Wij investeren dus liever in het voorkomen van problemen en schulden dan in het oplossen van schulden (bijvoorbeeld methodiek Jongerenperspectieffonds en de aanpak kinderarmoede).	3
Opgroeien in armoede belemmert blijvend ontwikkelen van kinderen (risico)	Het opgroeien in een gezin waar sprake is van een schuldprobleem kan blijvende schade veroorzaken bij de	3

	kinderen voor de rest van hun leven.	

Doen (bestuurlijke resultaten in 2027)

Er wordt in 2027 een beleidsvisie ter besluitvorming voorgelegd over armoede en schulden.

4.2.7 Jeugdhulp

Doel (beoogd effect)

Wij organiseren zorg dichtbij, toegankelijk en menselijk, met vertrouwen in professionals en een sterk Sociaal Team als basis. Ondersteuning is zoveel mogelijk nabij beschikbaar, aangevuld met specialistische hulp voor complexe problematiek binnen een passend regionaal zorglandschap. Daarbij richten we de inzet van zorg in de eerste plaats op inwoners die deze het hardst nodig hebben. We hanteren de wettelijke kaders als uitgangspunt en zoeken binnen die ruimte naar een zorgvuldige balans tussen professionele ondersteuning en wat inwoners zelf of met hun netwerk kunnen organiseren. Daarbij staan eigen regie, normaliseren, maatwerk en vertrouwen in professionals centraal. Bij de beoordeling en inzet van ondersteuning wordt telkens gekeken naar wat er noodzakelijk is.
Kinderen en jongeren moeten veilig, gezond en kansrijk kunnen opgroeien, hun talenten ontwikkelen en naar vermogen kunnen deelnemen aan de samenleving. Ouders, familie, school, verenigingen en andere betrokkenen hebben hierin als eerste een belangrijke verantwoordelijkheid. De gemeente ondersteunt waar nodig, met laagdrempelige hulp en een sterke sociale basis rondom gezinnen. We zetten in op het versterken van opvoedvaardigheden, mentale weerbaarheid en sociale verbinding. Sport, cultuur en ontmoeting spelen daarbij een belangrijke rol. Signalen van problemen willen we vroegtijdig herkennen en oppakken door goede samenwerking tussen onderwijs, zorg, welzijn, huisartsen, geloofsgemeenschappen en gemeente. Ook investeren we in zichtbaar en toegankelijk jongerenwerk en in veilige ontmoetingsplekken voor jongeren. We blijven werken aan een integrale aanpak waarin zorg, onderwijs, welzijn, werk en inkomen elkaar versterken. Voor kwetsbare doelgroepen zoeken we naar passende woonoplossingen waarin wonen, zorg en welzijn beter op elkaar aansluiten. Samen met onze partners bouwen we aan een duurzame en gelijkwaardige samenwerking, met ruimte voor maatwerk, kwaliteit en continuïteit. Daarbij monitoren we actief de resultaten van ons beleid en combineren we ervaringen van inwoners en professionals met cijfers om

onderbouwde keuzes te maken en passende lokale oplossingen te ontwikkelen.

Kritische prestatie-indicatoren

Jeugdhulp	Streefwaarde	2023	2024	2025	2026
Aantal kinderen in jeugdhulp (% van alle jongeren tot 18 jaar)	n.n.b.	11,2	11,9	11,2	n.n.b.*
Aantal kinderen in verblijf (in % totaal jeugdzorgtrajecten)	n.n.b.	7,8	9,3	8,9	n.n.b.*
Jongeren met jeugdbescherming (%)	n.n.b.	1	1	n.n.b.*	n.n.b.*
Tevredenheid cliëntervaringsonderzoeken	8	7,15	7,10	7,13	7,72*

*Peildatum 1 september 2026

Onzekerheden en kansen

Risico/kans	Toelichting	Impact
Ruimte in de Jeugdwet geeft keuzemogelijkheden (risico en kans)	De Jeugdwet is met opzet breed geformuleerd (waardoor ruimte voor maatwerk mogelijk is). Andere wetten zijn veel strikter qua eisen en voorwaarden waardoor maatwerk bij die wetten veel moeilijker is. In de praktijk vindt hierdoor een ongewenste verschuiving van zorgkosten naar de Jeugdwet plaats.	1
Beperkte invloed op verwijsgedrag (risico)	(Huis)artsen en gecertificeerde instellingen kunnen jeugdhulp indiceren. Deze indicering vindt plaats buiten de directe invloed van de gemeente. Deels wordt de aanbieder van zorg hierbij ook de verwijzer naar zorg.	1
Reikwijdte van de jeugdwet en toename taken sociaal team (risico)	Extra taken vanuit het rijk zonder extra middelen. De taken die de lokale teams moeten uitvoeren nemen al jaren toe. Er worden geen extra middelen beschikbaar gesteld voor deze taken. Risico is dat lokale teams toename werk niet kunnen bolwerken en wachtlijsten toenemen.	1

Meer gebruik maken van eigen kracht (kans)	Eigen kracht zien we breed. Het gaat om regie kunnen voeren over het eigen leven, inzet van het netwerk en -waar aan de orde – de beschikking over voldoende eigen middelen.	3
Samenwerking scholen, huisartsen en sociaal team (kans)	We zetten sociaal professionals in of op school in en verbeteren de informatievoorziening aan huisartsen zodat we tijdig kunnen signaleren dat het minder goed gaat met jongeren.	1
Effecten van de hervormingsagenda Jeugd treden later op (risico)	Het nieuwe beleid van Vijfheerenlanden komt mede voort uit de Hervormingsagenda Jeugd en het Toekomstscenario kind- en jeugdbescherming. Het risico bestaat dat bezuinigingen door het rijk eerder worden ingeboekt dan dat deze in de praktijk effect hebben.	1
Rijksbudgetten zijn ontoereikend (risico)	Op dit moment zijn door het rijk ter beschikking gestelde budgetten ontoereikend of incidenteel van aard waardoor de gemeentelijke beleidsinzet en -uitvoering niet structureel kan worden geborgd.	1
De ondersteuningsvraag ontwikkelt deels autonoom (risico)	We hebben maar gedeeltelijk invloed op de toestroom.	2

Doen (bestuurlijke resultaten in 2027)

We actualiseren de Wmo en Jeugdhulpverordening en leggen deze ter besluitvorming aan de raad voor.

4.2.8 Wmo en beschermd wonen

Doel (beoogd effect)

Ondersteuning organiseren we dichtbij, toegankelijk en menselijk, met vertrouwen in professionals.

Daarbij maken we duidelijke keuzes: We gaan ervan uit dat inwoners in eerste instantie zelf verantwoordelijkheid nemen voor het oplossen van hun hulpvraag. Als dit niet lukt, kan passende professionele ondersteuning worden ingezet, binnen de kaders van de wet- en regelgeving. Uiteraard borgen we de ondersteuning bij inwoners die dit het hardst nodig hebben en niet zelf tot oplossingen komen. Dit vraagt wel dat we realistisch zijn over

wat wel en niet van de overheid verwacht kan worden en dat we accepteren dat, na zorgvuldige afweging, niet iedere ondersteuningsvraag leidt tot een zorgaanbod. Hierbij gaan we uit van het normaliseren van alledaagse levensuitdagingen en het besef dat niet alles maakbaar is.

Professionals krijgen ruimte en vertrouwen om afwegingen te maken en effectief maatwerk toe te passen in complexe situaties of betrekkelijk eenvoudige voortdurende situaties waarvoor regelgeving ontbreekt. Waarbij we tevens onderzoeken of en wanneer de inzet van de doorbraakmethode meerwaarde biedt. Dit kan ook betekenen dat keuzes soms moeilijk te accepteren zijn of tot bezwaar leiden.

We blijven werken aan integraliteit tussen zorg, onderwijs, werk en inkomen. Bij de huisvesting voor kwetsbare doelgroepen zoeken we naar passende oplossingen zodat wonen, zorg en welzijn beter op elkaar aansluiten.

We streven naar duurzame en gelijkwaardige samenwerking met partners. Waarin we een gezamenlijke richting hebben en er ook ruimte is voor lokale en professionele invulling en maatwerk in de uitvoering. Dit vraagt wel om flexibiliteit in aanbestedingsvormen, zodat partijen gezamenlijk langjarig kunnen investeren in kwaliteit en continuïteit. We versterken het Sociaal Team en geven professionals ruimte om maatwerk te leveren. Daarbij accepteren we dat niet alles volledig voorspelbaar is of via een rechte lijn van A naar B loopt.

Omdat het sociaal domein gaat over mensen én over de inzet van publieke middelen, vinden we het belangrijk om zorgvuldig en afgewogen keuzes te maken. Daarbij kijken we niet alleen naar cijfers, maar ook naar de ervaringen van inwoners en professionals in de praktijk. Wij werken aan beter inzicht in de effecten van beleid door een combinatie van meten, monitoren en het duiden van kwalitatieve resultaten, met een duidelijk doel om onderbouwde keuzes te maken. Zonder de administratieve lasten onevenredig te verzwaren. Dit helpt ons bij het maken van afgewogen keuzes en het ontwikkelen van passende lokale oplossingen.

We zetten daarom in op:
- Een sterk Sociaal Team;
- Passende ondersteuning zoveel mogelijk nabij.

Kritische prestatie-indicatoren

Wmo en beschermd wonen	Streefwaarde	2023	2024	2025	2026
Aantal inwoners dat gebruik maakt van een Wmo-voorziening	n.n.b.	3.580	3.690	3.860	3.930**
Tevredenheid cliëntervaringsonderzoeken	8	7,18	7,78	n.b.***	7,37*

*Peildatum 1 september 2026

**Nog niet definitief

***Niet beschikbaar

Onzekerheden en kansen

Risico/kans	Toelichting	Impact
Koppeling 18- en 18+ beleid (kans)	De mogelijkheden kunnen verkend worden wat betreft het combineren of ontschotten van regelgeving en het daardoor meer aanhaken op specifieke ondersteunings-vragen. Kansen zijn er bijvoorbeeld bij dagbesteding en verblijf.	2
Meer gebruik maken van eigen kracht (kans)	Eigen kracht zien we breed. Het gaat om regie kunnen voeren over het eigen leven, inzet van het netwerk en -waar aan de orde – de beschikking over voldoende eigen middelen.	3
Toename taken lokale teams (Sociaal Team) (risico)	De taken die de lokale teams moeten uitvoeren nemen al jaren toe. Er worden geen extra middelen beschikbaar gesteld voor deze taken. Risico is dat lokale teams toename werk niet kunnen bolwerken en wachtlijsten toenemen.	1

Doen (bestuurlijke resultaten in 2027)

We actualiseren de Wmo en Jeugdhulpverordening en leggen deze ter besluitvorming aan de raad voor.

Fasering en financiën van het collegeprogramma			
Thema	**Onderwerp**	**Fasering**	**Financiële duiding**
Wmo en beschermd wonen	**Heronderzoeken Wmo** Heronderzoeken Wmo uitvoeren om ondersteuning beter af te stemmen op de werkelijke ondersteuningsbehoefte passend bij vastgesteld beleid	2027	Op projectbasis uit te voeren € 253.000 incidenteel, inclusief extra juridische ondersteuning als dit tot bezwaren leidt.

4.3 Inkomsten en uitgaven

Baten en lasten programma C (bedragen x € 1.000)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten programma C	106.736	107.401	104.994	104.354	101.397	101.501
Baten programma C	30.249	21.729	20.664	21.017	21.453	21.453
Saldo van baten en lasten	**76.487**	**85.672**	**84.330**	**83.336**	**79.945**	**80.048**
Toevoegingen aan reserves	2.888	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	812	5.044	525	525	462	462
Saldo	**78.563**	**80.627**	**83.805**	**82.811**	**79.483**	**79.586**

Toelichting op de afwijking van de lasten en baten

Lasten

Arbeidsmarktregio

Vijfheerenlanden beheerde tot 2026 de regionale middelen van de arbeidsmarktregio. Het beheer is in 2026 overgedragen aan Gorinchem, samen met de bijbehorende ontvangen rijksmiddelen van € 4,5 miljoen. Dit vormde een incidentele last in 2026, waardoor de lasten eenmalig hoger uitvielen. Deze last werd gedekt door een bijdrage uit de reserve Arbeidsmarktregio, welke was gevormd vanuit die rijksmiddelen.

Jeugdhulp

De kosten van Jeugdhulp zijn via de 2e bestuursrapportage 2026 opwaarts bijgesteld met € 1,2 miljoen.

Wmo
Via de meicirculaire 2026 zijn incidentele middelen ad € 0,6 miljoen beschikbaar gesteld voor de Wmo.

Baten

Reserve Arbeidsmarktregio
In 2026 is incidenteel de reserve Arbeidsmarktregio (volledig) ingezet, om zo de middelen aan de nieuwe beheerder over te kunnen dragen.

5. Programma D: Ruimtelijke ontwikkeling en wonen

5.1 Inleiding

We staan voor een grote woonopgave. We kiezen ervoor deze opgave met overtuiging, realiteitszin en oog voor de lange termijn aan te pakken. We bouwen aan sterke gemeenschappen waar leefbaarheid, gemeenschapszin, ontmoeting en omzien naar elkaar centraal staan. We bouwen vooral voor mensen met een band met de gemeente, met daarnaast ruimte voor instroom uit de regio en daarbuiten. De groei van Vijfheerenlanden maakt dit mogelijk.
Wonen is voor ons geen abstract vraagstuk, maar een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de toekomst van onze dorpen en steden.
De opgaven tot 2040 zijn in beeld en worden de komende jaren stap voor stap uitgevoerd. Daarmee ligt er een samenhangende en goed gevulde agenda klaar voor de periode tot 2040.

Bereikbaarheid van onze kernen en de ontsluiting van het gebied vragen tegelijkertijd om stevige investeringen in bijvoorbeeld het wegennet en het openbaar vervoer.

Wij willen onze gemeente goed doorgeven aan toekomstige generaties. Dit, door in te zetten op een leefbare, gezonde en toekomstbestendige omgeving waar gebouwen circulair zijn, energie duurzaam wordt opgewekt en er een gezonde omgeving is die klimaatrobuust en biodivers is.

De ruimtelijke ambities van Vijfheerenlanden zijn een uitdaging en in veel gevallen alleen haalbaar met cofinanciering en regionale samenwerking. De investeringsagenda ondersteunt hierin en biedt ruimte voor de benodigde eigen bijdragen van de gemeente.
Vanuit de omgevingsvisie, gebieds- en dorps(woon)visies vertalen wij onze ambities naar planniveau. Daarnaast wordt, voor wat betreft de bestaande leefomgeving, ingezet op verdere integratie met de beheersmatige projecten en overige beleidsambities. Zo ontstaat een integraal uitvoeringsplan waarmee wij bijdragen aan de behoefte aan woningen en tegelijk aan de integrale leefbaarheid in de verschillende kernen en landelijk gebied.

Met de bouwmonitor brengen wij de voortgang van de woningbouwprojecten in beeld, de programmering van deze woningbouw en de spreiding ervan over de kernen.

5.2 Beleidsthema's

5.2.1 Wonen

Doel (beoogd effect)

We geven uitvoering aan de programmalijnen uit de omgevingsvisie en het volkshuisvestingsprogramma van het rijk en zorgen voor een passende vertaling naar ontwikkelingen van woonbehoefte vanuit de opgaven die er zijn binnen de samenleving.

Bouw van gemiddeld 400 woningen per jaar, verdeeld over alle kernen

Onze gebieds- en dorps(woon)visies zijn samen met inwoners opgesteld en geven richting aan waar en hoe we bouwen. We brengen daarin benoemde locaties daadwerkelijk tot ontwikkeling. Zodoende bouwen we in *alle* kernen, passend bij het karakter en de schaal van iedere plek. Jaarlijks willen we gemiddeld zo'n 400 woningen toevoegen om te voorzien in de woningbehoefte.

We kunnen niet in alle kernen *tegelijkertijd* bouwen en de actuele woonopgave verschilt per kern. We onderkennen daarbij dat we te maken hebben met grote kernen, voorzieningenkernen en kleine kernen en daarbij ook de verschillen in bouwmogelijkheden. Zo zullen in de kleinere kernen vooral de zogeheten vitaliteitslocaties (met maximaal 50 woningen) aan de orde zijn, terwijl in de overige kernen meer ruimte voor groei bestaat. Het daadwerkelijk bouwen zal gefaseerd gebeuren, mede gebaseerd op de (lopende) initiatieven van marktpartijen en woningcorporaties. De komende vier jaar is er in alle kernen een woningbouw-ontwikkeling gestart, in aanbouw of opgeleverd.
Op die manier versterken we de vitaliteit van onze kernen, hebben we oog voor het behoud van voorzieningen en zijn we bereid plannen daarop te prioriteren. Zo zorgen we ervoor dat bouwen en leefbaarheid elkaar versterken.

Wonen voor eigen inwoners

Binnen de wettelijke mogelijkheden geven we voorrang aan inwoners of woningzoekenden met een sociale of economische binding aan

Vijfheerenlanden. We behouden bestaande instrumenten en onderzoeken aanvullende (financiële) instrumenten om ook in andere segmenten meer ruimte te creëren voor onze eigen inwoners. Dit zal onder andere een plek in de geactualiseerde Huisvestingsverordening 2027 krijgen.

Betaalbare, passende en toekomstbestendige woningbouw

De kaders voor betaalbare woningbouw zijn leidend. Deze worden mede ingegeven door rijksbeleid (Wet versterking regie volkshuisvesting) waarmee er gestuurd wordt op meer betaalbare huur- en koopwoningen. Voor de komende collegeperiode betekent dit tweederde betaalbare woningen toevoegen (30% sociaal, 37% betaalbare koop, middenhuur). Tegelijkertijd werken we aan een toekomstbestendige, duurzame woningvoorraad, door oog te hebben voor ontbrekende segmenten in relatie tot veranderende woningvraag (bijvoorbeeld als gevolg van vergrijzing).
Naast nieuwbouw is er nog veel winst te behalen door onze woningvoorraad beter te benutten door bijvoorbeeld splitsing, kamergewijze verhuur alsook het transformeren van overig (leegstaand) vastgoed naar wonen, waarmee het aantal betaalbare woonruimten kan worden uitgebreid.

Nieuwe woonvormen en woonmilieus stimuleren

We streven naar een gedifferentieerd woningaanbod in verschillende woonmilieus en woonomgevingen, zodat er wat valt te kiezen dat aansluit bij specifieke woonvragen. Temeer ook omdat we te maken hebben met een groot aantal verschillende consumenten- en aandachtsgroepen die verschillende wensen hebben ten aanzien van het woonproduct, de prijs, de omgeving en aanwezige voorzieningen. Denk bijvoorbeeld aan hofjeswoningen, rug-aan-rug woningen, zorgvilla's, erfdelen, tiny houses, mantelzorg units, gespikkelde woonconcepten waar zorgvragers en zorgdragers elkaar kunnen ondersteunen alsook andere innovatieve concepten. Zij dragen bij aan doorstroming, betaalbaarheid. Maar vooral ook stimuleren deze woonvormen ontmoeting, onderlinge betrokkenheid en wederzijdse ondersteuning. Hiermee versterken we de sociale basis in wijken en dorpen.

Kritische prestatie-indicatoren

Samen bouwen en wonen	Streefwaarde	2023	2024	2025	2026
Nieuw gebouwde woningen (per 1.000 bestaande woningen)	15-20	30,9	13,2	14,1	n.n.b.

Nieuw gebouwde woningen	400-450	786	340	367	186**
Nieuw gebouwde betaalbare woningen	265-300	201	129	141	n.n.b.
Woningen totaal per 1 januari		25.013	25.850	26.185	26.574
Toegewezen huurders uit eigen gemeente (%)	50	45	50	50	n.n.b.
Omvang planvoorraad t/m 2040	6.000	x	x	4.581	4.169**
Aantal gehuisveste statushouders	97	117	92	95	71**

Peildatum 1 september 2026

**peildatum 30 juni 2026

Onzekerheden en kansen

Risico/kans	Toelichting	Impact
Stimuleren van voldoende planruimte (kans en risico)	De gemeentelijke ambitie wordt landelijk gedeeld. Hierdoor komen landelijk subsidies beschikbaar voor bijvoorbeeld een woondeal, de realisatiestimulans en de WoKT-regeling (woningbouw op korte termijn). Risico's vloeien voort uit bijvoorbeeld de stikstof- en netcongestievraagstukken waardoor onduidelijkheid bij initiatiefnemers kan ontstaan over planning van projecten en deze projecten niet of verlaat gestart worden.	1
Bouwinitiatieven specifieke aandachtsgroepen (risico); betreft o.a. plan Monnikendreef (flexwoningen voor statushouders) en crisisnoodopvanglocatie in Vianen voor vluchtelingen	Wanneer taakstellingen wat betreft de huisvesting van bijzondere doelgroepen als vergunning- en statushouders, beschermd wonen en ouderen niet (tijdig) worden gerealiseerd kan dit leiden tot onvoldoende uitstroom bij intramurale instellingen, onvoldoende woonruimte voor ouderen en maatschappelijke onrust. Ook kan dit (wat betreft de taakstelling voor vergunninghouders) leiden tot een aanwijzing in het kader van het interbestuurlijk toezicht.	1

Realisatie nieuwbouwopgave (kans en risico)	Een toename van het aantal woningen leidt tot extra inkomsten voor de gemeente en tot het oplossen van maatschappelijke vraagstukken als de woningnood. Een achterblijvende realisatie van woningen is maatschappelijk dan ook niet gewenst. Als gevolg van de vastgestelde dorps(woon)visies en gebiedsvisies ontstaat er meer flexibiliteit door meer planruimte waardoor er betere uitwijkmogelijkheden zijn.	1
Parallel bouwen (kans)	Vanuit de rijksoverheid is de werkwijze 'parallel plannen' geïnitieerd. Gebruik maken van deze methode kan helpen in de versnelling van onze processen voor gebiedsontwikkeling en woningbouw.	3
Stimuleren betaalbare woonruimte (risico)	De ambities van Vijfheerenlanden wat betreft de realisatie van het aandeel betaalbare woningen zijn hoog, mede ingegeven door rijksbeleid. Hierbij kan de financiële haalbaarheid van plannen in het geding komen met het mogelijk afhaken van ontwikkelaars/bouwers tot gevolg.	1
Legesopbrengsten omgevingsvergunningen (risico en kans)	Door uitgestelde, afhakende of kleinere bouwinitiatieven kunnen inkomsten uit leges later of in mindere mate worden gerealiseerd. Verbetering van de bouwprognoses en actieve afstemming met initiatiefnemers maakt ramingen betrouwbaarder.	3
Kostendekkendheid van de leges omgevingsvergunningen	Door uitgestelde, afhakende of kleinere bouwinitiatieven kunnen inkomsten uit leges later of in mindere mate worden gerealiseerd. Verbetering van de bouwprognoses en actieve afstemming met initiatiefnemers maakt ramingen betrouwbaarder.	3

Doen (bestuurlijke resultaten in 2027)

- Wij voeren de in de omgevingsprogramma's genoemde maatregelen, gericht op de (integrale) uitvoering van de opgaven uit de omgevingsvisie: wonen, werken, mobiliteit, energie en groen, water en landschap uit. Het omgevingsprogramma wonen is met het aanvullende volkshuisvestingsprogramma verder specifiek gemaakt ten aanzien van de volkshuisvestelijke maatregelen die in 2027 t/m 2030 worden opgepakt.
- Het Volkshuisvestingsprogramma wordt voor 1 maart 2027 vastgesteld en wordt vervolgens in uitvoering gebracht. In de op uitvoering gerichte programma's nemen we de al eerder benoemde acties uit de in 2025 vastgestelde visie op wonen, welzijn en zorg mee.
- We stellen opnieuw meerjarige prestatieafspraken op met de woningcorporaties (en zorgpartijen) voor de periode 2027 t/m 2030.
- We leggen de geactualiseerde Huisvestingsverordening in de eerste helft van 2027 aan de raad ter vaststelling voor, met meer mogelijkheden voor het geven van voorrang aan eigen inwoners (huur en koop). Het bouwen van gemiddeld 400 nieuwe woningen per jaar, verspreid over de kernen. Wij leggen de prestaties en voortgang hiervan middels de raadsmonitor woningbouw, voor aan de raad.
- In ons woningbouwprogramma concretiseren wij de invulling van de taakstelling van tweederde deel betaalbare woningen, waarvan 30% sociale huur.
- Wij geven invulling aan de taakstelling voor huisvesting van vergunninghouders alsook voor huisvesting van overige aandachtsgroepen en ouderen.
- Een aangepast, actueel huisvestingsbeleid voor arbeidsmigranten.
- Een (vervolg) huisvestingsplan voor Oekraïners en de uitbreiding van woonwagenstandplaatsen.
- Het terugdringen van de langdurige leegstand van woonruimten door een gerichte aanpak naar aanleiding van het opinievoorstel uit 2026.
- Wij continueren het omzetten van de bestemmingsplannen voor alle woongebieden naar het omgevingsplan volgens de Omgevingswet.

Fasering en financiën van het collegeprogramma			
Thema	**Onderwerp**	**Fasering**	**Financiële duiding**
Ruimtelijke ontwikkeling en	**Opstellen Stedenbouwkundige Kaders**	2027	€ 70.000 incidenteel

uitvoeringskracht	Ontwikkeling van duidelijke richtlijnen op het gebied van stedenbouw en ruimtelijke kwaliteit passend bij de gemeentelijke ambities om ruimtelijke processen te versnellen.		

Fasering en financiën van het collegeprogramma			
Thema	**Onderwerp**	**Fasering**	**Financiële duiding**
Versterken grondposities	**Versterking capaciteit en expertise** Organisatie versterken met expertise op grondzaken, vastgoed en planeconomie.	2027-2030	2027: € 200.000 2028: € 150.000 2029: € 100.000 2030: € 50.000

5.2.2 Energietransitie en duurzaamheid

Doel (beoogd effect)

De samenhangende duurzaamheidopgaven op het gebied van energie, circulariteit en klimaat en natuur dragen bij aan de realisatie van het goede leven in Vijfheerenlanden en het behoud daarvan voor de toekomstige generaties. Elk van de duurzaamheidopgaven kent zijn eigen benadering, die ondersteunend is aan ambities op het gebied van onder andere woningbouw, economie en gebiedsontwikkeling. We streven naar een duurzame, leefbare en toekomstbestendige gemeente waarin energie, klimaat en circulariteit bijdragen aan wonen, ondernemen en verdere ontwikkeling. Met lokale regie, draagvlak en realistische ambities bouwen we aan een toekomstbestendig energiesysteem dat voldoende capaciteit biedt voor woningbouw, economische ontwikkeling en maatschappelijke voorzieningen. We stimuleren inwoners en ondernemers om energie te

besparen, te verduurzamen en circulair te werken, waarbij opwek en gebruik van energie zoveel mogelijk lokaal en in samenhang plaatsvinden.
Het doel van de gecombineerde inspanningen is om een CO2-reductie te realiseren van 95% ten opzichte van 1990 (55% in 2030).

Op het gebied van energie heeft netcongestie urgentie, in verband met de directe gevolgen op de realisatie van woningbouw, werklandschappen en de plannen van ondernemers. We nemen een actieve, regisserende rol en behouden waar mogelijk de lokale regie.

Op het gebied van circulariteit zetten we verdere stappen richting het doel naar een 100% circulaire samenleving. Hiervoor brengen we in beeld waar Vijfheerenlanden nu staat en formuleren op basis daarvan heldere en haalbare doelen. Urgent vanuit het perspectief van milieu en woonlasten is de ontwikkeling van de hoeveelheid huishoudelijk afval. Initiatieven om afval te voorkomen en inzet op maximale recycling zijn cruciaal om de kilo's restafval verder te laten dalen en de stijging van kosten voor inwoners te dempen.

We zetten in op een realistische en gebiedsgerichte benadering van groen en klimaatadaptatie voor een gemeente waar het fijn is om te wonen, werken en verblijven voor mens en dier. Klimaatadaptieve maatregelen worden zorgvuldig ingepast in het landschap en worden gecombineerd met andere ruimtelijke opgaven. Daarbij houden we nadrukkelijk oog voor de kwaliteit van de groene leefomgeving. Zo zijn we met het oog op de Europese natuurherstelverordening en het aankomende nationale natuurherstelplan als gemeente verantwoordelijk om geen netto boomkroonverlies te lijden.

Kritische prestatie-indicatoren

Energietransitie en duurzaamheid	Streefwaarde	2023	2024	2025	2026
CO2-reductie: % reductive 2030 t.o.v. 1990	55	13	n.n.b.*	n.n.b.*	n.n.b.*
Aantal nieuw geplante bomen	705	882	171	523	92*
Bijdrage RES (in TWh)	0,072	0,062	0,065	0,070	0,072*
Huishoudelijk restafval (kg per inwoner)	100 kg	182	139	129,5	n.n.b.*

*Peildatum 1 september 2026

Onzekerheden en kansen

Risico/kans	Toelichting	Impact
De verhoging van de nationale CO2-heffing op afvalverbranding, de ontwikkeling van de hoeveelheid restafval en de kwaliteit van ingezamelde grondstoffen kunnen tot stijgende kosten leiden.	De rijksoverheid verhoogt vanaf 2027 de CO2-heffing voor afvalverbranding. Daarnaast bestaat de kans dat met de hogere eisen uit de vernieuwde 'Ketenovereenkomst verpakkingen' meer afkeur van PMD plaatsvind. Dit heeft minder vergoeding voor ingezameld PMD en meer kosten voor verwerking van restafval ten gevolg. Ten slotte is de algemene ontwikkeling van restafval een jaarlijks terugkerende variabele. Deze drie ontwikkelingen kunnen tot een versterkend effect aan de kostenkant leiden. De exacte uitwerking laat zich moeilijk voorspellen, het risico kan echter worden verkleind door in huidig en het nieuw te vormen afvalbeleid te (blijven) zetten op restafval vermindering en extra aandacht te besteden aan de kwaliteit van grondstofstromen PMD en GFT.	2

Doen (bestuurlijke resultaten in 2027)

- Wij leggen de groene bufferzone bij Gaasperwaard I en III aan en streven naar het omvormen van 1.800 m2 verharding naar groen en 10.000 m2 gazon naar ecologische bermen.
- Wij werken samen met de Lokale Besturen Wind aan het opstellen van de project MER (milieu effect rapportage) om mogelijke aanvullende opwek verder in beeld te brengen.
- We geven invulling aan tenminste 1 van de Groenblauwe Dooradering-op-gemeentegrond projecten.
- We hebben een werkende Soortenmanagementplan-vergunning waar inwoners, projectontwikkelaars en woningcorporaties gebruik van kunnen maken voor flora- en fauna activiteiten voor gebouw-bewonende soorten.

- Wij geven uitvoering aan de Lokale Aanpak Isolatie via regionale samenwerking en lokale wijkaanpakken met energiecoaches. Met dit project verbeteren wij de isolatiewaarde van minimaal 850 woningen.
- Wij stellen het Warmteprogramma op waarin de gemeente strategische keuzes maakt in de warmtetransitie. Het college stelt het warmteprogramma vast.
- We stellen een strategie vast ten behoeve het terugbrengen van het percentage restafval, al dan niet met inzet van gedifferentieerde tarieven (Diftar). Diftar is een systeem voor afvalinzameling waarbij huishoudens of bedrijven financieel worden gestimuleerd om minder restafval aan te bieden en afval beter te scheiden.
- We brengen in beeld waar Vijfheerenlanden staat op het gebied van circulariteit en formuleren op basis daarvan heldere en haalbare doelen.

Fasering en financiën van het collegeprogramma			
Thema	**Onderwerp**	**Fasering**	**Financiële duiding**
Energietransitie en duurzaamheid	**Warmteprogramma** Opstellen van het warmteprogramma: wijkgerichte aanpak isolatie en aardgasvrij.	**2027**	€100.000 incidenteel

5.2.3 Mobiliteit

Doel (beoogd effect)

Wij werken aan een bereikbaar, verkeersveilig en leefbaar Vijfheerenlanden, waarin inwoners, ondernemers en bezoekers zich veilig en betrouwbaar kunnen verplaatsen. Door bereikbaarheid, verkeersveiligheid en ruimtelijke ontwikkelingen in samenhang te benaderen, zorgen we ervoor dat alle kernen goed ontsloten blijven en kunnen meegroeien met woningbouw, voorzieningen en economische ontwikkeling. Samen met regionale partners investeren we in een toekomstbestendig mobiliteitssysteem dat bijdraagt aan de kwaliteit van leven in onze gemeente.

Kritische prestatie-indicatoren

Mobiliteit	Streefwaarde	2023	2024	2025	2026

Verkeersongevallen (per 100.000 inwoners)	x	29,7	23,5	n.n.b.*	n.n.b.*

*Peildatum 1 september 2026

Onzekerheden en kansen

Risico/kans	Toelichting	Impact
Verkeersonveilige situaties (risico)	De gemeente is aansprakelijk voor verkeersonveilige situaties op wegen en in de openbare ruimte, als zij de veiligheid door het ontbreken van aantoonbaar rationeel beheer onvoldoende heeft gewaarborgd. Als een ongeval gebeurt door een gebrek aan de weg of een onveilige situatie, kan de gemeente aansprakelijk worden gesteld voor de geleden schade.	1
Realisatie langzaam-verkeerstunnel Broekgraaf/Broekgraaf-Noord te Leerdam (risico)	De aanleg van een langzaam-verkeerstunnel onder het spoor is mogelijk een oplossing om de noodzakelijke spoorveiligheid te verbeteren. Het besluit voor extra krediet voor de realisatie van deze tunnel is uitgesteld. Het college heeft opdracht gegeven voor een onderzoek naar nut en noodzaak en de meest geschikte locatie zodat voldoende gebruik en de sociale veiligheid verzekerd is. Zonder concrete maatregelen ter verbetering van de spoorveiligheid, wordt de realisatie van Broekgraaf-Noord bemoeilijkt.	1

Doen (bestuurlijke resultaten in 2027)

- Wij leggen het Verkeerscirculatieplan Vianen ter vaststelling voor aan de raad.
- Wij werken samen met provincie, regio en waterschap aan de verdere ontwikkeling van de snelfietsroutes Utrecht-Gorinchem en Utrecht-'s-Hertogenbosch.
- Wij borgen de voortgang op het project 'Regiopoort Vianen' en versterken de mobiliteitshubs in Leerdam, Meerkerk en Lexmond.

- Wij voeren maatregelen uit vanuit het Strategisch Plan Verkeersveiligheid, waaronder verkeersveilige schoolomgevingen, verkeerseducatie en infrastructurele verbeteringen.
- Wij werken aan de verbetering van de verkeersveiligheid rondom spoorovergangen in Leerdam.
- Wij geven uitvoering aan het programma laadinfrastructuur en faciliteren de verdere groei van elektrisch vervoer.
- Wij onderzoeken en stimuleren de toepassing van deelmobiliteit bij hubs, woningbouwlocaties en gebiedsontwikkelingen.
- Wij ontwikkelen een mobiliteitsdashboard waarmee de effecten van het mobiliteitsbeleid inzichtelijk worden gemaakt en periodiek worden gemonitord.
- Wij werken samen met regionale partners aan de verbetering van de bereikbaarheid van knooppunt Everdingen en de verkeerskundige ontsluiting van Vijfheerenlanden.

Fasering en financiën van het collegeprogramma			
Thema	**Onderwerp**	**Fasering**	**Financiële duiding**
Mobiliteit	**Strategisch vermogen mobiliteit** Versterking strategisch vermogen Mobiliteit in relatie tot de opgaven van onze gemeente.	2027 -2030	€ 90.000 per jaar (structureel)

5.2.4 Landelijk gebied en agrariërs

Doel (beoogd effect)

Toekomstbestendige landbouw, die past binnen de ecologische randvoorwaarden en maatschappelijke trends zoals circulariteit en natuurvriendelijk ondernemen vormt het vertrekpunt voor agrariërs binnen het landelijke gebied, met als uitgangspunt dat er voldoende economisch perspectief moet zijn voor onze agrariërs. We zijn zuinig op ons waardevolle landschap, gekenmerkt door rust en ruimte. Verschillende functies zoals wonen, werken en recreëren bestaan naast elkaar in het buitengebied. Daarom werken wij in een gebiedsgerichte aanpak, samen met alle belanghebbenden, aan een buitengebied waarin de agrariër zijn werk kan

doen, dat past in een vitale landbouwsector, met ruimte voor recreatie en voldoende ruimte voor herstel van de natuur en biodiversiteit. Daartoe geven we invulling aan de maatregelen zoals zijn opgenomen in de Uitvoeringsagenda Landelijk A5H (Alblasserwaard/Vijfheerenlanden) gebied 2024-2027. Dit doen we zoveel mogelijk in samenwerking met beide provincies en de gemeente Molenlanden.

Onzekerheden en kansen

Risico/kans	Toelichting	Impact
Handhaving in het kader van PAS-melders (risico)	PAS-melders zijn bedrijven en ondernemers die tot voor kort voor het Programma Aanpak Stikstof konden volstaan met een melding van de berekende stikstofbelasting bij een voorgenomen bedrijfsuitbreiding. PAS blijkt in strijd met Europees recht waardoor PAS-melders illegaal zijn geworden en ook bij een bedrijfsuitbreiding een natuurvergunning moeten aanvragen. De Provincie kan de gemeente vragen handhavend op te treden tegen PAS-melders. De gevolgen kunnen groot zijn, met name voor de PAS-melder. De gemeente kan zelf bij bouwprojecten ook tot die groep behoren. Het uitvoeren van activiteiten in samenwerking met de Provincie en landbouw is van groot belang om de kans op optreden beperkt te houden.	3

Doen (bestuurlijke resultaten in 2027)

- We dragen het vastgestelde VAB (Vrijkomende Agrarische Bebouwing) beleid uit naar de sector en gaan gezamenlijk met agrariërs en provincie op zoek naar kansen die ontstaan vanuit het nieuwe vastgestelde beleidskader. We werken aan perspectief, in samenwerking met de provincie, voor boeren die willen stoppen, omschakelen of willen verbreden.
- We faciliteren ondernemers en agrariërs door middel van kavelruil, nevenactiviteiten en multifunctioneel gebruik van agrarische erven mogelijk te maken.

5.2.5 Economie en werken

Doel (beoogd effect)

Toekomstbestendige passende ruimte voor bedrijvigheid binnen Vijfheerenlanden waarbij we inzetten op goed ontsloten werklandschappen die passend is binnen onze lokale economie binnen de economische context van de regio. Er moet voldoende ruimte zijn voor ondernemers om te ondernemen en voor werknemers om te werken in aantrekkelijke, goed bereikbare, duurzame en toekomstbestendige werklandschappen en winkelgebieden. Samen met ondernemers, inwoners, onderwijs, organisaties en overige overheden pakken wij daarbij uitdagingen op zoals arbeidsmarkt en werkgelegenheid, netcongestie, digitale bereikbaarheid, verduurzaming en mobiliteit en zorgen wij voor goede, gedragen en waar mogelijk ook innovatieve oplossingen. We stimuleren clustering van bedrijven als dat bijdraagt aan efficiënt ruimtegebruik. Ook zetten we ons in om door middel van branchering bedrijven passender te maken binnen het gewenste vestigingsbeleid en binnen beschikbare ruimte. Daarbij staat het in onze gemeente blijvend waarborgen van een goede balans tussen wonen, werken en mobiliteit altijd voorop.

Kritische prestatie-indicatoren

Economie en werken	Streefwaarde	2023	2024	2025	2026
Glasvezelaansluitingen (percentage van mogelijke aansluitingen) - bedrijventerreinen	100	80	95	100	100
Glasvezelaansluitingen (percentage van mogelijke aansluitingen) – bebouwde kommen	100	20	30	95	99,9
Glasvezelaansluitingen (percentage van mogelijke aansluitingen) – buitengebieden	100	50	50	85	98
Ontwikkeling aantal banen	30.300	30.930	30.150	30.690	n.n.b.
Banen (per 1.000 inwoners van 15 en 64 jaar)	x	831,9	788,0	794,5	n.n.b.
Netto arbeidsparticipatie (%)	x	75,1	75,5	75,2	n.n.b.
Functiemenging (%)	x	55,3	53,8	54,0	n.n.b.
Vestiging van bedrijven (per 1.000 inwoners tussen 15 en 64 jaar)	x	188,9	194,2	200,9	n.n.b.

Demografische druk (%)	x	77,4	76,9	77,6	78,2
Gestarte vestigingen (per 10.000 inwoners)	x	131,2	118,4	114,5	53,3**
Gestopte vestigingen (per 10.000 inwoners)	x	80,4	91,0	100,1	53**

Peildatum 1 september 2026

**Eerste halfjaar 2026

Onzekerheden en kansen

Risico/kans	Toelichting	Impact
Inrichting werklandschappen (kans)	De huidige inrichting van oudere werklandschappen is niet altijd toekomstbestendig en daardoor niet aantrekkelijk genoeg voor ondernemers en werknemers. Het is van belang hierin samen met ondernemers verbetering aan te brengen. Dat vraagt naast private ook gemeentelijke investeringen.	2
Organisatiegraad ondernemers (kans)	Om een goede en daadkrachtige samenwerking met ondernemers te waarborgen is het van belang dat deze goed georganiseerd zijn en blijven.	3
Betaalbaarheid van percelen nieuwe werklandschappen (risico)	De te maken afweging tussen de aard van de gewenste bedrijvigheid op nieuwe werklandschappen en de gewenste opbrengst per perceel.	2
Druk op winkelgebieden (risico)	Verlichten van de druk door het aantrekkelijk maken van winkelgebieden als verblijfsgebied en het herbestemmen van structurele leegstand.	2
Energietransitie/Netcongestie (risico)	Bestaande en nieuw te ontwikkelen werklandschappen zijn steeds meer afhankelijk van de beschikbaarheid van stroom. Samenwerking, tussen ondernemers en met de gemeente, verkleint de afhankelijkheid.	2

Doen (bestuurlijke resultaten in 2027)

- Samen met ondernemers maken wij bestaande werklandschappen toekomstbestendig. Daarbij is het onze doelstelling om bedrijfskavels beter te benutten via het verhogen van het bebouwingspercentage en de -hoogte.
- We onderzoeken de meerwaarde van een Economische positionering van onze gemeente.
- We versterken de relatie tussen onze ondernemers en het onderwijs.

5.3 Inkomsten en uitgaven

Baten en lasten programma D (bedragen x € 1.000)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten programma D	11.051	31.731	17.680	17.206	16.189	15.551
Baten programma D	7.018	21.267	6.950	6.554	5.803	5.803
Saldo van baten en lasten	**4.033**	**10.463**	**10.729**	**10.653**	**10.387**	**9.749**
Toevoegingen aan reserves	2.946	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	681	1.130	1.015	740	600	0
Saldo	**6.297**	**9.334**	**9.714**	**9.913**	**9.787**	**9.749**

Toelichting op de afwijking van de lasten en baten

Lasten

Projectorganisatie Investeringsagenda Het goede leven
Via de 2e bestuursrapportage 2026 zijn meerjarig middelen voor een projectorganisatie - € 0,6 miljoen per jaar voor de duur van drie jaar - op de begroting gebracht. Hier staat een bijdrage tegenover uit een reserve, welke wordt gevormd door de ontvangen bijdrage van de Realisatiestimulans.

Omgevingsvergunningen
In de 2e bestuursrapportage 2026 zijn structurele middelen opgenomen om de toegenomen werkzaamheden inzake aanvragen omgevingsvergunningen af te handelen. De kosten worden gedekt vanuit kostendekkende tarieven.

Baten

Omgevingsvergunningen
De legesopbrengsten voor aangevraagde omgevingsvergunningen stijgen. Dit komt door hogere kosten welke worden doorberekend in de tarieven.

Reserve rijksmiddelen Realisatiestimulans
Dit betreft een onttrekking aan de gevormde reserve voor de dekking van de projectorganisatie Het goede leven.

6. Programma E: Sport, cultuur en recreatie

6.1 Inleiding

Door in te zetten op sport & bewegen, kunst & cultuur en recreatie & toerisme dragen wij in sterke mate bij aan de leefbaarheid, mentale en fysieke gezondheid en verbondenheid in onze kernen. We brengen mensen samen, geven ruimte aan (persoonlijke) ontwikkeling en versterken de sociale basis. We blijven dan ook inzetten op een toegankelijk en laagdrempelig aanbod voor alle inwoners, jong en oud.

Sport & bewegen, kunst & cultuur en recreatie & toerisme zien wij nadrukkelijk als een belangrijk onderdeel van preventie. Door deelname te stimuleren, werken we aan een gezondere samenleving. Hiervoor zetten wij onder andere onze aantrekkelijke recreatiegebieden, onze multifunctionele en toekomstbestendige sportaccommodaties en culturele voorzieningen zoals theaters, musea en gemeenschapshuizen in. Hiermee versterken wij de identiteit van onze gemeenschap en geven wij kleur aan onze gemeente. Een gemeente met inwoners die trots zijn op ons gebied en bezoekers die genieten van Vijfheerenlanden, het gebied tussen Lek en Linge.

6.2 Beleidsthema's

6.2.1 Sport en bewegen

Doel (beoogd effect)

Om de sterke preventieve kracht van sport en bewegen optimaal te benutten, zorgen wij ervoor dat de sportvoorzieningen en -accommodaties op orde zijn en meegroeien met de ontwikkeling van Vijfheerenlanden. Hierbij hebben wij oog voor efficiënt en meervoudig gebruik. Sportverenigingen zijn een belangrijke partner in onze doelstelling om de sportparticipatie van onze inwoners op het huidige niveau te behouden en idealiter te vergroten. Daarnaast willen wij ook de samenwerking met andere sportaanbieders, zoals commerciële partijen, verder ontwikkelen. Wij beseffen ons dat niet alles tegelijkertijd of overal in dezelfde mate kan worden gerealiseerd. We prioriteren op basis van wat het meest bijdraagt aan leefbaarheid, gemeenschapskracht en gezondheid van onze inwoners,

en houden daarbij oog voor een evenwichtige verdeling over de kernen. Samen met onze partners bouwen wij aan een gemeente waarin sport en bewegen vanzelfsprekend onderdeel is van het dagelijks leven en bijdraagt aan het goede leven in Vijfheerenlanden.

Onzekerheden en kansen

Risico/kans	Toelichting	Impact
Sportcentrum Berenschot (risico)	Dit sportcentrum is verouderd. De raad heeft besloten tot volledige nieuwbouw. Deze ontwikkeling maakt onderdeel uit van de gebiedsontwikkeling op 'De Dak-Locatie' zoals aangemerkt in de gebiedsvisie Leerdam. Tot het moment van oplevering hiervan dient het huidige complex echter operationeel te worden gehouden. Doordat de toekomst van het sportcentrum mede afhankelijk is van de ontwikkelingen in het totale plangebied, kan nieuwbouw langer duren dan oorspronkelijk gepland. Dit vraagt mogelijk extra kosten voor tijdelijke instandhouding.	1
Exploitatie Helsdingen (risico)	Een deel van de kosten van Sportcentrum Helsdingen wordt gedekt door inkomsten van derden voor zwemles, zaalhuur en horeca. De omvang hiervan is deels afhankelijk van de economische conjunctuur.	2
Infill kunstgrasvelden (risico)	Na de discussies over mogelijke gezondheidsrisico's van rubbergranulaat in kunstgrasvelden, zijn wij overgegaan op andere vormen van infill. Een infill product is de 'vulling' tussen de kunstgras sprieten van een kunstgrasveld. In de praktijk blijkt dat alle varianten tot op heden negatieve bijwerken hebben zoals het aan elkaar klonteren, schimmelvorming en/of wegdrijven bij flinke regenval. Tot er een goed alternatief ontwikkeld is, is de kans reëel	2

	dat we regelmatig extra investeringen moeten doen om de infill te vervangen.	
Beschikbaarheid rijksmiddelen voor sportstimulering (risico en kans)	Veel sportstimuleringsactiviteiten worden mede mogelijk gemaakt door de inzet van rijksmiddelen. Het bereik van sportstimulering en het effect op sportparticipatie is dan ook voor een belangrijk deel afhankelijk van de omvang van de te ontvangen rijksmiddelen.	2
Combinatie van functies (kans)	Bij de vernieuwing van sport- en onderwijsaccommodaties kunnen meerdere functies worden gecombineerd. En kunnen daardoor bijvoorbeeld ook een rol vervullen als ontmoetingsplaats. Dit kan het gebruik van de accommodaties en dus de maatschappelijke waarde verhogen.	3

Doen (bestuurlijke resultaten in 2027)

- Wij implementeren het Actieplan rookvrije sportparken. Hiermee vergroten wij het aantal rookarme sportparken en vergroten wij de bewustwording van de negatieve effecten van roken op de opgroeiende jeugd.
- Wij leggen een opiniërend voorstel voor ten aanzien van de opbrengsten en kosten van open sportparken.
- Wij stellen een visie op de gewenste exploitatie van gemeentelijke sportaccommodaties op en leggen deze aan de raad voor.
- Wij implementeren de nieuwe methodiek voor de verstrekking van budgetsubsidies.
- Wij leggen een kredietaanvraag voor de realisatie van nieuwe club- en kleedgebouwen op sportpark Blankensteijn aan de raad ter besluitvorming voor.
- Binnen de planvorming van de ontwikkellocatie ‘het Dak-Locatie’ in Leerdam, werken wij aan toekomstscenario’s voor de nieuwbouw van MFA Tiendweg en afhankelijk van de voortgang van de planvorming van de ontwikkellocatie, leggen wij een kredietaanvraag voor het MFA aan de raad ter besluitvorming voor.
- Wij leggen een kredietaanvraag voor de uitbreiding van de speelcapaciteit op sportpark Glaspark aan de raad ter besluitvorming voor.

- Wij leggen een kredietaanvraag voor het vervangen van de binnensportaccommodatie in Lexmond aan de raad ter besluitvorming voor.
- Wij leggen een kredietaanvraag voor de herontwikkeling van het eiland langs de Zuidwal in Leerdam, aan de raad ter besluitvorming voor.
- Wij werken aan toekomstscenario's voor tennis- en padelvereniging Leerdam en indien nodig leggen wij deze besluitvorming voor aan de raad.
- Wij evalueren het Sport- en sportaccommodatiebeleid 'Heel Vijfheerenlanden Beweegt' en informeren de raad over eventuele wijzigingen. Waar nodig leggen wij voorgestelde wijzigingen aan de raad ter besluitvorming voor.

6.2.2 Kunst, cultuur en erfgoed

Doel (beoogd effect)

We willen dat kunst en cultuur bijdragen aan leefbaarheid, ontmoeting, persoonlijke ontwikkeling en verbondenheid in onze kernen. Zo draagt cultuur bij aan versterking van de gemeenschapskracht. Cultuur moet toegankelijk zijn voor inwoners van alle leeftijden en onderdeel blijven van het dagelijks leven in Vijfheerenlanden.
We willen culturele verenigingen, lokale evenementen en inwonersinitiatieven ondersteunen in hun belangrijke preventieve bijdrage aan het leven in onze gemeente. Vrijwilligers en verenigingen zijn daarbij een onmisbare drager van ontmoeting, talentontwikkeling en gemeenschapskracht.
We willen onze musea en erfgoedlocaties behouden en versterken als plekken voor educatie, ontmoeting en historisch besef. Tegelijk benutten we kansen om cultureel erfgoed in te zetten voor recreatie, toerisme en economische ontwikkeling.

Kritische prestatie-indicatoren

Kunst, cultuur en erfgoed	Streefwaarde	2023	2024	2025	2026
Aantal bezoekers musea en theaters *)	82.000	75.000	79.000	84.000	n.n.b.**

*het aantal bezoekers van theater Helsdingen wordt niet geregistreerd

**Peildatum 1 september 2026

Onzekerheden en kansen

Risico/kans	Toelichting	Impact
Koppeling met doelstellingen sociale basis (kans)	Door een betere koppeling met de beleidsdoelstellingen uit de visie sociale basis Vijfheerenlanden kan het bereik van het kunst- en cultuurbeleid mogelijk vergroot worden.	3

Doen (bestuurlijke resultaten in 2027)

Wij koppelen projecten in het kader van ons kunst- en cultuurbeleid aan de uitvoering van de gemeentelijke visie op de sociale basis.

Fasering en financiën van het collegeprogramma			
Thema	**Onderwerp**	**Fasering**	**Financiële duiding**
Kunst, cultuur en erfgoed	**Onderzoek noodzaak aanvullende instandhoudingsubsidies.** Om de instandhouding van onze musea voor de toekomst veilig te stellen gaan we onderzoeken of we als gemeente bijzondere culturele accommodaties extra kunnen ondersteunen.	2027	Het onderzoek wordt bekostigd uit bestaande budgetten. Uit dit onderzoek kunnen kosten naar voren komen voor de uitvoering. Mocht de bekostiging niet uit bestaande budgetten gedekt kunnen worden, dan worden de kosten in Kadernota of Berap aan de raad voorgelegd.

6.2.3 Recreatie en toerisme

Doel (beoogd effect)

Recreatie en toerisme dragen bij aan een sterk, leefbaar en toekomstbestendig Vijfheerenlanden. Inwoners en bezoekers kunnen blijven genieten van de rust, ruimte, het landschap, het cultureel erfgoed en de recreatieve mogelijkheden tussen Lek en Linge. Daarbij staat een goede balans centraal tussen recreatie, leefbaarheid, natuur, landbouw en landschap.

Wij zetten in op het behouden en versterken van een aantrekkelijk, toegankelijk en kwalitatief recreatief netwerk van wandel-, fiets- en vaarroutes en recreatieve voorzieningen. Hiermee stimuleren wij inwoners om te bewegen, elkaar te ontmoeten en gebruik te maken van de kwaliteiten van hun eigen leefomgeving. Recreatie draagt daarmee bij aan het gezonde leven, een sterke sociale basis en de aantrekkelijkheid van onze gemeente. Daarnaast stimuleren wij recreatieve initiatieven die passen bij de identiteit van Vijfheerenlanden, bijdragen aan de kwaliteit van het landschap en een meerwaarde hebben voor inwoners, bezoekers en ondernemers. Daarbij bieden wij ruimte aan passende vormen van verblijfsrecreatie, streekproducten, erfgoedbeleving en agrarische nevenactiviteiten, passend bij het karakter van het landelijk gebied.

Kritische prestatie-indicatoren

Recreatie en toerisme	Streefwaarde	2023	2024	2025	2026
Inkomsten toeristenbelasting	Gemiddeld 5% groei per jaar	x	250.000	280.000	Volgt in april 2027
% Inwoners dat tevreden is over de recreatiemogelijkheden binnen de gemeente33	≥ 70% in 2030	x	65%	x	n.n.b.*

*Peildatum 1 september 2026

Onzekerheden en kansen

Risico/kans	Toelichting	Impact
Regionale samenwerking (kans)	Door bij de ontwikkeling van recreatieve voorzieningen aan te haken zoals bij de Regiodeal Waarden van het Groene Hart en andere regionale samenwerkingsinitiatieven kunnen mogelijk extra geldstromen worden ontsloten.	3

Doen (bestuurlijke resultaten in 2027)

- De gemeenschappelijke regeling Lingegebied blijft behouden en wordt omgevormd naar een bedrijfsvoeringsorganisatie (BVO).

- Wij vertalen het vastgestelde beleidskader verblijfsrecreatie naar ruimtelijke kaders en bereiden de verwerking hiervan in het Omgevingsplan voor.
- Wij versterken het recreatieve netwerk van wandel-, fiets- en vaarverbindingen en onderzoeken (naar aanleiding van de dorps-woonvisies), vanuit de Regio Deal, de mogelijkheden voor nieuwe ommetjes. Via de Regio Deal werken wij met de rijksoverheid en regionale partners aan vitale kernen, toekomstgerichte landbouw en een beleefbaar landschap.
- Wij werken samen met de gebiedsmarketingstichting Tussen Lek en Linge en andere partners aan het vergroten van de zichtbaarheid, beleefbaarheid en gastvrijheid van Vijfheerenlanden, waaronder de ontwikkeling van een beleef-VVV in het Huis van Vianen.
- Wij starten een pilot voor het verbeteren van het inzicht in dag- en verblijfsbezoek door middel van bezoekersmonitoring, telcamera's en onderzoeken de bereidwilligheid van ondernemers voor een nachtregistratiesysteem.

6.3 Inkomsten en uitgaven

Baten en lasten programma E (bedragen x € 1.000)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten programma E	13.181	13.091	14.522	14.869	15.888	16.082
Baten programma E	3.791	2.848	3.280	4.457	3.311	3.311
Saldo van baten en lasten	**9.391**	**10.243**	**11.241**	**10.413**	**12.577**	**12.771**
Toevoegingen aan reserves	177	0	0	1.150	0	0
Onttrekkingen aan reserves	841	820	496	505	212	212
Saldo	**8.726**	**9.423**	**10.745**	**11.058**	**12.365**	**12.559**

Toelichting op de afwijking van de lasten en baten

Lasten

Beleidskader gemeenschapshuizen

Via de kadernota zijn de aanvullende uitgaven ad € 0,6 miljoen die samenhangen met het nieuwe beleidskader gemeenschapshuizen op de begroting gebracht.

7. Programma F: Financieel gezond

7.1 Inleiding

Wij willen een moderne en resultaatgerichte gemeente zijn. Een gemeente die uitgaat van de kracht van de samenleving, die opgavegericht werkt, wijk- en dorpsgericht is en nieuwe bestuurskracht benut. Daarbij behoort onlosmakelijk, dat die gemeente ook financieel gezond is en blijft. Wij zetten in op een financieel robuuste gemeente met een realistisch huishoudboekje en een daadkrachtige investeringsagenda. Daarmee faciliteren wij de groei van onze gemeente en waarborgen wij de vitaliteit van onze gemeenschap.

Het coalitieakkoord is zowel inhoudelijk als financieel voor zover al mogelijk verwerkt in de Programmabegroting 2027 en in de bijbehorende meerjarenraming. Wij beseffen dat besturen het maken van verantwoorde keuzes is, zeker in een financieel uitdagend landschap, waarbij de gezondheid van ons gemeentelijk huishoudboekje voor een belangrijk deel wordt bepaald door rijksbeleid. De meerjarige financiële positie van veel gemeenten in Nederland blijft onzeker door de voortdurende onzekerheid over de bekostiging van gemeentelijke taken door het rijk.
Het harde uitgangspunt voor 2027 is voor ons een sluitende begroting. Ook meerjarig streven wij naar een financieel sluitende begroting, Maar wanneer er in onze meerjarenraming sprake is van mogelijke tekorten als gevolg van (uitblijvende) besluitvorming van het rijk, maken wij deze tekorten en de consequenties daarvan op transparante wijze zichtbaar.

7.2 Beleidsthema's

7.2.1 Financieel gezond

Doel (beoogd effect)

We willen een financieel gezonde gemeente zijn. Mocht uit de (meerjaren)begroting blijken dat (aanvullende) bezuinigingen noodzakelijk zijn om dat te realiseren, dan kijken we eerst kritisch naar de gemeentelijke uitgaven en het huidige beleid en voorzieningenniveau. Pas in laatste instantie overwegen we een verhoging van de Onroerendezaakbelasting (OZB). Het primaire uitgangspunt voor de OZB blijft een jaarlijkse indexatie ter compensatie van gestegen lonen en prijzen. De hoogte van de OZB moet daarbij in een goede verhouding staan tot het gemeentelijke voorzieningenniveau.

De tarieven voor de afvalstoffenheffing en de riool- en waterzorgheffing worden berekend op basis van 100% kostendekkendheid. We beseffen daarbij dat naar verwachting de komende jaren de tarieven voor de afvalstoffenheffing gaan stijgen als gevolg van belastingmaatregelen van het rijk.

Om een financieel robuuste gemeente te zijn, moeten we een stevige financiële buffer hebben. De absolute ondergrens daarvoor is een solvabiliteit van 20%. Onze ambitie is een geleidelijke groei naar een gezonde solvabiliteit van 30%. Daarvoor zetten we de zich voordoende positieve jaarrekeningresultaten in om onze algemene reserve te versterken.

Ten aanzien van de weerstandsratio (onze capaciteit om voorziene mogelijke risico's op te kunnen vangen) streven naar een weerstandsratio van 2,5. Naast het zorgdragen voor een afdoende weerstandsvermogen investeren we ook in de verdere doorontwikkeling van risicosturing, zodat we grip hebben op mogelijke risico's en de kans hierop kunnen terugdringen. Zo zijn we goed voorbereid op (on)verwachte maatschappelijke en economische tegenvallers.

Kritische prestatie-indicatoren

Financieel gezond	Streefwaarde	2023	2024	2025	2026
% Solvabiliteit (op rekeningbasis)	30	25,9	26,0	25,6	-
Weerstandsratio (op rekeningbasis)	2,5	2,81	2,74	2,86	-

Onzekerheden en kansen

Risico/kans	Toelichting	Impact
Wachtgeldverplichtingen bestuurders (risico)	Het rijk heeft besloten dat met de invoering van het nieuwe pensioenstelsel ook de Appa-pensioenaanspraken van politieke ambtsdragers in het pensioenfonds ABP ondergebracht moeten worden. Dit zal naar verwachting per 1 januari 2028 plaatsvinden. Omdat het ABP strengere rekenregels hanteert voor de berekening van de pensioenverplichtingen, kan de overgang (negatieve) gevolgen kunnen hebben.	1
Ramingen loon- en prijscompensatie (risico)	De verwerking van loon- en prijscompensatie op budgetten brengt risico's mee door onzekerheden in cao-ontwikkelingen, inflatie en prijsstijgingen. Onvoldoende compensatie kan leiden tot budgetoverschrijdingen en druk op de financiële positie. Een te hoge compensatie kan juist budgetruimte onnodig blokkeren, waardoor middelen minder doelmatig worden ingezet.	1
Gemeentefonds/Overige rijksuitkeringen (risico)	Circa tweederde van de gemeentelijke inkomsten betreft bijdragen van het rijk. Deze inkomsten moeten een adequate en passende vergoeding zijn voor de gemeentelijke taken. Dat is niet altijd het geval. Via VNG behartigen gemeenten daartoe hun belangen bij het rijk. Daarnaast is er sprake van een mogelijke herverdeling van bijdragen uit het gemeentefonds tussen gemeenten. Dit kan nadelen voor Vijfheerenlanden veroorzaken.	1
Implementatie Ombuigingen (risico)	De implementatie moet succesvol zijn. Strakke	1

	monitoring is vereist om ervoor te zorgen dat de besparing niet alleen wordt ingeboekt, maar ook wordt gerealiseerd. Daarnaast is het van belang dat nog uit te werken maatregelen (in het bijzonder in het sociaal domein) tijdig worden geconcretiseerd. Anders bestaat het risico dat de toezichthouder deze ombuigingstaakstelling als onvoldoende concreet kenmerkt en buiten de toetsing houdt.	
Solvabiliteit (risico)	Wanneer de solvabiliteit op of onder de 20% ligt, neemt de flexibiliteit van de begroting af, omdat gemeentelijke reserves niet ingezet kunnen worden ter dekking van gemeentelijke uitgaven. Het streven is om tot en met 2030 de solvabiliteit te verhogen tot boven de 30%.	1
Woningbouw (risico)	De problematiek omtrent netcongestie en stikstof kan nadelige gevolgen voor het woningbouwprogramma en de hiermee samenhangende voorwaardenscheppende en kwaliteitsinvesteringen van het investeringsplan Het Goede Leven hebben. De uitvoering van dit investeringsprogramma is een belangrijke mate afhankelijk van de verwachte extra structurele baten uit de algemene uitkering en ozb door toename aantal woningen en inwoners.	1
Woningbouw (kans)	Door te investeren in de realisatie van 3.000 nieuwe woningen nemen de opbrengsten uit het Gemeentefonds en de OZB toe. Door deze groei ook concreet te gaan uitwerken (in meerdere scenario's) kunnen de financiële consequenties exacter berekend worden, waardoor meerjarig beter inzicht ontstaat in de te realiseren extra begrotingsruimte.	3

Doen (bestuurlijke resultaten in 2027)

- Wij actualiseren de financiële verordening.
- Wij monitoren de concretisering en invulling van de gemeentelijke ombuigingstaakstelling actief en rapporteren daarover aan de raad bij de bestuursrapportages en in de jaarstukken.

Fasering en financiën van het collegeprogramma			
Thema	**Onderwerp**	**Fasering**	**Financiële duiding**
Financiën	**Digitale ontsluiting** Na afronding van de optimalisatie van ons financieel systeem willen wij investeren in het beter digitaal ontsluiten van begroting, bestuursrapportages en jaarrekening voor de raad.	2026-2030	De kosten in 2027 voor digitalisering van de P&C documenten worden in Kadernota of Berap aan de raad voorgelegd.

7.3 Inkomsten en uitgaven

Baten en lasten programma F (bedragen x € 1.000)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten programma F	42.196	33.400	27.203	26.976	28.596	28.619
Baten programma F	152.643	154.836	160.056	154.815	153.929	156.101
Saldo van baten en lasten	**-110.447**	**-121.436**	**-132.853**	**-127.839**	**-125.333**	**-127.481**
Toevoegingen aan reserves	7.595	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	15.150	3.307	743	595	341	122
Saldo	**-118.002**	**-124.743**	**-133.596**	**-128.435**	**-125.674**	**-127.604**

Toelichting op de afwijking van de lasten en baten

Lasten

Uitvoering preventief beleid sociaal domein

Voor de uitvoering van het preventief beleid sociaal domein zijn incidentele middelen opgenomen (€ 0,6 miljoen in 2027), welke staan geraamd op de programma F, onder de overhead. Hier staat een bijdrage uit de reserve

sociaal domein tegenover, waarmee deze uitgaven voor de begroting budgettair neutraal zijn.

Ontwikkeling loonkosten
De loonkosten van overhead staan op dit programma opgenomen. Naast reguliere stijging van CAO ontwikkelingen nemen de lasten op dit programmaonderdeel toe, omdat er sprake is van een verschuiving van programma's A t/m E naar programma F. De lasten op dit programma nemen daarom toe met per saldo € 0,9 miljoen.

Baten

Algemene uitkering gemeentefonds
De algemene uitkering uit het gemeentefonds is via de meicirculaire 2026 positief bijgesteld met (bruto) € 9,4 miljoen. Na verwerking van stelposten en taakmutaties blijft er per saldo een hogere opbrengst als algemeen dekkingsmiddel over van € 7,1 miljoen.

Onttrekking reserve
De onttrekking aan de reserve sociaal domein voor de dekking van de uitgaven voor de uitvoering van het preventief beleid (€ 0,6 miljoen) staat hier opgenomen.

8. Financieel perspectief 2027-2030

8.1 Inleiding

In de programmabegroting worden de bestuurlijke doelstellingen van de gemeente vertaald in beleidsmatige consequenties en in te maken keuzes, met de bijbehorende financiële consequenties. In dit hoofdstuk worden de financiële uitgangspunten van de Programmabegroting 2027 en de meerjarenraming 2028-2030 van de gemeente Vijfheerenlanden gepresenteerd.

8.2 Financiële grondslagen programmabegroting 2027

Algemeen

De Programmabegroting 2027 is opgesteld op basis van het stelsel van baten en lasten. Dit betekent, dat geraamde lasten en baten worden toegerekend aan het jaar waarop deze betrekking hebben, het jaar waarin de onderliggende prestatie naar verwachting wordt geleverd. De meerjarig geraamde baten en lasten zijn op het loon- en prijsniveau van het begrotingsjaar geraamd. Uitzondering hierop zijn de lasten waarvoor vanuit het rijk nog tegemoetkoming wordt ontvangen, zoals de jeugdhulp en de BUIG-middelen. Die zijn gehandhaafd op het via de 2e bestuursrapportage 2026 bijgestelde prijspeil 2026.

Personeelslasten

Salarissen en overige personeelslasten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop ze betrekking hebben. Uitzondering hierop vormen de lasten met betrekking tot de jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. Hiervoor mogen geen voorzieningen of schulden worden getroffen. Daarom worden deze lasten toegerekend aan het jaar waarin de uitbetaling plaatsvindt.

De in de Programmabegroting 2027 opgenomen salarislasten zijn gebaseerd op de goedgekeurde formatie per 1 mei van het voorgaande begrotingsjaar. Salarissen worden geïndexeerd voor de verwachte loonstijgingen zoals vastgelegd in de CAO en de macro-economische verkenning van het Centraal Plan Bureau. Eventuele uitbreiding van formatie die in de

Programmabegroting is opgenomen, maar waarover door de raad (bij de Programmabegroting) nog een besluit moet worden genomen is in de vorm van een separate stelpost opgenomen.

Salarislasten worden conform de uitgangspunten van de Nota organisatiekosten 2023 toegerekend aan de programma's. Daarbij worden de salarissen van de productieve medewerkers toegerekend aan de programma's A tot en met E en de salarissen van alle overhead medewerkers aan programma F.

Materiële uitgaven

Materiële uitgaven worden jaarlijks geïndexeerd voor prijsinflatie.

Subsidies en overdrachtsuitgaven

Subsidies en overdrachtsuitgaven worden jaarlijks geïndexeerd voor loon- en prijsinflatie. Een uitzondering hierop wordt gemaakt voor de subsidies en overdrachtsuitgaven met betrekking tot jeugdhulp en Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Deze worden niet automatisch geïndexeerd maar geraamd met behulp van de meest recente rapportages.

Kapitaallasten

De berekening van de gemeentelijke omslagrente wordt toegelicht in de paragraaf financiering. Over de boekwaarde per 1 januari van een investering (actief) wordt - ongeacht of de investering voltooid is of niet - omslagrente berekend. Indien projectfinanciering is toegepast wordt het rentepercentage van de projectfinanciering toegepast.

Afschrijving van activa vindt plaats conform de in de financiële verordening opgenomen tabel. Van nieuwe investeringen die in het begrotingsjaar worden gestart wordt aangenomen dat de eerste afschrijving plaatsvindt in het jaar na de kredietverstrekking.
Binnen de gemeente Vijfheerenlanden wordt de methode van bespaarde rente - het toerekenen van rente over de reserves en voorzieningen bij de bepaling van de omslagrente - niet toegepast. Dit betekent dat geen rente uit bestemmingsreserves kan worden onttrokken.

Belastingen

Vanaf 2016 moeten gemeenten vennootschapsbelasting betalen over de winst die ze met hun ondernemingsactiviteiten maken. Dit bedrag moet jaarlijks worden bepaald op basis van de fiscale grondslag. Hierin zijn de standpunten van de Belastingdienst betreffende het wel of niet in

aanmerking mogen nemen van baten en lasten voor de fiscale winstbepaling van groot belang. In de programmabegroting is voor de eventueel te betalen vennootschapsbelasting een stelpost opgenomen.

Lokale heffingen

De hoogte van de lokale (belasting)tarieven en heffingen wordt door de raad vastgesteld. De wijze waarop deze tarieven worden berekend wordt toegelicht in de paragraaf lokale heffingen van deze begroting.

Rente en dividenden

De in deze begroting opgenomen dividendramingen zijn gebaseerd op de werkelijk ontvangen dividenden over 2025 (ontvangen in 2026). Dividenden van deelnemingen worden als baten genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar wordt gesteld.

Specifieke uitkeringen

De omvang van deze van het rijk te ontvangen uitkeringen wordt geraamd op basis van door het rijk in circulaires en overige correspondentie gedane mededelingen.

Gemeentefonds

De meerjarige omvang van de algemene uitkering uit het gemeentefonds wordt berekend op basis van de meest recente gemeentefondscirculaire. Dat is voor deze begroting de Meicirculaire 2026. De Septembercirculaire 2026 komt te laat beschikbaar om nog in deze begroting te kunnen worden verwerkt. De financiële effecten van de Septembercirculaire 2026 worden daarom aan de raad medegedeeld via een na te zenden raadsinformatiebrief en via de 1e begrotingswijziging gelijktijdig met de begroting vastgesteld.

Reserves en voorzieningen

Conform het Besluit begroting en verantwoording (BBV) worden de stortingen in en onttrekkingen aan de reserves, separaat verantwoord.

8.3 Ombuigingspakket 2026–2029

In de Kadernota en Programmabegroting 2026–2029 heeft de raad een pakket aan ombuigingsmaatregelen vastgesteld voor de periode 2026–2029. De taakstelling loopt op van € 5,9 miljoen in 2026 naar € 8,2 miljoen in 2027 en groeit daarna door tot circa € 9 miljoen structureel vanaf 2028. Concreet bestaan de ombuigingen van jaarschijf 2027 uit de onderstaande onderdelen:

Nr	Omschrijving maatregel	Begroot 2027
1	Strategie investeringsagenda aanpassen, opbouwen vanaf 2028	1.600
2	Inspectiecyclus naar 4 jaarlijks (beheer openbare ruimte)	5
3	Beeld werklandschappen beheer openbare ruimte minimaal	150
4	Onkruidbestrijding	100
5	Uitv. groenbeleidsplan koppelen aan vervangingsmomenten (vervallen)	0
6	Ieder kind een boom stoppen	30
7	Fasering amendement MJOP	710
8	Openbaar vervoer, onderzoek spoorveiligheid	20
9	Beïnvloedbaar deel budget ruimtelijke ordening	20
10	Voorstudiebudget grondbeleid	38
11	1e uur bewegingsonderwijs, 25% vergoeden ipv 50%	135
12	Budget onderwijshuisvesting huren	40
13	Huishoudelijke Ondersteuning aanpassen (inclusief invoeren eigen bijdrage 2026)	500
14	Verlagen budget leerlingenvervoer	480
15	Samenwerken preventieve Wmo-investeringen	-
16	Beweging van individuele naar collectieve ondersteuning Wmo	60
17	Besparing op uitvoering openeinderegelingen sociaal domein	1.200
18	Inwonerinitiatieven	300
19	Gerealiseerde besparing i.v.m. nieuwe exploitatieovereenkomst sportfondsen	60
20	Verlagen budget uitbestede werkzaamheden musea (gerealiseerd)	26
21	Informatiepagina Kontakt, halveren	35
22	Vennootschapsbelasting (gerealiseerde besparing)	60
23	Vermindering uitvoeringskosten (gemeentelijke) organisatie	741
24	Efficientiemaatregelen	500
25	Besparing op huurkosten servicecentra	96
26	Verhoging leges op kostendekkend niveau	50
27	Verhogen OZB (4% in 2026 en nogmaals 4% in 2027, bovenop inflatie)	1.200
Totaal (*bedragen x 1.000 euro)*		**8.156**

Ten opzichte van de oorspronkelijke besluitvorming maakt ombuigingsmaatregel 5 (Uitvoering groenbeleidsplan koppelen aan vervangingsmomenten) geen onderdeel meer uit van de taakstelling, omdat deze maatregel niet realiseerbaar is gebleken. Het financiële effect hiervan is verwerkt in de 1e bestuursrapportage 2026.

Monitoring realisatie in 2027

Het inboeken van de besparing vormt slechts een deel van de ombuiging. Belangrijker is dat de ingeboekte besparingen ook daadwerkelijk gerealiseerd worden. Voor alle ombuigingsmaatregelen zijn daarom realisatieplannen opgesteld. Zoals in de 2e bestuursrapportage 2026 is aangegeven, is inmiddels een aanzienlijk deel van de taakstelling 2026 gerealiseerd. De effecten daarvan zijn voor een belangrijk deel structureel van aard, waardoor 2027 wordt gestart met een reeds ingevuld deel van de ombuigingsopgave.
De monitoring op de realisatie wordt in 2027 op dezelfde wijze vormgegeven als in 2026. Maatregelen met een hoog financieel belang en/of een verhoogd risico op niet-realisatie worden tweemaandelijks gemonitord. Over de voortgang en financiële realisatie van het totale ombuigingspakket wordt aan de raad gerapporteerd via de reguliere P&C-cyclus, bestaande uit de 1e bestuursrapportage, de 2e bestuursrapportage en de jaarrekening.
Met deze werkwijze wordt tijdig inzicht verkregen in de voortgang van de maatregelen en kunnen eventuele afwijkingen op de taakstelling tijdig worden gesignaleerd en, waar nodig, van een voorstel voor bijsturing worden voorzien.

8.4 Financieel perspectief

Eerst wordt ingegaan op de (veelal technische) bijstellingen die gevolgen hebben voor de uitkomsten van de Kadernota 2027 die in juli 2026 door de raad is vastgesteld. Deze Kadernota vormt het uitgangspunt voor de totstandkoming van de begroting. In de onderstaande tabel is het financieel beeld opgenomen na vaststelling van de Kadernota 2027, zoals gehanteerd als basis voor deze begroting:

(x € 1.000)	2027	2028	2029	2030
Saldo meerjarenbegroting 2026-2029	3.985	150	-/- 618	-/- 1.118
Structurele gevolgen 1e bestuursrapportage 2026	-/- 140	-/- 245	-/- 245	-/- 245
Effecten groei gemeente	-/- 828	-/- 1.032	-/- 1.043	-/- 1.043
Stelpost: de algemene uitkering groeit mee met de areaalontwikkeling	828	1.032	1.043	1.043
Stelpost: bijdrage tbv uitvoering CDOKE wordt structureel	800	800	800	800

Effecten raadsbesluiten na vaststelling begroting 2026	-/- 1.259	-/- 1.700	-/- 1.725	-/- 1.685
Stelpost: Investeringen in duurzaamheidsmaatregelen verdienen zich terug		256	256	256
Effecten overige ontwikkelingen	-/- 191	-/- 199	-/- 260	-/- 329
Stelpost: onderuitputting kapitaallasten door niet volledige uitvoering van de investeringsplanning	200	200	200	200
Saldo kadernota 2027	**3.395**	**-/- 738**	**-/- 1.592**	**-/- 2.121**

Sinds de vaststelling van de Kadernota is er sprake van nieuwe ontwikkelingen die zijn verwerkt in de cijfers. Dit betreft met name:

(x € 1.000)	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Netto budgettair effect van de meicirculaire	662	674	1.031	1.929
Structurele doorwerking van de 2e bestuursrapportage 2026	-1.264	-1.249	-1.249	-1.314
Verschuiving kapitaallasten investeringen	46	130	-409	-921
Financiële effecten van het collegeprogramma	-843	-717	-390	-340
Septembercirculaire	PM	PM	PM	PM

Meicirculaire 2026

De meicirculaire kent een positief netto budgettair effect voor de meerjarenbegroting, zoals via een raadsinformatiebrief met uw raad is gedeeld.

2e bestuursrapportage 2026

In de tweede bestuursrapportage 2026 zijn een aantal ontwikkelingen opgenomen die een structurele doorwerking hebben. Dit effect zorgt voor een negatieve bijstelling van het meerjarenperspectief.

Collegeprogramma

In het collegeprogramma is de koers voor de komende jaren uitgewerkt in bestuurlijke prioriteiten. De onderwerpen uit het collegeprogramma die al

concreet van een financieel gevolg zijn voorzien, zijn opgenomen in deze begroting.

Verschuiving kapitaallasten investeringen

Door latere afronding van geplande investeringen verschuiven de kapitaallasten in de meerjarenbegroting.

Overig

Er zijn veel kleine onderwerpen die per saldo een positieve ontwikkeling laten zien. Met deze bijstellingen worden de begrotingssaldo's bijgesteld.

Septembercirculaire Gemeentefonds

Op Prinsjesdag verschijnt de septembercirculaire van het Gemeentefonds. De mogelijke effecten hiervan (bijstelling van loon- en prijspeil, doorwerking van het nieuwe regeerakkoord) zijn onbekend bij het opstellen van de begroting. De resultaten worden separaat aan uw raad voorgelegd en als eerste begrotingswijziging bij de vaststelling van de begroting 2027 betrokken.

8.5 Algemene dekkingsmiddelen en overhead

Gemeenten geven hun geld uit aan een breed scala aan beleidsterreinen, variërend van bijvoorbeeld onderwijshuisvesting, tot het beheer van de openbare ruimte of de jeugdzorg. Voor een goede aggregatie en vergelijking tussen gemeenten zijn bij de laatste wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording Gemeenten en Provincies (BBV) gemeenten verplicht voorgeschreven 'taakvelden' gedefinieerd. Deze indeling in (hoofd)taakvelden is de gemeente verplicht te hanteren voor de informatieverstrekking aan bijvoorbeeld het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Gemeenten zijn wel vrij om zelf een eigen invulling aan het programmaplan te geven door middel van een programma-indeling die overeenkomt met de eigen gemeentelijke beleidsvelden. Enige restrictie hierbij is dat gemeenten ervoor moeten zorgen dat de administratie zodanig is ingericht dat de informatieverstrekking richting bijvoorbeeld het CBS aan de wettelijke eisen voldoet.

Wij hanteren de programma indeling zoals deze is vastgesteld in de raadsvergadering van 22 september 2022. Op basis van het coalitieakkoord is hierop vanaf deze begroting een aanpassing in gedaan op twee onderdelen. Het onderwerp Veiligheid is verplaatst van programma A naar

programma B en het onderwerp Economische zaken is van programma F naar programma D verplaatst.

De navolgende onderwerpen worden in het programmaplan in een afzonderlijk hoofdstuk in beeld gebracht, maar zijn formeel geen onderdeel van een programma:

- de algemene dekkingsmiddelen;
- de kosten van overhead;
- de onvoorziene uitgaven (en andere stelposten, taakstellingen, begrotingsruimte e.d.);
- en het bedrag voor de heffing voor de vennootschapsbelasting.

Het zijn in feite algemene lasten en dekkingsmiddelen van de gemeente die betrekking hebben op alle programma's/beleidsvelden van de gemeente. Deze algemene lasten en baten betreffen de gemeente als geheel en zijn niet aan een specifiek programma of beleidsveld toe te rekenen.

Hierna gaan we afzonderlijk in op deze algemene dekkingsmiddelen, kosten van overhead en bedragen voor onvoorziene uitgaven, stelposten, vennootschapsbelasting en eventuele besparingen door taakstellingen en bezuinigingen. We beginnen met qua omvang de belangrijkste: de algemene dekkingsmiddelen.

Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen zijn gemeentelijke inkomsten waarvoor geen bestedingsdoel is bepaald. Dat betekent dat de gemeente deze vrij kan besteden (in tegenstelling tot de specifieke dekkingsmiddelen).
Bij de algemene dekkingsmiddelen (en hierop betrekking hebbende uitgaven) gaat het om:

1. Algemene belastingen
2. Algemene uitkering en overige uitkeringen
3. Dividend
4. Saldo financieringsfunctie
5. Overige algemene dekkingsmiddelen.

Overzicht van algemene dekkingsmiddelen	2025	2026	2027	2028	2029	2030
OZB woningen	9.274	9.772	10.387	10.387	10.387	10.387
OZB niet-woningen	5.928	6.344	6.699	6.699	6.699	6.699
Parkeerbelasting	492	508	517	517	517	517
Precarioheffing	87	77	79	79	79	79
Reclamebelasting	180	185	188	188	188	188
Toeristenbelasting	347	358	358	358	358	358
Uitvoeringskosten heffingen en belastingen		-259	-259	-259	-259	-259
Algemene uitkering uit het gemeentefonds	129.059	132.261	136.543	131.167	130.106	132.258
Dividenden		1.638	1.419	1.419	1.419	1.419
Saldo van de financieringsfunctie		549	417	538	712	733
Post voor onvoorziene uitgaven	-50	-50	-50	-50	-50	-50
Totaal	**145.317**	**151.384**	**156.298**	**151.043**	**150.157**	**152.329**

Ad 1. Algemene belastingen (taakveld 0.6 heffingen)
Algemene belastingen zijn heffingen waarvan de besteding van de opbrengst niet gebonden is. Daarbij gaat het om de Onroerende zaakbelasting (OZB), parkeerbelasting, toeristenbelasting, precariobelasting en reclamebelasting. De kosten voor heffing en inning van deze heffingen worden als lasten in het overzicht meegenomen. Deze belastingen zijn onder de volgende verplichte taakvelden gerubriceerd: 0.61 OZB-woningen, 0.62 OZB-niet woningen, 0.63 Parkeerbelastingen en 0.64 Belastingen, overig.

In de paragraaf Lokale Heffingen wordt onder andere op de financiële aspecten en de tarieven voor 2027 uitgebreid ingegaan.

Ad 2. Algemene uitkering en overige uitkeringen (taakveld 0.7 Algemene uitkering)
De qua omvang belangrijkste uitkering die de gemeente van het rijk ontvangt is de Algemene uitkering uit het Gemeentefonds. Gemeenten hoeven zich niet te verantwoorden over de besteding van de Algemene uitkering richting het rijk en kunnen deze, met inachtneming van wet- en regelgeving, vrij besteden aan taken die het rijk heeft opgedragen of aan eigen beleid.

Ad 3. Dividend (taakveld 0.5 treasury)
Dividend is een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders. De gemeente Vijfheerenlanden ontvangt dividend vanuit haar aandelen in de Bank Nederlandse Gemeenten en Stedin.

Ad. 4 Saldo van de financieringsfunctie (taakveld 0.5 treasury)
Dit is het verschil tussen de toegerekende rekenrente aan de programma's en de werkelijk betaalde rente over de lang- en kortlopende leningen.

Ad. 5 Overige algemene dekkingsmiddelen (taakveld 0.8 overige lasten en baten)
Onder het taakveld overige lasten en baten is de post voor onvoorziene uitgaven geraamd.

Overzicht van baten en lasten

De programmabegroting 2027 sluit met een positief saldo van € 2,3 miljoen (na bestemming). Vanaf jaarschijf 2028 kent de begroting negatieve resultaten.

Bedragen x € 1.000

Programma	2025	2026	2027	2028	2029	2030
A Dienstverlening en bestuur	16.191	7.452	8.688	8.545	8.632	8.858
B Een veilige en mooie gemeente	31.419	40.930	42.459	43.768	44.222	44.502
C Maatschappelijke ontwikkeling	106.736	107.401	104.994	104.354	101.397	101.501
D Ruimtelijke ontwikkeling en wonen	11.051	31.731	17.680	17.206	16.189	15.551
E Sport, cultuur en recreatie	13.181	13.091	14.522	14.869	15.888	16.082
F Financieel gezond	42.196	33.400	27.203	26.713	28.064	27.870
Overhead	*25.796*	*25.590*	*26.191*	*26.026*	*26.806*	*26.371*
Treasury	*4.593*	*4.753*	*2.079*	*2.127*	*2.127*	*2.146*
Heffingen	*999*	*1.097*	*680*	*680*	*680*	*680*
Algemene uitkering	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
Economische zaken	*1.520*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
Overige baten en lasten	*319*	*-688*	*-1.787*	*-2.160*	*-1.588*	*-1.366*
Vennootschapsbelasting	*706*	*40*	*40*	*40*	*40*	*40*
Rekening van baten en lasten	*8.263*	*2.607*	*0*	*0*	*0*	*0*
Subtotaal lasten	**220.774**	**234.004**	**215.545**	**215.455**	**214.393**	**214.365**
A Dienstverlening en bestuur	2.092	1.500	1.500	1.911	1.912	1.912
B Een veilige en mooie gemeente	21.310	21.370	22.463	22.963	22.963	22.898
C Maatschappelijke ontwikkeling	30.249	21.729	20.664	21.017	21.453	21.453
D Ruimtelijke ontwikkeling en wonen	7.018	21.267	6.950	6.554	5.803	5.803
E Sport, cultuur en recreatie	3.791	2.848	3.280	4.457	3.311	3.311
F Financieel gezond	152.643	154.836	160.056	154.552	153.397	155.351
Overhead	*3.172*	*1.561*	*1.604*	*1.604*	*1.604*	*1.604*
Treasury	*3.310*	*4.041*	*3.953*	*4.087*	*4.262*	*4.282*
Heffingen	*16.093*	*16.973*	*17.957*	*17.957*	*17.957*	*17.957*
Algemene uitkering	*129.059*	*132.261*	*136.543*	*130.904*	*129.575*	*131.509*
Economische zaken	*984*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
Overige baten en lasten	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
Rekening van baten en lasten	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
Subtotaal baten	**217.102**	**223.550**	**214.914**	**211.454**	**208.839**	**210.728**
Saldo van baten en lasten	**-3.672**	**-10.453**	**-632**	**-4.001**	**-5.555**	**-3.637**
Toevoeging aan reserves	13.756	0	0	1.150	0	0
Onttrekking aan reserves	17.760	10.453	2.908	2.402	1.652	833
Resultaat na bestemming	**332**	**0**	**2.277**	**-2.748**	**-3.902**	**-2.804**

Presentatie van het structureel begrotingssaldo	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Saldo van baten en lasten	-3.672	-10.453	-632	-4.001	-5.555	-3.637
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	4.005	10.453	2.908	1.252	1.652	833
Begrotingssaldo na bestemming	**332**	**0**	**2.277**	**-2.748**	**-3.902**	**-2.804**
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	0	0	1.639	520	140	50
Structureel begrotingssaldo	332	0	3.916	-2.228	-3.762	-2.754

Op basis van de indeling in (hoofd)taakvelden zoals voorgeschreven door het CBS (het zogeheten Informatie voor derden of IV3-voorschrift) ontstaat het volgende beeld.

Bedragen x € 1.000	2027		2028		2029		2030	
	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten
0. Bestuur en ondersteuning								
0.1	5.173	0	5.223	0	5.173	0	5.203	0
0.2	2.512	1.366	2.340	1.366	2.477	1.366	2.667	1.366
0.3	1.237	456	1.217	867	1.217	867	1.223	867
0.4	26.791	1.604	26.626	1.604	27.406	1.604	26.371	1.604
0.5	2.079	3.953	2.127	4.087	2.127	4.262	2.146	4.282
0.61	0	10.387	0	10.387	0	10.387	0	10.387
0.62	0	6.699	0	6.699	0	6.699	0	6.699
0.63	0	517	0	517	0	517	0	517
0.64	680	354	680	354	680	354	680	354
0.7	0	136.543	0	130.904	1	129.575	-1	131.509
0.8	-1.787	0	-2.160	0	-1.588	0	-1.366	0
0.9	40	0	40	0	40	0	40	0
0.10	0	2.908	1.150	2.402	0	1.652	0	833
0.11	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal hoofdtaakveld 0	**36.725**	**164.786**	**37.242**	**159.187**	**37.531**	**157.283**	**36.963**	**158.418**
1. Veiligheid								
1.1	5.307	2	5.424	2	5.423	2	5.414	2
1.2	3.316	48	3.466	48	3.466	48	3.466	48
Totaal hoofdtaakveld 1	**8.624**	**50**	**8.890**	**50**	**8.890**	**50**	**8.880**	**50**
2. Verkeer, vervoer en waterstaat								
2.1	11.458	931	11.746	931	11.993	931	12.105	931
2.2	60	18	60	18	60	18	60	18
2.3	91	32	91	32	91	32	91	32
2.5	142	0	142	0	142	0	142	0
Totaal hoofdtaakveld 2	**11.752**	**980**	**12.039**	**980**	**12.287**	**980**	**12.399**	**980**
3. Economie								
3.1	647	488	717	488	667	488	667	488
3.2	0	0	0	0	0	0	0	0
3.3	112	109	112	109	112	109	112	109
3.4	812	370	812	370	812	370	812	370
Totaal hoofdtaakveld 3	**1.571**	**967**	**1.641**	**967**	**1.591**	**967**	**1.591**	**967**
4. Onderwijs								
4.1	226	0	226	0	226	0	226	0
4.2	5.609	971	7.066	971	6.972	971	7.156	971
4.3	4.934	2.079	4.934	2.079	4.934	2.079	4.936	2.079
Totaal hoofdtaakveld 4	**10.769**	**3.050**	**12.226**	**3.050**	**12.131**	**3.050**	**12.318**	**3.050**
5. Sport, cultuur en recreatie								
5.1	1.521	487	1.521	487	1.521	487	1.521	487
5.2	7.071	2.108	7.207	2.134	8.394	2.139	8.556	2.139
5.3	1.715	215	1.698	215	1.694	215	1.693	215
5.4	1.058	16	1.058	16	1.058	16	1.058	16
5.5	413	52	410	52	410	52	420	52
5.6	1.597	144	1.825	1.294	1.659	144	1.658	144
5.7	5.605	269	5.679	269	5.743	269	5.775	204
Totaal hoofdtaakveld 5	**18.980**	**3.291**	**19.397**	**4.467**	**20.479**	**3.322**	**20.681**	**3.257**

6. Sociaal domein								
6.1	9.720	1.511	9.447	1.511	9.447	1.511	9.481	1.511
6.21	256	0	256	0	256	0	256	0
6.22	10	0	10	0	10	0	10	0
6.23	672	0	672	0	672	0	672	0
6.3	23.378	15.434	23.378	15.788	23.378	16.223	23.378	16.223
6.4	5.612	85	5.511	85	5.652	85	5.562	85
6.5	3.009	0	3.009	0	3.009	0	3.017	0
6.60	3.319	20	3.257	20	3.257	20	3.257	20
6.711	5.723	737	5.206	737	2.354	737	2.353	737
6.712	5.433	0	4.943	0	4.793	0	4.793	0
6.713	1.243	0	1.043	0	1.043	0	1.043	0
6.714	479	0	479	0	479	0	479	0
6.751	3.133	0	3.133	0	3.133	0	3.133	0
6.752	2.208	0	2.208	0	2.208	0	2.208	0
6.753	7	0	7	0	7	0	7	0
6.762	23.959	0	23.759	0	23.759	0	23.759	0
6.763	24	0	24	0	24	0	24	0
6.791	429	0	429	0	429	0	429	0
6.792	854	0	854	0	854	0	854	0
6.811	257	0	257	0	257	0	257	0
6.812	54	0	54	0	54	0	54	0
6.821	16	0	16	0	16	0	16	0
6.822	16	0	16	0	16	0	16	0
6.91	893	0	640	0	640	0	640	0
6.92	1.001	0	1.001	0	1.001	0	1.001	0
Totaal hoofdtaakveld 6	**91.704**	**17.788**	**89.608**	**18.142**	**86.747**	**18.577**	**86.698**	**18.577**
7. Volksgezondheid en milieu								
7.1	4.142	152	4.142	152	4.142	152	4.142	152
7.2	3.431	5.711	4.104	6.211	4.251	6.211	4.385	6.211
7.3	11.032	14.005	11.032	14.005	11.032	14.005	11.044	14.005
7.4	5.193	212	5.093	212	5.018	212	5.018	212
7.5	1.782	1.128	1.789	1.128	1.786	1.128	1.784	1.128
Totaal hoofdtaakveld 7	**25.580**	**21.207**	**26.160**	**21.707**	**26.229**	**21.707**	**26.373**	**21.707**
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing								
8.1	3.418	157	3.379	157	3.238	157	3.190	157
8.2	1.924	1.924	1.527	1.527	777	777	777	777
8.3	4.498	3.621	4.495	3.621	4.494	3.621	4.494	3.621
Totaal hoofdtaakveld 8	**9.841**	**5.702**	**9.401**	**5.306**	**8.509**	**4.555**	**8.461**	**4.555**

Overzicht van incidentele baten en lasten

Om te bepalen of er in de begroting en meerjarenraming sprake is van structureel evenwicht dient inzichtelijk gemaakt te worden welke incidentele baten en lasten de begroting en meerjarenraming bevat. In artikel 19, onderdeel c, van het BBV is daarom geregeld, dat de toelichting op het overzicht van baten en lasten ten minste een overzicht van de geraamde incidentele baten en lasten per programma bevat.

Bedragen x € 1.000

Programma	2027	2028	2029	2030
A. Dienstverlening en bestuur				
L: onderzoek inwonerpanel, collegeprogramma		7		
L: regionale samenwerking, collegeprogramma		50		
B. Een veilige en mooie gemeente				
L: fietsbeleidsplan	30	15	15	
L: beleidsplan parkeren	165		25	
L: civiele kunstwerken	5			
L: inzet bijdrage regiodeal	65	65	65	
B: bijdrage regiodeal	-65	-65	-65	
C. Maatschappelijke ontwikkeling				
L: meicirculaire, wmo	623			
L: campagne sociale basis, collegeprogramma	100			
L: heronderzoek Wmo, collegeprogramma	253			
D. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen				
L: projectorganisatie Het goede leven	600	600	600	
B: inzet reserve realisatiestimulans voor projectorganisatie	-600	-600	-600	
L: stichting Duurzaam Vijfheerenlanden	78	78		
L: opstellen stedenbouwkundig kader, collegeprogramma	70			
L: energietransitie, warmteprogramma, collegeprogramma	100			
L: versterking strategische rol grondposities, collegeprogram	200	150	100	50
L: landelijk gebied, erven vol kansen, collegeprogramma		20		
L: versterking economisch profiel, collegeprogramma		50		
L: herijking omgevingsvisie, collegeprogramma		40		
L: aanpassen nota ruimtelijke kwaliteit, collegeprogramma		30		
E. Sport, cultuur en recreatie				
L: aanvullend onderhoud bibliotheek, 2e berap 2026	15			
B: Verkoop pand bibliotheek		-1.150		
L: Toevoeging opbrengst verkoop aan AR		1.150		
F Financieel gezond				
L: opstellen lange termijn perspectief Vijfheerenlanden 2060		80		
L: inhuur sociaal domein	621	473	219	
B: dekking ten laste van reserve sociaal domein	-621	-473	-219	
Saldo incidentele baten en lasten	**1.639**	**520**	**140**	**50**

Stelposten in de begroting

In de begroting wordt gewerkt met een aantal stelposten. Deze zijn in onderstaande tabel opgenomen:

Stelposten in de begroting (x 1.000)	2027	2028	2029	2030
1. Stelpost BCF	-630	-630	-630	-630
2. Kapitaallasten investeringsagenda Het goede leven		177	348	571
3. Groei algemene uitkering		-177	-348	-571
Totaal	**-630**	**-630**	**-630**	**-630**

Ad 1: Gemeenten mogen de onderuitputting van het BTW-Compensatiefonds als stelpost opnemen in de begroting. Na de verschijning van de meicirculaire is deze post neerwaarts bijgesteld op basis van de geactualiseerde prognose.
Ad 2 en 3: Voor het uitvoeren van de Investeringsagenda is een stelpost kapitaallasten opgenomen als dekking voor de kwaliteitsverhogende investeringen. Zolang er nog geen daadwerkelijk te activeren uitgaven zijn gedaan, valt (het saldo van) deze stelpost vrij gedurende het jaar. Tegenover deze post staat onder 3 een verwachte groei van de algemene uitkering als gevolg van de ontwikkeling van gemeente Vijfheerenlanden.

Structureel begrotingssaldo

De incidentele baten en lasten beïnvloeden het structureel begrotingssaldo. Incidentele lasten beïnvloeden het structureel begrotingssaldo positief en incidentele baten beïnvloeden het structureel begrotingssaldo negatief. Met het opnemen van alleen een (verplicht) cijfermatig overzicht van incidentele baten en lasten ontstaat nog niet automatisch het inzicht of er sprake is van een structureel begrotings- of jaarrekeningsaldo. Door het betrekken van de eindcijfers uit het overzicht van incidentele baten en lasten bij het begrotingssaldo met de cijfers uit het overzicht van de (totale) lasten en baten wordt inzicht gegeven in het begrotingssaldo.

Bedragen x € 1.000

Structureel begrotingssaldo	2027	2028	2029	2030
Lasten exclusief mutaties reserves	215.545	215.455	214.393	214.365
Baten exclusief mutaties reserves	214.914	211.454	208.839	210.728
Geraamd saldo van baten en lasten	**-632**	**-4.001**	**-5.555**	**-3.637**
Toevoegingen reserves	0	1.150	0	0
Onttrekkingen reserves	2.908	2.402	1.652	833
Geraamd resultaat	**2.277**	**-2.748**	**-3.902**	**-2.804**
Incidentele lasten (excl. reservestortingen)	2.925	1.658	1.024	50
Incidentele baten (excl. reserveonttrekkingen)	-65	-1.215	-65	0
Incidentele toevoegingen reserves	0	1.150	0	0
Incidentele onttrekkingen reserves	-1.221	-1.073	-819	
Saldo van incidentele baten en lasten	**1.639**	**520**	**140**	**50**
Structureel begrotingssaldo	**3.916**	**-2.228**	**-3.762**	**-2.754**

De jaarschijf 2027 laat bij de bepaling van het structurele karakter ook een positief resultaat zien. De jaarschijven 2028 tonen lichte verbetering maar laten nog een negatief resultaat zien.

Mutaties reserves

In onderstaand overzicht is de ontwikkeling van het eigen vermogen weergegeven, onderverdeeld naar de Algemene reserve, bestemmingsreserves en (nog te realiseren) resultaten.

Onder het resultaat zijn ook de begrotingssaldo's opgenomen van deze meerjarenbegroting. De saldo's worden in het jaar na realisatie toegevoegd aan de Algemene reserve.

(x 1.000)	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Algemene reserves	60.870	65.826	63.814	65.496	62.406	58.382
Bestemmingsreserves	28.584	21.437	19.272	18.615	17.304	16.593
resultaat	8.263	-1.269	2.277	-2.748	-3.902	-2.804
saldo	**97.717**	**85.994**	**85.363**	**81.362**	**75.808**	**72.171**

Beoordeling financiële positie voor de komende vier jaren

Naast de beoordeling van het weerstandsvermogen wordt de financiële positie van de gemeente voor de komende vier jaren ook beoordeeld aan de hand de verplicht op te nemen financiële kengetallen. In artikel 11 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeente (BBV) is een verplicht voorgeschreven set van kengetallen opgenomen voor:

- De netto schuldquote
- De netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
- De solvabiliteitsratio
- De structurele exploitatieruimte
- De grondexploitatie
- De belastingcapaciteit

Deze kengetallen geven in samenhang een goed inzicht in de financiële positie van een gemeente.

Om verschillende financiële kengetallen te kunnen berekenen, is een meerjarige balans benodigd. De geprognotiseerde balans voor de periode 2027 t/m 2030 is hierna volgend opgenomen.

Meerjarige balans voor 2027 t/m 2030				
Activa	Begr. 2027	Begr. 2028	Begr. 2029	Begr 2030
Vaste activa				
Immateriële vaste activa	11.131	11.131	11.131	11.131
Materiële vaste activa	264.440	275.196	283.124	304.285
Financiële vaste activa	29.696	29.696	29.696	29.696
Vlottende activa				
Voorraden	-2.210	-1.890	1.611	4.586
Uitzettingen < 1 jaar	80.371	53.830	32.395	3.403
Liquide middelen	562	562	562	562
Overlopende activa	7.734	7.734	7.734	7.734
Totaal Activa	**391.724**	**376.259**	**366.252**	**361.397**
Passiva	**Begr. 2027**	**Begr. 2028**	**Begr. 2029**	**Begr. 2030**
Vaste passiva				
Eigen vermogen	85.363	81.362	75.808	72.171
Voorzieningen	19.007	19.007	19.007	19.007
Vaste schulden	257.003	249.753	242.503	235.253
Vlottende passiva				
Netto vlottende schulden	4.470	256	3.053	9.085
Overlopende passiva	25.881	25.881	25.881	25.881
Totaal Passiva	**391.724**	**376.259**	**366.252**	**361.397**

De in de balans opgenomen meerjarige ontwikkeling van onze bezittingen en schulden zijn bepalend voor onder andere de kengetallen netto schuldquote, solvabiliteit en grondexploitatie.
De financiële kengetallen structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit worden berekend op basis van respectievelijk het overzicht van baten en lasten en het tarievenoverzicht in de paragraaf lokale heffingen.
De kengetallen laten voor de planperiode 2027-2030 de volgende resultaten zien:

Financiële kengetallen	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Netto schuldquote in %	92,4%	101,0%	110,2%	122,2%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen in %	84,1%	92,9%	102,6%	115,2%
Solvabiliteitsratio	21,8%	21,6%	20,7%	20,0%
Kengetal grondexploitatie	-1,0%	-0,9%	0,8%	2,2%
Structurele exploitatieruimte	1,1%	-1,1%	-2,3%	-1,4%
(Onbenutte) belastingcapaciteit woonlasten	114,0%	114,0%	114,0%	114,0%
Onbenutte belastingcapaciteit ozb in percentage van de inkomsten	1,3%	1,4%	1,4%	1,4%
Saldo van baten en lasten in percentage van de inkomsten	0,8%	-1,6%	-2,3%	-1,8%

Financiële kengetallen	Voldoende	Matig	Onvoldoende
Netto schuldquote in %	< 90%	90%-130%	>130%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen in %	< 90%	90%-130%	>130%
Solvabiliteitsratio	> 30%	20%-30%	< 20%
Kengetal grondexploitatie	< 20%	20%-35%	>35%
Structurele exploitatieruimte	Begr en Mrj >0%	n.v.t.	Begr en Mrj <0%
(Onbenutte) belastingcapaciteit woonlasten	<95%	95-105%	>105%
Onbenutte belastingcapaciteit ozb in percentage van de inkomsten	>0%	n.v.t.	<0%
Saldo van baten en lasten in percentage van de inkomsten	>0%	n.v.t.	<0%

Netto schuldquote

De netto schuldquote beoordeelt de schuld als aandeel van de gemeentelijke baten. Daarbij ligt de nadruk bij de beoordeling op de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen. Een grote portefeuille uitgeleende gelden aan derden nuanceert namelijk het beeld. Immers, uitgeleende gelden worden normaliter door de derden terugbetaald en zijn derhalve geen risico.
Als we kijken naar de ontwikkeling van de netto schuldquote, gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, dan blijkt dat deze voor de jaren 2027 en 2028 onder de in de Nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen vastgestelde norm van maximaal 100% blijft. Vanaf 2029 stijgt de netto schuldquote boven deze norm. Deze ontwikkeling wordt enerzijds veroorzaakt door een afname van de baten als gevolg van het ravijnjaar 2028 en anderzijds door de financiering van de investeringsopgave. Hierdoor verslechtert de verhouding tussen de schuldenlast en de baten, waardoor de netto schuldquote geleidelijk stijgt.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is om aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Dit kengetal wordt berekend als de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen en geeft aan in hoeverre de activa met eigen middelen zijn gefinancierd.
In de periode 2027 tot en met 2030 ligt de solvabiliteitsratio boven of op de grens van 20% en wordt deze als matig beoordeeld.

De afname van de solvabiliteitsratio wordt voornamelijk veroorzaakt door de daling van het eigen vermogen als gevolg van negatieve begrotingsresultaten vanaf 2028 en afnemende reserves. Hoewel het balanstotaal geleidelijk afneemt doordat investeringen worden gefinancierd uit de afbouw van de uitzettingen korter dan één jaar, daalt het eigen vermogen relatief sterker. Hierdoor verslechtert de solvabiliteitsratio en wordt deze in 2030 als onvoldoende beoordeeld. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat er vanuit wordt gegaan dat de voorgenomen investeringen daadwerkelijk binnen de geraamde budgetten en volgens de voorziene planning worden gerealiseerd.

Kengetal Grondexploitatie

Het financiële kengetal ‘grondexploitatie’ geeft aan hoe groot de grondpositie (boekwaarde) is ten opzichte van de jaarlijkse baten. Wanneer een gemeente grond tegen de veel lagere prijs van landbouwgrond heeft aangekocht, loopt ze veel minder risico dan wanneer er dure grond is aangekocht en de vraag naar woningen is gestagneerd. Hoe kleiner het aandeel van de grondpositie is ten opzichte van de totale geraamde baten, hoe kleiner het risico is op het onvermogen om verliezen te kunnen opvangen. Een uitkomst kleiner dan 20% wordt als gunstig beschouwd. Voor 2027 komt het kengetal op -1,0 % uit. Dus een voldoende. In meerjarig perspectief neemt het kengetal licht af maar blijft het ruim onder de 20%.

Kengetal Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt ook het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Het BBV bepaalt dat een overzicht van de geraamde incidentele baten en lasten per programma wordt opgenomen. Met behulp van deze gegevens en de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves, waar op grond van het BBV eveneens een overzicht van moet

worden opgenomen, wordt de structurele exploitatieruimte bepaald. De begroting sluit voor het jaren 2027 op een positief saldo. Vanaf het jaar 2028 sluit de begroting op een negatief saldo. Dit wordt mede veroorzaakt doordat de tijdelijke compensatie vanuit het Rijk na 2027 afloopt en daarmee het ravijnjaar is uitgesteld van 2026 naar 2028.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk (de woonlasten van een gezin in een gemiddelde koopwoning) zich verhoudt **ten opzichte van het landelijke gemiddelde van het voorgaande jaar**. Net als voorgaande jaren blijkt uit de tabel dat we voor het komende jaar boven het landelijk gemiddelde van het voorgaande jaar zitten. De woonlasten van een gemiddeld gezin in Vijfheerenlanden komen in 2027 uit op € 1.248 waar het landelijk gemiddelde in 2026 volgens de Atlas van de lokale lasten 2026 van het Coelo uitkomt op € 1.095. Dit levert een score op van 114% ten opzichte van het landelijk gemiddelde.

Onbenutte belastingcapaciteit ozb

De onbenutte belastingcapaciteit ozb wordt gerelateerd aan de norm die wordt gehanteerd om als gemeente in aanmerking te kunnen komen voor een zogenaamde artikel 12-bijdrage uit het gemeentefonds. Om voor een dergelijke aanvullende bijdrage in aanmerking te komen, moet de gemeente een redelijk tarief ozb hanteren van minimaal 0,1595% voor 2027 over zowel de WOZ-waarde woningen en niet-woningen. Hierbij wordt uitgegaan dat er sprake is van 100% kostendekking bij de afvalstoffenheffing en rioolheffing.

Het tarief voor woningeigenaren zit nog ruimschoots onder dit percentage. Voor niet woningen hanteren we een hoger tarief. Wanneer we de werkelijke opbrengst uit OZB vergelijken met de opbrengst op basis van het redelijk tarief ozb van 0,1595% is er in 2027 een onbenutte belastingcapaciteit ozb van afgerond € 2,9 miljoen, ofwel 1,34% van de totale inkomsten van de gemeente.

Beoordeling financiële positie in samenhang

Wanneer de vijf financiële kengetallen in samenhang worden beoordeeld, waarbij de twee kengetallen voor de schuldquote als één geheel worden beschouwd, ontstaat het beeld dat de financiële positie van de gemeente in de komende vier jaar verslechtert. Deze ontwikkeling komt voornamelijk tot uitdrukking in de stijgende schuldquote en de dalende solvabiliteitsratio.

De verwachte ontwikkeling van deze kengetallen hangt nauw samen met de omvang van de geplande investeringen en de wijze waarop deze worden gefinancierd. Indien de investeringen daadwerkelijk binnen de geraamde budgetten en volgens de voorziene planning worden gerealiseerd, zullen de kengetallen zich naar verwachting ontwikkelen zoals in deze meerjarenraming is weergegeven. Versterking van het eigen vermogen blijft daarom wenselijk.

Begrotingssubsidies

Conform artikel 4:23 Awb nemen we onderstaand overzicht op in de begroting om deze subsidies rechtmatig te kunnen verlenen.

Organisatie	Maximaal subsidiebedrag	Omschrijving activiteit
Stichting Leergeld AV	120.000	Inwoners doen volwaardig mee en dragen bij aan de samenleving VHL pas kinderen minimagezinnen
Stichting Maatje Vijfheerenlanden	140.000	Begeleidingstrajecten financiële hulp bij schulden en bijdragen aan financiële zelfredzaamheid
Stichting Slachtofferhulp Nederland	16.850	Psychosociale, juridische en praktische ondersteuning aanbieden aan slachtoffers, getuigen en/ of nabestaanden van een misdrijf, verkeersongeval of calamiteit.
Stichting Regiobibliotheek Lek & IJssel	1.390.000	Voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid en gebrek aan digitale vaardigheden. Stimuleren leesplezier, taalvaardigheid, digitale geletterdheid, culturele participatie en persoonlijke ontwikkeling voor de lokale gemeenschap.
Pont Vrevia	75.000	Voet- en fietsveer Vrevia verbindt de twee historische plaatsen Vianen en Vreeswijk en is onderdeel van de hoofdfietsroute van de gemeenten Nieuwegein/Vianen en de provincie Utrecht.
Tussen Lek en Linge	371.000	Gebiedsmarketing VHL - activiteiten gericht om het gebied van de Gemeente Vijfheerenlanden zo aantrekkelijk mogelijk onder de aandacht te brengen bij toeristische bezoekers, inwoners en ondernemers zodat zij bewust kiezen om hier te recreëren, te verblijven, te vestigen of te ondernemen. Daarmee dragen zij onder het merk Tussen Lek & Linge (indirect) bij aan het behoud en/of verbetering van het recreatieve klimaat in de gemeente Vijfheerenlanden.

Stichting Duurzaam Vijfheerenlanden	78.000	Werken aan duurzame ambities d.m.v. natuur- en duurzaamheidseducatie (NDE), het verbinden met en ondersteunen van (andere) initiatieven gericht op duurzaamheid binnen de gemeente Vijfheerenlanden in brede zin en additionele financiering bij externe fondsen werven ten behoeve van duurzaamheidsactiviteiten en -programma's en hierdoor een bijdrage te leveren aan het behalen van duurzaamheidsdoelen binnen de gemeente Vijfheerenlanden.
Stichting tot Instandhouding van Molens in de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden (SIMAV) regulier	33.000	Het behouden van de molens als cultureel erfgoed en onderhouden van deze historische monumenten. Het gaat in de gemeente Vijfheerenlanden om vier molens. In totaal betreft het 33 molens in de regio.
SIMAV (wiekenkruizen)	100.000 (in 10 termijnen van 10.000)	Deze specifieke subsidie is bedoeld voor het noodzakelijk onderhoud aan de wiekenkruisen van de vier molens in gemeente Vijfheerenlanden. Geconstateerd is dat bij alle molens in onze gemeente de wiekenkruisen vervangen dienen te worden om het erfgoed te kunnen behouden. Dit wordt in 10 jaarlijkse termijnen van € 10.000,- als voorschot uitbetaald. 2027 betreft termijn 1 van 10.

9. Paragraaf A1 Bedrijfsvoering

9.1 Inleiding

Deze paragraaf heeft tot doel om inzicht te geven in de in 2027 te realiseren resultaten met betrekking tot de gemeentelijke bedrijfsvoering. Wij willen immers een moderne en resultaatgerichte gemeente zijn, die uitgaat van de kracht van de samenleving, die opgavegericht werkt, wijk- en dorpsgericht is en nieuwe bestuurskracht benut. In 2024 is geconstateerd, dat het noodzakelijk is om meer richting en sturing te geven aan de ontwikkelvraag van onze organisatie. Dit mede in relatie tot de (ook veranderende bestuurlijke) opgaven van vandaag en morgen. Vanuit een gedachte van ‘samen verder bouwen’ is daarom in 2025 en 2026 de gemeentelijke organisatiestructuur vernieuwd. De organisatie is daarbij ingedeeld in drie beleidsmatige domeinen: bedrijfsvoering, leefomgeving en samenleving. In 2027 wordt deze vernieuwing doorgezet waarbij het accent komt te leggen op de verdere doorontwikkeling binnen de drie domeinen.

9.2 Beleidsnota’s en verordeningen

Beleidsnota’s

Naam	Jaar
Beleidsnota organisatiekosten	2023
Inkoop- en aanbestedingsbeleid gemeente Vijfheerenlanden	2022
Participatiebeleid gemeente Vijfheerenlanden (Denkwijzer)	2024
ICT-Visie	2025

Verordeningen

Naam	Jaar
Verordening financieel beleid, beheer en organisatie	2026
Archiefverordening gemeente Vijfheerenlanden	2019
Verordening onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid	2019
Controleverordening Vijfheerenlanden	2025
Mandaat- en volmachtregeling gemeente Vijfheerenlanden	2025

9.3 Trends en ontwikkelingen

Samen verder bouwen

Tijdens de vorming van de gemeente Vijfheerenlanden in 2016 en 2017 is gekozen voor ‘zelforganisatie’ als organisatiemodel. Dat heeft veel gebracht, maar in de praktijk waren er ook kanttekeningen. De in 2023 en 2024 uitgevoerde evaluatie van zelforganisatie leidde tot de conclusie dat er behoefte was aan meer richting, sturing, leiderschap en focus. Deze conclusie is in 2024 uitgewerkt in de notitie ‘Samen verder bouwen’. In de eerste helft van 2025 is het herontwerp van het organisatiemodel door het college vastgesteld. Vervolgens zijn de nieuwe leidinggevende functies bemenst en is per 1 september 2025 gestart met het nieuwe model.

Het nieuwe model kenmerkt zich door een compact en krachtig strategisch directieteam, passend bij onze omvang en opgaven. En met daaronder per domein managers, teamleiders en waar nodig regisseurs voor de aansturing en begeleiding van teams en medewerkers. Daarbij worden de (strategische) sturing, rolduidelijkheid en handelingsbekwaamheid versterkt met opleiding, begeleiding, evaluatie en advies. Waardoor de betrokkenen de kennis en kunde hebben om vanuit duidelijke roldefinities te sturen en te handelen om zo de strategische koers van de gemeente Vijfheerenlanden en de bijbehorende opgaven effectiever te realiseren. Belangrijk hierbij is het stimuleren van collectiviteit in leiderschap en eenduidigheid in de manier van aansturen. Dit binnen en tussen teams en domeinen. Het management zet hierbij de norm en dient daarbij eensgezind op te trekken. Hun voorbeeldgedrag en effectiviteit zijn sleutelfactoren in het realiseren van het nieuwe organisatiemodel en een andere, meer integrale en resultaatgerichtere, manier van werken en samenwerken.

Samen verder bouwen heeft ook als doel het versterken van het zelforganiserend vermogen van onze medewerkers en teams. Dit is het vermogen om vanuit taak- en teamvolwassenheid zelfstandig invulling te geven aan het werk en daarbij professioneel zelfoplossend en regulerend te handelen maar dit wel binnen duidelijke kaders. Binnen deze kaders worden randvoorwaarden gegeven en middelen verschaft waardoor medewerkers en teams goed kunnen functioneren. Dit altijd in goede afstemming met teamleden en leidinggevende. Binnen deze vorm van samenwerking en ontwikkeling is er, naast horizontale sturing tussen medewerkers en teams, ook sprake van verticale sturing en van het afleggen van verantwoording. Daartoe is in 2026 een nieuwe HR- gesprekscyclus ingericht. Dit met als doel een betere professionele aanspreekbaarheid op het handelen en de

resultaten van medewerkers en teams te verkrijgen en daardoor groei in kwaliteit en werkresultaten.

Binnen ‘samen verder bouwen’ zijn er meer leidinggevenden aangesteld om zo meer aandacht te kunnen geven aan teams, de bijbehorende werkprocessen en de verdeling en prioritering van het werk passend bij de kwaliteiten van de teamleden. Door meer richting, sturing en focus, en door medewerkers ook beter toe te rusten, werken we aan betere competenties voor medewerkers om het eigen werk te overzien en effectiviteit in de uitvoering daarvan te waarborgen. Dit moet een acceptabele werkdruk en een betere werkbelasting waarborgen.

Het nieuwe organisatiemodel is geen doel op zich, maar een middel om bij te dragen aan het realiseren van de gemeentelijke en organisatiedoelen. Dit betekent ook, dat op basis van nieuw inzicht, latere bijstellingen in het model altijd mogelijk zijn als deze bijdragen aan het realiseren van deze doelen. Flexibiliteit in de implementatie van het nieuwe organisatieontwerp is dus belangrijk. Het nieuwe organisatiemodel wordt geïmplementeerd in de periode 2025 tot en met 2028. Daarbij ligt de focus in de jaren 2025 en 2026 vooral op organisatiebrede aanpassingen en in de jaren 2027 en 2028 vooral op domein-specifieke bijstellingen en optimaliseringen.

Sturingsinformatie; meet- en merkbare indicatoren

In de programmabegroting 2026 hebben wij aangekondigd de voortgang van ‘samen verder bouwen’ actief te gaan meten. Begin 2026 is daartoe een verkenning uitgevoerd van de binnen de organisatie beschikbare kwantitatieve en kwalitatieve informatie. Wil de effectiviteit en efficiency van de gemeente Vijfheerenlanden immers actief worden gemonitord, dan moet er ingezet worden op het combineren van verschillende methoden: maak ontwikkel-, beleids- en financiële doelen SMART, verzamel kwantitatieve en kwalitatieve data over maatschappelijke ontwikkelingen en de (klant)ervaringen van burgers en bedrijven en maak waar mogelijk gebruik van bestaande instrumenten.

Naar aanleiding van deze verkenning is geconcludeerd, dat er veel informatie al beschikbaar is of beschikbaar te maken is. Ook is echter geconcludeerd dat de frequentie waarop informatie beschikbaar wordt gesteld nu te laag is. Informatie wordt periodiek of soms slechts één keer per jaar aan directie en management aangeboden. Bijvoorbeeld in bestuursrapportages of een jaarverslag dienstverlening. Voor

daadwerkelijke sturing door het management moet die frequentie omhoog. Waar mogelijk zelfs naar realtime sturing.

Ook is geconcludeerd dat sturingsinformatie niet centraal beschikbaar is, maar moet worden ontsloten uit meerdere systemen en/of rapportages. Directie en management hebben echter behoefte aan inzicht in ontwikkelingen, prestaties en risico's, zonder dat zij daarvoor moeten zoeken in afzonderlijke systemen of in complexe rapportages. Binnen het gemeentelijke project toekomstbestendige datastructuur wordt hieraan gewerkt. Een nieuw dashboard wordt ingericht als centrale plek waarop interne sturingsinformatie overzichtelijk kan worden aangeboden. Dit dashboard moet data gaan bundelen uit meerdere systemen. Door deze gegevens binnen één dashboard beschikbaar te stellen, ontstaat een integraal beeld van de gemeentelijke prestaties. Oplevering is voorzien in de eerste helft van 2027.

Het is de bedoeling via het nieuwe dashboard in ieder geval de volgende informatie te gaan ontsluiten:

- **Niet-financiële sturingsinformatie** wat betreft de ontwikkeling en samenstelling van de gemeentelijke organisatie, bijvoorbeeld informatie over formatie, bezetting en ziekteverzuim, maar ook informatie over het welbevinden van onze medewerkers dat periodiek via een verkort medewerkersonderzoek zal worden uitgevraagd.
- **De ontwikkeling van de organisatiekosten** waarbij belangrijk is dat er niet alleen sprake is van monitoring van de actuele stand van zaken, maar vooral ook van een actuele jaarprognose (in relatie tot de vastgestelde kaders).
- **Voortgang van veranderprocessen**, bijvoorbeeld wat betreft de inhoudelijke doorontwikkeling van werkprocessen waarbij mede door het benutten van innovatieve kansen resultaten moeten worden gerealiseerd op het gebied van integraliteit, efficiency en effectiviteit. Deze vereisen vaak een projectmatige veranderaanpak.
- **Voortgang van in het zaaksysteem opgenomen resultaten**, dit betreft bijvoorbeeld de in de begroting opgenomen bestuurlijke resultaatafspraken maar ook ambtelijke resultaten zoals de opvolging van aanbevelingen van de accountant en de VIC (interne controle). Daarbij moet er worden gestreefd naar een verhoging van de rapportagefrequentie van driemaal per jaar naar (idealiter) realtime.
- **Klantwaardering/inwonertevredenheid**, dit betreft bijvoorbeeld de monitor externe dienstverlening (klanttevredenheidsmetingen) en de klachtenmonitor. Maar ook eventueel nieuw te ontwikkelen monitors

als klanttevredenheidsmetingen voor interne producten, een verkorte monitor sociale kracht en een monitor social media.

Doorontwikkeling domein bedrijfsvoering

Het domein bedrijfsvoering staat de komende jaren in het teken van een toekomstbestendige, veilige en datagedreven organisatie. Goede dienstverlening aan inwoners, ondernemers en bestuur blijft daarbij het uitgangspunt. Om dit te realiseren wordt vanuit de ICT-visie ingezet op het versterken van de informatiehuishouding, het verbeteren van de kwaliteit en beschikbaarheid van data en het verder digitaliseren van werkprocessen. Dat vraagt niet alleen om betere systemen, maar vooral ook om betere werkprocessen en een organisatie die bewust en vaardig omgaat met data en digitale middelen. Daarom richt de inzet zich op het verbeteren van primaire processen, het verhogen van digitale vaardigheden van medewerkers en het benutten van technologische ontwikkelingen zoals kunstmatige intelligentie (AI). Tegelijkertijd wordt de gemeentelijke organisatie geconfronteerd met een steeds complexere digitale omgeving en strengere wettelijke eisen op het gebied van informatiebeveiliging. De inwerkingtreding van de Cyberbeveiligingswet maakt digitale veiligheid nog nadrukkelijker ook een bestuurlijke verantwoordelijkheid. Hierdoor groeit het belang van risicomanagement, continuïteitsmanagement en structurele investeringen in informatieveiligheid. Naast deze ontwikkelingen zoekt het domein bedrijfsvoering ook actief naar mogelijkheden om efficiënter en innovatiever te werken. Door processen slimmer in te richten, te automatiseren en regionaal of landelijk samen te werken, kunnen ombuigingen worden gerealiseerd zonder dat dit ten koste gaat van de kwaliteit van de dienstverlening. Daartoe is een aantal concrete ontwikkelopgaven voor het domein bedrijfsvoering geformuleerd:

- **Verbeteren van de informatiehuishouding en datakwaliteit:** Veel sturingsinformatie ontstaat in dagelijkse werkprocessen. Daarom richt de verbetering zich niet alleen op systemen, maar juist op de processen waarin gegevens worden vastgelegd en beheerd. Deze verbeteringen worden zoveel mogelijk gekoppeld aan natuurlijke vervangingsmomenten van software en aan lopende verandertrajecten. Daarmee wordt voorkomen dat afzonderlijke projecten ontstaan en kunnen verbeteringen efficiënt worden gerealiseerd. Het kiezen van natuurlijke momenten (systeemvervanging) brengt overigens wel het risico met zich mee dat in die bedrijfsonderdelen waar geen systeemvervanging gepland staat, er minder aandacht is voor processen en data. Daarnaast vraagt deze ontwikkeling om extra aandacht voor de digitale vaardigheden van medewerkers. Alleen

wanneer medewerkers gegevens op een juiste en consistente manier vastleggen, ontstaat betrouwbare managementinformatie.

- **Verantwoorde inzet van kunstmatige intelligentie (AI):** Na een eerste AI-pilot is inmiddels een generieke AI-toepassing beschikbaar gesteld aan medewerkers. Nieuwe initiatieven worden gestart om AI gerichter te integreren in werkprocessen. De verwachte meerwaarde is aanzienlijk. AI kan bijdragen aan hogere productiviteit en een betere informatieverwerking en ondersteuning van medewerkers bij routinematige taken. De verdere invoering vereist wel specialistische kennis, duidelijke kaders en voldoende capaciteit voor begeleiding en implementatie. De huidige middelen beperken nog de snelheid waarmee nieuwe toepassingen kunnen worden opgeschaald.
- **Versterken van cyberveiligheid:** De Cyberbeveiligingswet is sinds 1 juli 2026 van kracht. Deze wet verplicht gemeenten onder meer tot: een aantoonbare zorgplicht voor digitale veiligheid; registratie bij het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC); tijdige melding van significante cyberincidenten; versterkt toezicht op naleving en uitvoering volgens de BIO2-richtlijnen. Daarmee is informatieveiligheid niet langer alleen een technisch vraagstuk, maar nadrukkelijk onderdeel van bestuurlijke sturing. Belangrijk hierbij is de invoering van een SIEM/SOC-voorziening (Security Information & Event Management en Security Operations Center). Hiermee wordt het gemeentelijke netwerk continu gemonitord, worden risico's tijdig gesignaleerd en kan adequaat worden ingegrepen wanneer sprake is van digitale dreigingen. De invoering van deze voorzieningen brengt de komende jaren extra kosten met zich mee. Ondanks de wettelijke verplichting stelt het rijk hiervoor geen specifieke financiële middelen beschikbaar. Daarom wordt gekozen voor een realistische groeistrategie waarbij de dienstverlening van het SIEM/SOC stapsgewijs wordt uitgebreid.
- **Intensiveren van samenwerking:** Digitalisering vraagt steeds vaker om samenwerking over gemeentegrenzen heen. Daarom wordt aangesloten bij landelijke collectiviseringsvoorstellen van de VNG. Deze gezamenlijke aanpak biedt kansen om opgaven aan te pakken die voor individuele gemeenten lastig zelfstandig te realiseren zijn, zoals toekomstbestendige cloudvoorzieningen. Tegelijkertijd blijft het belangrijk om eigen keuzes te kunnen maken en het eigen ontwikkeltempo vast te houden. Daarom wordt steeds afgewogen of landelijke oplossingen aansluiten bij de lokale behoefte. Ook regionaal wordt de samenwerking voortgezet. Met vier vergelijkbare gemeenten wordt samengewerkt op het gebied van informatiehuishouding. Vanwege verschillen in ontwikkeling en prioriteiten wordt de focus

daarbij gelegd op kleinschalige, praktische projecten met direct toepasbare resultaten.

- **Realiseren van efficiency en automatisering:** Voor 2027 is een structurele ombuiging op de organisatiekosten vastgesteld van € 0,5 miljoen. Om deze te realiseren worden businesscases ontwikkeld. De focus ligt daarbij op het automatiseren en optimaliseren van processen. Door inzet van technologie, digitalisering en standaardisering kunnen werkzaamheden slimmer worden georganiseerd. De benodigde investeringen worden gedekt uit de verwachte opbrengsten van deze verbeteringen. Bij de uitvoering wordt gebruikgemaakt van de expertise binnen verschillende onderdelen van Bedrijfsvoering, waaronder ICT, HRM en Financiën. Hierdoor ontstaat een integrale aanpak waarin zowel techniek, organisatie als menselijk handelen worden meegenomen.
- **VNG handreiking weerbaarheid en veerkracht op lokaal niveau:** De VNG heeft een uitgebreide handreiking opgesteld die gemeenten ondersteunt bij het versterken van de lokale weerbaarheid en veerkracht. Deze handreiking sluit aan op de bestaande gemeentelijke verantwoordelijkheid om publieke taken en dienstverlening ook bij calamiteiten en crises zoveel mogelijk te continueren, en past binnen de wettelijke kaders voor crisisbeheersing, bestuurlijke continuïteit en informatievoorziening. Om hier invulling aan te geven, is het noodzakelijk om de bedrijfskritische processen van de organisatie in beeld te brengen, de risico's en afhankelijkheden te analyseren en te bepalen welke maatregelen nodig zijn om deze processen bij verstoringen te borgen. Hiervoor wordt voorgesteld een Business Continuity Management Plan (BCM-plan) op te stellen. Met dit plan ontstaat inzicht in prioritaire processen, minimale bezetting, kritieke systemen, herstelmaatregelen en handelingsperspectief bij calamiteiten en crises.

Het voorgaande betekent, dat de ontwikkelingen binnen de bedrijfsvoering vragen om een meer strategische en integrale vorm van sturing. Data, digitalisering en informatieveiligheid zijn niet langer uitsluitend ondersteunde processen, maar vormen een essentieel onderdeel van de bedrijfsvoering en bestuurlijke besluitvorming. De sturing verschuift daarom naar: meer focus op datakwaliteit en informatie-gestuurd werken; het inrichten van expliciete bestuurlijke verantwoordelijkheid voor cyberveiligheid; een programmatische aansturing van efficiency- en digitaliseringsopgaven; een betere afweging tussen innovatie, risico's en financiële haalbaarheid en

meer samenwerking binnen regionale en landelijke netwerken. Daarnaast wordt sterker gestuurd op businesscases, meetbare resultaten en maatschappelijke meerwaarde. Investeringen moeten aantoonbaar bijdragen aan een betere dienstverlening, een hogere efficiëntie en/of een grotere digitale weerbaarheid.

De ingezette koers moet leiden tot een organisatie die in staat is om maatschappelijke opgaven te ondersteunen met betere en betrouwbare informatie, veilige digitale voorzieningen en efficiënte processen. Met deze aanpak wordt gebouwd aan een moderne, veilige, digitaal weerbare en wendbare organisatie die in staat is om ook in een steeds verder digitaliserende samenleving kwalitatief hoogwaardige dienstverlening te blijven bieden.

Doorontwikkeling domein leefomgeving

De fysieke leefomgeving van de gemeente Vijfheerenlanden is bij uitstek het domein waar onze maatschappelijke opgaven ook zichtbaar samenkomen. Bijvoorbeeld in de vorm van woningbouw, mobiliteit, klimaatadaptatie, energietransitie, leefbaarheid, gezondheid, economie, veiligheid en de kwaliteit van dorpen, wijken en landschappen. Dit vraagt om een domein dat integraal werkt, de uitvoering centraal stelt en actief samenwerkt met onze inwoners, ondernemers, maatschappelijke partners, regio, provincie en waterschappen. De doorontwikkeling van het domein leefomgeving richt zich daarom dan ook op een beweging van afzonderlijke beleids- en uitvoeringssporen naar één samenhangende uitvoeringskracht voor de fysieke leefomgeving. Daarbij staat centraal de vraag welke maatschappelijke effecten wij als gemeente in gebieden, wijken en kernen willen bereiken en welke rol de gemeente daarbij kiest: richtinggevend, realiserend, verbindend, regulerend, faciliterend of stimulerend. Daartoe is een aantal concrete ontwikkelopgaven voor het domein leefomgeving geformuleerd:

- **Van beleid naar uitvoering:** De komende periode ligt de nadruk op het realiseren van de vastgestelde ambities uit onder meer de omgevingsvisie, gebieds- en dorpsvisies en beleidsnota's. Dit vraagt om heldere prioritering, uitvoeringsprogramma's, realistische planning, passende capaciteit en bestuurlijke keuzes wanneer ambities, middelen en uitvoeringskracht niet in balans zijn.
- **Versterken projectmatig en gebiedsgericht werken:** Ruimtelijke projecten worden ingericht vanuit een eenduidige projectaanpak met duidelijke fasering, besluitmomenten, rollen, opdrachtgeverschap, risicosturing, participatie en financiële beheersing. Daarbij wordt per

gebied of kern bekeken hoe projecten elkaar beïnvloeden en waar combinaties mogelijk zijn tussen woningbouw, mobiliteit, groen, water, energie, voorzieningen en beheer.

- **Beheer openbare ruimte vroegtijdig verbinden met ontwikkeling:** Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen wordt beheer vanaf de initiatieffase betrokken. Daarmee worden beheerbaarheid, veiligheid, duurzaamheid, levensduurkosten en gebruikskwaliteit vooraf onderdeel van de afweging. De openbare ruimte wordt zo niet alleen ontworpen voor oplevering, maar ook voor langdurig goed functioneren.
- **Opgavegericht sturen op maatschappelijke effecten:** De inzet van mensen en middelen wordt sterker gekoppeld aan bestuurlijke en maatschappelijke resultaten, zoals voldoende passende woningen, aantrekkelijke en veilige kernen, klimaatbestendige inrichting, bereikbaarheid, biodiversiteit, gezondheid en tevredenheid over de leefomgeving. Daarbij wordt niet alleen gestuurd op producten en mijlpalen, maar ook op het effect voor inwoners, ondernemers en overige gebruikers van de openbare ruimte.
- **Datagedreven en lerend werken:** Voor projecten en beheer wordt sturingsinformatie beter ontsloten, onder meer over planning, budget, risico's, areaalgegevens, meldingen, onderhoudsniveaus, vergunning processen, participatie en inwonerstevredenheid. Door deze informatie periodiek te bespreken ontstaat een lerende cyclus van plannen, uitvoeren, meten, evalueren en bijsturen.
- **Versterken van samenwerking met samenleving en partners:** De wijk- en dorpsgerichte aanpak wordt verbonden met de uitvoering van ruimtelijke projecten en beheeropgaven. Inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners worden vroegtijdig betrokken bij keuzes over inrichting, gebruik en kwaliteit van de leefomgeving. Participatie wordt daarbij niet gezien als een afzonderlijke stap, maar als onderdeel van goed opdrachtgeverschap en professioneel project- en gebiedsmanagement.

Het voorgaande betekent dat de sturing wordt ingericht langs drie niveaus. Op strategisch niveau worden de lange termijn koers, maatschappelijke opgaven, gebiedsprioriteiten en bestuurlijke keuzes voorbereid in samenhang met de integrale strategische tafel. Op tactisch niveau vertaalt het management deze koers naar programma's, projecten, beheeropgaven, capaciteit, middelen en prioriteiten. Op operationeel niveau realiseren projectleiders, programmamanagers, beheerders en teams de uitvoering, met duidelijke opdrachten, mandaten, rapportages en escalatielijnen. Voor ruimtelijke projecten wordt gewerkt met een uniforme projectopdracht

waarin minimaal zijn opgenomen: doel en maatschappelijk effect, bestuurlijk opdrachtgever, ambtelijk opdrachtgever, projectleider, scope, planning, budget, risico's, afhankelijkheden, participatieaanpak, beheerconsequenties en besluitmomenten. Voor beheer openbare ruimte wordt toegewerkt naar een meerjarige programmering waarin inspecties, meldingen, beleidsdoelen, vervangingsopgaven en investeringen samenkomen.

Dit moet leiden tot een actuele integrale projecten- en beheerportfolio voor het gehele domein leefomgeving. Waar prioritaire ruimtelijke projecten beschikken over een bestuurlijk en ambtelijk gedragen projectopdracht. Waar beheer openbare ruimte altijd aantoonbaar is betrokken bij de voorbereiding van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. En waar inwoners en partners meer duidelijkheid over participatie, planning en besluitvorming ervaren bij projecten in hun wijk of kern.

Doorontwikkeling domein samenleving

De veranderopgave binnen het domein samenleving is omvangrijk. Dit wordt vooral veroorzaakt doordat de wijze waarop (lokaal én landelijk) zorg en maatschappelijke ondersteuning zijn georganiseerd op termijn niet meer houdbaar is. Door vergrijzing, een toenemend aantal zorgvragen, stijgende kosten en aanzienlijke personeelstekorten (bij zorginstellingen en bij maatschappelijke partners) loopt het zorgsysteem steeds verder vast en verdwijnt de ruimte voor maatwerk. Het antwoord hierop ligt niet primair in bezuinigingen, maar in een fundamenteel andere benadering van zorg en ondersteuning. De kern van de veranderopgave is daarom het realiseren van een brede gedragsverandering. Er moet anders worden gekeken naar de invulling van ondersteuning, eigen verantwoordelijkheid en maatschappelijke participatie. Daarbij staat normalisering centraal: niet iedere hulpvraag vraagt direct om professionele zorg. En ook moet soms worden geaccepteerd dat voor sommige hulpvragen zorg niet altijd een goed antwoord is of kan geven. Waar mogelijk moet veel sterker worden ingezet op het eigen oplossend vermogen van inwoners, het sociale netwerk en de sociale basis in buurten en kernen. Het vergroten van gemeenschapskracht is daarbij een sleutelbegrip. Daartoe is een aantal concrete ontwikkelopgaven voor het domein samenleving geformuleerd:

- **Versterken van normalisering en de sociale basis:** om het zelfoplossend vermogen van onze inwoners te vergroten moeten informele netwerken, vrijwilligersinitiatieven en buurtgerichte ondersteuning worden gestimuleerd en versterkt. Daardoor kunnen inwoners eerder en beter worden verbonden met organisaties en

initiatieven binnen de sociale basis. Voor medewerkers van onze sociale teams betekent normalisering een fundamenteel andere manier van kijken naar hulpvragen. Niet iedere vraag wordt automatisch vertaald naar een professionele voorziening of zorgtraject. Het uitgangspunt wordt: wat is een normaal onderdeel van het leven waarmee iemand zelf, samen met zijn netwerk of met ondersteuning vanuit de sociale basis kan omgaan? Het stellen van de “vraag achter de vraag” wordt daarmee belangrijker. Normalisering vraagt dat sociale teams hun wijk, dorp en netwerk goed kennen. De rol van medewerkers van sociale teams verschuift daarmee deels van hulpverlener naar verbinder en regisseur.

- **Versterken van strategische slagkracht:** Beleidsmatig wordt de focus op langetermijnontwikkelingen als vergrijzing, zorgvraagontwikkeling, arbeidsmarkt en veranderende wetgeving steeds belangrijker. Tegelijkertijd worden er steeds meer rijkstaken en -opgaven naar gemeenten overgeheveld zonder beleidsvrijheid. Het rijk stelt daarbij de regels. Van belang is dan, dat gemeentelijk de samenhang tussen beleid, uitvoering en maatschappelijke effecten (bijvoorbeeld wat betreft (passend) onderwijs, woningbouw, gezondheid en leefbaarheid) wordt vergroot. Dit vereist een intensievere (strategische) samenwerking tussen de domeinen samenleving en leefomgeving.
- **Ontwikkelen van duurzame samenwerking:** de afhankelijkheid van (regionale) samenwerkingspartners en verbonden partijen neemt toe. Dit betreft bijvoorbeeld gemeenschappelijke regelingen, zorgaanbieders, onderwijsinstellingen, woningcorporaties en andere maatschappelijke partners. Gemeenten staan voor de uitdaging om hierin een gelijkwaardig en duurzaam partnerschap te ontwikkelen, waarbij gezamenlijk met deze partners wordt gewerkt aan maatschappelijke opgaven. Belangrijk hierbij is het versterken van vertrouwen, samenspraak en gedeeld eigenaarschap. Aandachtspunt hierbij is wel dat samenwerking ook extra inzet en capaciteit vraagt. De samenwerking moet dan ook wel effectief en efficiënt georganiseerd worden. Een aandachtspunt hierbij is bijvoorbeeld het efficiënter organiseren van gezamenlijke inkoop- en aanbestedingsprocedures.
- **Datagedreven en lerend werken:** net als bij het domein leefomgeving is het van belang dat sturingsinformatie beter wordt ontsloten, onder meer over prestaties, financiën, risico's en maatschappelijke resultaten. Daardoor wordt een lerende organisatie ontwikkeld, waarin structureel wordt geëvalueerd en bijgestuurd.

Het voorgaande heeft consequenties voor de sturing binnen het domein samenleving. De sturing zal gaan verschuiven van een nadruk op activiteiten, processen en individuele voorzieningen naar sturing op gewenste maatschappelijke effecten en duurzame oplossingen. Belangrijke doelen daarbij zijn bijvoorbeeld: het vergroten van zelfredzaamheid; een sterke sociale basis en passende ondersteuning voor kwetsbare inwoners. Deze sturing zal worden ondersteund door actuele sturingsinformatie over bijvoorbeeld: zorggebruik; budget; capaciteit en inwonertevredenheid. Leidinggevenden spelen een belangrijke rol bij het verbinden van strategie, beleid en uitvoering. De omvang en inrichting van het management van het domein samenleving zal in dit kader dan ook nader worden bekeken.

Het voorgaande moet voor de eigen organisatie leiden tot meer strategische wendbaarheid, een betere onderbouwing van keuzes door data en inzicht en tot een effectievere inzet van mensen en middelen. Een organisatie die leert, samenwerkt en stuurt op maatschappelijke impact in plaats van uitsluitend op processen en producten. Daarbij worden duurzame en gelijkwaardige samenwerkingsrelaties met regionale en lokale partners tot stand gebracht met een gezamenlijk eigenaarschap van maatschappelijke opgaven en een betere verbinding tussen formele ondersteuning (zorg) en de sociale basis. De normalisering moet ook leiden tot een toekomstbestendig en uitvoerbaar systeem van zorg en ondersteuning waarbij er minder druk wordt gelegd op specialistische en zware zorg. Zorg-vragende inwoners zullen ervaren dat van hen - waar mogelijk - meer eigen regie en zelfredzaamheid wordt gevraagd, dat ze gebruik kunnen maken van sterkere verbindingen in buurten en gemeenschappen maar ook een snellere toegang tot passende hulp krijgen wanneer dat nodig is.

9.4 Wettelijke ontwikkelingen

Archiefwet 2026

De Archiefwet is vernieuwd, zodat deze beter is toegespitst op het digitale tijdperk. Rijksoverheid, gemeenten en andere overheidsinstanties hebben daardoor voortaan nog maar tien in plaats van twintig jaar de tijd om belangrijke informatie over te brengen naar een archief. Hierdoor blijft het archief actueel, blijft cultureel erfgoed beter bewaard en zijn overheden transparanter. De wet treedt in werking per 1 januari 2027. Tegelijkertijd met het proces van het wetsvoorstel werkt het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap aan het wijzigen van het Archiefbesluit en de Archiefregeling. Deze documenten beschrijven meer in detail hoe de nieuwe wet moet worden uitgevoerd.

https://wetgevingskalender.overheid.nl/regeling/WGK007100

Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer

De Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer regelt dat inwoners en bedrijven hun zaken die ze met de overheid moeten doen, digitaal kunnen afhandelen. Zij krijgen daarmee het recht om officiële berichten, zoals aanvragen voor vergunningen en bezwaarschriften, elektronisch aan het bestuursorgaan te zenden. Daarnaast verbetert hun rechtspositie in het digitale contact met de overheid. De mogelijkheid om per post met de overheid te communiceren blijft; de Algemene wet bestuursrecht (Awb) geeft burgers en bedrijven de keuze tussen de papieren of de digitale weg. De wet treedt volledig in werking per 1 januari 2027.
https://wetgevingskalender.overheid.nl/regeling/WGK006161

9.5 Risico's en kansen

Risico/kans	Toelichting	Impact
Toerekening apparaatskosten aan compensabele activiteiten (risico en kans)	Een klein deel van de organisatiekosten kan via urenschrijven worden toegerekend aan projecten en andere financieel gedekte activiteiten. Hiermee is in de begroting rekening gehouden. Wanneer er minder dan geraamd wordt toegeschreven aan projecten, ontstaat er een dekkingsverlies op organisatiekosten. Wanneer er mee dan geraamd wordt geschreven ontstaat er een dekkingswinst.	1
Rechtspositionele consequenties personeel (risico)	De gemeente is eigen risicodrager. In geval er sprake is financiële consequenties worden deze in eerste instantie gedekt binnen de begroting voor organisatiekosten. Ingeval er sprake is van grote eenmalige kosten (bijvoorbeeld in verband met reorganisaties) wordt bij de jaarrekening een voorziening rechtspositionele aangelegenheden gevormd.	2
Informatieveiligheid: informatiehacks (risico)	Dit betreft diefstal van data door criminele hackers. risico's kunnen onder meer worden beperkt door het tijdig vervangen van verouderde apparatuur en software, het voorkomen van onveilig mailen en actieve systeemmonitoring. In het nieuwe Informatiebeveiligingsbeleid wordt aangegeven hoe wij nieuwe wetgeving implementeren en ons netwerk optimaliseren.	1

Het opleggen van een privacy-boete in verband met het niet voldoen aan de eisen van de AVG (risico)	Ingeval niet wordt voldaan aan de eisen van de AVG bestaat risico op het ontvangen van een boete van de AP. Vijfheerenlanden heeft medewerkers in dienst die de AVG binnen onze organisatie bewaken. Ook krijgt de AVG binnen de werkprocessen aandacht.	2
Opbouw personeelsbestand (risico)	Gestreefd wordt naar een personeelsbestand dat qua opbouw (wat betreft leeftijd, kennis en competenties) evenwichtig is samengesteld. Dit kan in de praktijk niet altijd worden gerealiseerd, waardoor bijvoorbeeld de noodzaak tot tijdelijke inhuur kan ontstaan.	2
Ziekteverzuim (risico)	Ziekteverzuim is niet te voorspellen. Dat betekent dat als gevolg hiervan regelmatig moet worden overgegaan tot inhuur, omdat werkzaamheden niet kunnen worden getemporiseerd of uitgesteld.	2
Renovatie en uitbreiding gemeentehuis te Leerdam (risico)	De renovatie en uitbreiding dient plaats te vinden binnen een door de raad vastgesteld financieel exploitatiekader. Hierbij is rekening gehouden met een gemiddeld inflatiepercentage van 20% voor de periode tot 2027. De werkelijke inflatie en bouwkosten kunnen van deze raming afwijken. Gelet op de omvang van dit project wordt de voortgang strak bewaakt. Ieder kwartaal wordt aan de raad verslag uitgebracht.	2
Verhuur Stadskantoor Vianen (risico)	De herbestemming van het Stadskantoor Vianen betreft ook de verhuur van het kantoorgedeelte van het gebouw. Dit brengt regulier verhuurrisico met zich mee.	2
Omvang salaris- en inhuurlasten (risico)	Als gevolg van bijvoorbeeld een gespannen arbeidsmarkt kan er sprake zijn van hogere loon- en inhuurkosten dan geraamd in de begroting. De gemeente heeft geen invloed op de CAO stijgingen maar kan wel sturen op de invulling van vacatures.	1

9.6 Kengetallen en prestatie-indicatoren

Kritische prestatie-indicatoren

Dienstverlening	Streefwaarde	2023	2024	2025	2026
Waardering inspanningen van gemeente (1-10)	x		6,4		Lopend*

Tevredenheid met voorzieningen totaal (%)	x		63,6		Lopend*
Tevredenheid met gezondheids-/ zorgvoorzieningen (%)	x		81		Lopend*
Tevredenheid met welzijnsvoorzieningen (%)	x		49		Lopend*
Tevredenheid met speelvoorzieningen (kinderen tot 12 jaar) (%)	x		62		Lopend*
Tevredenheid met sportvoorzieningen (%)	x		72		Lopend*
Tevredenheid met voorzieningen openbaar vervoer (%)	x		54		Lopend*
Waardering samenwerking met inwoners (1-10)	x		6,3		Lopend*
Waardering buurt als leefomgeving (1-10)	x		8,0		Lopend*
Ontwikkeling buurt (% vooruitgegaan)	x		18		Lopend*
Tevredenheid afhandeling contactverzoeken (1-10)	8	7,5	7,1	7,0	7,4*
Op informele wijze afgedane klachten (%)	x	99	42	64	41*

*Peildatum 1 september 2026

De eerste 10 indicatoren worden gemeten in de tweejaarlijkse monitor sociale kracht. Deze wordt in de tweede helft van 2026 uitgevoerd. De resultaten worden opgenomen in de Jaarstukken 2026 en in de eerste bestuursrapportage 2027.

Overige indicatoren

In artikel 25 van de Financiële Verordening heeft uw raad vastgesteld dat het college in de paragraaf bedrijfsvoering zowel bij de begroting als bij de jaarstukken verplicht is om de volgende bedrijfsvoeringsinformatie op te nemen:

Omschrijving	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Salariskosten (in € 1.000)	42.469	48.266	52.829
Omvang personele formatie (in fte)	505,9	507,3	513
Omvang personele bezetting (in fte) *)	490,1	492,8	481
Kosten inhuur derden (in € 1.000)	8.462	3.126	4.052
Ziekteverzuimpercentage (in %)	6,1	5,0	5,0
Huisvestingskosten (in € 1.000)	3.435	3.551	2.657
Automatiseringskosten (in € 1.000)	2.695	3.975	3.897
Omvang personele formatie Griffie (in fte)	6,1	6,1	6
Omvang raads- en griffiebudget (in € 1.000)	1.711	1.775	2.023

Omvang budget rekenkamer (in € 1.000)	77	78	78
Omvang budget accountant (in € 1.000)	93	100	100
Omvang formatie College (in fte)	6,0	6,0	6,0
Omvang budget College (in € 1.000)	1.879	1.026	1.034

*) de omvang van de personele bezetting is een momentopname omdat deze aan wisselingen onderhevig is. De gepresenteerde omvang is gebaseerd op de prognose per 1 januari 2027. In dit cijfer is ook verwerkt de feitelijke overbezetting op een aantal functies (veelal gedekt door bijzondere inkomsten, zoals de CDOKE gelden), maar nog geen rekening is gehouden met toekomstig verloop in verband met pensionering van medewerkers en dergelijke.

Toelichting

De verschillen tussen de rekeningcijfers 2025 en de begrotingscijfers 2026 en 2027 wat betreft salariskosten en inhuurkosten worden verklaard doordat gedurende het begrotingsjaar een deel van de formatie niet is bezet met eigen medewerkers. Dit betreft vacatures. Het bestaan van vacatures betekent dat er in een rekeningjaar sprake is van lagere salariskosten en hogere inhuurkosten dan begroot. Daar waar er sprake is van vacatures, dient het vereiste werk immers wel te worden gerealiseerd. Dit gebeurt dan veelal via inhuurkrachten.

9.7 Bestuurlijke resultaten

Artikel 213a-onderzoeken

In artikel 213a van de Gemeentewet is vastgesteld dat het college periodiek onderzoek verricht naar de doelmatigheid en de doeltreffendheid van het door het college gevoerde bestuur. Ook is vastgesteld dat het college schriftelijk verslag uitbrengt aan de raad over de resultaten van de uitgevoerde onderzoeken. Wij gaan in 2027 de volgende twee onderzoeken uitvoeren.

1. **Subsidieverstrekking en vaststelling**
   Dit artikel 213a onderzoek richt zich op de doelmatigheid en doeltreffendheid van het gemeentelijke subsidieproces, vanaf aanvraag en beoordeling tot en met verlening, betaling, verantwoording en vaststelling. Het onderzoek brengt in beeld of het proces uniform, transparant, rechtmatig en efficiënt is ingericht en of rollen, verantwoordelijkheden en beslismomenten voldoende duidelijk zijn vastgelegd. Daarbij wordt onderzocht in hoeverre digitalisering, dossiervorming en managementinformatie het proces ondersteunen en of een actueel subsidieregister beschikbaar is of wenselijk moet worden ingericht. Ook wordt beoordeeld of de huidige werkwijze betreffende de vaststelling van subsidies past bij de omvang en risico's van subsidies.

Daarnaast wordt bekeken of bepaalde financiële relaties terecht als subsidie worden behandeld, of dat feitelijk sprake is van inkoop of opdrachtverlening.

2. **Beheer en exploitatie gemeentelijk vastgoed**
   Dit artikel 213a onderzoek richt zich op de doelmatigheid, doeltreffendheid en beheersing van de gemeentelijke vastgoedportefeuille. Daarbij wordt onderzocht in hoeverre het vastgoedbeleid aansluit bij maatschappelijke doelen, financiële kaders en bestuurlijke ambities. Het onderzoek richt zich onder meer op de kwaliteit van de vastgoedregistratie, de onderhoudsplanning, de exploitatie, risicobeheersing en de sturing op prestaties. Vanwege de uitbreiding van gemeentelijke taken verdienen ook de opgaven rond bijvoorbeeld verduurzaming en de instandhouding van gemeenschapshuizen bijzondere aandacht. Onderzocht wordt hoe deze ambities zijn vertaald naar beleid, investeringsprogramma's en meerjaren onderhoudsplannen en of beschikbare middelen doelmatig worden ingezet. Tevens wordt gekeken naar de balans tussen maatschappelijke waarde, financiële haalbaarheid en toekomstbestendigheid van het vastgoed. Het onderzoek biedt daarmee handvatten voor een strategische en duurzame vastgoedsturing.

10. Paragraaf A2 Verbonden partijen

10.1 Inleiding

Via deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de verbonden partijen van de gemeente Vijfheerenlanden. De gemeente is namelijk verantwoordelijk voor:

- de aansturing van de verbonden partij;
- de controle op de verbonden partij;
- de financiële consequenties vanuit de verbonden partij voor de eigen organisatie; en
- de maatschappelijke consequenties die voortvloeien uit de verbonden partij.

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) Provincies en Gemeenten verplicht gemeenten tot het opnemen van verantwoordingsinformatie over verbonden partijen in de P&C-documenten (begroting/jaarrekening). Een verbonden partij is “een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de provincie onderscheidenlijk gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft”. Een bestuurlijk belang is “zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht”. Bestuurlijk belang wordt uitgevoerd door zitting in het Dagelijks Bestuur, Algemeen Bestuur, Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AvA) of Raad van Commissarissen (RvC) bij de desbetreffende verbonden partij. Een financieel belang is “een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt”.

De reden voor de gemeente om met een verbonden partij in zee te gaan is om beleidsdoelstellingen op de meest doelmatige wijze uit te laten voeren, zoals de gemeente dat voor ogen heeft. Het gaat hier om het behartigen van het publieke belang in samenwerking met de verbonden partij. Het aangaan van een relatie met een verbonden partij levert voor de gemeente de kennis en kunde om een publieke taak te vervullen. Daarnaast kan de samenwerking ook financiële voordelen opleveren (efficiëntere manier van werken door de verbonden partij, lastenverlichting door schaalvoordelen of

doordat kosten gezamenlijk gedragen kunnen worden omdat de verbonden partij voor meerdere gemeenten werkzaam is).

Vanwege bestuurlijke, beleidsmatige en financiële belangen is het gewenst om verbonden partijen te sturen en te monitoren. Besluiten worden genomen in het bestuur van de verbonden partijen en niet in de raad zelf. Op basis van het bestuurlijk belang voert de gemeente invloed uit in het Dagelijks Bestuur, Algemeen Bestuur, Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AvA) of Raad van Commissarissen (RvC) bij de desbetreffende verbonden partij. De raad kan ook een zienswijze indienen bij de P&C-producten van de verbonden partij. Op deze manier wordt geborgd dat de gemeentelijke belangen in acht worden genomen en worden behartigd door de verbonden partij.

10.2 Beleidsnota's en verordeningen

Beleidsnota's

Naam	Jaar
Nota samenwerking	2024

10.3 Trends en ontwikkelingen

Toename van samenwerkingsverbanden

Regionale samenwerking is een onmisbaar onderdeel van het lokaal bestuur. Gemeenten, provincies en waterschappen bundelen steeds vaker de krachten om complexe maatschappelijke vraagstukken aan te pakken. Vaak omdat het niet meer lukt om als individuele gemeente voldoende capaciteit, kwaliteit en kennis in de eigen organisatie te borgen. Er is dan ook een groei zichtbaar in het aantal samenwerkingsverbanden, waarbij gemeenten steeds meer taken bundelen. Daarbij kiezen gemeenten vaker voor flexibelere samenwerkingsvormen dan voor formele fusies, en betrekken hierbij ook partners buiten de gemeentelijke wereld, zoals bedrijven.

Grip op verlengd lokaal bestuur

Er zijn een aantal echter voldoende instrumenten beschikbaar om meer sturing te geven aan en grip te houden op gemeenschappelijke regelingen. Zo biedt de Wet gemeenschappelijke regelingen raadsleden verschillende instrumenten om invloed uit te oefenen. Bijvoorbeeld de mogelijkheid om

(aanvullende) zienswijzen uit te brengen op besluiten van het bestuur van de regeling, de informatieplicht van het bestuur van de regeling richting de raad of de mogelijkheid tot het toevoegen van evaluatiebepalingen. Deze instrumenten zijn daarbij een aanvulling op de reguliere instrumenten die de raad sowieso al heeft, bijvoorbeeld vanuit de Gemeentewet. Immers, veel van de reguliere instrumenten (amendementen, moties, het vragenrecht of het budgetrecht) zijn ook toepasbaar in de context van een gemeenschappelijke regeling.

Daarnaast hebben raden andere mogelijkheden, te weten de meer informele instrumenten. Dit betreft bijvoorbeeld het organiseren van overleg en afstemming als raden onderling (regionale raadstafels, raadsconferenties of raadscommissies), het overleggen met andere fracties via de partijlijn, het organiseren van direct contact tussen de raad en de directie van de verbonden partij of het als raad op werkbezoek gaan bij een verbonden partij om meer beeld te krijgen bij de uitvoering.

10.4 Wettelijke ontwikkelingen

Wet verbetering beschikbaarheid jeugdzorg

De Wet verbetering beschikbaarheid jeugdzorg is een wetsvoorstel dat de beschikbaarheid van specialistische jeugdzorg moet verbeteren door gemeenten te verplichten regionaal samen te werken bij de inkoop ervan. De wet maakt deel uit van de Hervormingsagenda Jeugd en legt vast welke zorgvormen minimaal regionaal ingekocht moeten worden, wat moet zorgen voor meer inzicht en betere beschikbaarheid van complexe zorg in heel Nederland. Daarnaast introduceert de wet strengere eisen aan de financiële bedrijfsvoering en het interne toezicht van jeugdhulpaanbieders en stelt het nieuwe taken voor de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa), waaronder stelselonderzoek en vroegsignalering van risico's.
https://wetgevingskalender.overheid.nl/Regeling/WGK025777

10.5 Risico’s en kansen

Risico/kans	Toelichting	Impact
Extra bijdragen aan verbonden partijen (risico)	Ingeval er bij verbonden partijen sprake is van financiële tekorten kan er sprake zijn van extra bijdragen van de deelnemende gemeenten. Beheersing van dit risico vindt plaats door een nauwgezette toetsing van de financiële documenten van de verbonden partijen.	1

Lager dividend Stedin (risico)	Het van Stedin te ontvangen dividend is afhankelijk van het financieel resultaat van Stedin. Dit kan jaarlijks verschillen.	2
Risico ten aanzien van de ballotage-overeenkomst Gevudo/HVC	Onze gemeente neemt deel in de gemeenschappelijke regeling Gevudo. Deze is houdster van circa 14% van de aandelen HVC. Hierbij is een ballotageovereenkomst aangegaan waarbij Gevudo garant staat voor een evenredig deel van de aangegane langlopende leningen van HVC bij de BNG. Toerekenbaar aan Vijfheerenlanden is hiervan circa € 10,5 miljoen per ultimo 2024.	1

10.6 Kengetallen en prestatie-indicatoren

Zie hiervoor het onderdeel “overige wettelijk verplichte informatie”

10.7 Bestuurlijke resultaten

Wat betreft alle gemeenschappelijke regelingen heeft de raad het recht om een zienswijze in te dienen over een ontwerp van een gemeenschappelijke regeling (GR) of een financieel besluit dat door een GR wordt genomen. Dat betreft bijvoorbeeld voorgenomen besluiten tot het vaststellen van kaderstellende documenten en begrotingen. Dit recht is wettelijk vastgelegd in de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) en is per 1 juli 2022 uitgebreid om de democratische legitimiteit en controlerende rol van gemeenteraden te versterken. Gemeenteraden kunnen zo invloed uitoefenen op de inhoud van de regeling en de besluitvorming binnen de samenwerkingsverbanden. In 2027 worden wat betreft alle gemeenschappelijke regelingen waarin de gemeente Vijfheerenlanden deelneemt door ons college voorstellen aan de raad voorgelegd tot het al dan niet indienen van zienswijzen op door de gemeenschappelijke regelingen voorgestelde concept-besluiten.

10.8 Overige (wettelijk) verplichte informatie

Gemeenschappelijke regelingen

Veiligheidsregio Utrecht (VRU)	
Vestigingsplaats	Utrecht
Doel	Uitvoeren van taken op het gebied van risicobeheersing en de voorbereiding op rampen en crises, uitvoeren van brandweerzorg (bestrijding en preventie) en uitvoeren van geneeskundige hulpverleningsorganisatie (GHOR).

Programma	Programma B Een veilige en mooie gemeente		
Deelnemende partijen	Alle gemeenten in de provincie Utrecht nemen deel aan de gemeenschappelijke regeling.		
Openbaar belang	Veiligheid		
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur wordt gevormd door de burgemeesters van de deelnemende gemeenten.		
Financieel belang			
Vermogen (* € 1.000)	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Eigen vermogen	33.891	35.606	38.295
Vreemd vermogen	69.740	74.658	94.002
Solvabiliteit	48,6%	47,7%	40,7%
Gemeentelijke bijdrage (* € 1.000)	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Vijfheerenlanden	4.128	4.448	4.749
Totaal deelnemers	104.067	111.708	119.800
Risico's	Er zijn geen risico's met financiële gevolgen die meegenomen moeten worden bij de bepaling van ons benodigd weerstandsvermogen.		
Ontwikkelingen	Deze begroting bevat naast de reguliere bijstelling van het financiële kader ook de uitwerking van de besluitvorming over de toekomstscenario's en de bestuurlijke opdrachten. Op verzoek van het algemeen bestuur zijn op basis van de bestuursagenda toekomstscenario's uitgewerkt. Ter voorbereiding op de besluitvorming hierover is in kaart gebracht welke investeringen noodzakelijk zijn om de huidige taakuitvoering op peil te houden en welke besparingsopties zijn onderzocht. Hierbij zijn eveneens de benodigde investeringen voor natuurbrand- en waterongevallenbestrijding meegenomen. Het bestuur heeft geconcludeerd dat extra middelen om op orde te komen, zoals opgenomen in de toekomstscenario's, nodig zijn. Door de voorgestelde maatregelen worden gefaseerd stappen gezet om vanaf 2030 op orde te zijn. Hierbij is een zorgvuldige afweging gemaakt op basis van het		

	uitgangspunt dat de gevraagde investeringen onvermijdbaar en onuitstelbaar zijn en zonder extra middelen niet realiseerbaar (onoplosbaar) zijn.

Gemeenschappelijke GezondheidsDienst regio Utrecht (GGDrU)			
Vestigingsplaats	Zeist		
Doel	• Inwoners wonen, leven, gaan naar school en werken in een veilige omgeving waar aandacht is voor gezondheid en elkaar. • Elk kind heeft een gezonde en veilige start. • Iedereen kan zich ontwikkelen en ontplooien. • Iedereen kan meedoen. • Bedreigingen van de publieke gezondheid worden bestreden.		
Programma	Programma C Maatschappelijke ontwikkeling		
Deelnemende partijen	Alle gemeenten in de provincie Utrecht nemen deel aan de gemeenschappelijke regeling.		
Openbaar belang	Bescherming en bevordering van de volksgezondheid op basis van de Wet publieke gezondheid.		
Bestuurlijk belang	De gemeente Vijfheerenlanden is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur van de GGDrU door wethouder Bel.		
Financieel belang			
Vermogen (* € 1.000)	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Eigen vermogen	8.953	4.521	4.619
Vreemd vermogen	29.840	30.035	28.765
Solvabiliteit	30%	15,1%	16,1%
Gemeentelijke bijdrage (* € 1.000)	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Vijfheerenlanden		3.308	3.624
Totaal deelnemers		56.380	60.610
Risico's	De GGDrU heeft voor 2027 een solvabiliteitsratio van 16,1%. Dit bevindt zich in de "meest risicovolle categorie" omdat het onder de 20% zit.		
Ontwikkelingen	Er zijn geen ontwikkelingen met beleidsmatige of financiële gevolgen.		

Reinigingsdienst Waardlanden			
Vestigingsplaats	Gorinchem		
Doel	• Inzameling van huishoudelijk afval en grondstoffen, zoals papier en glas, gericht op het zo veel mogelijk hergebruiken van grondstoffen en het voorkomen van (rest)afval. • Verzorging van informatievoorziening en voorlichting over het scheiden van afval/grondstoffen.		
Programma	Programma B Een veilige en mooie gemeente		
Deelnemende partijen	De gemeenten Gorinchem, Hardinxveld Giessendam, Molenlanden en Vijfheerenlanden.		
Openbaar belang	Het verwijderen van het huishoudelijk afval, als bedoeld in de Wet Milieubeheer van de deelnemende gemeenten, is de belangrijkste taak van de dienst.		
Bestuurlijk belang	De gemeente Vijfheerenlanden wordt vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur door wethouder van Montfoort.		
Financieel belang			
Vermogen (* € 1.000)	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Eigen vermogen	2.282	1.954	2.155
Vreemd vermogen	29.249	30.789	30.986
Solvabiliteit	7,8%	6,3%	7%
Gemeentelijke bijdrage (* € 1.000)	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Vijfheerenlanden		9.351	10.595
Totaal deelnemers		25.772	29.520
Risico's	Waardlanden heeft voor 2027 een solvabiliteitsratio van 7%. Dit bevindt zich in de "meest risicovolle categorie" omdat het onder de 20% zit.		
Ontwikkelingen	Er zijn geen ontwikkelingen met beleidsmatige of financiële gevolgen.		

Gevudo	
Vestigingsplaats	Dordrecht
Doel	De Gevudo heeft tot doel het behartigen van aandeelhoudersbelangen van de deelnemers in NV HVC en het daarbij uitoefenen van stemrecht in de aandeelhoudersvergaderingen van NV HVC.
Programma	Programma B Een veilige en mooie gemeente

Deelnemende partijen	De gemeenten Alblasserdam, Dordrecht, Gorinchem, Hardinxveld Giessendam, Hendrik Ido Ambacht, Molenlanden, Papendrecht, Sliedrecht, Vijfheerenlanden en Zwijndrecht.		
Openbaar belang	De GR Gevudo neemt namens de gemeenten deel in andere rechtspersonen met een soortgelijk of aanverwant doel in afvalverwerkingsactiviteiten op (boven) regionale schaal. De GR Gevudo neemt namens de deelnemende gemeenten met 529 aandelen van de 3.654 uitstaande aandelen A deel in de HVC.		
Bestuurlijk belang	De gemeente Vijfheerenlanden wordt vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur door wethouder van Montfoort.		
Financieel belang			
Vermogen (* € 1.000)	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Eigen vermogen	30	30	30
Vreemd vermogen	330	0	0
Solvabiliteit	9%	100%	100%
Gemeentelijke bijdrage (* € 1.000)	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Vijfheerenlanden	-	-	-
Totaal deelnemers	-	-	-
Risico's	Er zijn geen risico's met financiële gevolgen die meegenomen moeten worden bij de bepaling van ons benodigd weerstandsvermogen.		
Ontwikkelingen	Er zijn geen ontwikkelingen met beleidsmatige of financiële gevolgen.		

Omgevingsdienst Utrecht (ODU)	
Vestigingsplaats	Utrecht
Doel	De belangrijkste taken zijn vergunningverlening, toezicht en handhaving op het gebied van milieu. Daarnaast adviseert de ODU ook bij bestemmingsplannen en bij het opstellen van (milieu)beleid.
Programma	Programma D Ruimtelijke ontwikkeling en wonen

Deelnemende partijen	Alle gemeenten in de provincie Utrecht en de provincie Utrecht nemen deel aan de gemeenschappelijke regeling.		
Openbaar belang	De missie van de ODU is een veilige, duurzame en gezonde fysieke leefomgeving in de deelnemende gemeenten (koers 2023-2027).		
Bestuurlijk belang	De gemeente Vijfheerenlanden wordt in het Algemeen Bestuur vertegenwoordigd door wethouder van Montfoort.		
Financieel belang			
Vermogen (* € 1.000)	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Eigen vermogen	n.v.t.	0	3.200
Vreemd vermogen	n.v.t.	0	9.693
Solvabiliteit	n.v.t.	0	33%
Gemeentelijke bijdrage (* € 1.000)	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Vijfheerenlanden	n.v.t.	1.996	2.056
Totaal deelnemers	n.v.t.	44.862	46.236
Risico's	Er zijn geen risico's met financiële gevolgen die meegenomen moeten worden bij de bepaling van ons benodigd weerstandsvermogen.		
Ontwikkelingen	Er zijn geen ontwikkelingen met beleidsmatige of financiële gevolgen.		

Bureau Openbare Verlichting (OVL)	
Vestigingsplaats	Hardinxveld-Giessendam
Doel	Uitvoering van het beheer van de openbare verlichting en de centrale aansturing en bewaking op de uitvoering van de onderhoudswerkzaamheden hieraan. Bureau OVL fungeert op dit terrein ook als het kenniscentrum voor de deelnemers en voert in opdracht projecten voor de gemeenten uit.
Programma	Programma B Een veilige en mooie gemeente
Deelnemende partijen	De gemeenten Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam, Hendrik-Ido-Ambacht, Molenlanden, Papendrecht en Vijfheerenlanden.
Openbaar belang	Beheer openbare verlichting.

Bestuurlijk belang	De gemeente Vijfheerenlanden wordt in het Algemeen Bestuur vertegenwoordigd door wethouder Vermaat.		
Financieel belang			
Vermogen (* € 1.000)	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Eigen vermogen	280	203	202
Vreemd vermogen	298	298	298
Solvabiliteit	94%	68%	68%
Gemeentelijke bijdrage (* € 1.000)	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Vijfheerenlanden	176	176	183
Totaal deelnemers	619	619	646
Risico's	Er zijn geen risico's met financiële gevolgen die meegenomen moeten worden bij de bepaling van ons benodigd weerstandsvermogen.		
Ontwikkelingen	Er zijn geen ontwikkelingen met beleidsmatige of financiële gevolgen.		

Avres	
Vestigingsplaats	Gorinchem
Doel	Avres helpt inwoners zich te ontwikkelen op gebied van werk, geld en sociaal netwerk door: • Mens centraal - Ontwikkeling op gebied van werk, sociale omgeving, invulling van vrije tijd en ontwikkeling van sociale vaardigheden. • Ontwikkeling - Gericht op bereikbaar maken van betaald werk en vergroten van zelfredzaamheid. • Netwerkorganisatie - Optreden als verbinder van mogelijkheden in een netwerk van partners
Programma	Programma C Maatschappelijke ontwikkeling
Deelnemende partijen	De gemeenten Molenlanden, Gorinchem en Vijfheerenlanden.
Openbaar belang	Uitvoering van onder andere de Wet Sociale Werkvoorziening en andere regelingen en de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening.
Bestuurlijk belang	De gemeente Vijfheerenlanden is in het Algemeen Bestuur vertegenwoordigd door wethouder Zevenhuizen en wethouder Bel.
Financieel belang	

Vermogen (* € 1.000)	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Eigen vermogen	12.070	10.657	9.995
Vreemd vermogen	11.043	12.061	12.061
Solvabiliteit			
Gemeentelijke bijdrage (* € 1.000)	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Vijfheerenlanden	28.259	26.306	29.507
Totaal deelnemers	78.333	80.158	81.242
Risico's	Er zijn geen risico's met financiële gevolgen die meegenomen moeten worden bij de bepaling van ons benodigd weerstandsvermogen.		
Ontwikkelingen	Er zijn geen ontwikkelingen met beleidsmatige of financiële gevolgen.		

Regionaal Archief Zuid-Utrecht (RAZU)	
Vestigingsplaats	Wijk bij Duurstede
Doel	• De zorg voor en het beheer van de in de archiefbewaarplaats berustende archiefbescheiden van de deelnemende gemeenten, zoals nader omschreven in de Archiefwet 1995. • Het toezicht op het beheer van de archiefbescheiden van de deelnemende gemeenten voor zover deze niet zijn overgebracht. • Het stimuleren van de lokale en regionale geschiedbeoefening en het daartoe aanleggen, beheren en bewaren van een zo compleet mogelijke collectie bronnen op het gebied van de lokale en regionale geschiedenis.
Programma	Programma E Sport, cultuur en recreatie
Deelnemende partijen	De gemeenten Bunnik, Houten, Utrechtse Heuvelrug, Rhenen, Wijk bij Duurstede en Vijfheerenlanden.
Openbaar belang	Toegankelijkheid voor inwoners en andere belangstellenden of belanghebbenden, behoud van het historisch archief.
Bestuurlijk belang	De portefeuillehouders van de deelnemende gemeenten vormen het Algemeen Bestuur. Wethouder van der Spek vertegenwoordigt daarin de gemeente Vijfheerenlanden.

Financieel belang			
Vermogen (* € 1.000)	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Eigen vermogen	208	123	87
Vreemd vermogen	1.030	795	679
Solvabiliteit	20,2%	15,5%	12,8%
Gemeentelijke bijdrage (* € 1.000)	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Vijfheerenlanden	375	414	460
Totaal deelnemers	1.500	1.596	1.771
Risico's	De RAZU heeft voor 2027 een solvabiliteitsratio van 12,8%. Dit bevindt zich in de "meest risicovolle categorie" omdat het onder de 20% zit.		
Ontwikkelingen	Er zijn geen ontwikkelingen met beleidsmatige of financiële gevolgen.		

Centrumregeling Sociaal Domein Regio Lekstroom			
Vestigingsplaats	Houten		
Doel	De centrumregeling voert namens de deelnemende gemeenten de inkoop en administratieve dienstverlening uit voor de uitvoering van de Jeugdwet. Vijfheerenlanden neemt ook deel aan de inkoop van Wmo individuele begeleiding.		
Programma	Programma C Maatschappelijke ontwikkeling		
Deelnemende partijen	De gemeenten Houten, IJsselstein, Lopik, Nieuwegein en Vijfheerenlanden		
Openbaar belang	Het inkopen van individuele en collectieve begeleiding Wmo en specialistische jeugdhulp en uitvoeren van administratieve werkzaamheden (accounthouderschap) voor de uitvoering van de Wet op de Jeugdhulp.		
Bestuurlijk belang			
Financieel belang			
Vermogen (* € 1.000)	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Eigen vermogen	-	-	-
Vreemd vermogen	-	-	-
Solvabiliteit	-	-	-

Gemeentelijke bijdrage (* € 1.000)	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Vijfheerenlanden			
Totaal deelnemers			
Risico's	Er zijn geen risico's met financiële gevolgen die meegenomen moeten worden bij de bepaling van ons benodigd weerstandsvermogen.		
Ontwikkelingen	Met ingang van 2027 voert de RBL de backoffice-functie van de Wmo voor ons uit.		

Vennootschappen en coöperaties

Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)			
Vestigingsplaats	Den Haag		
Doel	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang.		
Programma	Programma F. Financieel gezond		
Deelnemende partijen	Aandeelhouders van de bank zijn uitsluitend overheden. De Staat is houder van de helft van de aandelen, de andere helft is in handen van gemeenten, elf provincies en een hoogheemraadschap. Aandelen BNG Bank luiden op naam en zijn niet beursgenoteerd.		
Openbaar belang	De BNG is de bank van en voor overheden en instellingen met een maatschappelijk belang.		
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft als aandeelhouder stemrecht in de Algemene vergadering van Aandeelhouders (A.v.A). Wethouder van der Spek vertegenwoordigt de gemeente in de A.v.A.		
Financieel belang	De gemeente Vijfheerenlanden heeft 83.265 van de 55.690.720 aandelen BNG. De BNG baseert dividendvoorstellen op haar kapitaalbeleid.		
Vermogen (* € 1.000)	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Eigen vermogen		4.777.000	
Vreemd vermogen		123.164.000	
Solvabiliteit			

Dividend-uitkering (* € 1.000)	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Vijfheerenlanden		180	
Totaal deelnemers		140.000	
Risico's	Er zijn geen risico's met financiële gevolgen die meegenomen moeten worden bij de bepaling van ons benodigd weerstandsvermogen.		
Ontwikkelingen	Er zijn geen ontwikkelingen met beleidsmatige of financiële gevolgen.		

Stedin Groep N.V.			
Vestigingsplaats	Rotterdam		
Doel	Via energienetwerken zorgt Stedin voor de distributie van gas en elektriciteit in een groot deel van Nederland.		
Programma	Programma F. Financieel gezond		
Deelnemende partijen	Gemeenten in Zuid-Holland, Zeeland, Utrecht, Noord-Holland en Noordoost Friesland.		
Openbaar belang	Stedin is verantwoordelijk voor het transport van elektriciteit en gas naar circa 2,3 miljoen huishoudens en industriële klanten.		
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft als een van de 42 aandeelhouders stemrecht in de Algemene vergadering van Aandeelhouders (A.v.A). Wethouder van der Spek vertegenwoordigt de gemeente in de A.v.A.		
Financieel belang	De gemeente Vijfheerenlanden heeft 95.787 van de 5.684.687 gewone aandelen Stedin en 8.030 van de 416.068 cumulatief preferente aandelen (uitgegeven in 2021).		
Vermogen (* € 1.000)	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Eigen vermogen	3.568.000	3.370.000	3.370.000
Vreemd vermogen	6.489.000	5.704.000	5.704.000
Solvabiliteit			
Dividenduitkering (* € 1.000)	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Vijfheerenlanden	1.329	766	766
Totaal deelnemers	72.000	46.000	46.000

Risico's	Er zijn geen risico's met financiële gevolgen die meegenomen moeten worden bij de bepaling van ons benodigd weerstandsvermogen.
Ontwikkelingen	Netcongestie in het verzorgingsgebied van Stedin vormt een van de grootste maatschappelijke en infrastructurele uitdagingen van dit moment. De enorme groei in de vraag naar elektriciteit (door warmtepompen, laadpalen en elektrificatie van de industrie) en het snelle tempo van teruglevering (zonnepanelen) zorgen ervoor dat het stroomnet zijn maximale capaciteit heeft bereikt. Ingezet wordt op een snelle uitbreiding van deze capaciteit.

Oasen N.V.			
Vestigingsplaats	Gouda		
Doel	Oasen is een maatschappelijk drinkwaterbedrijf. Oasen zorgt op duurzame wijze voor het drinkwater in Zuid Westelijk Nederland, waaronder Vijfheerenlanden.		
Programma	Programma F. Financieel gezond		
Deelnemende partijen	Gemeenten in zuidelijk en oostelijk deel van Zuid-Holland.		
Openbaar belang	De N.V. Oasen is de maatschappij die is belast met de drinkwatervoorziening in het zuidelijk en oostelijk deel van Zuid-Holland.		
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft als één van de 21 aandeelhouders stemrecht in de Algemene vergadering van Aandeelhouders (A.v.A). Wethouder van der Spek vertegenwoordigt de gemeente in de A.v.A.		
Financieel belang	De gemeente Vijfheerenlanden heeft 55 van de 748 aandelen Oasen, naar rato van het aantal inwoners. Oasen keert op basis van haar statuten geen dividend uit.		
Vermogen (* € 1.000)	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Eigen vermogen	149.991	136.041	
Vreemd vermogen	279.788	263.326	
Solvabiliteit			
Dividenduitkering (* € 1.000)	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Vijfheerenlanden	-	-	-
Totaal deelnemers	-	-	-

Risico’s	Er zijn geen risico’s met financiële gevolgen die meegenomen moeten worden bij de bepaling van ons benodigd weerstandsvermogen.	
Ontwikkelingen	Er zijn geen ontwikkelingen met beleidsmatige of financiële gevolgen.	

Stichtingen en verenigingen

Inkoop Bureau Midden Nederland (IBMN)			
Vestigingsplaats	Vianen		
Doel	De dienstverlening is gericht op het inkoop- en aanbestedingsbeleid van elke deelnemende gemeente. IBMN begeleidt zowel individuele als gezamenlijke inkoop- en aanbestedingstrajecten, helpt bij het opstellen van het inkoop- en aanbestedingsbeleid en fungeert als vraagbaak/helpdesk op het gebied van inkoop- en aanbesteding.		
Programma	Programma A Dienstverlening en bestuur		
Deelnemende partijen	Deelnemers zijn de gemeenten IJsselstein, Leusden, Molenlanden, Montfoort, Scherpenzeel, Vijfheerenlanden, De Bilt en Woudenberg. Gemeenschappelijke regelingen: Avres, RMN en RSDKRH.		
Openbaar belang	Voordelen behalen door efficiënte en effectieve inkoop en zo kosten reduceren. Daarnaast zorg dragen voor een rechtmatige inkoop die voldoet aan gemeentelijke, nationale en Europese aanbestedingsregels.		
Bestuurlijk belang	De algemeen directeur/gemeentesecretaris vertegenwoordigt de gemeente Vijfheerenlanden in het Algemeen Bestuur.		
Financieel belang			
Vermogen (* € 1.000)	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Eigen vermogen	219	219	
Vreemd vermogen	101	117	
Solvabiliteit			
Gemeentelijke bijdrage (* € 1.000)	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027

Vijfheerenlanden	105	72	72
Totaal deelnemers	1.021		
Risico's	Er zijn geen risico's met financiële gevolgen die meegenomen moeten worden bij de bepaling van ons benodigd weerstandsvermogen.		
Ontwikkelingen	Er zijn geen ontwikkelingen met beleidsmatige of financiële gevolgen.		

Overige verbonden partijen

MRU West	
Vestigingsplaats	Utrecht
Doel	Netwerksamenwerking op de terreinen economie, ruimtelijk ontwikkeling, verkeer- en vervoer, sociaal domein en energietransitie om de maatschappelijke uitdagingen van de regio Utrecht om te zetten in kansen.
Programma	Programma A Dienstverlening en bestuur
Deelnemende partijen	De MRU West bestaat uit de volgende gemeenten: Bunnik, De Bilt, De Ronde Venen, Houten, IJsselstein, Lopik, Montfoort, Nieuwegein, Oudewater, Stichtse Vecht, Utrecht, Utrechtse Heuvelrug, Vijfheerenlanden, Wijk bij Duurstede, Woerden en Zeist.
Openbaar belang	De MRU West is een netwerkorganisatie waar op de diverse beleidsterreinen gekeken wordt naar meerwaarde in samenwerking en gelijke aanpak. Per onderwerp wordt binnen de bestuurstafels gezocht naar gemeenten die daarin willen samenwerken. De deelnemende gemeenten participeren ook in de Economic Board Utrecht (EBU) samen met private partijen. Op deze drie thema's zijn convenanten gesloten: • samenwerking op het gebied van verkeer- en vervoer • brede samenwerking binnen de MRU West • aansluiting bij de Economic Board Utrecht (EBU) Op een aantal onderwerpen treedt MRU West samen met provincie Utrecht en regio Amersfoort naar buiten (rijk en EU) onder het label Metropoolregio Utrecht (MRU) om aandacht te vragen voor ruimtelijk-economische opgaven waar een bijdrage in gewenst of vereist is.

Bestuurlijk belang	De MRU West is strikt genomen geen verbonden partij maar een netwerk waarin gemeenten samenwerken op basis van een convenant. Gemeenten betalen een contributie. Het college is vertegenwoordigd door meerdere wethouders aan de diverse bestuurstafels. Naast de Bestuurstafels is burgemeester Fröhlich voorzitter van het voorzittersoverleg en vertegenwoordigd hij met de burgemeester Dijksma van Utrecht ook de MRU West in en buiten de regio.		
Financieel belang			
Vermogen (* € 1.000)	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Eigen vermogen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Solvabiliteit	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Gemeentelijke bijdrage (* € 1.000)	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Vijfheerenlanden	n.v.t.	261	269
Totaal deelnemers	n.v.t.	2.530	2.572
Risico's	Er zijn geen risico's met financiële gevolgen die meegenomen moeten worden bij de bepaling van ons benodigd weerstandsvermogen.		
Ontwikkelingen	Er zijn geen ontwikkelingen met beleidsmatige of financiële gevolgen.		

11. Paragraaf A3 Wet open overheid

11.1 Inleiding

In deze paragraaf wordt beschreven hoe de gemeente omgaat met de Wet open overheid (Woo). De Woo regelt de procedure voor het opvragen van overheidsinformatie en stelt dat eenieder recht heeft op toegang tot publieke informatie zonder daartoe een belang te hoven stellen.

Het belangrijkste uitgangspunt is dat bestuursorganen verplicht zijn om actief informatie te publiceren, tenzij er uitzonderingen gelden. Welke informatie actief gepubliceerd moet worden wordt per categorie gefaseerd ingevoerd. Daarnaast biedt de Woo een duidelijke procedure voor het indienen en behandelen van informatieverzoeken. Om op termijn gestructureerd aan de Woo te kunnen voldoen is een goede informatiehuishouding essentieel.

11.2 Beleidsnota's

Er zijn geen concrete beleidsnota's of verordeningen die voortvloeien uit de Woo. Wel zijn in het kader van de organisatiebrede informatiehuishouding en het beheer en behoud van de bekend te maken informatie raakvlakken met ander beleid. Zo zijn de ICT Visie Gemeente Vijfheerenlanden 2025-2029 (raad, 2025), de Archiefverordening gemeente Vijfheerenlanden 2019 (raad, 2019) en de Beheerregeling informatiebeheer Vijfheerenlanden 2020 (college, 2020) relevant voor het op orde brengen en houden van de informatiehuishouding en daarmee de uitvoering van de Woo. De Archiefverordening en de beheerregeling informatiebeheer worden in 2027 herzien in verband met de inwerkingtreding van de nieuwe Archiefwet in 2027.

11.3 Trends en ontwikkelingen

Relatie met informatiebeleid

Steeds meer diensten zijn online beschikbaar en inwoners en ondernemers verwachten dat ook van ons. Daarnaast verandert ICT door de komst van cloud, data-analyse en kunstmatige intelligentie. Dit vraagt om een moderne ICT-organisatie en goede samenwerking met de uitvoerende teams.

Het eenvoudig kunnen raadplegen van beschikbare bestaande documenten en informatie wordt binnen de gemeentelijke organisatie en door externe partijen verwacht. In de ICT visie 2025-2029 zijn kaders gesteld voor de toekomst van onze ICT omgeving. De uitvoering vindt plaats via een uitvoeringsprogramma. Daarin wordt ook gewerkt aan de verbetering van ons informatiebeheer, een randvoorwaarde om aan de WOO invulling te kunnen geven. In de paragraaf bedrijfsvoering wordt de uitvoering van de ICT visie toegelicht

Verplichte categorieën

Bestuursorganen met dezelfde omvang als Vijfheerenlanden zetten in deze fase ook veelal in op het realiseren van een goede informatiehuishouding. Het actief publiceren van nog niet verplichte categorieën gebeurt nauwelijks.

11.4 Wettelijke ontwikkelingen

Stand van zaken invoering Wet open overheid

Onder de Woo zijn bestuursorganen verplicht om bepaalde informatie en documenten actief openbaar te maken. Om welke informatie en documenten het gaat is per categorie ingedeeld. Er zijn zeventien verschillende informatiecategorieën die in vier fasen worden ingevoerd. De eerste fase is op 1 november 2024 in werking getreden. Het gaat in deze fase om wetten en algemeen verbindende voorschriften, besluiten van algemene strekking, bereikbaarheidsgegevens van de gemeentelijke organisatie en de organisatie-indeling en werkwijzen. Vijfheerenlanden maakt op dit moment alle vereiste informatie openbaar.

Het is nog niet bekend wanneer fase 2 wordt ingevoerd. De invoering van fase 2 is al meerdere keren uitgesteld. Het is bekend welke informatie met ingang van fase 2 openbaar moet worden gemaakt. Op dit moment wordt gewerkt aan het inrichten van systemen en werkwijzen om uitvoering mogelijk te maken. Lees **hier** meer over verschillende fasen en welke informatie (op termijn) openbaar moet worden gemaakt (https://www.open-overheid.nl/onderwerpen/openbaar-maken/woo-informatiecategorieen-en-definities).

Relatie met Archiefwet

Zolang documenten zich binnen het bestuursorgaan bevinden, is de Woo van toepassing. Na overbrenging naar een archiefbewaarplaats regelt de Archiefwet de openbaarheid, waarbij andere uitzonderingen kunnen gelden. Met de invoering van de nieuwe Archiefwet (in het najaar van 2026) worden de openbaarheidsbeperkingen van de Archiefwet gelijkgesteld aan die van de Woo.

11.5 Risico's en kansen

Risico/kans	Toelichting	Impact
Tempo van implementatie van de Woo (risico en kans)	Het kan voorkomen dat het niet lukt om, tijdig, te voldoen aan de nog in te voeren fasen en publicatie-eisen. Hier staan niet direct consequenties tegenover. Wel is de verwachting dat met de in het verleden veelal uitgestelde invoering van fasen het nog jaren duurt voordat de Woo volledig van kracht is. Dat betekent echter niet dat we achterover kunnen leunen.	3
Toename in aantal en complexiteit WOO verzoeken	Meer en meer complexe WOO verzoeken leggen een steeds groter beslag op de ambtelijke capaciteit en leidt tot vertraging in onze processen.	3
Relatie met uitvoering ICT visie (kans)	De ICT-visie geeft de kaders voor de inrichting van onze ICT organisatie. Dit draagt bij aan de implementatie van de Woo. Voor de Woo zijn vooral de I-navigator en het digitaal archief relevant. Met het op orde brengen van de informatiehuishouding en het bedenken en implementeren van een systeem om een veelvoud aan documenten te publiceren kunnen in deze fasen veel keuzes worden gemaakt.	3

11.6 Kengetallen en prestatie-indicatoren

We gebruiken benchmarks en periodieke audits om te controleren of onze informatie actueel en correct is. We monitoren het beheer en de voortgang van onze ICT-projecten via het uitvoeringsprogramma.

11.7 Overige (wettelijk) verplichte informatie

Niet van toepassing

12. Paragraaf B1 Onderhoud kapitaalgoederen

12.1 Inleiding

De gemeente Vijfheerenlanden zet zich in voor een veilige, groene en leefbare openbare ruimte. Om dit doel te bereiken investeren wij in onze kapitaalgoederen. Deze paragraaf beschrijft de onderwerpen die gezamenlijk de kapitaalgoederen (in bezit zijnde gemeentelijk vastgoed en openbare ruimte) vormen en hoe zij worden beheerd. Dit conform de regels zoals door de raad vastgesteld in artikel 23 van de Financiële Verordening gemeente Vijfheerenlanden 2026.

Deze paragraaf heeft als doel inzicht te geven in het beleid het beheer en onderhoud van kapitaalgoederen. De kapitaalgoederen zijn ondergebracht in programma's. Periodiek worden de kapitaalgoederen geïnspecteerd op onderhoudsniveau. Wanneer het onderhoudsniveau niet voldoende is, worden er onderhoudsmaatregelen getroffen. Op deze wijze wordt het areaal duurzaam en doelmatig onderhouden.

12.2 Beleidsnota's en verordeningen

Beleidsnota's

Het beleidskader ligt vast in de onderstaande programma's. In de financiële verordening Vijfheerenlanden is vastgelegd dat het programma Riolering en het beheerplan Gebouwen eens in de vijf jaar geactualiseerd moeten worden en de overige plannen eens in de vier jaar.

Naam	Jaar
Programma wegen	2026-2029
Programma civiele kunstwerken	2025-2028
Beleid- en Beheerplan Openbare Verlichting	2025-2028
Beleidsplan gemeentelijke begraafplaatsen	2023-2027
Groenbeheerplan	2024-2028
Beheer- en uitvoeringsplan Spelen	2025-2028
Beleid en beheerplan straatmeubilair	2023-2027

Beleids- en beheerplan kunstwerken in de openbare ruimte	2023-2026
Programma Riolering	2026-2030
Programma Water	2026-2029
Beheerplan gemeentelijk vastgoed	2025-2028

Verordeningen

Naam	Jaar
Beheersverordening begraafplaatsen	2026

12.3 Trends en ontwikkelingen

Kwaliteitsniveaus

In het algemeen wordt de openbare ruimte beheerd op kwaliteitsniveau B. In het kader van de ombuigingen wordt op de bedrijventerreinen kwaliteit C geaccepteerd. Een uitzondering hierop zijn de begraafplaatsen in onze gemeente. Deze gedenklocaties worden op niveau A onderhouden. Voor het beeldkwaliteit van de openbare ruimte kennen we onderstaande niveaus:

Niveau	A+	A	B	C	D
Toelichting	Zeer goed	Goed	Voldoende	Matig	Slecht

Wegverhardingen

Het actueel houden van de beheerdata is een continu proces. De gemeente Vijfheerenlanden heeft 2,82 miljoen m^2 verharding in eigendom en beheer. In 2026 is het wegenbeleidsplan geactualiseerd voor de periode 2026-2030.

De Globale Visuele Weginspectie is het twee jaarlijkse ijkmoment waarop de werkelijke technische kwaliteit wordt vergeleken met de vastgestelde beeldkwaliteit (B). De verhardingen waarvan de werkelijke kwaliteit onder de vastgestelde kwaliteit is gedaald worden met een onderhoudsmaatregel weer op het gewenst niveau gebracht.

Civiele kunstwerken

We zorgen ervoor dat alle objecten veilig zijn. Dit gebeurt voornamelijk door preventief onderhoud, zoals reinigen en periodieke inspecties. Daarnaast vervangen we onderdelen tijdig waar het moet om groter onderhoud en daarmee hogere kosten te voorkomen. In 2027 wordt er een verkeersbrug compleet vervangen. Daarbij worden alle civiele kunstwerken

geïnspecteerd. Resultaten van deze inspectie zijn de basis voor inzicht in het areaal.

Openbare verlichting

De openbare verlichting wordt beheerd conform de uitgangspunten die staan beschreven in het beleid- en beheerplan 2025-2028. Het dagelijks beheer en onderhoud wordt uitgevoerd door bureau OVL. Voor 2027 staat gepland om 330 masten en 1500 armaturen te vervangen verspreid over het gebied van Vijfheerenlanden.

Groen

Het groenbeheerplan wordt verder uitgewerkt. Waar mogelijk wordt de biodiversiteit gestimuleerd.
Daarnaast ligt een koppelkans voor groen om mee te lift op de grootschalige vervangingsopgave van riolering en verhardingen. Hierin worden hele wijken gerenoveerd. Daarbij is het een speerpunt om meer te vergroenen.

Spelen

De speelplaatsen Vijfheerenlanden worden gerenoveerd. Deze renovatieronde wordt kern en wijkgericht uitgevoerd. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in drie verschillende speelplaats functies; centrale speelplekken, steunplekken en informele speelplaatsen. Participatie met de directe omgeving is een belangrijk onderdeel van deze renovatieronde.

Riolering en watergangen

Riolering
De gemeente heeft drie waterzorgtaken. Te weten afvalwater, hemelwater en grondwater. Het onderhoud aan het rioolsysteem en de vervangingsprojecten komen voort uit deze waterzorgtaken. De gemeente moet immers zorgen dat deze systemen naar behoren blijven werken.
Zo wordt er in 2027 begonnen met de rioolvervanging en het afkoppelen van het hemelwater in Everdingen. Daarnaast worden 1 bergbezinkvoorziening, 1 rioolgemaal, 118 drukrioolgemalen en 16 centrale voedingskasten geheel of gedeeltelijk elektrisch en mechanisch gerenoveerd.

Watergangen
We hebben de verplichting om gemeentelijke watergangen langdurig op diepte te houden. Daarom baggeren we planmatig, maar niet jaarlijks. De werkzaamheden voeren we uit aan de hand van het baggerbeheerplan dat is uitgesplitst naar wijk of dorpskern met een cyclus van 10 jaar. Daarnaast worden de sloten jaarlijks gemaaid daar waar we zelf onderhoudsplichtig zijn. Waar nodig voeren we 2 keer per jaar het reguliere onderhoud uit. In

2027 worden op diverse plekken binnen de gemeente beschoeiingen en damwanden vervangen. Ook wordt gestart met een areaalscan om de actuele onderhoudsstaat vast te stellen van de kapitaalgoederen.

Gebouwen

De aanbesteding voor de verduurzaming van gemeentelijke panden op basis van de Routekaart verduurzaming gemeentelijk vastgoed 2025–2050 is afgerond en er wordt gestart met de uitvoering. De overdracht vanuit project naar beheer heeft plaatsgevonden waardoor er een areaaluitbreiding is met objecten in Hoef en Haag. Daarbij is de nieuwe Eben Haezer in Leerbroek in gebruik genomen waardoor het oude gebouw bij team vastgoed in beheer komt. De herijking van het beheerplan Gemeentelijk Vastgoed wordt in 2027 opgestart zodat deze in 2028 vastgesteld kan worden.

Wettelijke ontwikkelingen

Er is geen sprake van wettelijke ontwikkelingen.

12.4 Risico's en kansen

Risico/kans	Toelichting	Impact
Achterstand op de uitvoeringsplannen (risico)	Veel werkzaamheden worden voorbereid in het jaar dat ze gepland zijn. De uitvoering wordt echter vaak uitgevoerd of afgerond in het opvolgende jaar. Er is daarbij geen sprake van achterstallig onderhoud maar wel van een achterstand op de uitvoeringsplannen.	2

12.5 Kengetallen en prestatie-indicatoren

Kritische prestatie-indicatoren

Kritische prestatie-indicatoren

Beheer openbare ruimte	Streefwaarde	2023	2024	2025	2026
Vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte (per 1.000 inwoners)	x	4,2	4,4	4,0	n.n.b.*
Buurt is voldoende groen (%)			73		Lopend*
Perken, plantsoenen en parken zijn goed onderhouden (%)			53		Lopend*
Staat van de buurt - Buurt is 'heel' (%)			71		Lopend*

Staat van de buurt - Buurt is schoon (%)			58		Lopend*
Staat van de buurt - Straten, paden en trottoirs zijn goed begaanbaar (%)			64		Lopend*
Staat van de buurt - Groenvoorziening is goed onderhouden (%)			53		Lopend*
Aantal meldingen kwaliteit openbare ruimte		4.598	7.055	7.086	5.313*

*Peildatum 1 september 2026

Overige indicatoren

In onderstaande tabel staan de kengetallen per kapitaalgoed zoals bekend bij de begroting 2027 – 2030.

Kapitaalgoederen	Omschrijving	Aantal	Eenheid
Wegen	Asfalt, elementverharding, halfverharding	282	ha
Openbare verlichting	Aantal lichtpunten	14.528	stuks
Groen	Bos, bosplantsoen, hagen, heesters, vaste planten, bermen, gras en grasstenen	270	ha
Bomen	Bomengroep, laanbomen, solitairen	21.956	Stuks
Straatmeubilair	Banken, afvalbakken, verkeersborden, palen	28.808	Stuks
Hekwerken*	Speelplaatsen, langs het water etc.	10.621	M1
Water	Watergangen	118	km
Riolering	Vrij-verval riolering	398	km
Riolering	Drukriolering, persleiding	207	km
Gemalen	Minigemalen, gemalen, bergbezinkvoorziening, vacuümstations, etc.	1.400	stuks
Baggeren	Te baggeren watergangen	76.486	M1
Beschoeiing	Hardhout, kunststof, etc.	49.000	M1
Speelplaatsen	Speelplaats met verschillende toestellen	216	stuks

Speeltoestellen	Voor diverse leeftijdscategorieën	1103	stuks
Gebouwen`	Schoolgebouwen, kerktorens, stadhuizen, dorpshuizen	125	stuks
Civiele kunstwerken	Bruggen, steigers, kademuren, etc.	257	stuks
Creatieve kunstwerken	Beeldende kunst in de openbare ruimte	99	stuks

12.6 Bestuurlijke resultaten

In 2027 wordt het Beleid- en beheerplan straatmeubilair geactualiseerd voor de periode 2028-2031.

12.7 Overige (wettelijk) verplichte informatie

Exploitatie uitgaven (bedragen x € 1.000)

Hoofdthema	Sub thema	2027	2028	2029	2030
Onderhoud	Wegbeheer	2.298	2.365	2.378	2.378
Onderhoud	Civiele kunstwerken	204	199	199	199
Onderhoud	Openbare verlichting	257	237	232	232
Totaal Wegen		**2.758**	**2.800**	**2.808**	**2.808**
Onderhoud	Groenbeheer	1.735	1.735	1.735	1.735
Onderhoud	Sportvelden	229	227	227	227
Onderhoud	Speelruimteplan	116	116	116	116
Totaal Groen		**2.080**	**2.078**	**2.078**	**2.078**
Onderhoud	Rioolbeheer	821	821	821	821
Onderhoud	Baggeren/beschoeiingen	823	823	823	823
Totaal Water		**1.644**	**1.644**	**1.644**	**1.644**
Onderhoud	Gebouwen	1.011	919	916	916
Totaal Gebouwen		**1.011**	**919**	**916**	**916**

Voorzieningen beheer en onderhoud kapitaalgoederen (bedragen x € 1.000)

Onderhoudsvoorziening	Saldo begin 2026	Dotatie	Onttrek-king	Saldo begin 2027	Dotatie	Onttrek-king	Saldo begin 2028
Kunstwerken	352		41	311		41	270
Riolering	8.642	390	1.100	7.932	5	1.600	6.337
Gemeentelijk vastgoed	2.686		771	1.915		771	1.145
Totaal	**11.680**	**390**	**1.912**	**10.158**	**5**	**2.412**	**7.752**

13. Paragraaf C1 Maatschappelijke ontwikkeling

13.1 Inleiding

Deze paragraaf bevat de beleidsmatige, wettelijke en maatschappelijke achtergrond bij Programma C Maatschappelijke ontwikkeling. De concrete bestuurlijke resultaten, indicatoren en financiële sturingsinformatie voor 2027 zijn opgenomen in het programmadeel. Deze paragraaf geeft de raad aanvullende context om ontwikkelingen, risico's en keuzes binnen het sociaal domein te duiden

Waar het uitgangspunt ligt bij zelfredzaamheid, samenredzaamheid en een sterke sociale basis, wordt een groot deel van de ondersteuning momenteel nog ingevuld via professionele, geïndiceerde zorg die de gemeente inkoopt. Dit legt een groeiende druk op de betaalbaarheid en houdbaarheid van het stelsel. Wachtlijsten nemen toe, kosten stijgen en door arbeidsmarktkrapte staat de kwaliteit onder druk. Hier ontstaat een duidelijke spanning tussen het ideaal (een sterke samenleving met minder professionele afhankelijkheid) en de realiteit (toenemende vraag naar specialistische zorg).

De transformatie in het sociaal domein is daarom gericht op een 'beweging naar de voorkant': zorg en ondersteuning worden steeds meer georganiseerd vanuit de kracht van de samenleving, in plaats van primair via professionele hulp en financiële ondersteuning. Dit betekent dat formele zorg (professionele ondersteuning) beter moet aansluiten op informele ondersteuning (netwerken van familie, vrienden, buren en vrijwilligers). Hierbij wordt ingezet op versterking van de sociale basis, het dagelijks leven en collectieve voorzieningen, terwijl professionele hulp beschikbaar blijft wanneer dit strikt noodzakelijk is. Deze vormen vullen elkaar aan, maar vragen ook een andere balans: van individueel en curatief naar collectief en preventief.
Een sterke sociale basis is daarbij een belangrijke voorwaarde. Enerzijds kan deze het beroep op duurdere en complexere zorg verminderen of uitstellen, anderzijds vraagt dit een groter beroep op de draagkracht en het netwerk van

inwoners – iets wat niet in alle situaties haalbaar is. De gemeente faciliteert en ondersteunt waar inwoners, hun netwerk of ketenpartners het niet zelf kunnen oppakken, maar kijkt tegelijkertijd kritischer naar wie in aanmerking komt voor geïndiceerde zorg. Collectieve ondersteuning gaat daarbij vóór op individuele ondersteuning, kwetsbare inwoners vóór meer veerkrachtigen en jeugdigen vóór volwassenen.
Daarnaast betekent transformatie ook een cultuurverandering: accepteren dat niet alles oplosbaar is en dat tegenslagen onderdeel zijn van het leven. Dit staat soms op gespannen voet met de huidige praktijk, waarin relatief snel een beroep wordt gedaan op professionele ondersteuning. Bij noodzakelijke ombuigingen horen daarom ook scherpe keuzes. Uit de publieke opinie van maart 2025 blijkt bijvoorbeeld dat de ontwikkeling van jeugdigen niet in de knel mag komen, wat richting geeft aan prioritering binnen het beleid.

Om de maatschappelijke opgaven het hoofd te bieden, blijft samenwerking in de keten essentieel: met partners in de sociaalpedagogische basis, onderwijs, kinderopvang, welzijn, sport en zorg. Het Sociaal Team speelt hierin een laagdrempelige rol en zorgt voor passende ondersteuning waar nodig. De ingezette transformatie is eerder vastgelegd in de sociaal-maatschappelijke agenda 2020–2025 en wordt in 2027 doorvertaald naar een nieuwe sociale koers.
De centrale opgave blijft daarmee het vinden van balans tussen tegengestelde bewegingen: tussen ambitie en uitvoerbaarheid, tussen preventie en noodzakelijke zorg, en tussen betaalbaarheid, toegankelijkheid en kwaliteit van ondersteuning.

13.2 Beleidsnota's en verordeningen

Beleidsnota's

Naam	Jaar
Sociaal Maatschappelijke Agenda (SMA)	2020
Actieplan Armoede en Schulden 2021-2026	2021
Lokaal Gezondheidsbeleid in Vijfheerenlanden 2022-2027	2022
Beleidsregels – Maatschappelijke ondersteuning	2024
Beleidsregels – Jeugdhulp gemeente Vijfheerenlanden	2024
Visie Wonen, Welzijn en Zorg Vijfheerenlanden 2025	2025
Samen leven in Vijfheerenlanden; beleidsvisie sociale basis	2025
Aanvullende nadere regels Mantelzorgwaardering 2025/2026	2025

Geweld hoort nergens thuis; Uitvoeringsplan aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling gemeente Vijfheerenlanden 2025-2027	2025
Ruimte voor ontmoeting Beleidskader gemeenschapshuizen	2025
Nadere regels waarderingssubsidies sociaal domein gemeente Vijfheerenlanden 2027	2026
Nadere regels Subsidie inwonersinitiatieven 2026	2026
Beleidsregels Wmo Gemeente Vijfheerenlanden 2026	2026

Verordeningen

Naam	Jaar
Algemene Subsidieverordening gemeente Vijfheerenlanden	2020
Verordening inrichting antidiscriminatie voorziening Gemeente Vijfheerenlanden	2021
Regionaal kader Handhaving op kwaliteit bij professionele Wmo-dienstverlening voor transparante en eenduidige handhaving in de regio Utrecht	2021
Besluit van de raad van de gemeente Vijfheerenlanden houdende regels omtrent voor- en vroegschoolse educatie	2021
Mandaat-, volmacht- en machtigingsbesluit regiotaxi Utrecht 2023	2022
Verordening huisvesting onderwijs gemeente Vijfheerenlanden 2022	2022
Mandaat Huisvestingsverordening gemeente Vijfheerenlanden	2023
Verordening Jeugdhulp en Maatschappelijke ondersteuning gemeente Vijfheerenlanden	2024
Aanwijzingsbesluit toezichthouder(s) rechtmatigheid Wmo en Jeugdwet gemeente Vijfheerenlanden	2025
Verordening leerlingenvervoer gemeente Vijfheerenlanden 2025	2025

13.3 Trends en ontwikkelingen

Jeugd

De Nederlandse jeugd beschouwt zichzelf als één van de gelukkigste van Europa. Anderzijds geven veel jeugdigen aan te kampen met mentale gezondheidsproblemen. Prestatiedruk (bijvoorbeeld in het onderwijs), de druk vanuit Social Media en zorgen over de toekomst (huisvesting, klimaat, bestaanszekerheid) veroorzaken onzekere, angstige of zelfs depressieve gevoelens. Onze jongeren hebben het goed, maar leven in een zeer complexe samenleving. Jarenlang is het antwoord hierop “jeugdhulp” geweest. Het aantal jeugdhulptrajecten is fors gestegen, ook in Vijfheerenlanden. Met als gevolg dat de jeugdhulp niet meer financieel

houdbaar is. Daarnaast is de jeugdhulp door onder andere de lange wachtlijsten niet meer toegankelijk en beschikbaar voor kinderen in de meest kwetsbare situatie, bijvoorbeeld kinderen met een beschermingsmaatregel, met ernstige psychiatrische problematiek, met een beperking of chronische aandoening. In samenwerking tussen beleid en uitvoering (inclusief maatschappelijke partners) komen we tot een set aan maatregelen waarmee we sturen op inzet en uitgaven.

De concrete maatregelen worden uitgewerkt in de uitvoeringsagenda. Voor de raad zijn vooral de volgende bestuurlijke lijnen relevant: normaliseren waar dat verantwoord kan, versterken van collectieve en laagdrempelige ondersteuning, inzet van specialistische jeugdhulp waar deze noodzakelijk is, beïnvloeden van verwijsgedrag en het beter verbinden van jeugd, onderwijs, welzijn en zorg.

Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)

Niet elke inwoner redt het binnen Vijfheerenlanden zonder ondersteuning. Echter, de ondersteuningsvragen en de beschikbare middelen lopen uit elkaar. Zonder ingrijpen neemt dit alleen nog maar toe. Een groot deel van de beschikbare middelen wordt ingezet voor huishoudelijke ondersteuning en (groeps-)begeleiding. In samenwerking tussen beleid en uitvoering komen we tot een set aan maatregelen waarmee we sturen op inzet en uitgaven.

De concrete maatregelen worden uitgewerkt in de uitvoeringsagenda. Voor de raad zijn vooral de volgende bestuurlijke lijnen relevant: versterken van vraagverheldering, collectieve ondersteuning waar mogelijk, zorgvuldig begrenzen van individuele voorzieningen, inzet op eigen regie en sociaal netwerk, benutten van voorliggende wetgeving en het beheersbaar houden van kosten en wachttijden.

Gezondheid

We willen dat alle inwoners een eerlijke kans krijgen op een goede mentale en lichamelijke gezondheid. Daarom stimuleren we een gezonde leefstijl en zijn we bereid om ongelijk te investeren om uiteindelijk gelijke kansen te creëren. Daarbij hanteren we het gedachtegoed van positieve gezondheid, waarbij inwoners zoveel mogelijk zelf regie nemen over hun gezondheid en gebruikmaken van beschikbare voorzieningen, zoals welzijns- en gezondheidsvoorzieningen, gezondheidsbevordering, verslavingspreventie, sportverenigingen en culturele activiteiten.

Een goede gezondheid en een kansrijke toekomst beginnen met een sterke basis. We willen dat kinderen en jongeren veilig, gezond en kansrijk kunnen opgroeien en zich optimaal kunnen ontwikkelen in hun eigen omgeving. Dit vraagt om betrokken ouders, een ondersteunende leefomgeving, goed onderwijs en toegankelijke voorzieningen die een gezonde ontwikkeling stimuleren en problemen helpen voorkomen. Kinderen en jongeren moeten de ruimte krijgen om vrienden te maken, onbekommerd buiten te spelen, te bewegen, te sporten en deel te nemen aan culturele activiteiten in een veilige leef- en leeromgeving.
Dit is des te belangrijker omdat één op de drie jongeren te maken heeft met mentale problemen. Het versterken van mentale veerkracht en weerbaarheid is daarom een belangrijke opgave. Sport, bewegen en cultuur dragen hieraan bij: een actieve leefstijl houdt mensen fit, kan stress verminderen en biedt kansen om anderen te ontmoeten en sociale contacten op te bouwen. Ook cultuurparticipatie vergroot het gevoel van verbondenheid en draagt bij aan gezondheid, welzijn en levensplezier.

Door te investeren in gezondheid, ontmoeting, sport, bewegen en cultuur versterken we de sociale basis. Een sterke sociale basis zorgt ervoor dat inwoners zich verbonden voelen, naar elkaar omzien en de ondersteuning kunnen vinden die nodig is om gezond, veerkrachtig en volwaardig mee te doen in de samenleving.

Samenleving

Onze gemeente groeit de komende jaren qua omvang verder. Met als gevolg dat de gemeentelijke dienstverlening ook dient mee te groeien. Daarbij krijgen we in 2040 ook te maken met de dubbele vergrijzing, waardoor er meer druk ontstaat op de beschikbare middelen in het sociaal domein. Zowel landelijk als lokaal wordt de verschuiving van het individu naar gemeenschapskracht gestimuleerd. Het versterken van de sociale basis staat daarbij centraal. De rol van de gemeente is met name gericht op het investeren in de institutionele sociale basis. Met als effect een sterk persoonlijk en gemeenschappelijk netwerk. We doen dit bijvoorbeeld met de inzet van vrijwilligersplatforms, projecten als Homestart en Buurtgezinnen maar kijken ook hoe gemeentelijke spelregels en financiën de initiatieven in de sociale basis niet frustreren.

Armoede, schulden en participatie

We werken de komende jaren aan een sterk, leefbaar en toekomstbestendig Vijfheerenlanden. Daarbij is het belangrijk dat inwoners naar vermogen een bijdrage leveren. Inwoners die in armoede leven, (tijdelijk) financieel in de

knel zitten en moeilijk rond kunnen komen, komen we graag tegemoet, zodat ze ook mee kunnen doen. In het coalitieakkoord is daarover het volgende opgenomen:

In ons armoedebeleid houden we vast aan minimaregelingen op basis van 130% van de bijstandsnorm. Daarbij stimuleren we dat mensen meedoen en ook iets voor een ander doen. Omdat dit eraan bijdraagt je van waarde te voelen. We zetten in op het beter bereiken van inwoners die nu nog buiten beeld blijven. Armoedebeleid en schuldhulpverlening zien we als een belangrijk onderdeel van preventie, dat bijdraagt aan bestaanszekerheid en het voorkomen van zwaardere zorgvragen. Waar armoede samenhangt met complexe problematiek, zorgen we voor een integrale aanpak in samenhang met zorg en ondersteuning.

Armoede is een landelijk probleem, want nog steeds hebben veel huishoudens moeite om rond te komen. Stijgende kosten voor levensonderhoud, zoals energie, wonen en boodschappen, zorgen ervoor dat ook werkenden met een laag en middeninkomen steeds vaker financieel onder druk staan. Leven in armoede is, met name voor de langdurige armen, meer dan alleen een geldkwestie. Het kan zorgen voor maatschappelijke uitsluiting, een verslechterde gezondheid en weinig zelfvertrouwen. En volgens de schaarste theorie hebben mensen die financieel in de knel zitten met zoveel stress te maken dat ze niet altijd in staat zijn om probleemoplossend te denken en daarnaar te handelen. Ook in de gemeente Vijfheerenlanden hebben we huishoudens die moeilijk rond kunnen komen. Net als bij andere gemeenten, staan we voor de uitdagende taak om tegenwicht te bieden aan armoede. Inkomensbeleid is namelijk voorbehouden aan de rijksoverheid die verantwoordelijk is voor de hoogte van het minimumloon, de toeslagen en uitkeringen. Wij, als gemeente, kunnen maatregelen treffen om de situatie van onze inwoners te verzachten en waar mogelijk belemmeringen wegnemen zodat ze mee kunnen doen aan onze samenleving. Met onze samenwerkingspartners als uitvoerders hebben we met het huidige armoedebeleid een stevige basis neergelegd, met een breed aanbod aan regelingen en voorzieningen. Kinderen blijven een belangrijke doelgroep, want zij zijn de toekomstige generatie, die zeker gezien de vergrijzing, een onmisbare bijdrage kunnen leveren aan onze samenleving. We zetten daarom in op gelijke kansen voor alle kinderen, zeker als het gaat om kinderen die in armoede opgroeien. Zij lopen vaak achterstanden op die moeilijk in te lopen zijn. We investeren daarom in het zoveel mogelijk voorkomen en tijdig signaleren en aanpakken van armoede. Dat doen we niet alleen, maar in samenwerking met partners en via het

benutten van relevante vindplaatsen, zoals scholen. Wij ontwikkelen en voeren een niet-stigmatiserend armoedebeleid gericht op kinderen, waarbij we inzetten op zowel bestaande voorzieningen als verdere versterking van de aanpak.
Voor de komende jaren actualiseren we het huidige armoedebeleid op basis van de geleerde lessen en nieuwe ontwikkelingen, waarbij we vooral blijven zorgen voor integraliteit en de samenhang met andere beleidsterreinen, zodat bestaanszekerheid zoveel mogelijk geborgd kan worden. Zo ligt er een sterke verbinding met de Wet Participatiewet in Balans, waarin ook het meedoen naar vermogen centraal staat. Gemeenten hebben hierin de verantwoordelijkheid om een nieuw participatiearrangement te ontwikkelen en uit te voeren. Dit doen we niet alleen, maar samen met onze partners, zoals het werkbedrijf Avres, zowel regionaal (arbeidsmarktregio) als ook op lokaalniveau. In 2025 is met name ingezet op spoor 1. Daarnaast gaat in 2027 ook de Wet van school naar Duurzaam werk in werking. Het doel van deze wet is om de overgang van jongeren van school naar werk te verbeteren en voortijdig schoolverlaten tegen te gaan. Hierin opereren we in twee regio's. Op dit moment wordt de governance uitgewerkt zodat onderwijs en werk intensief verder kunnen met het uitvoeren van deze opgave.
Voor wat betreft het voorkomen en aanpakken van schulden, bieden we onze inwoners schuldhulpverlening. Naar gelang de situatie van inwoners, kunnen we inwoners passende ondersteuningstrajecten om te werken aan een schuldenvrije toekomst. Voor de komende jaren werken we aan een nieuw meerjarig beleidsplan schuldhulpverlening, om ook de komende jaren een toekomstbestendig schuldhulpverlening te kunnen bieden, waarbij vooral de focus komt te liggen op het voorkomen en het verbeteren van het vroegsignaleren van schulden, met speciale aandacht voor financiële educatie op scholen.

13.4 Wettelijke ontwikkelingen

IZA/AZWA

In 2027 gaat de tijdelijke financiering middels IZA/AZWA- en GALA-middelen door. Dit heeft als voordeel dat we extra kunnen investeren op de korte termijn. Echter is het effect van investeren in versterking van de sociale basis vaak pas op lange termijn zichtbaar. Dit vraagt dus om structurele middelen.

Decentralisatie maatschappelijke opvang en beschermd wonen

De decentralisatie van Maatschappelijke opvang en beschermd wonen gaat, zoals nu laat aanzien, door, nadat deze eerder een aantal keer is uitgesteld.

In deze decentralisatie vindt de beweging ‘ambulantisering’ plaats waardoor inwoners in de eigen omgeving hun thuis moeten gaan vinden. Hier zijn woningen voor nodig en het geeft druk op onder andere het Sociaal Team, omdat GGZ problematiek (verward gedrag wel of niet i.c.m. verslaving) dan ook op straat zichtbaar is.

Eigen bijdrage Wmo en maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning

Inkomens en vermogen afhankelijke eigen bijdrage gaat naar verwachting in op 1-1-2028. Tevens wordt per 1-1-2029 de huishoudelijke ondersteuning grotendeels geschrapt uit de Wmo. Wat dit betekent voor gemeenten, is momenteel onduidelijk. Door het rijk zijn beide maatregelen ingeboekt als bezuiniging op het gemeentefonds.

Nationale strategie voor implementatie van het VN-verdrag ‘Handicap’

Het doel van de strategie is om de positie van mensen met een beperking uiterlijk in 2040 overeen te laten komen met de inhoud van het VN-verdrag Handicap. Dat betekent dat we een samenleving willen zijn waarin kinderen, jongeren en volwassenen met een beperking dezelfde mogelijkheden hebben als ieder ander om mee te doen en zich te ontwikkelen. De strategie bevat doelstellingen die alle betrokken partijen nastreven om dat voor elkaar te krijgen. Het kabinet komt opvolgend hieraan met een werkagenda VN-verdrag handicap.

https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/01/31/nationale-strategie-voor-de-implementatie-van-het-vn-verdrag-handicap

Participatiewet in balans

De Participatiewet uit 2015 die de bijstandsuitkeringen regelt moet beter aansluiten op wat mensen (aan) kunnen en nodig hebben. In dit wetsvoorstel staan ruim twintig maatregelen om de Participatiewet te verbeteren en de balans tussen rechten en plichten te herstellen. De regels en procedures rondom bijstandsuitkeringen vereenvoudigen en gemeenten krijgen meer ruimte voor maatwerk. Hierdoor kunnen professionals beter inspelen op de persoonlijke situatie van mensen en hen effectiever helpen naar werk. Vertrouwen en de menselijke maat worden bij de uitvoering kernwaarden.

https://www.eerstekamer.nl/wetsvoorstel/36582_participatiewet_in_balans

Wet van school naar duurzaam werk

De Wet van school naar duurzaam werk is op 1 januari 2026 van kracht geworden en moet de overgang van school naar werk voor jongeren in Nederland verbeteren en duurzaam werk bevorderen. Het versterkt de samenwerking tussen scholen, Doorstroompunten (voorheen RMC) en gemeenten, verhoogt de doelgroep van Doorstroompunten tot 27 jaar en biedt scholen meer mogelijkheden om jongeren na diplomering loopbaanbegeleiding te bieden. Het doel is om meer jongeren, vooral die met een afstand tot de arbeidsmarkt, beter te ondersteunen zodat ze aan de slag komen en dat werk behouden.

https://wetgevingskalender.overheid.nl/Regeling/WGK013026

Wetsvoorstel Reikwijdte Jeugdwet

Het wetsvoorstel Reikwijdte Jeugdwet moet duidelijker afbakenen wanneer jeugdhulp wordt ingezet en wanneer ondersteuning vanuit het gezin, de omgeving of algemene voorzieningen passender is.
Gemeenten worden verplicht om met sterke lokale teams te werken, zodat hulpvragen eerst laagdrempelig en zo licht mogelijk worden opgepakt, en specialistische jeugdhulp alleen wordt ingezet als dat echt nodig is.
Het doel is de jeugdhulp beter beschikbaar en betaalbaar te houden voor kinderen en gezinnen die de meest intensieve ondersteuning nodig hebben.

13.5 Kengetallen en prestatie-indicatoren

Sociaal domein algemeen	Streefwaarde	2023	2024	2025	2026
Jongeren met jeugdreclassering (% jongeren van 12 tot 23 jaar)		0,2	0,2	0,3	n.n.b.
Jongeren met een delict voor de rechter (%)		1	1	4	n.n.b.
Achterstand onder jeugd - kinderen in uitkeringsgezin (%)		4	4	4	n.n.b.
Achterstand onder jeugd - werkloze jongeren (%)		1	1	1	n.n.b.
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO (per 10.000 inwoners)		610	630	630	n.n.b.

*Peildatum 1 september 2026

Gezondheid	Streefwaarde	2023	2024	2025	2026

Gebruik wijkverpleging (%)		3,2	3,2	3,2	n.n.b.
Mantelzorg verlenen (%)			13,5		Lopend*

Een leven lang ontwikkelen	Streefwaarde	2023	2024	2025	2026
Relatief verzuim (per 1.000 leerlingen)		17	21	20	n.n.b.
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (VO en MBO) (%)		2	2,1	1,8	n.n.b.*

*Peildatum 1 september 2026

Armoede en schulden	Streefwaarde	2023	2024	2025	2026
Personen met een bijstandsuitkering (per 10.000 inwoners)		162,4	167,4	156,6	n.n.b
Lopende re-integratievoorzieningen (per 10.000 inwoners tussen 15 en 64 jaar)		144,9	180,4	207,1	n.n.b.
Werkloosheid (%)		3	3,1	3,4	n.n.b.
Beroepsbevolking met laag onderwijsniveau (aantal per 1.000 inwoners tussen 15 en 74 jaar)		206	156	154	n.n.b.

Peildatum 1 september 2026

13.6 Risico's en kansen

Risico/kans	Toelichting	Impact
Blijvend ontbreken van een sociaal netwerk (risico)	Als sociaal netwerk ontbreekt, dan zetten we in op het ontwikkelen hiervan. Dit is echter geen garantie tot succes.	2
Vrijwilligers staan onder druk (risico)	Onvoldoende vrijwilligers om de activiteiten van de algemene voorzieningen uit te voeren.	2
Mantelzorgers staan onder druk (risico)	Overbelasting van mantelzorgers.	2
Meer klachten en bezwaren (risico)	Het niet beantwoorden van ondersteuningsvragen met zorgaanbod leidt in eerste instantie tot een toename van klachten en bezwaren. En keuzes ook werkelijk maken, vraagt lef en doorzettingsvermogen. De voorgestelde beweging vraagt niet alleen een verandering in beleid. Het vraagt ook een cultuur- en gedragsverandering van zowel bestuurders, professionals als inwoners: meer (eigen)	2

	verantwoordelijkheid en met oog voor inwoners in een kwetsbare situatie die extra hulp nodig hebben.	
Wachtlijst (risico en kans)	De ingezette koers op het sociaal domein vraagt om tijd en ruimte. Het voeren van (kritische en) ondersteunende gesprekken, het gezamenlijk anders leren kijken naar ondersteuningsvragen en het zelf bieden van intensievere ondersteuning, kost tijd. Dit betekent dat wachttijden en wachtlijsten voorlopig blijven bestaan en mogelijk tijdelijk oplopen. Door wachtlijsten lossen sommige problemen vanzelf op.	2

13.7 Bestuurlijke resultaten

De bestuurlijke resultaten voor 2027 zijn opgenomen in Programma C bij de afzonderlijke beleidsthema's. Deze paragraaf bevat de achtergrondinformatie, trends, wettelijke ontwikkelingen, kengetallen en risico's die relevant zijn voor de duiding van deze resultaten.

13.8 Overige (wettelijk) verplichte informatie

Niet van toepassing.

14. Paragraaf D1 Grondbeleid

14.1 Inleiding

Gemeentelijke grondexploitaties zijn een van de meest risicovolle activiteiten van een gemeente. Er gaat veel geld in om en de risico's kunnen groot zijn. Het is belangrijk om jaarlijks een duidelijk en adequaat beeld te geven van alle huidige en toekomstige grondexploitaties. Dit doen we middels de Meerjaren Prognose Grondexploitaties (MPG). In deze paragraaf wordt ingegaan op de financiële uitkomsten van de diverse grondexploitaties en de reserveposities van de gemeente Vijfheerenlanden.

De gegevens in deze paragraaf zijn gebaseerd op het MPG 2026.

14.2 Beleidsnota's en verordeningen

Beleidsnota's

Naam	Jaar
Organisatie: Nota Grondbeleid 2023	2023
Organisatie: Nota grondprijzen 2026/2027	2026
Organisatie: Wonen, Welzijn en Zorg 2025	2025
Organisatie: Uitvoeringsnotitie woonvisie	2023
Organisatie: Economische Visie	2022
Organisatie: Samenhangend duurzaamheidsbeleid	2020
Organisatie: Omgevingsvisie	2024

Verordeningen

Naam	Jaar
Organisatie: Verordening financieel beleid, beheer en organisatie	2026

14.3 Trends en ontwikkelingen

Besluit Begroting en Verantwoording

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn de verslagleggingsregels voor het grondbeleid vastgelegd. Concreet geeft het BBV aan op welke wijze betreffende onderwerpen in de begroting en de jaarrekening verwerkt en verantwoord kan of moet worden. Kan, omdat de regelgeving meerdere verwerkingsopties toestaat en moet als de regelgeving verplicht tot een bepaalde verwerkingswijze. De BBV-notities bevatten dan

ook aanbevelingen en stellige uitspraken voor de juiste toepassing en uitvoering van het BBV.

Voor Vijfheerenlanden zijn de belangrijkste:

1. Een 10-jaarstermijn voor BIE (Bouwgrond In Exploitatie)-grondexploitaties was en blijft in beginsel bestaan. Benadrukt wordt dat een langere looptijd dan 10 jaar onder voorwaarden was en blijft toegestaan.
2. Nieuwe categorie grond, bestemd voor concrete gebiedsontwikkeling op termijn door de gemeente, de zogenoemde ‘warme gronden’.
3. Tussentijdse winstneming; met in achtneming van het realisatiebeginsel bestaat een verplichting de tussentijdse winst te verantwoorden. Als eenduidige systematiek is daartoe de Percentage of Completion (POC) methode voorgeschreven.
4. Het BBV geeft voorschriften ten aanzien van de inrichting van de begroting en jaarverslaggeving, zoals deze aan de raad moeten worden voorgelegd en gepubliceerd. De gemeente heeft de vrijheid om ten aanzien van de sturing en beheersing keuzes te maken. Het gaat dan bijvoorbeeld over interne spelregels over bevoegd- en verantwoordelijkheden, de inrichting van informatie- en administratieve systemen en het bedenken van verdeelsleutels om gezamenlijke kosten toe te rekenen.
5. De toe te rekenen rente moet worden gebaseerd op de jaarlijks vast te stellen omslagrente.
6. De discontovoet is opgegeven op 2,0% in plaats van het gemeente-specifiek percentage (veelal debetrente-percentage).
7. Directe verliesvoorziening: zodra de herziening van een grondexploitatie uitwijst dat er een nadelig saldo (tekort) wordt verwacht, moet de gemeente voor het volledige bedrag een verliesvoorziening treffen. Dit verlies mag niet over toekomstige jaren worden uitgesmeerd.

Ten aanzien van deze punten kan geconcludeerd worden dat er in de gemeente Vijfheerenlanden, op dit moment, geen grondexploitaties zijn met een looptijd langer dan 10 jaar. De grondexploitaties zijn opgesteld overeenkomstig de verplichte kostensoortenlijst onder de nieuwe Omgevingswet. De rente sluit aan bij de lening portefeuille. In Vijfheerenlanden wordt voor een negatieve grondexploitatie de verliesvoorziening getroffen op het niveau van het saldo contante waarde.

Op dit moment is er één grondexploitaties met een negatief saldo waarvoor een verliesvoorzieningen is gevormd.

14.4 Grondbeleid Vijfheerenlanden

Grondbeleid gemeente; actief grondbeleid waar dat meerwaarde heeft

In 2027 zetten wij bij Grondzaken in op een doelgerichte en situationele toepassing van het grondbeleid. Waar ruimtelijke, maatschappelijke of financiële opgaven daarom vragen, maken wij ruimte voor een actiever grondbeleid. Dit is nodig om bij gebiedsontwikkelingen publieke doelen te borgen, zoals woningbouw, maatschappelijke voorzieningen, verduurzaming, klimaatadaptatie, bereikbaarheid en een zorgvuldig ruimtegebruik.

De ontwikkeling van een actiever grondbeleid is nodig om onze regie te op de doorontwikkeling van onze gemeente te vergroten. Dit kan bijvoorbeeld spelen bij strategische locaties of bij ontwikkelgebieden met meerdere grondeigenaren, waar gemeentelijke betrokkenheid kan bijdragen aan versnelling, kwaliteit, betaalbaarheid of het beter borgen van publieke doelen (mobiliteit, onderwijs, maatschappelijke functies). Het op te stellen lange termijnperspectief is mede richtinggevend voor dit strategische grondbeleid. De nota Grondbeleid dient hiertoe geactualiseerd te worden en aan te sluiten bij het coalitieakkoord “Samen voor een sterk, leefbaar en toekomstbestendig Vijfheerenlanden.

Waar actieve inzet niet noodzakelijk of niet doelmatig is, blijven wij een faciliterend grondbeleid voeren. In die situaties ondersteunen en sturen wij ontwikkelingen via ruimtelijke kaders, overeenkomsten, kostenverhaal en samenwerking met initiatiefnemers. Zo blijven wij flexibel en kunnen wij per gebied kiezen voor de rol die het beste past bij de maatschappelijke opgave, de beschikbare middelen en het risicoprofiel. Deze benadering zorgt ervoor dat Grondzaken in 2027 bijdraagt aan haalbare, betaalbare en toekomstbestendige gebiedsontwikkelingen.

Daarnaast werken wij aan de ontwikkeling van een integraal programma Vastgoed en Grondzaken, waarin beleid, beheer, ontwikkeling, exploitatie en strategische sturing op gemeentelijke eigendommen in samenhang worden vormgegeven.

Wat zijn de onzekerheden en kansen?

Deze beleidslijn biedt kansen om als gemeente meer regie te voeren op strategische gebiedsontwikkelingen en publieke doelen beter te borgen. Tegelijkertijd brengt een actievere inzet financiële, juridische en organisatorische onzekerheden met zich mee. Daarom maken wij per locatie een zorgvuldige afweging tussen maatschappelijke meerwaarde, risico's, financiële ruimte en uitvoeringscapaciteit. Het lange termijnperspectief helpt om deze keuzes te prioriteren en te onderbouwen.

Wat gaan we concreet doen in 2027

- Het op te stellen lange termijnperspectief voor strategisch grondbeleid.
- Actualiseren nota Grondbeleid die gaat aansluiten bij het coalitieakkoord "Samen voor een sterk, leefbaar en toekomstbestendig Vijfheerenlanden".
- Uitvoering geven aan strategische aan- en verkopen van vastgoed en gronden, passend binnen de gemeentelijke vastgoedstrategie en ruimtelijke ontwikkelingen.
- Starten met de ontwikkeling van een integraal programma Vastgoed en Grondzaken, waarin vastgoedbeheer, grondzaken, exploitatie, ontwikkeling en strategische portefeuillevorming worden samengebracht.

14.5 Wettelijke ontwikkelingen

Vennootschapsbelasting

Per 1 januari 2016 is de Wet op de Vennootschapsbelasting (VPB) van toepassing op overheidsondernemingen. Op basis van de grondexploitatieberekeningen is door BDO een fiscale berekening gemaakt. De uitkomst komt erop neer dat de gemeente per 1 januari 2016 belastingplichtig is voor de VPB.

De fiscale resultaten kunnen afwijken van de bedrijfseconomische (BBV) resultaten. Dit is het gevolg van de fiscale beginwaarden van de grondexploitaties per 1-1-2016. Daarnaast zijn er onderdelen met de belastingdienst afgestemd; waardoor er soms posten fiscaal wel tot de grondexploitatie wordt gerekend, maar bedrijfseconomisch (BBV) niet. Dit is vooral het geval bij het Voorzieningencluster, Werklandschap Meerkerk IV en Broekgraaf. Hiermee is de belastingdruk verlaagd.

14.6 Risico's en kansen

Risico/kans	Toelichting	Impact
Risico's Grondexploitaties (risico en kans)	Voor alle grondexploitaties is een risicoanalyse uitgevoerd op basis van de risk-mapping methode. De som van alle gewogen projectinhoudelijke risico's bedraagt afgerond € 1.2 mln. De kansen in de grondexploitaties bedragen afgerond € 2.2 mln. Broekgraaf is het project met de hoogste risico's. De gemeente voert hier zelf volledig de grondexploitatie en het financieel volume van dit project is hoger dan de andere projecten. Ten opzichte van 2025 is de som van alle gewogen projectinhoudelijke risico's afgenomen met ongeveer € 0.3 mln. Dit heeft te maken met de voortgang in de grondexploitaties en daardoor een afname van de risico's. Er is op dit moment voldoende weerstandsvermogen aanwezig binnen de grondexploitaties en ARG om deze risico's af te dekken.	1
Vennootschapsbelasting (risico)	Fiscale resultaten kunnen afwijken van de bedrijfseconomische (BBV) resultaten. Dit is het gevolg van de fiscale beginwaarden van de grondexploitaties per 1-1-2016. Door afstemming met de belastingdienst worden posten fiscaal soms wel tot de grondexploitatie gerekend, maar bedrijfseconomisch (BBV) niet. Dit is vooral het geval bij het Voorzieningencluster, Werklandschap Meerkerk IV en Broekgraaf. Hiermee is de belastingdruk verlaagd.	2

Samenvatting risico's grondexploitaties	Weide II	Werklandschap Meerkerk - IVa	Broekgraaf	Voorzieningen Cluster	Achter Van Zuilenstraat	TOTAAL
Gewogen risico's	€ 431.200-	€ 154.000-	€ 499.000-	€ 137.450-	€ 27.900-	€ **1.249.550-**
Gewogen kansen	€ 246.400	€ 1.598.000	€ 312.000	€ 10.000	€ 7.700	€ **2.174.100**
Risico saldo	**€ 184.800-**	**€ 1.444.000**	**€ 187.000-**	**€ 127.450-**	**€ 20.200-**	€ **924.550**
Gewogen risico's	€ 431.200-	€ 154.000-	*€ 499.000-*	€ 137.450-	€ 27.900-	€ **1.249.550-**
Weerstansvermogen grex (resultaat)	€ 2.674.826	€ 222.541	€ 1.393.761	€ 829.489	€ 234.134-	€ **4.886.483**
Aanvullend benodigde weerstandvermogen	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ 262.034**	€ **262.034**

14.7 Financiële uitgangspunten

De financiële spelregels voor grondexploitaties zijn te vinden in het BBV. Elke grondexploitatie kent een uniforme opbouw van de raming van kosten en opbrengsten.

Elke grondexploitatie wordt minimaal één keer per jaar geactualiseerd, tenzij er redenen zijn om dit vaker te doen. Bijvoorbeeld als er fundamentele (plan)wijzigingen zijn. De grondexploitaties worden doorgerekend op basis van de dynamische eindwaarde-methodiek. Dit betekent dat rekening wordt gehouden met een inflatiecorrectie voor de kosten- en opbrengstenposten en de rentelasten. Hiermee wordt het resultaat op eindwaarde verkregen. Vervolgens wordt het resultaat op netto contante waarde berekend. Dit betekent, dat de eindwaarde wordt teruggerekend naar heden door deze te corrigeren voor de rente. Dit is nodig voor het inzicht in de vermogenspositie van de gezamenlijke grondexploitaties op één dezelfde datum. Voor deze actualisatie is dat 1 januari 2026. De verwachte resultaten kunnen zo worden vergeleken met de stand van de reserves en voorzieningen per diezelfde datum.

Voor de risico's fungeert de Algemene Reserve Grondexploitaties (ARG) als verzamel- en verrekenpost voor de eindresultaten van de grondexploitaties. Winsten worden aan de ARG toegevoegd. Voor verwachte verliezen dient een voorziening te worden getroffen die ten laste komt van de ARG. Het onderling verevenen van resultaten van grondexploitaties onderling is ingevolge het BBV niet toegestaan. Als een negatieve grondexploitatie een voorziening kent tot het verwachte verlies en na actualisatie blijkt het verlies minder te zijn, dan valt een deel van de getroffen voorziening vrij. Andersom geldt hetzelfde: als het verwachte verlies groter wordt, dan wordt het extra verlies t.b.v. het verhogen van de verliesvoorziening onttrokken uit de ARG.

Een grondexploitatie heeft betrekking op een meerjarige periode. Aan de hand van een inflatiepercentage voor zowel de kosten- als de opbrengstenposten wordt in de grondexploitatie rekening gehouden met tijdseffecten. Voor de grondportefeuille geldt een algemene set parameters. Afhankelijk van specifieke afspraken en contracten in een project kan hiervan worden afgeweken. Onderstaande tabel geeft een overzicht weer van de (standaard)parameters voor de kosten en opbrengsten:

MPG 2026 - rekenparameters	
Startdatum	1-1-2026
Eindwaarde datum	Grex afhankelijk
Netto contante waarde datum	1-1-2026

Kostenindex 2026	3,0%
Kostenindex na 2026	2,0%
Opbrengstenindex bedrijfskavels	1,5%
Opbrengstenindex woningbouw	1,5%
Rente	0,5%
Disconteringsvoet (conform BBV)	2,0%

Resultaten grondexploitaties

De grondexploitatie valt uiteen in een aantal complexen. Voor al deze complexen wordt jaarlijks op basis van de uitgangspunten van de vastgestelde bestemmingsplannen en de financiële uitgangspunten van het vigerende grondbeleid een prognose gemaakt van de te verwachten resultaten. De jaarlijkse frequente actualisatie van de exploitatieopzetten waarborgt een continu inzicht in de financiële positie van de grondexploitatie.

In het navolgende overzicht zijn de verwachte resultaten van de in exploitatie zijnde complexen vermeld (bedragen x € 1.000):

Complex	Boekwaarde eind 2025	Voorzien eind 2025	Contante waarde	Eind waarde	Gerealiseerde winstneming	Eind-datum
Meerkerk Werklandschap Iva	2.194	-	223	246	-	2030
Leerdam Broekgraaf	-11.605	-	5.267	5.382	-3.873	2029
Leerdam Voorzieningencluster	-3.125	-	1.342	1.393	-513	2028
Meerkerk De Weide II	-2.286	-	6.530	7.047	-3.855	2034
Hei- en Boeicop Achter van Zuilenstraat	272	234	-234	-253	-	2029
Totaal	**-14.550**	**234**	**13.128**	**13.815**	**-8.241**	
Nog te realiseren winstneming					**-5.827**	

De eindwaarde is de uitkomst van het gehele project. Conform BBV regelgeving is voor de projecten Broekgraaf, Voorzieningencluster en Weide II tot en met 2025 winst genomen op basis van de voortgang van het project. De nog te realiseren winstneming bedraagt € 5.827,- (x 1.000).

Weerstandsvermogen

Na het vaststellen van de jaarrekening 2025 is het saldo van de Algemene Reserve Grondexploitaties € 8,0 miljoen. Daarbij is er vanaf 2025 een bedrag van € 3,4 miljoen geoormerkt voor diverse projecten en voorbereidingskredieten. Hierna resteert er een bedrag van € 4,6 miljoen. De omvang van de ARG moet niet zozeer bezien worden in het licht van de huidige (aflopende) grondexploitaties, maar in het licht van in de komende jaren te openen nieuwe (ook faciliterende) grondexploitaties. Dit is toegelicht in de RIB naar aanleiding van het accountantsverslag over 2025. Wij denken hierbij vooral aan de omvangrijke exploitaties Broekgraaf-Noord, Gaasperwaard II en Gaasperwaard-III, maar ook aan kleinere projecten als

de realisatie van 50 woningen in Hei- en Boeicop. Pas als van deze projecten de grondexploitaties zijn vastgesteld, kan goed beoordeeld worden wat de wenselijke omvang van de ARG is.

14.8 Toelichting op grondexploitaties

Meerkerk: Werklandschap IVa

Het bestemmingsplan voor het Werklandschap Meerkerk IVa en de grondexploitatie zijn eind 2022 door de raad vastgesteld.
De gemeente maakt in dit project alle gronden bouw- en woonrijp en geeft bouwkavels voor bedrijven uit.
De komende periode wordt gekeken of er een oplossing gevonden kan worden voor de netcongestie zodat toch kavels uitgegeven kunnen worden.
De gemeente is gestart met voorbereidende werkzaamheden voor het bouwrijp maken van de gronden.

Leerdam: Woningbouwontwikkeling Broekgraaf

Ten westen van Leerdam wordt de nieuwe woonwijk Broekgraaf gerealiseerd. In totaal worden hier een kleine 1.100 woningen gerealiseerd (samen met het naastgelegen Voorzieningencluster in totaal circa 1.250 woningen). Er worden woningen voor diverse doelgroepen gerealiseerd. In Broekgraaf komen alleen woningen. In het naastgelegen voorzieningencluster zijn scholen (IKC Broekgraaf) en zorgvoorzieningen gerealiseerd. De sportvoorzieningen zijn gereed.

De locatie Broekgraaf is voor het grootste gedeelte uitontwikkeld. Het grootste deel is klaar of in aanbouw. De noordelijke percelen in het plan zullen de komende jaren worden afgebouwd. De gronden in dit deel zijn voorbelast en bouwrijp. Voor ruim 1.050 woningen zijn de bouwkavels uitgegeven. In 2026 zullen de resterende bouwkavels worden uitgegeven en daarna zal het plan tot en met 2029 volledig worden afgerond.

Leerdam: Voorzieningencluster (o.a. sport, kindcentrum)

Direct naast en grenzend aan Broekgraaf is het Voorzieningencluster Broekgraaf gelegen. Dit plan voorziet in een integrale gebiedsontwikkeling met de functies sport, onderwijs, kinder-opvangvoorzieningen en wonen, specifiek in het gebied rondom de locatie van de basisschool “Klim Op”, Leerdam Sport en M3. In totaal komen in dit gebied ongeveer 165 appartementen waaronder een groot aantal sociale en goedkope woningen en zorgwoningen voor stichting Mus uit Leerdam. De school met

bovengelegen appartementen is opgeleverd. Het zorggebouw met appartementen is medio 2025 opgeleverd.

Meerkerk: Woningbouwontwikkeling De Weide II

Het woningbouwproject Weide II ligt ten zuiden van Weide I in Meerkerk tussen de Bazeldijk en Burggraaf, dichtbij de afslag Meerkerk op de A27. Tussen 2024 en 2028 worden 150 verschillende soorten woningen gebouwd, waarvan 45 woningen in de sociale huur sector.
Het Woningbouwproject Weide II is aanbesteed en de gekozen ontwikkelaar (de Combinatie Wilma/Reinbouw) heeft de koopovereenkomst getekend en heeft de gronden medio 2024 geleverd gekregen. De omgevingsvergunning voor 100 woningen is door de gemeente verleend.
De bouw van de woningen is gestart. Woningcorporatie Fien bouwt 45 sociale huurwoningen in drie fasen. De bouw van fase 1 en 2 is gestart.

Hei- en Boeicop: Achter van Zuilenstraat

De gemeente Vijfheerenlanden werkt aan de ontwikkeling van het kleinschalige woningbouwplan achter de Van Zuilenstraat in Hei- en Boeicop. Er is behoefte aan woningbouw voor de kleine kernen van Vijfheerenlanden, zo ook in Hei- en Boeicop. Er is al lange tijd niet gebouwd. Het dorp dringt er richting de gemeente op aan dat woningbouw spoedig wordt ontwikkeld. Eind 2023 is de grondexploitatie vastgesteld in de raad. Er is een ontwikkelaar geselecteerd en de gemeente is gestart met het voorbelasten en bouwrijp maken van de gronden. De bouw van de woningen kan naar verwachting eind 2027 starten.

14.9 Overige (wettelijk) verplichte informatie

Strategische gronden

Naast de actieve grondexploitaties beschikt de gemeente Vijfheerenlanden over meerdere gronden waarvoor (nog) geen concrete plannen zijn- of kunnen worden uitgewerkt. Deze gronden maken deel uit van de materiële vaste activa (MVA) van de gemeente. Aan deze gronden kunnen geen kosten en/of inkomsten worden toegerekend zoals bij een grondexploitatie (activeren). Deze gronden maken derhalve geen onderdeel uit van de begroting. Voor projecten in voorbereiding wordt een voorbereidingskrediet aangevraagd. Dit betreft onder andere gronden in het toekomstig werklandschap Gaasperwaard II en III.

Uitvoering faciliterend grondbeleid

Behalve (eigen) grondexploitaties voert de gemeente in samenwerking met de initiatiefnemers diverse woningbouwprojecten uit. Daarbij wordt altijd eerst gezamenlijk de haalbaarheid van een initiatief op een locatie onderzocht op basis van een door de gemeente opgesteld Ambitiedocument. Als geconcludeerd wordt dat een plan haalbaar is, wordt een plan voorbereid en gereed gemaakt voor planologische besluitvorming. Nadat een plan planologisch mogelijk is gemaakt, kan de initiatiefnemer de realisatie van het plan voorbereiden en tot uitvoering brengen.

15. Paragraaf D2 Investeringsprogramma “Het goede leven”

15.1 Inleiding

Vijfheerenlanden investeert in haar leefomgeving, de groei van ons inwoneraantal vraagt om extra woningen, extra werkplekken, voorzieningen en ruimte om te recreëren. Bereikbaarheid van kernen en de ontsluiting van het gebied vraagt tegelijkertijd om majeure investeringen in wegennet en openbaar vervoer. Ruimtelijk een uitdagende opgave maar ook vanuit financieel perspectief is de opgave complex. Met dit investeringsprogramma creëert Vijfheerenlanden de financiële ruimte om de groei van ons inwoneraantal te faciliteren en het goede leven te behouden en waar mogelijk en gewenst te bevorderen.

De ruimtelijke ambities van Vijfheerenlanden zijn uitdagend en in veel gevallen niet haalbaar zonder cofinanciering en regionale samenwerking. Vanuit de omgevingsvisie, gebieds- en dorps(woon)visies vertaalt Vijfheerenlanden haar ambities naar planniveau. Zo ontstaat ruimte voor projecten die bijdragen aan de behoefte aan woningen en tegelijk positief uitwerken op de integrale leefbaarheid in de verschillende kernen. In de context van vandaag is onze ruimtelijke opgave uitdagend te noemen; de veelheid aan ambities die in gebiedsontwikkelingen moeten landen binnen een veelheid van regels en het complexe samenspel met belanghebbenden maken dat het behouden van de woningbouwproductie niet vanzelfsprekend is.

De Investeringsagenda is de financiële onderlegger voor onze ruimtelijke inzet. Duidelijk is dat het realiseren van projecten in wijken, buurten of kernen, waarin het leven goed is, om grote investeringen vraagt, bijvoorbeeld om voor een goede ontsluitingsstructuur te zorgen of bepaalde gebieden met elkaar te verbinden.

De raad heeft op 9 februari 2026 de notitie kaderstelling investeringsagenda ‘Het goede leven’ vastgesteld. Daarmee is een inhoudelijke basis gelegd voor de financiering van voorwaardenscheppende investeringen, die nodig

zijn om de ambities te kunnen realiseren. De ambitie van de gemeente is om haar kernen leefbaar te houden en te voorzien in de woningbehoeften van haar eigen inwoners. Daarnaast wil de gemeente bijdragen aan de regionale opgave op de woningmarkt en wil zij investeren in de kwaliteit van de voorzieningen in de bestaande kernen. Voor de realisatie van deze ambitie zijn o.a. woningbouwlocaties aangewezen door middel van gebiedsvisies en dorpswoonvisies. Maar met ruimte alleen zijn we er niet, vaak zijn ook randvoorwaardelijke investeringen nodig om (in financiële of operationele zin) de woningbouw mogelijk te maken. Door hiervoor financiële ruimte te creëren, werken we aan een stabiele woningbouwproductie voor nu en de komende jaren.

Deze woningbouwproductie levert groei op richting de 75.000 inwoners in 2040. Groei aan inwoners levert extra inkomsten van het rijk en lokale belastingen op. Door een deel van deze inkomsten te reserveren ontstaat een vliegwiel richting kwaliteitsverhogende investeringen. Ook hiervoor heeft de raad in de Notitie Kaderstelling de uitgangspunten en randvoorwaarden bepaald. In deze paragraaf wordt inzicht gegeven van de financiële ruimte die ontstaat voor beide genoemde investeringen. Naast deze twee typen investeringen zijn er ook nog reguliere investeringen in groot onderhoud, vervanging en bedrijfsvoering. Deze vallen buiten de scope van deze paragraaf.

Zoals met de raad overeengekomen benutten we de paragraaf Investeringsagenda in de begroting om de actuele stand van zaken en de plannen voor het eerstvolgende jaar/de eerstvolgende jaren inzichtelijk te maken en de geplande investeringen weer te geven.

In deze begroting 2027 betreft dit, overeenkomstig de Kadernota 2027, de actuele **ontwikkelingen** in het instrumentarium, de **financiële ruimte en dekking** en het **meerjarige pijplijnoverzicht** van nog niet geprogrammeerde initiatieven en projecten voor de komende jaren.

In de Kadernota 2027 is aangekondigd om in deze begroting te komen tot een eerste concretisering van investeringen. Gebleken is echter dat dit op dit moment nog prematuur is. Een aanzienlijk deel van de initiatieven uit het pijplijnoverzicht bevindt zich nog in een verkennende of uitwerkende fase. Hierdoor is nog onvoldoende inzicht aanwezig in de omvang van de opgave, de beoogde maatschappelijke effecten, de uitvoerbaarheid en de benodigde financiële bijdrage vanuit de Investeringsagenda en cofinanciering.

15.2 Ontwikkelingen

Na vaststelling van de kaders begin 2026 heeft de organisatie zich primair gericht op het ontwikkelen en implementeren van het benodigde instrumentarium om te komen tot een transparante, geprioriteerde en rechtmatige inzet van investeringsmiddelen. In dat kader zijn onder andere een beleidsdashboard en een kwaliteitsmonitor ontwikkeld. Deze instrumenten bieden inzicht in de bijdrage van initiatieven aan de maatschappelijke doelstellingen van de gemeente, ondersteunen een integrale afweging tussen opgaven en maken monitoring van voortgang en resultaten mogelijk. Tegelijkertijd leiden de inzichten van deze data gedreven benadering ertoe dat een nadere uitwerking van nu voorliggende initiatieven/projecten noodzakelijk is om uiteindelijk tot rechtmatige toekenning te komen.

Daarnaast is gewerkt aan het verder inrichten van de governance rondom de Investeringsagenda, om de juiste wijze van prioritering, besluitvorming en verantwoording vorm te geven. Daarbij zijn rollen, verantwoordelijkheden en afwegingsmomenten nader uitgewerkt, zodat voorstellen op een uniforme wijze kunnen worden beoordeeld en geprioriteerd. Hiermee wordt invulling gegeven aan de ambitie om investeringsmiddelen doelgericht in te zetten voor initiatieven die aantoonbaar bijdragen aan de lange termijnontwikkeling van Vijfheerenlanden en de ambities uit Het Goede Leven.

In 2027 ligt het accent op het verder vullen en verrijken van de pijplijn, het ondersteunen van initiatiefnemers bij de uitwerking van businesscases en het toetsen van initiatieven aan de vastgestelde kaders. Hiermee ontstaat een voldoende onderbouwde basis voor bestuurlijke besluitvorming over de eerste investeringsvoorstellen.

Komende periode willen we meer inzicht krijgen in wat er vanuit de organisatie/rol gemeente nodig is om daadwerkelijk tot subsidieerbare initiatieven te komen vanuit de eigen organisatie dan wel vanuit externe partijen.
Het streven blijft om de raad in het eerste kwartaal van 2027 een eerste tranche van investeringsvoorstellen voor te leggen, inclusief een integrale afweging van maatschappelijke effecten, financiële consequenties en uitvoeringscapaciteit. Op basis daarvan kan de raad een besluit nemen over de eerste toekenning van middelen vanuit de Investeringsagenda.

15.3 Beleidsnota's en verordeningen

Naam	Jaar
Woonvisie Vijfheerenlanden	2020
Uitvoeringsnotitie Woonvisie Vijfheerenlanden	2023
Mobiliteitsvisie Vijfheerenlanden Vooruit	2020
Economische visie Vijfheerenlanden 2022-2026	2021
Beleidsvisie Toerisme en recreatie Vijfheerenlanden	2022
Samenhangend duurzaamheidsbeleid Vijfheerenlanden	2022
Gebieds- en dorps(woon)visies Vijfheerenlanden	2023-2025
Strategisch plan Verkeersveiligheid	2024
Omgevingsvisie Vijfheerenlanden	2024
Omgevingsplan Vijfheerenlanden; inclusief bepalingen Doelgroepenverordening	2025
Visie Wonen, Welzijn en Zorg	2025
Visie Sociale basis	2025

Verordeningen

Naam	Jaar
Investeringsagenda Het Goede Leven	2026
Woningbouwmonitor Vijfheerenlanden	Div.
Kaders Betaalbare Woningbouw	2023
Actualisering Huisvestingsverordening	2025
Doelgroepenverordening, opgenomen in het Omgevingsplan	2025

15.4 Investeringen op grond van de Investeringsagenda

De financiële basis voor 'het goede leven' in Vijfheerenlanden ligt in de investeringsagenda. Binnen deze agenda is ruimte voor voorwaardenscheppende en kwaliteitsverhogende investeringen:

- *Voorwaardenscheppende investeringen;*
  Dit zijn investeringen gericht op het realiseren of faciliteren van groei in de gewenste kwaliteit. Anders gezegd, het gaat hier om middelen waarmee de bouw van toekomstbestendige en leefbare nieuwe wijken en werklandschappen wordt mogelijk gemaakt en een zorgvuldige inpassing in de omgeving wordt geborgd.

- *Kwaliteitsverhogende investeringen;*

Dit zijn investeringen bedoeld voor kwaliteitsverbetering in de bestaande leefomgeving. Met deze investeringen wordt een positieve impuls gegeven aan de leefbaarheid en ruimte gemaakt om wensen op het gebied van leefbaarheid en veiligheid (bijvoorbeeld vanuit de gebieds- en dorpswoonvisies) te realiseren. Dit kan ook gaan om groene- en recreatieve voorzieningen in het buitengebied die ten goede komen aan de inwoners in de kernen.

15.4.1 Financiële ruimte en dekking voorwaardenscheppende investeringen

Voor de voorwaardenscheppende investeringen is in de begroting 2027 € 88 miljoen aan investeringsruimte gereserveerd. De rentelasten voor de voorwaardenscheppende investeringen zijn in de reguliere begroting opgenomen. Deze financiële ruimte is als volgt opgebouwd in tijd:

€ (x € 1.000)	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Cumulatieve Investeringsruimte	17.600	35.200	52.800	70.400	88.000	
Beschikbare ruimte afschrijvingslasten		440	880	1.320	1.760	2.200

Naast de eigen financiële ruimte is het van belang de financieringsstromen rond de voorwaardenscheppende investeringen in beeld te brengen en te bewaken. Het gaat dan om financiële ruimte binnen woningbouw- of bedrijventerreinenprojecten, rijkssubsidiestromen zoals de Woningbouwimpuls, Volkshuisvestingsfonds, Realisatiestimulans en het instrumentarium van kostenverhaal. De gemeente Vijfheerenlanden heeft

voor kostenverhaal van bovenwijkse voorzieningen momenteel de beleidslijn van een minnelijke regeling. In het kader van de voorwaardenscheppende investeringen onderzoeken we het juridisch sluitend en afdwingbaar inrichten van kostenverhaal conform de Omgevingswet en een nota Bovenwijkse Voorzieningen. Hier zal in 2027 verder op ingezet worden. Dit financiële kader dient dan mede als noodzakelijke cofinanciering voor voorwaardenscheppende investeringen.

15.4.1.1 Projecten

Bij analyse van de tot op heden gehanteerde investeringsoverzichten hebben we geconstateerd dat een deel van de voorwaardenscheppende investeringen via de reguliere programmabudgetten dan wel binnen de bestaande exploitatieopzet kunnen worden ingevuld.
Tegelijkertijd zien we dat met name op het gebied van infrastructuur en (onderwijs- en maatschappelijke) voorzieningen voor nieuwe gebiedsontwikkelingen (inclusief Hoef en Haag, waar een inhaalslag moet worden gemaakt) substantiële voorwaardenscheppende investeringen nodig zijn. Zoals eerder genoemd zijn op dit moment nog onvoldoende uitgekristalliseerd, zowel op het punt van kosten als op het punt van (co)financiering, om nu reeds tot concrete toekenning van middelen vanuit de Investeringsagenda te komen.
Het verder concretiseren van projecten is vooral afhankelijk van de inhoudelijke voortgang. De inhoudelijke voortgang is tegelijk ook afhankelijk van een realistisch perspectief, dat financiering t.z.t. haalbaar is.
De hier opgenomen lijst is derhalve indicatief en geeft een eerste beeld van de investeringsruimte die nodig is om de groei van Vijfheerenlanden te faciliteren. Zodra het instrumentarium verder is uitgewerkt, de informatiestromen zijn georganiseerd zal via de investeringstafel een nadere afweging en toetsing plaats vinden van de in de groslijst opgenomen voorstellen.

15.4.2 Financiële ruimte en dekking kwaliteitsverhogende investeringen

De geplande woningbouwproductie vult tot 2033 een fonds met in totaal 60 miljoen voor investeringen in het goede leven. Hiermee maakt Vijfheerenlanden werk van kwaliteit in haar leefomgeving. VHL bouwt leefbare, goed ontsloten wijken met een goed voorzieningenniveau. Ook voor de minder draagkrachtige inwoners van onze gemeente realiseren we passende woonruimte. Het goede Leven in Vijfheerenlanden vraagt echter ook om investeringen in bestaande wijken en buurten. Daar is dit deel van de investeringsagenda voor bedoeld. De rentelasten voor de

kwaliteitsverhogende investeringen zijn in de reguliere begroting opgenomen.

Jaar	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036
Reservering investeringsagenda	5.907.000	11.616.000	19.030.000	26.359.300	30.026.700	36.209.800	42.399.500	48.592.500	54.792.100	60.823.400	
Uitvoering projecten		5.907.000	11.616.000	19.030.000	26.359.300	30.026.700	36.209.800	42.399.500	48.592.500	54.792.100	60.823.400
Kapitaallasten indicatief		177.100	348.700	570.900	790.900	900.900	1.086.800	1.272.700	1.458.600	1.644.500	1.826.000

Bestuurlijke resultaten: Meerjarig pijplijnoverzicht

Met betrekking tot lopende investeringen, plannen en initiatieven is volstaan met een eerste doorkijk van de woningbouwprognose per kern en de toedeling van investeringsruimte voor voorwaardenscheppende investeringen. Daarnaast is gekeken naar projecten die in aanmerking komen voor de investeringsagenda. Overeenkomstig de kadernota hebben we het u bekende pijplijnoverzicht vervangen door een nadere en informatievere concretisering van de projecten.

Vanaf 2027 zullen concrete projecten worden gekoppeld aan het investeringsprogramma. Binnen het kader van het begrotingsjaar 2027 betreft het vooralsnog een indicatieve lijst die beeld geeft bij wat de komende jaren aan projecten in beeld zal komen. Na de beoogde eerste investeringstafel in het najaar van 2026 wordt aan de raad een eerste voorstel gedaan voor besluitvorming over concrete investeringsprojecten.

Woningbouwprojecten per kern	2026-2029	2030-2034	2035-2039
Leerdam - Broekgraaf - Eiland 1 Habion - Klimop - Molukse wijk - Leerdam West - Broekgraaf Noord	413	611	100
Vianen - Kwartelstraat - Hazelaarplein - Monnikendreef - Burg Hoeufftlaan - Beukenlaan/vdValk - Dekkerhagen - Jan Blankenweg - Lijnbaan ASR - Hagenweg - Aime Bonnastraat	300	648	211
Meerkerk - Weide II - Burggraaf - Gemeentehuis - Weide III	249	280	50
Hoef en Haag/Hagestein - De Erven - Het Lint - De eng - Vogelenzangweg - Lekdijk (vdLee) Vosstraat eo	177	115	0
Ameide - Liessticht - Prinsengracht Jw v Puttestraat	90	0	0
Lexmond - Burgemeester Potstraat - Killesteijn - Lexmond West - Lexmond Oost	52	400	50
Schoonrewoerd - Kerkweg	45	5	0
Leerbroek - Scheplocatie - Schoolstraat - Slagboomlocatie II	32	50	0

Nieuwland - Naast Nijeland	22	0	0
Hei- en boeicop - Van Zuilenstraat - Sportcomplex	43	16	0
Zijderveld - Schoolstraat - Achter Krooshof	27	35	0
Kedichem - Zwaansweg	18	0	0
Everdingen - Graaf Huibertlaan - Het lijne Pad - Lekdijk	38	10	0
Totaal prognose	**1.506**	**2.170**	**411**

**In de kern Tienhoven aan de Lek zijn op dit moment geen (grotere) woningbouwinitiatieven bekend die op projectbasis worden uitgevoerd.*

In onderstaand overzicht is vervolgens de beschikbare investeringsruimte gekoppeld aan het woningbouwprogramma per kern. Dit is toegerekend op basis van een verdeelsleutel per woning, met uitzondering daar waar al concrete projecten benoemd zijn die deze verdeelsleutel overstijgen. In dat geval is het bedrag aangepast naar de indicatieve projectbedragen.

Beleidsthema / Investering	2026-2029	2030-2034	2035-2039
Voorwaardescheppende investeringen	**32.300.000**	**46.800.000**	**8.900.000**
Leerdam (>1100 woningen)	5.300.000	13.200.000	2.200.000
Vianen (≥ 1000 woningen + werklandschappen)	6.400.000	14.000.000	4.500.000
Meerkerk (≥ 600 woningen + werklandschappen)	5.400.000	6.000.000	1.100.000
Hoef en Haag/Hagestein (≥ 280 + 80 woningen)	3.800.000	2.500.000	0
Lexmond (≥ 500 woningen + werklandschappen)	1.100.000	8.600.000	1.100.000
Ameide (≥ 100 woningen)	1.900.000	0	0
Schoonrewoerd (≥ 50 woningen)	1.000.000	100.000	0
Leerbroek (≥ 50 woningen)	700.000	1.100.000	0
Nieuwland (≥ 25 woningen)	500.000	0	0
Hei- en Boeicop (≥ 50 woningen)	4.400.000	300.000	0
Zijderveld (≥ 60 woningen)	600.000	800.000	0
Everdingen (≥ 50 woningen)	800.000	200.000	0
Kedichem (≥ 20 woningen)	400.000	0	0
Kwaliteitsinvesteringen	**26.000.000**	**23.000.000**	**6.000.000**
Leefbaarheid Centrum en buurtcentra Leerdam	2.500.000	2.500.000	
Toekomstbestendig werklandschap Nieuw Schaik Leerdam	1.000.000		
Verbinding Hagenweg-Binnenstad Vianen	2.500.000	2.500.000	
Toekomstbestendig werklandschap De Hagen Vianen	1.000.000		
Leefbaarheid Grote Geusplein Vianen	2.000.000		
Verbeteren dorpshart Meerkerk		2.500.000	
Toekomstbestending werklandschap Meerkerk I-IV	500.000	500.000	
Verbeteren dorpshart Lexmond	1.000.000	1.000.000	
Leefbaarheid dorpswoonvisies	6.000.000	5.000.000	4.000.000
GGM - regiodeal- landschap	7.500.000	7.000.000	
Accommodaties gezondheid, sport en ontmoeting	2.000.000	2.000.000	2.000.000

Onderstaand overzicht is een overzicht van meerjarig nog niet in de begroting opgenomen en dus nog niet geprogrammeerde initiatieven en projecten die wel een bepaalde bestuurlijke status hebben. Bijvoorbeeld omdat ze bestuurlijk onderwerp zijn van gesprek of een min of meer logisch gevolg zijn van visie of beleid. De eventuele toevoeging van projecten uit het pijplijnoverzicht naar de begroting is jaarlijks onderdeel van het begrotingsproces. Een op het pijplijnoverzicht opgenomen project is financieel dus nog niet gedekt en is bedoeld om een beeld te geven van de toekomstige investeringsbehoefte van onze gemeente. Het overzicht geeft daarmee een goed inzicht in de bestuurlijke en financiële opgave die de gemeente Vijfheerenlanden heeft, wat betreft de in komende jaren inhoudelijk nog uit te werken, bestuurlijk af te wegen en eventueel in de begroting te verwerken projecten. Dit overzicht is tevens opgenomen in de kadernota 2027. De groen gearceerde initiatieven zijn een toevoeging in de tabel ten opzichte van het overzicht in de kadernota 2027.

Projecten Voorwaardenscheppende investeringen	Kern	Voorziening-enniveau	Mobiliteit	Leefomgeving
Langzaamverkeerstunnel Broekgraaf	Leerdam		X	
Aanpassingen Lingebrug (verbreding) / rotonde	Leerdam		x	
Onderdoorgang Lingebrug	Leerdam		x	
Aanpassing Parallelweg ivm ontwikkeling Broekgraaf-Noord	Leerdam		x	
Spoorwegovergangen/rotondes	Leerdam		x	
Reconstructie kruising VRI - Tiendweg + aansluiting DAK	Leerdam		X	
Aanleg rotonde Recht van Ter Leede - Zuid Holland weg	Leerdam		X	
Reconstructie kruising Recht van Ter Leede - Stationsstraat	Leerdam		X	
Verkeersmaatregelen Koenderseweg	Leerdam		X	
Fietsinfrastructuur Broekgraaf - Centrum	Leerdam		X	
Groen Groeit Mee Broekgraaf	Leerdam			X
Uitbreiding Calvijnschool	Leerdam	X		
Uitbreiding Brandweerkazerne	Vianen	X		
Verbreding Pr. Bernhardstraat	Vianen		X	
Vrijliggende fiets- en voetpaden Julianabrug - Hoef en Haag	Vianen		X	
reconstructie VRI Hagenweg - Stuartweg	Vianen		X	
Aanleg parkeergarage Lijnbaan	Vianen		X	
Groen Groeit Mee Gaasperwaard III	Vianen			X
Aanpassingen Jan Blankenweg	Vianen		x	
Aanlsuiting met fietspad Jan Blankenbrug	Vianen		x	
Uitbreiding/doortrekken voetpad Hoef en Haag > Vianen incl Viaduct Witboom	Vianen		x	
Nieuwe bushalte Hagenweg	Vianen		x	
Rotondes Hagenweg	Vianen		x	
Vervangen Julianabrug (ook als fietsverbinding tussen Hub en GW)	Vianen		x	
Nieuwe langzaamverkeerstunnel tbv Gaasperwaard	Vianen		x	
Brede School Meerkerk	Meerkerk	X		
Weide III (Meerkerk) Burggraafweg	Meerkerk		X	
Infra Werklandschap Iva	Meerkerk		X	
Groen Groeit Mee Weide III	Meerkerk			X
OV Hub en P&R A27, regiopoorten MRU West (bushaltes, parkeervoorz.)	Meerkerk		x	
Extra/ nieuwe brug Bazeldijk - Grote Kanaaldijk	Meerkerk		x	
Aanpassingen Bazeldijk (profiliering straatprofiel, snelheidsremmend, vcp)	Meerkerk		x	
Aanpassingen Burggraaf (wegprofiel)	Meerkerk		x	
Snelheidsremmende maatregelen diverse wegen	Hoef en Haag/ Hagestein		X	
Gemeenschapshuis Hoef en Haag	Hoef en Haag/ Hagestein	X		
Drempels Hoef en Haag	Hoef en Haag/ Hagestein		X	
Aanpassingen kruisingen Hagesteinsestraat Hoef & Haag	Hoef en Haag/ Hagestein		X	
Verkeersmaatregelen MFC (Hagestein)	Hoef en Haag/ Hagestein		X	
Herinrichting Broekseweg	Ameide		X	
Loswal Ameide	Ameide		X	
Randweg Lexmond	Lexmond		X	
Rotonde Lexmondsestraatweg	Lexmond		X	
Aanpassingen oude/nieuwe rijksweg, fietsverbinding	Lexmond		x	
Groen Groeit Mee	Lexmond			X
Lexmond Oost- de Bul	Lexmond		X	
Gemeenschapshuis Schoonrewoerd	Schoonrewoerd	X		
Aanpassingen Kerkweg ivm Maisveld	Schoonrewoerd		X	
Randweg om Nieuwland	Nieuwland		X	
Aanpak Sluipverkeer (inrijverbod)	Nieuwland		X	
Herinrichting Hei-en Boeicopseweg	Hei- en Boeicop		X	
nieuw club en kleedgebouw HSSC '61 Hei en Boeicop	Hei- en Boeicop	X		
reconstructie Krooshofstraat en Dorpsweg	Zijderveld		X	
Herinrichting Graaf Huibertlaan	Everdingen		X	
Aanpak Sluipverkeer (inrijverbod)	Everdingen		X	0

15.5 Risico's en kansen

Risico/kans	Toelichting	Impact
Onvoldoende uitvoeringscapaciteit (risico)	Realisatie van initiatieven uit de Investeringsagenda is afhankelijk van beschikbare ambtelijke capaciteit en expertise. Wanneer de benodigde capaciteit onvoldoende beschikbaar is, kan dit leiden tot vertraging in de uitwerking en uitvoering van projecten. Hierdoor ontstaat het risico dat investeringsmiddelen wel beschikbaar zijn, maar niet tijdig kunnen worden omgezet in concrete resultaten voor inwoners en ondernemers.	2
Koppelkansen (kans)	Door de gerichte inzet van de Investeringsagenda bij projecten die een extra financiële ondersteuning of cofinanciering nodig hebben om tot realisatie te komen, komt er uiteindelijk ook geld beschikbaar voor gerichte kwaliteitsinvesteringen in de bestaande leefomgeving van onze gemeente. In de dorps(woon)visies en gebiedsvisies zijn tal van onderwerpen genoemd waaraan dit besteed kan worden, al dan niet aangevuld met externe cofinanciering. Denk aan het upgraden (en verduurzamen) van speelplaatsen, de aanplant van extra groenstructuren (voor beleving en gezondheid relevant) alsook het aanleggen van ommetjes in en rond de kernen of het verkeersveiliger maken van bepaalde situaties in een kern Via een separaat afwegingskader wordt hier verder invulling aan gegeven. Dit betekent ook dat intern de verschillende projecten en maatregelen goed op elkaar moeten worden afgestemd om zo ook koppelkansen te benutten en inwoners niet onnodig te belasten bij de aanleg/inrichting ervan.	3
Beperkte concretisering van initiatieven (risico)	De Investeringsagenda is afhankelijk van een continue instroom van voldoende uitgewerkte en kwalitatief goede initiatieven. Een risico is dat projecten en maatregelen uit de pijplijn onvoldoende concreet worden uitgewerkt om te kunnen voldoen aan de vastgestelde beoordelings- en investeringscriteria. In dat geval ontbreekt een voldoende onderbouwde basis voor bestuurlijke besluitvorming en kan geen rechtmatige toekenning van investeringsmiddelen plaatsvinden.	3

15.6 Kengetallen en prestatie-indicatoren

Kritische prestatie-indicatoren

Samen bouwen en wonen	Streefwaarde	2023	2024	2025	2026
Scheefwoners (%)	x	24,7	28,0	n.n.b.*	n.n.b.*
Voorraad corporatiewoningen in relatie tot doelgroepen - passend toewijzen	x	1,60	1,30	n.n.b.*	n.n.b.*
Voorraad corporatiewoningen in relatie tot doelgroepen - sociale huurwoning	x	1,10	1,10	n.n.b.*	n.n.b.*

Een duurzame toekomst	Streefwaarde	2023	2024	2025	2026
Hernieuwbare elektriciteit (%)	x	n.n.b.*	n.n.b.*	n.n.b.*	n.n.b.*
Vermogen zonne-energie (Kw per 1.000 inwoners)	x	1,3	1,5	1,5	n.n.b.*
(Semi) publieke e-laadpunten (per 1.000 inwoners)	x	8,1	9,8	10,0	n.n.b.*

Vitale landbouw in een aantrekkelijk buitengebied	Streefwaarde	2023	2024	2025	2026
Vestiging van bedrijven land en tuinbouw (per 10.000 inwoners)	x	66	67	64	63*
Banen in landbouwsector (%)	x	3	3,1	3	n.n.b.*

*Peildatum 1 september 2026

15.7 Overige (wettelijk) verplichte informatie

Niet van toepassing.

16. Paragraaf E1 Sport, cultuur en recreatie

16.1 Inleiding

In deze paragraaf wordt bestuurlijk relevante achtergrondinformatie gegeven met betrekking tot de beleidsthema's recreatie & toerisme, cultuur en sport.

Ons gemeenschappelijk doel is om een actieve bijdrage te leveren aan het verbeteren van de leefbaarheid, mentale en fysieke gezondheid en verbondenheid in onze kernen. Dit doen wij vooral door mensen samen te brengen, ruimte te geven aan (persoonlijke) ontwikkeling en het versterken van de sociale basis. Hiervoor zetten wij onze aantrekkelijke recreatiegebieden in als oase van rust in het Groene hart, onze robuuste en toekomstbestendige sportaccommodaties en de culturele voorzieningen zoals theaters, musea en gemeenschapshuizen. Met deze aanpak versterken wij de identiteit van onze gemeenschap en geven wij kleur aan onze gemeente. Een gemeente met inwoners die trots zijn op ons gebied en bezoekers die genieten van Vijfheerenlanden, het gebied tussen Lek en Linge.

Met ons brede inhoudelijk aanbod - waarmee wij bijvoorbeeld actieve ondersteuning bieden aan vrijwilligersorganisaties en inwoners met elkaar in contact brengen- en onze voorzieningen (zoals sportaccommodaties, theaters musea, gemeenschapshuizen, recreatiegebieden en fiets- en wandelpaden), zetten wij stevig in op de preventieve kracht van recreatie (en toerisme), cultuur en sport. Hiermee dragen wij randvoorwaardelijk bij aan een sterke sociale basis waarmee het beroep op complexere en duurdere zorg en ondersteuning wordt voorkomen of vertraagt. Dit doen wij natuurlijk niet alleen maar dat doen we op een creatieve wijze in samenwerking met de hele keten van partners waarmee we bijvoorbeeld sportaccommodaties laagdrempelig en multifunctioneel inzetten door er ook welzijnsactiviteiten plaats te laten vinden, de kennis en trots van jeugdigen over en op onze gemeente te vergroten door het bieden van educatie en hier nadrukkelijk lokale musea en kunstenaar bij te betrekken en door het recreatieve netwerk van wandel-, fiets- en vaarverbindingen te versterken naar aanleiding van de dorps-woonvisies, waardoor inwoners dichtbij en met elkaar kunnen recreëren.

16.2 Beleidsnota's en verordeningen

Beleidsnota's

Naam	Jaar
Sport- en sportaccommodatiebeleid 'Heel Vijfheerenlanden Beweegt'	2022
Uitvoeringsprogramma Toerisme en recreatie 2022-2032	2022
Beleidskader verblijfsrecreatie	2025

Verordeningen

Naam	Jaar
Algemene Subsidieverordening gemeente Vijfheerenlanden	2020
Toeristenbelasting	2024
Liggelden passantenhaven Vianen	2024

16.3 Trends en ontwikkelingen

Sport

Ter uitvoering van het sport- en sportaccommodatiebeleid hebben wij vooral aandacht voor het stimuleren van de sportdeelname via georganiseerde sport/sportverenigingen en het op orde houden en brengen van onze sportaccommodaties. Dit doen wij onder andere door samen met de gebruikers te werken aan toegankelijke sportparken waar ook, indien op de juiste wijze gebruikt, gebruik van gemaakt kan worden buiten de openingstijden van de verenigingen om. Op deze wijze wordt de maatschappelijke waarde van onze sportparken nog verder vergroot. Naast het fysieke gebruik, maakt de inzet van onze uitvoeringsorganisatie, Team Sportservice, in diverse wijken en bij sportaanbieders hier ook onderdeel van uit.

Om de sportparken goed te kunnen gebruiken, dient het onderhoud op orde te zijn. Samen met de gebruikers hebben wij hiervoor een nieuwe methodiek ontwikkeld. Deze gaan we toepassen en gezamenlijk evalueren. Op enkele van onze sportparken zijn de club- en kleedgebouwen aan vervanging toe. Samen met de gebruikers werken wij aan nieuwe toekomstbestendige multifunctionele accommodaties.

Doordat onze gemeente groeit qua inwonersaantallen en het lidmaatschap van sportverenigingen in onze gemeente populair blijft, constateren wij op enkele sportparken een tekort aan trainings- en in een enkel geval wedstrijdcapaciteit. Om de benodigde capaciteit op orde te houden dienen de komende jaren extra velden gerealiseerd te worden. Naast de buitensportaccommodaties, vragen ook enkele binnensportaccommodaties om nieuwbouw. Zo nemen we het toekomstperspectief voor sportcentrum Berenschot en cultureel centrum het Dak (MFA Tiendweg) mee in de toekomstvisie op ontwikkellocatie het Dak in Leerdam. Doordat wij in onze gemeente verschillende exploitatievormen kennen voor het maatschappelijk vastgoed, gaan wij een visie ontwikkelen op de gewenste exploitatievorm(en) hiervan. De sportaccommodaties nemen wij uitdrukkelijk mee in de ontwikkeling van deze visie. Een belangrijk thema binnen deze visie is het betaalbaarheid houden van de voorzieningen. Deze betaalbaarheid staat onder druk doordat de door ons gehanteerde huurprijzen, gebaseerd zijn op de alsmaar stijgende investeringslasten.

Naast de accommodaties besteden wij veel aandacht aan de sociale kracht van sport. Sport kan een belangrijke (preventieve) bijdrage leveren aan diverse maatschappelijke uitdagingen. Dit doen wij o.a. door middel van het aanbieden van sport- en beweegactiviteiten voor diverse doelgroepen. Team Sportservice is hierin voor ons een belangrijke partner.

Cultuur

Culturele activiteiten dragen bij aan de leefbaarheid, ontmoeting, persoonlijke ontwikkeling en verbondenheid in onze kernen. Hierdoor ondersteunt cultuur bij diverse beleidsdoelen binnen het Sociaal Domein. Denk bijvoorbeeld aan zingeving en persoonlijke ontwikkeling door het volgen van muziekles of een tentoonstelling over de relationele geschiedenis tussen Nederland en de Molukken, waardoor de acceptatie en verbondenheid tussen inwoners groeit. Deze inzet wordt voortgezet en waar mogelijk en binnen bestaande middelen geïntensiveerd.

In de afgelopen jaren is er stap voor stap een breed en toegankelijk aanbod aan culturele voorzieningen en activiteiten opgebouwd. Waarbij we ook trots zijn op het brede aanbod aan culturele initiatieven dat jaarlijks plaatsvindt door middel van de inzet van het Kunst & Cultuurfonds Vijfheerenlanden. Met gemiddeld 25 projecten per jaar wordt het fonds goed benut, waarbij het subsidiebudget meestal rond september of oktober al volledig is toegekend.

Het behoud van het glasambacht en slijpwerk is essentieel voor het behoud van cultureel erfgoed en vakmanschap. Het versterkt de identiteit van de gemeente Vijfheerenlanden met een rijke glasgeschiedenis. Het behoud vraagt om internationale samenwerking. De samenwerking met Glasstad Novy Bor in Tsjechië verloopt uitstekend, maar er is behoefte aan uitbreiding naar andere Europese steden, waarbij ook de lokale betrokkenheid wordt geïntensiveerd. Stichting Leerdam Glas ’22 speelt hierin een belangrijke rol door jaarlijks, samen met de gemeente Vijfheerenlanden, het internationale evenement Glas Leeft te organiseren. Daarnaast zet de stichting zich in voor het behoud van Glasslijperij ’t Kroonjuweeltje in Leerdam, waar het authentieke slijpambacht wordt gekoesterd en doorgegeven.

Recreatie en toerisme

Recreatie en toerisme draagt bij aan een gezond, leefbaar en toekomstbestendig Vijfheerenlanden. Daarbij staat de inwoner centraal. Door te investeren in aantrekkelijke, toegankelijke en kwalitatieve wandel-, fiets- en vaarroutes en aandacht te vragen voor andere recreatieve voorzieningen, zoals officieel openbaar zwemwater en recreatieve groenvoorzieningen, stimuleren wij inwoners om te bewegen, te ontspannen, elkaar te ontmoeten en te genieten van de rust, ruimte en het groen in hun eigen leefomgeving.

Wij zetten in op het principe van recreëren vanaf de voordeur. Daarom werken wij aan recreatieve verbindingen tussen kernen en het buitengebied, onder andere door de realisatie van ommetjes, een wens vanuit de dorpswoonvisies en door recreatie en groen mee te nemen bij nieuwe woonwijken en gebiedsontwikkelingen. Hierbij streven wij naar een goede balans tussen recreatie, woningbouw, natuur, water, energie en mobiliteit, zodat voldoende ruimte beschikbaar blijft voor recreatie, beweging en ontspanning (een voorwaarde voor ‘het goede leven’).

Omdat recreatie en toerisme niet stopt bij gemeentegrenzen, werken wij nauw samen met partners binnen het Groene Hart, Visit Utrecht Region, Alblasserwaard-Vijfheerenlanden en het Routebureau Utrecht. Daarnaast verkennen wij een verdere samenwerking met West Betuwe en Culemborg. Deze samenwerking draagt bijvoorbeeld bij aan goed aansluitende wandel- en fietsroutes, gezamenlijke promotie van het gebied en een betere spreiding van bezoekers. Hiermee voorkomen wij dat kwetsbare gebieden, zoals de Zouweboezem, of de leefbaarheid in onze kernen onevenredig onder druk komen te staan.

Verder investeren wij in bezoekersmonitoring en dataverzameling, zodat recreatieve ontwikkelingen steeds beter onderbouwd kunnen worden aan de hand van cijfers.

Wij streven naar zoveel mogelijk bezoekers die passen bij de identiteit van Vijfheerenlanden en bijdragen aan de kwaliteit van ons gebied, dus bezoekers die niet alleen gebruikmaken van het landschap en de voorzieningen, maar die ook iets teruggeven aan de omgeving. Vanuit die gedachte van regeneratief toerisme stimuleren wij recreatieve initiatiefnemers om in te zetten op kleinschalige en bijzondere verblijfsconcepten (zoals agrotoerisme), streekproducten, beleving van erfgoed, water en natuur, aan de hand van de vele monumenten, het glasambacht, de waterlinies en het landschappelijk gebied. Door arrangementen en recreatieve routes, die bezoekers langs lokale ondernemers, musea en cultuurhistorische locaties leiden, versterkt recreatie en toerisme niet alleen de economie, maar ook de leefbaarheid, het landschap en de trots van onze inwoners.

16.4 Wettelijke ontwikkelingen

IZA/AZWA

In 2027 gaat de tijdelijke financiering middels IZA/AZWA- en GALA-middelen door. Dit heeft als voordeel dat we extra kunnen investeren op de korte termijn. Echter is het effect van investeren in versterking van de sociale basis vaak pas op lange termijn zichtbaar. Dit vraagt dus om structurele middelen.

16.5 Risico's en kansen

De belangrijkste bestuurlijke risico's en kansen zijn opgenomen op programma E, Sport, cultuur en recreatie. Er is geen sprake van aanvullende "beheer" risico's.

16.6 Kengetallen en prestatie-indicatoren

Sport en bewegen	Streefwaarde	2023	2024	2025	2026
Niet sporters (% aantal inwoners)	x		50,5		n.n.b.*
Personen aangesloten bij een sportvereniging (%)	x	50,5			n.n.b.*

*Peildatum 1 september 2026

16.7 Bestuurlijke resultaten

De belangrijkste bestuurlijke resultaten zijn opgenomen op programma E, Sport, cultuur en recreatie. Er is geen sprake van aanvullende resultaten.

16.8 Overige (wettelijk) verplichte informatie

Niet van toepassing.

17. Paragraaf F1 Lokale heffingen

17.1 Inleiding

De lokale heffingen zijn een belangrijke bron van inkomsten voor een gemeente. Lokale heffingen bestaan uit algemene belastingen zoals onroerendezaakbelasting, bestemmingsbelastingen zoals afvalstoffenheffing en rioolheffing en retributies. Bij de retributies, zoals leges en lijkbezorgingrechten, is sprake van een individuele tegenprestatie op verzoek en mogen de geraamde opbrengsten niet hoger zijn dan de geraamde kosten van de gemeente voor de uitoefening van de taak.

Artikel 10 van het Besluit Begroting en Verantwoording stelt dat de paragraaf lokale heffingen inzicht geeft in het beleid ten aanzien van de lokale heffingen, de geraamde inkomsten, de tarieven, inzicht in de berekeningen van tarieven (kostendekkendheid), aanduiding van de lokale lastendruk en beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid.

17.2 Beleidsnota's en verordeningen

Naam	Jaar
Organisatie: Verordening Financieel beleid, beheer en organisatie	2027
Organisatie: Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen	2027
Organisatie: Leidraad invordering gemeentelijke belastingen	2026
Legesverordening Vijfheerenlanden	2027
Verordening onroerendezaakbelastingen	2027
Verordening parkeerbelastingen	2027
Naheffingskosten parkeerbelastingen	2027
Verordening lijkbezorgingsrechten	2027
Marktgeldenverordening	2027
Verordening reclamebelastingen	2027
Verordening toeristenbelasting	2027
Verordening staangeld	2027
Verordening precariobelasting	2027
Verordening liggelden passantenhaven	2027
Verordening afvalstoffenheffing	2027
Verordening rioolheffing/riool- en waterzorgheffing	2027

17.3 Trends en ontwikkelingen

17.3.1 Uitgangspunten

De belastingtarieven en het tarievenbeleid worden in de eerste raadsvergadering na de vaststelling van de begroting vastgesteld. Op die manier kunnen financiële of beleidsmatige keuzes die de raad maakt bij de behandeling van de begroting worden verwerkt in de tarieven.

Bij de belastingopbrengsten wordt een verhoging van 1,8% toegepast. Dit bestaat uit een verwachte inflatie voor 2027 van 2,1% verminderd met de correctie van de te veel in rekening gebrachte werkelijke inflatie over 2026 van 0,3%. Voor de opbrengsten van de rioolheffing en afvalstoffenheffing wordt wel rekening gehouden met inflatiecorrectie, maar geldt de norm van 100% kostendekkendheid als begrenzing.

Onroerende zaakbelastingen (OZB)

De ozb-tarieven 2027 worden geheven als percentage van de WOZ-waarden met waardepeildatum 1 januari 2026. Bij het vaststellen van de ozb-tarieven wordt er rekening gehouden met verschillende aspecten. Dit betreft de waardeontwikkeling van de woningen en niet-woningen, de areaaluitbreiding, het aantal ingekomen WOZ-bezwaren en de indexatie. Het taxateren en de afhandeling van bezwaarschriften wordt uitgevoerd door een extern taxatiebureau. Omdat bij de vaststelling van de begroting 2027 de exacte gegevens nog niet bekend zijn wijken de ozb-tarieven genoemd in de paragraaf lokale heffingen af van de tarieven opgenomen in de belastingverordening ozb 2027.

De belastingopbrengst onroerendezaakbelasting 2027 wordt verhoogd met een percentage van 5,8%. Dit bestaat uit 1,8% inflatiecorrectie en daarnaast een extra verhoging van 4% zoals eerder toe besloten in de kadernota 2026.

Afvalstoffenheffing

De kosten van de afvalinzameling en -verwerking van particuliere huishoudens worden via de afvalstoffenheffing verhaald. Voor het product afvalinzameling geldt dat de baten niet boven de kosten mogen uitkomen. Tarieven van de afvalstoffenheffing worden tegenwoordig sterk bepaald door milieueisen voor het gescheiden aanleveren van het afval. Daarnaast spelen verwerkingskosten van het afval een rol. Er is een voorziening afvalstoffenheffing ingericht. Uitgangspunt bij het vaststellen van de tarieven is 100% kostendekkendheid.

In de tarieven wordt een onderscheid gemaakt tussen één- en meerpersoonshuishoudens. Het tarief voor een meerpersoonshuishouden wordt € 572 en voor een eenpersoonshuishouden € 439. De stijging van de tarieven wordt nagenoeg geheel veroorzaakt door de hogere kosten van afvalinzameling en -verwerking door Waardlanden.

Riool- en waterzorgheffing

Op grond van de Wet verankering en bekostiging gemeentelijke watertaken hebben gemeenten de zorgplicht voor stedelijk afvalwater, hemelwater en grondwater. Daaronder valt het uitvoeren van inspecties, reiniging, kolkenzuigen, de vervanging van bestaande rioleringen, de kosten van noodzakelijke verbeteringsmaatregelen en de inzameling en verwerking van hemel- en grondwater. Er is een voorziening riolering ingericht. Een gemeente kan rioolheffing heffen om deze zorgplicht te betalen (artikel 228a van de Gemeentewet). Gemeenten hebben daartoe de mogelijkheid om een zogenoemde “brede rioolheffing” in te voeren. Met deze rioolheffing, die een bestemmingsbelasting is, kan de gemeente de kosten die verbonden zijn aan de genoemde gemeentelijke watertaken verhalen.

Per 2026 is de Riool- en Waterzorgheffing ingevoerd. Hierbij worden alle objecten in de heffing betrokken (ook zonder aansluiting op de gemeentelijke rioolstelstel). De rioolheffing wordt geheven van eigenaren en gebruikers waarbij de verdeling 20% - 80% wordt toegepast. De verdeling wordt gefaseerd in 3 jaar ingevoerd. Voor het jaar 2027 is de verdeling 15% - 85%. Voor eigenaren op grond van een vast bedrag per perceel gebaseerd op de WOZ-waarde. De gebruikersheffing vindt plaats op basis van een vast bedrag per perceel gebaseerd op het waterverbruik. Hierbij is een 100% kostendekkend tarief het uitgangspunt.

Omgevingsvergunningen

Door de toenemende kosten voor verwerking van (kleinere) aanvragen en de terugloop van grotere projecten nemen de kosten per vergunning toe. Dit effect is verwerkt in de begroting en werkt budgettair neutraal uit. Volgens het principe van kostendekkendheid worden de hogere kosten doorberekend in de tarieven. Via de tarieven wordt deze kostenontwikkeling gecompenseerd, waardoor het kostendekkende niveau gehandhaafd blijft.

Kwijtschelding

Voor inwoners met een minimum inkomen en weinig tot geen vermogen bestaat de mogelijkheid van gehele of gedeeltelijke kwijtschelding van de lokale belastingen. De voorwaarden worden door het rijk bepaald.

Kwijtschelding is een vorm van inkomensbeleid en voorbehouden aan het rijk (art. 219, lid 2, Gemeentewet). De regels voor het toekennen van kwijtschelding zijn vastgesteld in de Uitvoeringsregeling Invorderingswet. Deze regels komen erop neer dat kwijtschelding mag worden verleend aan belastingplichtigen, die een inkomen hebben dat niet hoger ligt dan de bijstandsnorm. De gemeente Vijfheerenlanden hanteert de zogenaamde 100%-norm. Dit betekent dat inwoners met een inkomen op of onder bijstandsniveau en een beperkt bedrag aan spaargeld in beginsel voor kwijtschelding in aanmerking komen.
Gemeenten mogen wel zelf bepalen of en voor welke belastingen zij kwijtschelding verlenen. Kwijtschelding van gemeentelijke heffingen is mogelijk voor de “onvermijdelijke” belastingen Afvalstoffenheffing en Rioolheffing (gebruiker).

17.4 Wettelijke ontwikkelingen

Er is geen sprake van wettelijke ontwikkelingen.

17.5 Risico’s en kansen

Risico/kans	Toelichting	Impact
Waardeontwikkeling onroerend goed (risico)	Bij het bepalen van de tarieven van de onroerendezaakbelasting wordt van jaar op jaar gecorrigeerd voor de waardeontwikkeling van de woningen en niet-woningen. Bij het opstellen van de Programmabegroting is de definitieve waardeontwikkeling nog niet precies bekend. Dit betekent dat de definitieve tarieven die door de raad in december worden vastgesteld zullen afwijken van de tarieven zoals opgenomen in deze begroting.	2

17.6 Kengetallen en prestatie-indicatoren

17.6.1 Vergelijking van de gemeentelijke woonlasten

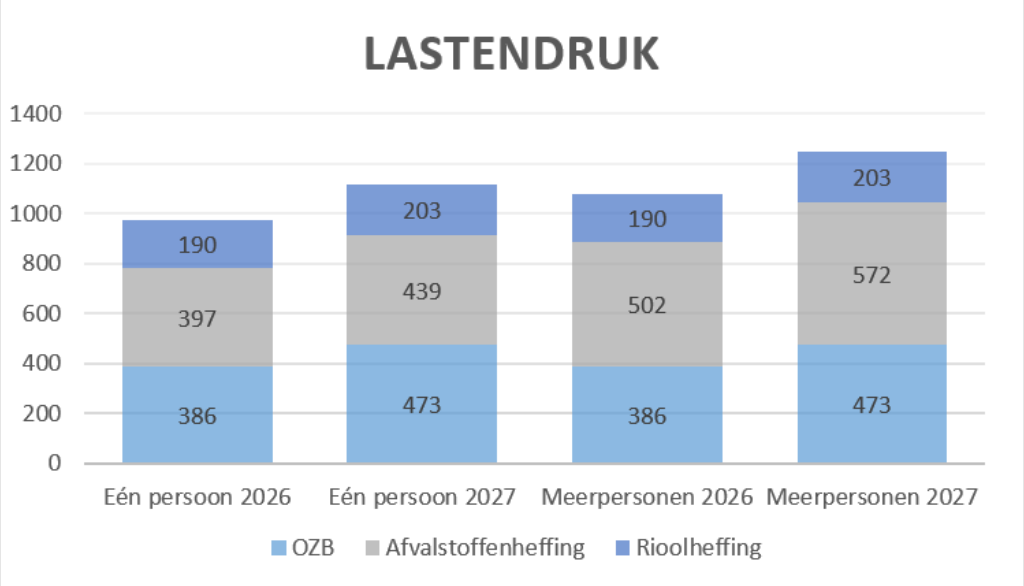
Om inzicht te geven in het algemene verloop van de hoogte van de woonlasten is het goed een vergelijking met andere gemeenten te maken. Jaarlijks wordt door het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) een onderzoek uitgevoerd naar de

gemeentelijke woonlasten. Het onderzoek is erop gericht de gemeentelijke tarieven, belastingopbrengsten, de belastingdruk en de woonlasten per gemeente te vergelijken. Het COELO heeft over 2026 deze gegevens beschikbaar gesteld via de Atlas van de lokale lasten. In de COELO Atlas wordt het rangnummer bepaald als volgt: nummer 1 heeft de laagste woonlasten en nummer 342 de hoogste. Gemeente Vijfheerenlanden stijgt van 217 naar rangnummer 227 voor meerpersoonshuishoudens in de COELO Atlas.

Gemeente	Bruto woonlasten éénpersoonshuishouden		Bruto woonlasten meerpersoonshuishouden	
	2025	2026	2025	2026
Vijfheerenlanden	973	1.035	1.073	1.140
Gorinchem	885	954	1.023	1.118
Nieuwegein	771	799	950	990
West-Betuwe	1.384	1.478	1.402	1.498
Molenlanden	954	980	1.141	1.174

17.6.2 Ontwikkeling van de gemeentelijke woonlasten

De lokale lastendruk zal zich in gemeente Vijfheerenlanden als volgt ontwikkelen. Bij de berekening van de OZB is rekening gehouden met een gemiddelde woningwaarde van € 529.000,-.

17.7 Bestuurlijke resultaten

Niet van toepassing.

17.8 Overige (wettelijk) verplichte informatie

17.8.1 Overzicht tarieven

Soort heffing	2026	2027
Onroerende zaakbelasting		
Woningen:		
- Eigenarenheffing in procenten van de WOZ waarde	0,0846	0,0895
Niet-woningen		
- Eigenarenheffing in procenten van de WOZ waarde	0,2500	0,2645
- Gebruikersheffing in procenten van de WOZ waarde	0,1977	0,2092
Afvalstoffenheffing		
- Éénpersoonshuishouden	397	439
- Meerpersoonshuishouden	502	572
Rioolheffing		
Eigenarenheffing:		
- Woningen en niet-woningen met WOZ-waarde < € 75.000	10,80	16,25
- Woningen en niet-woningen WOZ-waarde tussen € 75.000 en € 600.000	18,00	27,09
- Woningen en niet-woningen met WOZ-waarde > € 600.000	21,60	32,51
Gebruikersheffing woningen:		
- Vast bedrag tot 900 m3 waterverbruik	172,44	175,52
- Vanaf 900 m3: vast bedrag per 100 m3	65,52	64,42
Gebruikersheffing niet-woningen:		
- Vast bedrag tot 900 m3 waterverbruik	258,60	263,27
- Vanaf 900 m3: vast bedrag per 100 m3	65,52	64,42

17.8.2 Overzicht gemeentelijke belastingopbrengsten

(x € 1.000)	2027	2028	2029	2030
Belastingen				
Ozb woningen (eigendom)	10.387	10.387	10.387	10.387
Ozb niet-woningen (eigendom)	3.985	3.985	3.985	3.985
Ozb niet-woningen (gebruik)	2.714	2.714	2.714	2.714
Toeristenbelasting	358	358	358	358
Precariobelasting	91	91	91	91
Reclamebelasting	188	188	188	188
Parkeerbelasting	517	517	517	517
Totaal belastingen	**18.241**	**18.241**	**18.241**	**18.241**

Heffingen				
Rioolheffing	5.797	5.797	5.797	5.797
Afvalstoffenheffing	13.910	13.910	13.910	13.910
Begraafrechten	1.126	1.126	1.126	1.126
Leges omgevingsvergunningen	3.519	3.519	3.519	3.519
Leges burgerzaken	1.331	1.331	1.331	1.331
Overige leges	420	420	420	420
Marktgelden	80	80	80	80
Totaal heffingen	**26.183**	**26.183**	**26.183**	**26.183**

17.8.3 Kostendekkendheid belangrijkste retributies

Het BBV schrijft voor, dat in de paragraaf lokale heffingen inzicht wordt gegeven in de mate van kostendekkendheid van de verschillende tarieven. Hiermee wordt beoogd transparantie te bieden in de tarieven waarbij sprake is van kostenverhaal. De toerekening (waar van toepassing) van overhead, BTW, kwijtschelding en straatvegen vindt daarbij extracomptabel plaats. Dat betekent dat het overheaddeel op de afzonderlijke programma's niet aan deze programma's zijn toegerekend. De volgende overzichten laten zien van welk percentage kostendekkendheid sprake is.
De kostendekkendheid is bepaald door de totale baten te delen door de lasten die mogen worden toegerekend.

Berekening kostendekking (x € 1.000)	Afvalstoffen-heffing	Rioolheffing	Begraaf-rechten
Kosten taakvelden (incl. omslagrente)	11.351	3.896	1.271
Overige inkomsten taakvelden	-295	-13	-2
Netto kosten taakveld	**11.056**	**3.883**	**1.269**
Toe te rekenen overhead	35	481	496
Toe te rekenen BTW	2.242	962	0
Kwijtschelding taakveld 6.3	320	215	0
Straatvegen taakveld 2.1 30%	256	256	0
A kwaliteit beheer begraafplaats div taakvelden	0	0	116
Licentiekosten	0	0	14
Totale kosten	**13.910**	**5.797**	**1.895**
Opbrengst heffingen	13.910	5.797	1.128
Tekort (+) Overschot (-)	0	0	767
Dekkingspercentage	**100%**	**100%**	**60%**

Leges

Leges zijn retributies voor diensten die door de gemeente worden verleend, vaak gaat het om de aanvraag van vergunningen of documenten. Denk aan bouwvergunningen, paspoorten of een uittreksel uit het bevolkingsregister. Ook activiteiten van het gemeentearchief kunnen in de legesverordening worden geregeld. Alle diensten met betrekking tot Burgerzaken vallen onder Titel 1. Verstrekkingen van onder andere bouwvergunningen vallen onder Titel 2. Vergunningen met betrekking tot bijvoorbeeld evenementen en horeca vallen onder Titel 3. Op begrotingsbasis mag het dekkingspercentage van de gehele legesverordening (Titel 1, 2 en 3) niet boven de 100% uitkomen.

Berekening kostendekking (x € 1.000)	Titel 1 Algemene Dienstverlening	Titel 2 Fysieke leefomgeving	Titel 3 Europese dienstrichtlijn
Directe kosten	664	1.154	12
Loonkosten	530	1.659	189
Toe te rekenen overhead	400	1.020	124
Totale kosten	1.594	3.833	326
Opbrengst heffingen	1.501	3.797	45
Tekort (+) Overschot (-)	93	37	281
Dekkingspercentage	**94,15%**	**99,04%**	**13,80%**
Totale dekkingspercentage	**92,9%**		

18. Paragraaf F2 Financiering

18.1 Inleiding

Deze paragraaf gaat in op het besturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's. Het financieringsbeleid is er op gericht de financiële risico's van de financiering zoveel mogelijk te beperken en de kosten te minimaliseren.

18.2 Beleidsnota's en verordeningen

Beleidsnota's

Naam	Jaar
Treasurystatuut	2026

Verordeningen

Naam	Jaar
Financieel beleid, beheer en organisatie 2026	2026

18.3 Trends en ontwikkelingen

Beheer van de gemeentelijke financiën

De belangrijkste trends in het beheer van de gemeentelijke financiën richten zich op het verbeteren van efficiëntie en transparantie, met een focus op automatisering en risicobeheer. Gemeenten bewegen steeds meer naar 'realtime' treasury, waarbij automatisering helpt bij cashflowprognoses, liquiditeitsbeheer en het verschuiven van focus naar strategische activiteiten.

Renteontwikkeling

De renteontwikkeling in 2027 en verder is lastig te voorspellen. De rente blijft stabiel als de inflatie rond de 2% uitkomt en de ECB de rente daardoor op een gelijk niveau houdt. Echter de rente kan schommelen door onverwachte economische of politieke ontwikkelingen.

Liquiditeit

Overzicht van langlopende geldleningen (x € 1.000)							
Oorspronkelijke geldlening	Aanvang geldlening	Laatste aflossing	Rente percentage	Stand opgenomen geldlening begin boekjaar	In boekjaar op te nemen	In boekjaar afgelost	Restant geldlening einde boekjaar
Reeds opgenomen							
159.661	8-6-2021	9-6-2061	0,729	139.703		3.992	135.711
10.343	14-6-2021	14-6-2061	0,702	9.050		259	8.791
20.000	1-7-2022	1-7-2062	0,765	18.000		500	17.500
20.000	3-7-2023	3-7-2063	0,835	18.500		500	18.000
20.000	1-7-2024	1-7-2064	0,890	19.000		500	18.500
20.000	1-7-2025	1-7-2065	0,950	19.500		500	19.000
20.000	1-7-2026	1-7-2066	0,995	20.000		500	19.500
Nog op te nemen							
20.000	1-7-2027	1-7-2067	1,049		20.000		20.000
Totaal				**243.753**	**20.000**	**6.751**	**257.002**

In voorgaand overzicht wordt het verloop van de leningen weergegeven. In 2021 is door de gemeente Vijfheerenlanden een financieringsarrangement aangegaan, waarbij de gemeente oude leningen heeft omgezet naar twee nieuwe leningen van € 160 miljoen bij de BNG en € 10 miljoen bij de Nederlandse Waterschapsbank met een looptijd van 40 jaar (2021-2061) tegen een rentepercentage rond de 0,7%. Voor de jaren 2022-2027 is/wordt per jaar een bedrag van € 20.000.000, met rentetarieven oplopend van 0,765% in 2022 tot 1,045% in 2027, opgenomen voor investeringen. Hiermee is de financieringsrente voor een lange periode vastgelegd.

18.4 Wettelijke ontwikkelingen

Verlaging rentevergoeding en afschaffen bodemtarief

Het rijk wil de rentelasten verlagen door een lagere rentevergoeding te geven bij het schatkistbankieren. De minister is voornemens een afslag toe te passen op de verplichte rekening courant rente. Het rijk vergoedt dan 0,2% minder rente over het rekening courant tegoed van gemeenten. Dit percentage komt overeen met de afslag, die de Nederlandsche Bank toepast op de tegoeden van het rijk. Tevens wordt onderzocht of het bodemtarief van 0% afgeschaft kan worden, waardoor negatieve rente in de toekomst mogelijk wordt.

18.5 Risico's en kansen

Risico/kans	Toelichting	Impact
Renterisico vlottende schuld (kasgeldlimiet) (risico)	Dit instrument dient om de omvang van de kortlopende financieringsmiddelen te kunnen	2

	bewaken. De kasgeldlimiet is een percentage van de omzet van de gemeente dat de ruimte voor korte financiering aangeeft. De limiet heeft betrekking op leningen met een looptijd van maximaal 1 jaar (vlottende schuld) en bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal bij aanvang van het begrotingsjaar (lasten vóór bestemming, dus afgezien van stortingen in reserves). Wanneer de vlottende schuld dit percentage van 8,5% overschrijdt moet er worden geconsolideerd oftewel er moet vlottende schuld worden omgezet naar vaste (langlopende) schuld. Daarnaast kan overschrijding leiden tot een strenger toezichtregime. De kasgeldlimiet is vastgesteld aan de hand van de betreffende ministeriële regeling bij de Wet Fido.	

Omschrijving	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Begrotingstotaal	215.000	216.000	215.000	215.000
Toegestane kasgeldlimiet	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
Kasgeldlimiet in bedrag	18.275	18.360	18.275	18.275

	Mede als gevolg van het met de geldverstrekkers afgesloten financieringsarrangement, verwacht de gemeente binnen de kasgeldlimiet te kunnen blijven opereren.	
Renterisico's vaste schuld (renterisiconorm) (risico en kans)	Rentestijgingen (in combinatie met aflossingsverplichtingen) maken dat de begroting meerjarig onder druk komt te staan. Dit is op de korte en middellange termijn geen probleem door het veertigjarig financieringsarrangement dat is afgesloten met BNG bank. Een renterisico kan in principe worden gedefinieerd als het bedrag aan	2

leningen dat in een bepaald jaar aan renteaanpassing onderhevig is. De renterisiconorm heeft betrekking op leningen met een looptijd vanaf 1 jaar (vaste schuld). Het doel hiervan is om tot een zodanige opbouw van de leningenportefeuille te komen dat het renterisico vanwege renteaanpassing en herfinanciering van leningen in voldoende mate wordt beperkt. De nadruk ligt op spreiding van de renterisico's. Indien een leningenportefeuille gelijkmatig is opgebouwd, is ook het renterisico over de vaste schuld in de tijd gelijkmatig gespreid. Ongewenste financiële gevolgen van rentewijzigingen worden hierdoor beperkt. De norm houdt in dat de jaarlijks verplichte aflossingen en renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal.

Omschrijving	2027	2028	2029	2030
1 Renteherzieningen	0	0	0	0
2 Aflossingen	6.750	7.250	7.250	7.250
3 Renterisico (1+2)	6.750	7.250	7.250	7.250
4a Begrotingstotaal	215.000	216.000	215.000	215.000
4b Wettelijk percentage	20%	20%	20%	20%
4 Renterisiconorm (4ax4b)	43.000	43.200	43.000	43.000
5 Ruimte (4 – 3)	36.250	35.950	35.750	35.750

De gemeente heeft geen leningen, waarop een renteherziening kan plaatsvinden. De aflossingen betreffen de voor rekening van de gemeente zelf aangetrokken leningen. Door het financieringsarrangement is er een gelijkmatige spreiding van de aflossingsverplichtingen ontstaan.

Kredietrisico op leningen en beleggingen (risico)	De gemeente Vijfheerenlanden heeft vanuit haar publieke taak leningen (door)verstrekt en beleggingen gerealiseerd. In de betreffende tegenpartijen kan onderscheid worden gemaakt in de status van kredietwaardigheid. In het hierna volgende overzicht zijn de uitgezette gelden vermeld (x € 1.000).	2

Uitzettingen (uit hoofde van de publieke taak)	**Totaal**
1 Leningen aan Stichtingen/Hypotheken	10.118
2 Stimuleringsleningen (SvN)	6.951
3 Deelnemingen / beleggingen	11.679
Totaal	28.748

	Onderstaand de specificatie van de beleggingen/deelnemingen in de begroting 2026 (x € 1.000).	

Omschrijving	**Totaal**
Aandelen Stedin	6.571
Aandelen cumulatief preferent Stedin	3.860
Aandelen BNG	193
Aandelen Oasen	25
Achtergestelde lening Glasmuseum)	1.000
Totaal	11.679

	Genoemde deelnemingen worden vanwege de uitvoering van de publieke taak aangehouden. Over het aandelenbezit wordt koersrisico gelopen. De aandelen worden echter niet op de beurs verhandeld, waardoor optredende waarde fluctuaties niet zo grillig verlopen. De waarde wordt meer bepaald door de intrinsieke waarde van het bedrijf en niet door “vraag en aanbod” op de beurs. In bovengenoemd overzicht is ook opgenomen de achtergestelde lening aan het Glasmuseum. Hoewel dit geen deelneming is maar een	

	geldlening, wordt dit conform richtlijnen in de BBV toch opgenomen bij de deelnemingen.	
Kredietrisico ten aanzien van gemeentegaranties (borgstellingen) (risico)	De gemeente Vijfheerenlanden staat borg voor leningen van de woningstichtingen in Vijfheerenlanden voor een totaalbedrag van € 4.400.000 per ultimo 2025. Naast bovengenoemde borgstellingen staat de gemeente Vijfheerenlanden ook garant voor leningen voor particulier woningbezit. Nieuwe garantstellingen worden sinds 1994 niet meer verstrekt. Het restant aan leningen bedraagt € 36.000 en loopt ieder jaar verder terug. De totale achtervangpositie bedraagt € 342 miljoen ultimo 2024. Het risico dat een 'achtervanger' loopt is zeer beperkt. Sinds de oprichting in 1983 is de Stichting WSW nog nooit aangesproken op zijn borgverplichting. Wel zijn er maatregelen genomen als gevolg van de positie van woningcorporatie Vestia.	2

18.6 Kengetallen en prestatie-indicatoren

Voor deze paragraaf zijn er geen kengetallen en/of prestatie-indicatoren benoemd. Wel zijn er kengetallen beschreven in het financieel hoofdstuk, die ook hier genoemd kunnen worden.

18.7 Bestuurlijke resultaten

-

18.8 Overige (wettelijk) verplichte informatie

Renteschema

De onderstaande tabel renteschema verschaft inzicht in de rentelasten, het renteresultaat en de wijze waarop rente wordt toegerekend (x € 1.000).

	Renteschema		Bedrag
A	Externe rentelasten over de korte en lange financiering	lang	2.004
		kort	34
			2.038
B	Externe rentebaten		-696
	Saldo rentelasten en rentebaten		1.342
C	De rente die aan de facilitaire grondexploitaties (kostenverhaal) moet worden doorberekend		-10
	Aan de taakvelden toe te rekenen externe rente		1.332
D	Rente over eigen vermogen		0
	Rente over voorzieningen		0
	De aan taakvelden toe te rekenen rente		1.332
E	De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)		-1.749
F	Renteresultaat op het taakveld treasury		**-417**

In de begroting 2027 hanteren we voor te activeren kapitaaluitgaven 0,5% omslagrente. We rekenen geen rente toe aan reserves en voorzieningen. Over de boekwaarde van de grondexploitaties wordt eenzelfde percentage toegerekend, conform de voorschriften uit het BBV ten aanzien van de rentetoerekening aan grondexploitaties.

Naast het berekende renteresultaat van € 417.000 worden ook de netto dividendopbrengsten voor een bedrag van € 1.288.000 op taakveld 0.5 Treasury opgenomen.

Relatiebeheer

Relatiebeheer	
Huisbankier	Bank Nederlandse Gemeenten
Rekening-courant schatkistbankieren	Bank Nederlandse Gemeenten
Rekening-courant	Rabobank

Kasbeheer

Voor 2027 wordt gestreefd naar een licht positief saldo in de rekening courant. Saldi bij de BNG hoger dan € 250.000 worden dagelijks afgeroomd naar de rekening courant Schatkistbankieren. Hiervoor wordt een marktconforme rentevergoeding ontvangen. Deze ligt hoger dan de betaalde

rente op de opgenomen geldleningen. Bij het beoordelen van het saldo wordt rekening gehouden met de (verwachte) in- en uitgaande geldstromen.

19. Paragraaf F3 Weerstandsvermogen

19.1 Inleiding

In deze paragraaf dient inzicht te worden gegeven in het financieel risicoprofiel van de gemeente (het totaalbedrag aan financiële risico's) en de beschikbare weerstandscapaciteit om de financiële gevolgen van deze risico's op te vangen. Ook is bepaald dat de gemeente een vijftal belangrijke financiële kengetallen (o.a. solvabiliteit, schuldquote) verplicht moet opnemen. Deze verplichte financiële kengetallen zijn in deze Programmabegroting 2027 opgenomen in het financieel hoofdstuk. In dit hoofdstuk wordt ook een beoordeling gegeven van onze meerjarige financiële positie.

Voor de in programma's en paragrafen opgenomen beleidsthema's worden afzonderlijk per thema de onzekerheden (de risico's en kansen) die van invloed kunnen zijn op de (strategische) doelen die we als gemeente willen realiseren, beschreven.
Daarmee passen we de DOD-methodiek (wat is het Doel? Wat is daarbij Onzeker? Wat gaan hiervoor Doen?) binnen de programma's en paragrafen van de begroting toe.

Het beschikbare weerstandsvermogen bestaat uit de vrij aanwendbare algemene reserves en de post onvoorzien.

De verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en het totaalbedrag aan financiële risico's geeft uitsluitsel over het weerstandsvermogen van de gemeente. Dit wordt uitgedrukt via: de **weerstandsratio.** Deze weerstandsratio dient volgens de wetgever ten minste 1,0 te zijn. Dat wil zeggen, dat de beschikbare weerstandscapaciteit minimaal net zo groot moet zijn als het totale risicobedrag. Er zijn dan net genoeg middelen aanwezig om de risico's op te vangen. Gelet op de grote maatschappelijke opgaven en de noodzaak om hiervoor doelen te stellen met onzekere uitkomsten, blijven we streven naar een weerstandsratio van minimaal 2,5.

19.2 Beleidsnota's en verordeningen

Beleidsnota's

Naam	Jaar
Nota Risicomanagement en weerstandsvermogen Vijfheerenlanden 2023-2026	2022

In deze nota wordt het gestructureerde proces van de inventarisatie en kwantificatie van mogelijke risico's (bedreigingen) maar ook kansen (opportunity's) beschreven.

19.3 Trends en ontwikkelingen

Ontbreken van langdurige financiële zekerheid

De financiële positie van onze gemeente is de laatste jaren verbeterd als gevolg van een strak budgetbeheer, maar ook door extra en onverwachte rijksmiddelen. Tegelijkertijd blijven de grote zorgen over de lange termijn door het ontbreken van langdurige financiële zekerheid. Deze onzekerheid bemoeilijkt voor gemeenten het realiseren van investeringen in grote opgaven voor bijvoorbeeld klimaat, mobiliteit, wonen en maatschappelijke voorzieningen. De onzekerheid wordt nog verder versterkt doordat de rijksoverheid steeds meer middelen uitkeert via specifieke en veelal incidentele uitkeringen.

19.4 Wettelijke ontwikkelingen

Er zijn geen actuele wettelijke ontwikkelingen op dit gebied.

19.5 Risico's en kansen

Het huidige risicoprofiel

Voor het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen wordt alleen gekeken naar de (financiële) risico's en dienen alle kansen uit voorzichtigheidsoogpunt buiten beschouwing worden gelaten. In de programmabegroting 2027 zijn in de programma's en paragrafen in totaal 116 risico's en kansen opgenomen. Deze risico's en kansen zijn ingedeeld en gewaardeerd op basis van de volgende categorie-indelingen naar mate van (financiële) impact bij optreden van het risico of kans:

- Impactscore 3 (gering): financiële risico's en kansen tot bruto € 50.000;

- Impactscore 2 (gemiddeld): financiële risico's en kansen tussen bruto € 50.000 en € 250.000;
- Impactscore 1 (groot): financiële risico's en kansen vanaf bruto € 250.000.

De risico's en kansen die een impactscore van 1 hebben gekregen, zijn de zogenaamde **key risico's** en kansen. De risico's en kansen met een impactscore van 2 (gemiddeld) of 3 (gering) zijn de niet key risico's en kansen.
Dit onderscheid in key risico's en niet key risico's maken wij omdat louter de key risico's het benodigde weerstandsvermogen bepalen. Deze key risico's hebben bij het optreden van het risico namelijk vaak niet alleen een grote financiële impact maar vaak ook nadelige gevolgen op het gebied van tijd (vertraging), kwaliteit, organisatie en dergelijke.

Voor de bepaling van het benodigde weerstandsvermogen wordt dus louter gekeken naar de nadelige financiële gevolgen bij optreden van deze key risico's. Potentiële kansen mogen we voorzichtigheidshalve niet meenemen in de bepaling van het benodigde weerstandsvermogen.

Van de in totaal 116 risico's en kansen zijn er **36 key risico's** (risico's met een impactscore van 1) en die dus de hoogte van het benodigde weerstandsvermogen bepalen. Op deze key risico's voeren we de Monte Carlo simulatie op uit.
De 80 risico's en kansen met een impactscore van 2 (gemiddeld) of 3 (gering) nemen we dus in deze simulatie niet mee. Toch kan het zo zijn dat bij het optreden van een calamiteit ook gelijktijdig meerdere van deze kleinere risico's gaan manifesteren.

Bij elkaar opgeteld kan dit toch een aanzienlijke financiële impact geven. Het is vrijwel ondoenlijk om al deze 80 niet key risico's te beheersen; het is zeker niet efficiënt. Om die redenen nemen we vanaf de begroting 2026 voorzichtigheidshalve een risicoreservering van € 5 miljoen binnen de algemene reserves mee. Deze reservering wordt voldoende geacht om het financieel risico van het gelijktijdig optreden van deze niet key risico's te kunnen opvangen.

Op deze wijze kan de focus worden gelegd juist bij de key risico's. Op de laatste pagina van deze paragraaf is in landscape het risicoprofiel van de onder de programma's en paragrafen opgenomen key risico's opgenomen die het benodigde weerstandsvermogen bepalen.

Voor een inhoudelijke toelichting van de risico's wordt verwezen naar de betreffende beleidsthema's binnen de programma's of paragrafen.

Risicosimulatie: de benodigde weerstandscapaciteit

Alle 36 key risico's opgeteld geven een totaalbedrag aan risico's van € 78.423.000. Het reserveren van het maximale risicobedrag is echter ongewenst. Deze majeure risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. Daarom wordt er een risicosimulatie volgens de zogenaamde Monte-Carlo-methode uitgevoerd. Het toepassen van deze simulatie, op basis van minimaal 100.000 trekkingen en een zekerheidspercentage van 90%, wordt als betrouwbaar geaccepteerd.
Deze simulatie resulteert in een risicobedrag van afgerond € 19.554.000 aan benodigde weerstandscapaciteit.

De beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit van de Gemeente Vijfheerenlanden bestaat uit het geheel aan middelen dat de gemeente daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken. Op basis van de nota Risicomanagement en weerstandsvermogen 2023-2026 tellen we alleen de algemene reserves tot de aanwezige weerstandscapaciteit. In onderstaande tabel is de verwachte stand per 1 januari 2027 bepaald.
Hierbij is rekening gehouden met genomen raadsbesluiten waarbij de algemene reserves ingezet worden als dekkingsmiddel.
Met het verwachte voordelig resultaat op de begroting 2026 na de 2e bestuursrapportage 2026 is daarentegen nog geen rekening gehouden.

Weerstand	Startcapaciteit	Bijboekingen	Afboekingen	Huidige capaciteit
Algemene reserve	52.309.000	3.283.000	-/- 732.000	54.860.000
Reserve grondexploitatie	5.139.000	2.839.000	-/- 550.000	7.428.000
Reserve sociaal domein	3.421.000	754.000	0	4.175.000
Incidentele capaciteit	60.869.000	6.876.000	-/- 1.282.000	66.463.000
Structurele ruimte binnen post onvoorzien: 4 x 50.000 per jaar = 200.000				200.000
			Totale weerstandscapaciteit (bruto)	66.663.000
			Af: reservering t.b.v. risico's met impact 2 en 3	**-/- 5.000.000**
			Weerstandscapaciteit (netto)	**61.663.000**

Het belangrijkste nieuwe risico wordt gevormd door risico's die samenhangen met de woningbouw in relatie tot het investeringsprogramma Het Goede Leven; dit telt op tot een totaal van € 5 miljoen.
Binnen het risicoprofiel voor de begroting 2027 is rekening gehouden met de risico's die samenhangen met woningbouw en hieraan gekoppelde extra inkomsten door toename inwoners en woonruimte en extra uitgaven in het kader van onder andere het investeringsplan Het Goede Leven. Er is binnen de berekening van de vrij beschikbare ruimte door groei met 3.000 woningen en 7.500 inwoners rekening gehouden met zo'n € 5 miljoen aan vrij aanwendbare ruimte.
Wanneer de groei in inwoners en woonruimte vanwege de netcongestie en stikstofproblematiek vertraging oploopt of in het uiterste geval niet gerealiseerd wordt, hebben we een financieel probleem van maximaal € 5 miljoen per jaar. Aangezien deze € 5 miljoen ruimte nog niet is ingezet, is het financieel risico vrij beperkt. Aan de andere kant is er de verwachting dat verschillende kwaliteitsinvesteringen moeten worden uitgevoerd onafhankelijk van het al of niet beschikbaar komen van vrije ruimte.

Voorzichtigheidshalve zijn wij ervan uitgegaan dat verschillende kwaliteitsinvesteringen noodzakelijk zijn. Om die reden is een risico-inschatting van 50% van 5 miljoen = € 2,5 miljoen per jaar meegenomen. Binnen het risicoprofiel houden we voor een structureel risico rekening met 2 x het risicobedrag, ofwel € 5 miljoen, om daarmee tijd te winnen voor het treffen van maatregelen.

19.6 Kengetallen en prestatie-indicatoren

Ratio weerstandsvermogen

Om te bepalen of de omvang van het weerstandsvermogen toereikend is, moet de relatie worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen.

Ratio weerstandsvermogen = beschikbare weerstandscapaciteit/benodigde weerstandscapaciteit: 61.663.000/19.554.000 = **3,15**

De ratio zit boven de in het coalitieakkoord vastgelegde norm van 2,50. Bij de jaarrekening 2025 is de ratio voor het laatst geactualiseerd en kwam toen uit

op 2,86. Ten opzichte van deze laatste actualisatie is de ratio met 0,29 gestegen. Dit heeft met name te maken met de aanzienlijk hoger beschikbare weerstandscapaciteit doordat bij de vaststelling van de jaarrekening 2025 het merendeel van het voordelig resultaat is toegevoegd aan de algemene reserves.

19.7 Bestuurlijke resultaten

Er worden geen bestuurlijke resultaten ter vastlegging voorgelegd aan de raad.

19.8 Overige (wettelijk) verplichte informatie

Vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) moet een vijftal belangrijke financiële kengetallen (onder andere solvabiliteit, schuldquote) worden opgenomen in de begroting en jaarstukken. Deze verplichte financiële kengetallen zijn in deze Programmabegroting 2027 opgenomen in het financieel hoofdstuk. In dit hoofdstuk wordt ook een beoordeling gegeven van onze meerjarige financiële positie.

Overzicht van key risico's:

Programma/ paragraaf	Beleids-thema	Key-risico	Gevolgen en maatregelen	Kans van optreden	Financieel gevolg	Invloed
Progr. Ruimtel. Ontwikkeling	Mobiliteit	Realisatie langzaam-verkeerstunnel Broekgraaf	Bruto risico van € 13,5 milj, waarvoor o.a. binnen grondexploitatie. Broekgraaf voor 50% middelen voor zijn gereserveerd. Blijft over een risico van 7,22 miljoe	50%	max. € 7.220.000	13,96%
Progr. Financieel gezond	Financieel gezond	Gemeentefonds/overige rijksuitkeringen (risico)	Vanaf 2026 voorzichtigheidshalve weer opnemen van 2% over totale omvang van algemene uitkering en specifieke uitkeringen = 2% van 150 miljoen = € 3 miljoen. Dit bedrag doen we vervolgens x 200% om ruimte te hebben om tijd te hebben om het een en ander op te vangen. Getroffen maatregelen: ontwikkelingen in circulaires volgen en hierop acteren. Toevoegingen in verband met volumetoenamen en compensaties voor specifieke uitgaven reserveren voor de doeleinden waarvoor gelden beschikbaar zijn gesteld. Ageren richting VNG.	50%	max. € 6.000.000	11.62%
Progr. Financieel Gezond	Financieel Gezond	Implementatie Ombuigingen (risico)	Er resteert nog een bezuinigingsopgave van € 9,1 miljoen per jaar in 2029. De gemeenteraad heeft bijna alle ombuigingsvoorstellen overgenomen. Het risico dat we niet alle t/m 2029 op taakniveau verantwoorde ombuigingen weten te realiseren, schatten we klein in (= 25%). Aangezien het een structureel risico betreft, berekenen we het risicobedrag als volgt: 150% van € 9,1 miljoen = € 13,6 miljoen.	25%	max. € 13.600.000	10,88%
Progr. Financieel gezond	Financieel gezond	Woningbouw (risico)	Er is binnen de berekening van de vrij beschikbare ruimte door groei met 3.000 woningen en 7.500 inwoners rekening gehouden met zo'n € 5 miljoen aan vrij aanwendbare ruimte. Hiervan is 50% ofwel € 2,5 miljoen voor kwaliteitsinvesteringen. Wanneer de groei in inwoners en woonruimte vanwege de netcongestie en stikstofproblematiek vertraging oploopt of in het uiterste geval niet gerealiseerd wordt, hebben we een financieel probleem van maximaal € 5 miljoen per jaar. Risico is beperkt omdat deze € 5 miljoen ruimte nog niet is ingezet. Voorzichtigheidshalve nemen we een risico mee van tweemaal € 2,5 miljoen per jaar, ofwel € 5 miljoen, om daarmee tijd te winnen voor het treffen van maatregelen.	50%	max. € 5.000.000	9.58%
Progr. Sociaal domein	Jeugdhulp	Effecten van de hervormings-agenda Jeugd treden later op en botsende wetgeving	Toenemende ondersteuningsvraag t.o.v. het beschikbare budget en personeel: Meer personeel voor de bedrijfsvoering, meer uitgaven op de zorgkosten. Zo nodig inzet reserve sociaal domein.	50%	max. € 4.000.000	7,90%
Progr. Sociaal domein	Jeugdhulp	Rijksbudgetten zijn ontoereikend (risico)	Uitgaande van structureel risico van een € 1 miljoen aan structurele beleidsinzet bij toename van het aantal hulpvragen, berekenen we het maximale structurele risico op 200% x € 1.000.000 = € 2 miljoen. Kans van optreden: hoog ofwel 75%.	75%	Max .€ 2.000.000	7.70%
Progr. Ruimtelijke ontwikkeling	Woningbouw	Stimuleren van voldoende planruimte (kans en risico)	De toegekende WBI-subsidie voor de ontwikkeling van Broekgraaf Noord (3,2 miljoen) kent een aantal voorwaarden die voorwaardelijk zijn voor de ontvangst van de subsidie. Risico is dat er wijzigingen optreden in de planning of het aandeel betaalbare woningbouw. De kans van optreden van een terugbetaalverplichting zetten we nu nog op 50% in, totdat er meer duidelijkheid dat we mogen doorgaan.	50%	max. € 3.200.000	6.17%
Paragraaf Bedrijfsvoering	Bedrijfsvoering	Informatieveiligheid: informatiehacks (risico)	Risico op losgeld betalen. Forensisch bewijsmateriaal verzamelen door externe partij. Risico's worden beperkt door tijdig vervangen van verouderde apparatuur, voorkomen van onveilig mailen en datalekken tegengaan door hier actief op te bewaken.	25%	max. € 3.000.000	5.77%
Progr. Beheer en gebruik openbare ruimte	Beheer openbare ruimte en afvalinzameling	Vervangingsopgave bij riolering en wegconstructies e.d. (risico)	Uitgaande van de huidige boekwaarde op grond-, weg, waterbouwkundige werken van € 90 miljoen nemen we een risico mee van 1/3 = € 30 miljoen. Dit resulteert uiteindelijk in een extra jaarlijkse last voor de gemeente van zo'n € 1 miljoen. Een structureel risico vermenigvuldigen we met 200%.	50%	max. € 2.000.000	5.13%

Paragraaf verbonden partijen	Verbonden partijen	Extra bijdragen aan verbonden partijen (risico)	Risico is berekend door 10% te nemen van de nettobijdragen die de gemeente jaarlijks betaald aan verbonden partijen. Geïmplementeerde maatregelen: Uitbreiding sturing/controle op situatie bij GR-en, raadsrapporteurs e.d.	50%	max. € 2.500.000	4.80%
Progr. Ruimtelijke ontwikkelingen	Mobiliteit	Verkeersonveilige situaties (risico)	Verkeersonveilige situatie voor fietsers, waardoor ongevallen met dodelijke afloop. Imagoschade. Bruto risico van € 5 miljoen met kans van optreden van 25%	25%	max. € 5.000.000	4.00%
Progr. Financieel gezond	Financieel Gezond	Solvabiliteit (risico)	Uitgaande van een totale balanswaarde van zo'n € 400 miljoen zijn voor een 1% hogere solvabiliteit per saldo zo'n € 4 miljoen hogere algemene reserves benodigd. Waarschijnlijkheidspercentage zetten we op 25% aangezien we bij jaarrekeningen zien dat de solvabiliteit toch hoger uitvalt dan we eerder hadden gedacht.	25%	max. € 4.000.000	3.22%
Progr. Ontplooiing	Sport en bewegen	Sportcentrum Berenschot (risico)	Het risico voor nu betreft de eenmalige investeringskosten voor instandhouding en onderhoud.	50%	Max .€ 1.500.000	2.91%
Progr. Financieel gezond	Financieel gezond	Ramingen loon- en prijscompensatie (risico)	Op basis van de CPB-cijfers wordt rekening gehouden met een loon- en prijsstijging van in totaal € 3,2 miljoen. Stel dat loon- en prijsstijging 50% hoger uitvalt dan waarmee het CPB rekening heeft gehouden, dan hebben we het over een risico van € 1,6 miljoen per jaar. Aangezien het een structureel risico is, doen we dit tegen de factor 200%. Aangezien de werkelijke loon- en prijsstijging normaliter niet veel afwijkt van de CPB-cijfers schatten we het optreden in op 25%.	25%	max. € 3.200.000	2.57%
Progr. Ruimtelijke ontwikkeling	Energietransitie en duurzaamheid	De verhoging van de nationale CO2-heffing op afvalverbranding, e.d. kunnen tot stijgende kosten leiden.	Bij het optreden zullen de meerkosten via een hoger verwerkingstarief in principe voor de volle 100% doorberekend worden via de afvalstoffenheffing aan de inwoners. Kans is dan aanwezig dat de gemeente hierin toch een bijdrage in levert om te voorkomen dat de woonkosten van de burger te ver oplopen. We waarderen het risico op een bedrag van € 0,5 miljoen per jaar. Betreft hier een structureel risico waardoor het risicobedrag verdubbeld wordt.	50%	max. € 1.000.000	1.90%
Progr. Financieel gezond	Financieel gezond	Wachtgeldverplichtingen bestuurders (risico)	Bij mutaties in het college kunnen wachtgeld-verplichtingen ontstaan. Risico berekend op bruto € 1,5 miljoen. Waarschijnlijkheidspercentage 25% Maatregelen: Er is een verzekering afgesloten en jaarlijks worden gelden in voorziening gestort. Deze voorziening wordt periodiek actuarieel berekend.	25%	max. € 1.500.000	1.20%
Paragraaf bedrijfsvoering	Bedrijfsvoering	Toerekening apparaatskosten aan compensabele activiteiten (risico en kans)	Wanneer op projecten e.d. begrote uren niet worden geschreven, ontstaat een dekkingsverlies op apparaatskosten. Dit kan maximaal 1,875 miljoen euro aan impact hebben. Kans van optreden risico wordt verlaagd naar 10%. In 2025 was er geen sprake geweest van een dekkingsverlies. Ook in 2026 wordt hier strak op gestuurd waardoor het optreden van dit risico kan worden verlaagd naar 10% (minimaal).	10%	max. € 1.875.000	0.52%
Paragraaf Verbonden partijen	Verbonden partijen	Risico t.a.v. de ballotage-overeenkomst Gevudo/HVC	Financieel - Jaarrekening 2025 Gevudo: garantierisico van € 11.566 miljoen aan garantierisico-aandeel leningen HVC x 1% = € 115.660	1%	max. € 11.566.000	0.29%
Paragraaf grondbeleid	Grondbeleid	risico's Grondexploitaties (risico en kans)	Voor alle grondexploitaties is een risicoanalyse uitgevoerd op basis van de risk-mapping methode. De som van alle gewogen projectinhoudelijke risico's bedraagt afgerond € 1.2 mln. De kansen in de grondexploitaties bedragen afgerond € 2.2 mln. Broekgraaf is het project met de hoogste risico's. De gemeente voert hier zelf volledig de grondexploitatie en het financieel volume van dit project is hoger dan de andere projecten. Ten opzichte van 2025 is de som van alle gewogen projectinhoudelijke risico's afgenomen met ongeveer € 0.3 mln. Dit heeft te maken met de voortgang in de grondexploitaties en daardoor een afname van de risico's.	10%	max. € 262.000	0.07%
					€ 78.423.000	**100%**

20. Bijlage 1. Investerings-planning

De investeringen die zijn opgenomen in de begroting zijn opgenomen in deze bijlage. Ze vinden hun oorsprong in vorige begrotingen of bestaand beleid en zijn gerubriceerd naar de onderliggende grondslag. Daarbij is onderscheid gemaakt naar:

- TO – de investering is technisch onvermijdelijk
- VB – de investering komt voort uit vastgesteld gemeentelijk beleid
- PT – de investering komt voort uit een doorlopen participatietraject
- IAV – de investering komt voort uit de Investeringsagenda Vijfheerenlanden (zie ook de paragraaf Investeringsagenda Vijfheerenlanden in de begroting).

In onderstaand overzicht zijn de investeringen vermeld die al in eerdere planningen waren opgenomen, indien van toepassing aangevuld met het toevoegjaar 2030.

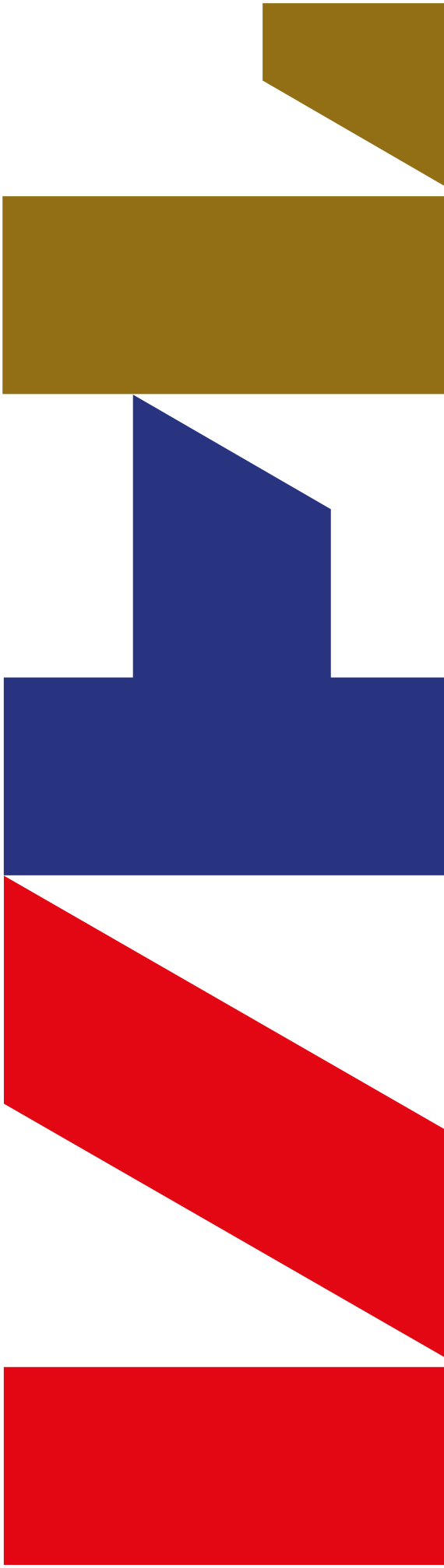
Pr.	Onderwerp	2027	2028	2029	2030	Rubricering
A	Parisproof Brandweer Ameide	81.194				VB
A	Subsidie Parisproof Brandweer Ameide	-28.585				VB
A	gasloos Stadsmuur Rondeel Vianen	57.902				VB
A	Parisproof Woning Langeweg 6 Vianen			55.232		VB
A	Parisproof Woning Monnikendreef 4			63.413		VB
A	Parisproof Woning Zederikstraat 7 Vianen			28.247		VB
A	Vervanging I-Pads gemeenteraad				95.000	VB
B	Vervanging lichtmasten	460.405	506.446	531.769	558.358	TO
B	Vervanging armaturen	1.306.800	1.437.480	239.500	251.500	TO
B	Aanleg wegen bij projecten	1.336.178	4.532.066	3.190.996	4.478.458	VB
B	Verbetering wegfundering	746.544	1.133.017	797.749	1.119.540	VB
B	Vervanging Tractor New Holland werf VIA met kenteken TFH-52-T	80.000				TO
B	Vervangen Renault 4D - strooivoertuig met kraan VIA (76-BHS-9)		80.000			TO
B	Vervangen onderhoudsvoertuig Ford Transit LRD (V-096-XD)			70.000		TO
B	Vervangen electrisch zwerfvuilvoertuig CargoLev (VJX-01-B)			75.000		TO
B	Vervangen graafmachine Kubota VIA			70.000		TO
B	Vervangen van groen	537.000	537.000	537.000	537.000	VB
B	Biodiversiteitsherstel omvorming verharding naar groen	144.000	144.000	144.000	144.000	VB
B	Vervanging speelvoorzieningen	405.241	335.365	63.732	410.000	VB
B	Aanleg ecologische bermen	55.000	55.000	55.000	55.000	VB
B	Vervangen, aanleg en renovatie riolering	3.900.200	5.756.000	3.916.000	11.010.000	VB
B	Vervangen, aanleg, renovatie riolering gemalen en drukgemalen	698.000	574.000	699.000	463.000	VB
B	Vervanging van oeverbeschermingen in het kader van hemelwaterafvoer	400.000	400.000	500.000	500.000	VB
B	Parisproof Begraafplaats Meerkerk aula	51.294				VB
B	Parisproof Begraafplaats Vianen Stilteruimte		26.043			VB
B	Vervanging minigraver Komatsu MRK				70.000	TO
B	Vervangen onderhoudsvoertuig Ford Transit LRD (VHN-04-D)				70.000	TO
B	Vervanging Renault 4D met kraan strooivoertuig 73-BHS-9				120.000	TO
B	Vervanging Renault 4D met kraan strooivoertuig 74-BHS-9				120.000	TO
B	Vervanging Renault 4D met kraan strooivoertuig 75-BHS-9				120.000	TO
B	Vervanging verreiker/laadschop Aussa VIA TFK-19-P				45.000	TO
B	Vervanging verreiker/laadschap Kramer MRKTFJ-35-B				45.000	TO
B	Uitvoering Fietsbeleidsplan	790.000				VB
B	Vervangen Bollard's centrum Leerdam	40.000				TO
B	Vervanging regelkast VRI Bentz-Berg Vianen	135.000				VB
C	Parisproof Brede school "De Bijenkorf"			188.033		VB
C	Parisproof Brede school "Het Liesveld"			65.500		VB
C	Parisproof Kindcentrum Het Kristal, De Krullevaar			109.123		VB
C	Parisproof Kindcentrum Het Kristal, De Wilgenhoek			109.123		VB
C	Parisproof Kindcentrum THV 2 (de Maatgraaf)			101.446		VB
C	Parisproof Onderwijsgebouw Noorderwoerd Schoonrewoerd (klimaap)			229.461		VB
C	Parisproof Peuterspeelzaal Klaproos Nieuwland			50.306		VB

Pr.	Onderwerp	2027	2028	2029	2030	Rubricering
D	Gasloos Stadsmuur Rondeel Vianen			40.265		VB
D	Parisproof Woning Helsdingse Voorweg 9 Vianen			60.247		VB
D	Parisproof Woning Zuidwal 1 Leerdam			46.485		VB
D	Parisproof Woning Zuidwal 3 Leerdam			46.192		VB
D	Parisproof Woning Zuidwal 5 Leerdam			46.485		VB
E	Brederodes veld 1 kunstgras toplaag	357.500				VB
E	Brederodes veld 1 kunstgras onderlaag	407.500				VB
E	Brederodes veld 4, kunstgras toplaag	357.500				VB
E	Brederodes veld 4, kunstgras onderlaag	407.500				VB
E	Renovatie kunstgras veld Hei en Boeicop toplaag	370.000				VB
E	Vervangen zand kunstgrasveld Viko veld 1		375.000			VB
E	Vervangen zand kunstgrasveld Viko veld 2		375.000			VB
E	vervangen toplaag kunstgrasveld SV Meerkerk veld 1			427.500		VB
E	vervangen toplaag kunstgrasveld SV Meerkerk veld 2			427.500		VB
E	vervangen toplaag natuurgrasveld veld 1 Lekvogels (Lexmond)			113.500		VB
E	Vervangen beregeningspomp Everstein		25.250			VB
E	Gasloos Verenigingsgebouw "De Pukkel"		121.447			VB
E	Parisproof Verenigingsgebouw Stadpodium GO	119.115				VB
E	Parisproof Verenigingsgebouw, Moluks ontmoetingscentrum	69.490				VB
E	Parisproof Verenigingsruimte Ammo Vianen		73.121			VB
E	Parisproof Dorpshuis/Multifunctioneel centrum De Linde Meerkerk			913.633		VB
E	Subsidie Parisproof Dorpshuis/Multifunctioneel centrum De Linde Meerkerk			-140.064		VB
E	Gasloos Gymzaal / Sporthal Het Bosch Lexmond			693.381		VB
E	Subsidie Gasloos Gymzaal / Sporthal Het Bosch Lexmond			-233.377		VB
E	Aanpassen natuurgrasveld naar kunstgrasveld Sportpark Blankensteijn toplaag		425.000			VB
E	Aanpassen natuurgrasveld naar kunstgrasveld Sportpark Blankensteijn onderlaag		575.000			VB
E	Aanleggen kunstgrasveld Sportpark Glaspark toplaag		425.000			VB
E	Aanleggen kunstgrasveld Sportpark Glaspark onderlaag		575.000			VB
F	Vervanging laptops en toebehoren	225.000	650.000	215.000	145.000	TO
F	Vervangen AV-middelen	240.000				TO
F	Vervanging smartphones	85.000	300.000	115.000	150.000	TO
F	Vervanging servers Backend		200.000			TO
F	Vervanging Backup			200.000		TO
F	Vervanging netwerk infrastructuur (switches)	100.000			250.000	TO
F	Vervanging netwerk infrastructuur (SAN)				500.000	TO
F	Vervanging Infrastructuur: Vmware Prod/uitwijk/OTA	150.000			150.000	TO
F	Zonnepanelen Gemeentewerf Leerdam			96.573		VB
F	Parisproof Gemeentewerf Meerkerk			73.006		VB
F	Parisproof Gemeentewerf Vianen			172.370		VB
F	Nieuwe elektrische bestelbus	60.000				TO
Totaal		14.144.778	19.636.235	15.203.326	21.406.856	

Conform artikel 5.2 van de Financiële verordening zal van onderstaande nieuwe investeringen nog een separaat raadsvoorstel volgen op een later tijdstip. Voor deze kredieten geldt dat de kapitaallasten al zijn verwerkt in de begroting 2027-2030. Het betreft de volgende kredieten:

Pr.	Onderwerp/Onderwijshuisvesting	2027	2028	2029	2030	Rubricering
C	Renovatie Calvijnschool	7.543.645				VB
C	Duurzaamheid en gebouwencheck	1.750.000				VB
C	Toelage duurzaamheid (66,6% van verschil BENG-ENG)	353.100				VB
C	Vervangende nieuwbouw De Rank en De Springplank Meerkerk				10.686.633	VB
C	Vervangende nieuwbouw De Rank Vianen en Egbertusschool	6.089.768				VB
C	De Regenboog (Everdingen)	2.715.085				VB
C	Mozaiek Leerdam		4.339.384			VB
C	Herédium Zijderveld			4.406.377		VB
C	SterrenKijker Kedichem			2.864.983		VB
C	Floris Radewijnszschool				4.127.134	VB
Totaal Onderwijshuisvesting		18.451.598	4.339.384	7.271.360	14.813.767	

GEMEENTE
VIJF
HEE
REN
LAN
DEN

Gemeente Vijfheerenlanden
Postbus 11, 4140 AA Leerdam
T 088 - 599 7000
E info@vijfheerenlanden.nl

vijfheerenlanden.nl